

M. A. Akşit Koleksiyonundan/Collection

2

Medine Antlaşması (MS 622), Anayasası*

M. Arif AKŞİT**

*Tarih bize ders vermelidir, olumlu örnek, olumsuzlar ibret olarak derstir.

**Prof. Dr. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Neonatoloji/Yenidoğan ve Pediatrik Genetik, emekli,

Antlaşma yazılı olmalı, ancak insanlar yazılı kelimeleri de kendilerine göre irdelemektedirler. Ceza kelime anlamı olarak (sozluk.anlamine.com, etimoloji.turkece.com) yapılan eyleme karşılıklı ödenen bedeldir. Bu olumlu olursa ödül, olumsuz ise bizim anlamımıza göre ceza, eğer Kanunda yazılı zarar ve zulüm ise suçtur. Suç olanlarda, kıyas, yorum ve irdeleme olmaz, kanıtı, somut zararlı eylem olmalıdır. Bunun gibi kelimelerin kökeni ile uğraşılması ile onun yazılı anlamını değiştirmez. Tüm yazılı olanlar birey hakkı ve aleyhine yorumlanamaz, şüphe ve zulüm, zarar üzerine yorum birey lehine yorumlanmalıdır, yasaktır.

622 Medine Antlaşması bir rabe karşı olandan ziyade, tarihe karşı bir Anayasa sunumudur.

Diktaya karşı bir Anayasal metindir, 1400 yıl önce uygulanmış, Magna Carta gibi uygulamada güdüük kalmamıştır.

Her insan yaşamını ve yaptıkları karşılığı ile irdelenirler. Kuran^{1,2} açık ifade etmektedir: 1) 45/14 İman edenlere söyle: "Allah'ın günlerini ummayanları affetsinler ki, O, bir toplumu kazandılarıyla cezalandırsın, 2) 40/40 Kötü bir iş yapan, sadece yaptığı kadarıyla cezalandırılır", 3) 40/17 Bugün her benlik kazandığıyla cezalandırılır. Zulüm yok bugün! Allah, hesabı çabucak görür. Bir kişi kazandırdığı ile cezalandırmamalı, ödüllenenmelidir ki, zaten söylenen budur. Hak ettiği ile, kazandığı, çalışarak ürettiği emek ve eserleri ile değerlendirilirler. 4) 37/39 Ve yalnız, yapıp ettiklerinizin karşılığıyla cezalandırılacaksınız. Ayrıca, 5) 36/54 O gün hiçbir canlıya, hiçbir şekilde haksızlık edilmez. Sizler, sadece yapıp ettiklerinizin karşılığı olarak cezalandırılırsınız.

Yazılı olsa bile eğer kelimelerin anlamını değiştirirseniz, farklı algılara neden olacaksınız demektir. Antlaşmada da anlamlar örtülü değil, etik ve İnsan Hakları temelinde, hukuk olarak doğru yaklaşım içinde olmalıdır. Gizli anlam olarak belirtilemez, açık ve net olmalıdır.

Bir kişi Birey Haklarını antlaşmalar ile ortadan kaldıramaz. Vekalet verse bile, rıza bireye aittir. Seçim vekalet vermek değil, kendisine hizmet etmeleri için görevlendirmedir. Aleyhine karar alamazlar, alsalar bile geçerli olamaz. İnsan iddia karşısında savunma yapmaz, iddia ispat edilmeli, suç olduğu somut, kanıtı

zarar ortaya konulursa savunur. Bunun dışında olanlar ise kendi davranışı içindedir ve sorgu, sual yapılamaz.

Özet

Medine Antlaşması (MS 622), Anayasası

Amaç: Dünya'da yazılı ilk Antlaşma olarak, Medine Anayasası ile Türkiye'deki Anayasalar karşılaştırılarak, özellikle darbe konusuna vurgu yapılmıştır.

Ödül, bilerek isteyerek, barış ve hayra yönelik, zarar ve zulümden kaçınmak, insan hakkında olmak ile alakalıdır. Birlikte dostluk değildir. Tüm inanışlar yaratılış üzere gerçek ve adalet üzere olmalıdır. Etik ilkeler ve hukuk içinde olmadıkça anlaşmalar anlamsızlaşır.

Dayanaklar/Kaynaklar: Yazar, M. Arif Akşit'in doğrudan kendi düşünceleri ile Kuran ve literatür kaynağından aldığı bilgileri yorumlamıştır. Kaynaklar olduğu gibi verilmiştir, anlam sapmasının önüne geçilmiştir.

Genel Yaklaşım: Kerbela Olayında, Peygamberin torunu Hüseyin'in öldürülmesi durumunda, darbe ile İslam üzerine olanların öldürülmesi, artık yeni bir din geldi ifadeleri ile, resul/bildiren, uygulayandan Peygamberimiz, Hz. İsa gibi, tapınılan boyuta getirilen, sözleri Kuran ile bir tutulan, Kuran ayetleri nesh/düşme ve kaldırıldı denilen bir boyuta, itiraz gerekçeleri kaldırılan, diktanın hakim kılındığı ortam yaratılmıştır. Yönetim, din, devlet ve uygulamayı, adalet değil, emirlerinin uygulanması olarak ifade eden, emreden, memur olarak yayan ile yapan boyuttan, kuvvet ayrılığı denilerek (bürokrasinin hâkimiyeti), farklı güçlerin çatışmasına sokulan, Konsültan, uzman, danışmana sorulm yerine, bireye, olguya hastayı temel alan, halka sorulmayan onu yönlendirmeye çalışan bir boyuta gelinmiştir. Atatürk İlke ve İnkılapları okunmadan, bir kalıp olarak kendilerince yorumlayanlar, bir üst akıl, bir üst sosyal sınıf olarak gütmek istemektedirler. Politikada Türkiye'de %20 civarında oy almaları nedeniyle, ancak darbe ile hakimiyet kuracakları bilincindedirler. Bu açıdan dikta anayasaları buna göre, vesayet sistemi ile yapılandırılmıştır.

Hakkın istenmeden verilmesi, birey hakkı, egemenliğin halkta olması, zorbalığın, diktanın iyi olmaz, karşı çıkılmalı, olgu, durum ve oluşum önemli, kurallar buna göre yorumlanmalıdır.

2748 Sayılı Yasaya göre kurulan Komisyon 27 Mayıs Darbesini akladığının farkında olmalıdır.

Sonuç: Bir ülkede barış ve hayırlı işlerin olması için, daha önceki ibretlerden ders alınmalı, mahkemeler kanalı ile onların boyutları ortaya konulmalıdır. Medine Anayasası ile zamanımızdaki anayasalar karşılaştırıldığında dikta boyutu zamanımızda ne kadar belirgindir. Bu boyut kırılmalıdır.

Yorum: Bir ülkede, özellikle yönetimde olanlar, önce kendi gelecekları açısından da dikta ve egemenlik halkın boyutundan uzaklaşan ve bunu insanlığa karşı suç kavramında görmeyenler ile mücadele etmelidirler.

Anahtar Kelimeler: Medine Anayasası ile Türkiye Anayasaları, yönetimlerde insan hakkı ve egemenliğin halkta olması boyutları

Outline

Medina Agreement (AC 622), Constitution

AIM: Medine Agreement is first known constitution, and it is compared with Turkish Constitutions, and making comment on dictatorial acts.

Reward is for leading to peace, benefit, out of harm and cruel one, being at individual rights. Each believes, according to the creation, the science, being on justice, on ethical principles. The Commission established for 2748 Law, considering only money aspect at minimum compensation, not at torture, and criminal act to humanity, as justified, acquit of this military action.

Grounding Aspects: Directly Author, M. Arif Akşit, evaluations are individually performed, Quran and other literature sources is used for source of information. References are directly given, not any misinterpretation performed.

Introduction: The Happening, killing the grandson Huseyn at Kerbela, the coup, military action for killing the believers, later indicated a new believe outcomes, as the Prophet Muhammed as holy and words valuable as Quran, some verses were dropped, forceful acts must be accepted. At this new system, the managing is obeying the rules, not civil liberties and justice, asking the ruler, and do, what they said to you, consultation means taken ordering. As the military leaders, using Atatürk name, performing counter performances. Considered themselves, upper than common, due to election as 20% ratio votes, desires coup, military orders, political tutelage, changed the constitution according to their desire.

If the common, not given the votes, not selected, forceful acts only regulated a limited time offer. We must oppose and being taken counter side of military, oppressional actions. The Commission attitude is approving to 27th May.

Notions: In order to maintain peace and good happenings, first taken lesson from past, the court orders be taken in notice, and justice must be actively done. When compared to 622AC Medine Agreement with today, Constitutions, coup and dictorial factors, as if democracy noted can ve seen. This must be braked and turned upside down, dominancy must be at people by election.

Conclusion: The manager at Turkey, first for their future outcome, and being purified from coup and military memorandum acts. Considered them as crime and let being in judge in courts.

Key Words: Education is over learning and profession

Giriş

Antlaşma kelimenin kaynağına, etimolojisine bakınca (etimolojiturkce.com/)³: **Arapça** *m/w* kökünden gelen *imlāʾ* إملاء "dikte etme, yazı yazdırma" sözcüğünden alıntıdır. Arapça sözcük **Aramice/Süryanice** *mē 1* מל. dolu, 2. herekeli yani sesli harfleri bildiren noktaları doldurulmuş yazı" sözcüğünün iff'âl vezni (IV) masdarı olabilir; ancak bu kesin değildir. Bu sözcük **Aramice/Süryanice** *#mly* מלי "doldurma" kökünden türetilmiştir. Lügat anlamı olarak ise (nedirnedemek.com/): 1) Devletin saldırmazlık, savaşta iş birliği vb. konularda kararlaştırdıkları ilkelere uygun davranmayı kabul etmeleri durumu, ahit, muahede, pakt, 2) Bu durumu belirten belge, 3) İki ya da daha çok devlet arasında yapılan bağlayıcı yazılı sözleşme olarak ifade edilmektedir.

Bunun anlamı sözel olanlar geçerli olmadığı, yazılı olması, her bireyin okuyabilmeleri gerektiğidir. Özellikle alış-verişte, kayıtların tutulması önemlidir, akıl hata yapabilir.

Eski dönemlerde nikah yazılı yöntem olmadığı dönemlerde de erkek çıkar, yanında kadına verilecek altınlar, kadın aynı yere gelir, elini uzatan erkeğin elini tutar, aynı zamanda ekonomik garantisi olan sıklıkla altını almalı ve tüm bunun imza karşılığı, boya/kına olmaktadır. Bazı medeniyetlerde (Yunan) erkeğe para verilir.

Eğer arkayı döner, elini çeker ve altın gibi ekonomik garantisini almaz ise, kadın veya erkek arkasını döner ve giderler. Bunu tüm toplum elemanları izlemeli, herhangi bir müdahalesi de kabul edilmemektedir. Yaşamda en önemli antlaşma da evlilik akdidir.

Ülkemizde evet diye geçmekte ise de hukuken evet kabul ediyorum denilmelidir. Nikah memuru bunu söyler, "hiçbir zorlama olmadan, kendi rızan ile kabul ediyor musun" na cevap **evet** denilir ve hukuken geçerli olması imza ile olur. Ekonomik bağ rutin kurulmuştur. Eğer tereddüt veya belki dese bile, soru tekrarlanmaz, yeniden başvuru denilir. Evet, neye evet demıştır, bu açıdan yabancı ülkelerde "Yes, I do" denilmeden geçerli olmaz.

Televizyonda, sinemalarda, sadece evet dedikleri ve imzalamadıkları görülür. Bu aşamaya geçmek için, nüfus dairesinden formu alıp doldurmaları gerekir. Dolayısıyla gerçekte bunları imzalamaları ile oluşur. Diğeri sadece törendir. Boşanma da formları imzalamaları ile olur, mahkeme sadece bir taraf ister ve diğeri istemiyorsa, ekonomik antlaşma olmaz ise süreci başlatılır.

Tümü yazılı olmalı, okuma, yazması olmayana da bir şahit huzurunda okutulur, Noter gibi ortamda parmak bastırılır ve diğeri de şahit olarak imzalar. Sözel itirazlar olabilir.

Birçok evlilik bizzat evlenme teklifi olmadan olabilir. Bu açıdan nikah ortamında, kadın veya erkek hayır der, çünkü ilk defa bana soruluyor denilir. Bu açıdan akli balığ olmadan, hukuken erişkin olmadan evet demek geçerli olmaz.

Kuran temel olarak çarpıtılarak yaklaşım yapılması gözlenebilir, ancak kesin ayetler irdelenmelidir. Kuran^{1,2}: 2/282: *Ey iman sahipleri! Belirli bir süre için birbirinize borç verdiğinizde onu yazın. Aranızda bir yazıcı adaletle yazsın yaklaşımı ile antlaşmalar yazılı olmalı, şahitler de olması beklenir.*

Kuran evlilik konusunda da: 2/221 **Müşrik kadınlarla, onlar iman edinceye kadar evlenmeyin. Özgürlüğünden yoksun inanmış bir kadın, müşrik bir kadından -müşrik kadın sizin hoşunuza gitse de- çok daha hayırlıdır.** Müşrik kelime anlamı olarak (nedirnedemek.com/): 1) Ortak kabul etmek, ortak saymak, 2. Herhangi bir varlığa özgü fiil ve sıfatlar isnat etmek suretiyle o varlığı veya varlıkları ortak koşan demektir. Burada vurgu, karar kendisinin olmasıdır, sorumluluğu almasıdır. Genel kültürde söylendiği gibi olsa idi Hristiyan veya diğeri inanışlarla evlenme gerçekleşmez idi. Burada evli olanların da evlenmesinin, diğeri eş ortaklığı kabul etse bile kabul edilmediğidir. Zina, hukuken geçersiz birliktelik olup, antlaşmalı, ortaklık şeklindeki evlilikleri de geçersiz kabul edilmektedir.

Temel bir boyutta genetik olarak karışım olmamalıdır. 1) Bebek doğmadan evlilik olmalı (2/235 *İddet bekleyen kadınlara evlenme isteğinizi dolaylı yoldan anlatmanızda veya böyle bir şeyi içinizde saklamanızda sizin için hiçbir günah yoktur*), 2) Bilinmeyenler hariç, ama dikkat edilmelidir (4/22 *Geçmişte kalanlar hariç*), 3) Açık ve net genetik, sosyal ilişkiler olan kişiler (4/23 *Size, şu kadınlarla evlenmek haram kılınmıştır...*).

Evlilik olarak uygun boyutta olunmaz ise antlaşma geçersizdir, buna evlilik de dahildir. 1) Uygun olanları evlendirin denilmektedir, (24/32 *İçinizden bekârları/dulları, bir de erkek hizmetçilerinizden ve halayıklarınızdan durumu uygun olanları evlendirin*), 2) Bekleme süresi dolmalıdır (65/4 *Âdetten kesilen kadınlarınızın iddet bekleme sürelerinde kuşkuya düşerseniz, onların iddetleri üç aydır. Hiç âdet görmemiş kadınların süreleri de böyledir*) ifadesi açıktır. Adet görmeyen kişi evlenemez. Adet gebelikte kesilir, yeniden gelir ise 3 ay beklenir. Kadınlarda da adet görmesi ile yaş kabul edilir. Belirttikleri gibi değil, 9 yaş, adetten sonraki geçen süredir ve 22 yaştır, Resul hanımının kardeşi, ablası evlendiğinde 24 yaşında idi.

Kısaca buluşa ermek yaş değil, belirli rapor gibi birçok özelliklere göre olmalı, uygun olmalıdırlar. 3) evlenmenin amacı olarak, sevgi ile ısınmak, arada rahmet konulması, nefislere eş olması anlamında olup, bu boyut iyice düşünülen için anlam ifade eder. Cinsiyet kavramı olarak ele alınamaz (30/21 Onun ayetlerinden biri de kendilerine ısınasınız ve aranızda sevgi ve rahmet koysun diye nefislerinizden sizin için eşler yaratmasıdır. Bunda, iyice düşünülen bir toplum için elbette ayetler vardır)

Bunların anlamı, insanlar kendi algıları, kendi istedikleri açısından, yazılı olsa bile saptırmaktadırlar.

Medine Antlaşması, Anayasası, Wikipedia⁴

Medine Şehrinde yapılan Antlaşma bir örnek antlaşma olarak ele alınmıştır.

Selçuk, Osmanlı Devlet yapısı da bu antlaşmaya örnek yaklaşımlar yapmışlardır.

Sosyal, gelenek ve bir kültürel yapılanma boyutu olarak da ele alınmalıdır.

Medine Anayasası, 622 yılında yazıldığına inanılan bir belgeydi. ^[1] İslam peygamberi **Muhammed'in Medine'ye** (daha sonra *Yesrib*) gelişinden kısa bir süre sonra, **Mekke'den göç** etmesinin ardından İslam peygamberi adına hazırlanmıştır. ^[1] Belge, Medine'de çok dinli bir **İslam devletinin** temelini oluşturdu. Bulunan belgenin mevcut bir kopyası olmamasına rağmen, erken İslami raporlar bundan bahseder. ^[2]

Yorum

Her kabile imza ettiğine göre bir nüshası olmalıdır.

Bunun dışında tüm Halifeler gönderdikleri valileri, birer metin ve gerekçe yazıları iletilmişlerdir. Bu metinler de ne hikmet ise bilinmemektedir. Hz. Ali yazdıkları, (eski kitapçıda buldum, arkadaşım istedi, verdim, okumuş olmama karşın not çıkarmamıştım. Bir daha gelmedi), Kurandan öğütler, yöneticilere vurgular yapmaktadır.

Kerbela ile artık İslam öldü denilerek tüm kalanlar yakılıp, yok edilmiş, ayrıca işgallerde de ilk planda kütüphaneler yakılmıştır. Bu açıdan Kuran ezbere dayalı da olduğu için aynen gelmiş, ama eklemeler ve farklı sözler ile onda da karmaşa yaratılması izlenmektedir.

Medine'de, şehir üzerindeki **Yahudi kontrolü**, **Avs ve Hazrec'in Arap Kahlanit** kabileleri tarafından işgal edilmişti. Daha sonra, Medine'nin liderliği konusunda her iki kabile arasında çatışmalar ortaya çıktı ve sonucusu ve en şiddetlisi **Buath Savaşı** olmak üzere birçok savaş yaptılar. Sonraki yıllarda, Avs ve Hazrec'in çok sayıda üyesi, Muhammed'le **Mekke** yakınlarındaki bir dağ geçidinde (*el-Akabe*) gizlice buluştu ve ikincisine bağlılık sözü verdi. Medineliler İslam peygamberini Medine'de ikamet etmeye davet ettiler ve istekleri 622'de Medine'ye hicret eden Muhammed tarafından yakın arkadaşı **Ebu Bekir** ile birlikte kabul edildi.

Yorum

İç çekişmeler doğal karşılanmalıdır. Her bir yapı kabile, klan şeklindedir. Şimdiki tarikatlar gibi farklı yapı esastır. Bu açıdan çatışma beklenir.

Bu Antlaşma bir Anayasal yapı olduğu için, burada da bir örnek olarak ele alınarak incelenmektedir.

Anayasa, Medine'deki rakip Banu **Avs ve Banu Hazrec** kabileleri arasındaki şiddetli kabileler arası çatışmayı sona erdirmek için ^[1] ve tüm Medine grupları arasında barış ve işbirliğini korumak için oluşturuldu. Muhammed'in Medine'deki iki grup ve diğerleri arasında arabuluculuk otoritesi olarak rolünü belirlemek, Medine iç şiddetinin sona ermesinin merkezinde yer aldı ve anayasanın temel bir özelliği idi. Belge, "inanırları takip eden" tüm vatandaşlar için dini inanç ve uygulamaya **özgürlüğü** sağladı. Müslüman veya gayrimüslim tüm tarafların temsilcilerinin, istişare gerçekleştiğinde veya yabancı devletlerle müzakere durumunda hazır bulunmaları gerektiği konusunda güvence verdi. "Bir kadın ancak ailesinin rızasıyla bir ev sahibi tarafından ağırlandabilir" ilan etti ve çatışma zamanlarında toplumu desteklemek için bir vergi sistemi uyguladı. Medine'nin rolünü, paktta yer alan halkların kanının dökülemeyeceği bir **haram** (حرم, "kutsal alan") olarak ilan etti.

Yorum

Bizim Peygamber dediğimiz, Kuran için Resul ve bildirici olan Hz. Muhammet, tüm yaklaşımlarını Kuran temelinde yaptığı için, her yapılanların dayanağı ve gerekçesi olmalıdır.

Peygamberimiz, şura/danışmanlık gereği toplantılar yaparmış. Hendek savaşında, Peygamberimiz *çok darda kaldık, belayı kısa süre defetmek için bedel ödeyelim* deyince, 14 lider kabul etmemiş, Kuran ise evet demişler, açıklamalısın diyerek uygulanmamıştır.

Mekke fethine giderken ise yapılacak antlaşmaya hayır demişler, Peygamberimiz, Kuran'ın fetih suresi örnek gösterilince, fetih ne demek diye sorgulamışlar. İki yıl sonara fethi karşılama töreni ile Mekke'ye girince algılamışlar.

Bu örneklerde olduğu gibi, antlaşmada yer alanların Kuran dayanağı da vardır.

Önsöz, belgenin "[Kureys](#) kabilesinden ve [Yesrib'den](#) inananlar [*mü'minin*] ve Müslümanlar ile onların altında olabilecek ve onların yanında savaş açabilecek olanlar arasında faaliyet gösterecek bir kitabı [*kitab*]" olduğunu ve "tek bir topluluk [*ümme*t vâ *yedâ*] oluşturduğunu ilan eder.] diğer tüm insanlardan ayrı". Dokuz kurucu kabilenin üyelerinin eylemleri için kolektif sorumluluğunu oluşturdu, özellikle [kan parası](#) ve [fidye](#) ödemesini vurguladı. Bahsedilen ilk kurucu grup [Kureys](#) göçmenleri, ardından sekiz diğer kabiledir. Sekiz Yahudi grubu Yesrib cemaatinin bir parçası olarak tanınıyor ve Müslümanlardan dini olarak ayrılıyorlar. Yahudi [Banu Shutayba](#) kabilesi, belgede daha önce bahsedilen dokuz kabileden ziyade, Yahudi gruplarından biri olarak yerleştirilmiştir. Anayasa ayrıca Muhammed'i gruplar arasında arabuluculuk otoritesi olarak belirledi ve izni olmadan savaş yapılmasını yasakladı.

Yorum

Afrika ve bazı bölgelerde kabile kültürü geçerlidir. Her kabilenin bir yapısı vardır, buna göre yaklaşım yapılması beklenir. İnanışlarda da benzer yapı gözlenir. Yöneticileri din adamları olmuştur. Din adamı yönetici olacak diye kural yoktur, yönetimde de bulunacak değil, yöneticilerin sadece görüş alması ilkesi konulmaktadır.

Makalede belirtilen "Muhammedi" tanımı kabul edilemez. Bu bir kabile değildir. Tüm Yahudi, Hristiyan toplumun peygamberi ve usullerini kabul edilmekte, onlarda İslam peygamberi olarak tanımlanmaktadır. Ümmet sadece İslam için kullanılmamalıdır.

Kuran'dan örnekler sunulacak olursak:

1)-Ödül/iman tüm bilerek, isteyerek barış ve hayra yönelik iş yapanlara aittir. 2/62 *Şu bir gerçek ki, iman edenlerden, Yahudilerden, Hristiyanlardan, Sabilerden Allah'a ve âhiret gününe inanıp barışa ve hayra yönelik iş yapanların, Rableri katında kendilerine has ödülleri olacaktır. Korku yoktur onlar için, tasalanmayacaklardır onlar.* Sabi (nedirnedemek.com) çocuk demek ise de kasıtlı iş yapmayan, bir boyut olarak güneşe tapanlar da katılabilir.

2)-İnandım demek yeterli değildir. 49/14 *Bedeviler: "İman ettik." dediler. De ki: "Siz iman etmediniz. Ancak 'Müslüman/Eslemna/kalıp üzere olduk deyin. İman sizin kalplerinize girmemiştir.* Kalıba uymak değil, içten gelerek, akıl ile onaylanan ve davranış ile bütünleşen boyut olmalıdır.

3)-Birliktelik dost olmak değildir. Barış, için anlaşılmayanlar ile birliktelik olabilir. Dost kavramı farklıdır (nedirnedemek.com/): Anlam olarak; Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldeş, iyi görüşülen kimse, düşman karşıtı olmak ile sulh içinde olmak farklıdır. 5/51 *Ey iman edenler! Yahudileri ve Hristiyanları gönül dostları edinmeyin. Onlar birbirlerinin gönül dostlarıdır. Sizden kim onları gönül dostu edinirse o, onlardandır. Allah, zalimler toplumunu doğruya ve güzele kılavuzlamaz. Zalim olanlar kendi benliği, kendi hakimiyeti için yapar, bu yaklaşımdan vaz geçmedikçe yaklaşım yapamaz.*

4)-Tüm inanışlar aynı yaklaşım içindedir. 5/44: *Biz indirdik Tevrat'ı, biz. İyiye ve güzele kılavuz var onda, ışık var. Allah'a teslim olmuş peygamberler, Yahudilere onunla hakemlik yaparlardı. Kendini Rabbe adayanlarla ilim ve hikmette derinleşmiş olanlar da Allah'ın kitabından korumakla görevli olduklarıyla hükmederlerdi. Zaten onlar Allah'ın Kitabı'na tanıklardı. Artık insanlardan korkmayın, benden korkun da ayetlerimi basit bir ücret karşılığında satmayın. Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyinler, kâfirlerin ta kendileridir.*

5)-İnandık denilerek, eylemlerinde olmaması durumunda, farklı yolda olanlar bizi üzmemelidir. 5/41 *Ey resul! Kalpleri inanmamış olduğu halde ağızlarıyla "İnandık" diyenlerin küfürde yarışmasına koşanları seni üzmesin. Yahudilerden bazıları yalancılık etmek için dinlerler; huzuruna çıkmamış olan başka bir topluluk*

için dinlerler. Yerlerine oturmuş kelimeleri, yapılarını bozup değiştirirler. "Size şu verilirse alın, eğer o verilmezse çekinin." derler. Allah birini fitneye çarptırmak isterse sen onun için Allah karşısında hiçbir şey yapamazsın. Bunlar o kişilerdir ki, Allah kalplerini temizlemek istemiyor. Dünyada bir rezillik vardır onlar için; âhirette de büyük bir azap var onlara.

6)-Tek inanış geldiği vurgulanmaktadır. 3/67 İbrahim ne bir Yahudi idi ne de bir Hıristiyan. O, sadece **Hanif** bir teslim olmuş/Müslim olandı/Allah'a teslim olandı. O **müşriklerden** değildi. Ayrıca 2/140 Yoksa siz, "İbrahim, İsmail, İshak, Yakup ve torunları Yahudi yahut Hıristiyanlardı" mı diyorsunuz? Söyle onlara: "Siz mi daha bilginisiniz yoksa Allah mı?" Allah'tan kendine ulaşmış bir tanıklığı gizleyenden daha zalim kim vardır! Allah, yapmakta olduklarınızdan habersiz değildir.

7)-Antlaşma onlara uyma veya bir grubun içinde olmak değil, ortak etik değerler içinde bütünleşmedir. 2/120 Sen onların öz milletlerine uymadıkça Yahudiler de Hıristiyanlar da senden asla hoşnut olmaz. De ki: "Allah'ın kılavuzluğu, erdirici kılavuzluğun ta kendisidir." İlimden sana ulaşan nasipten sonra bunların boş ve iğreti arzularına uyarsan, Allah katından ne bir dostun/destekçin olur ne de bir yardımcın ve ayrıca: 62/6 De ki: "Ey Yahudiler! Eğer insanlar arasında yalnız kendinizin Allah'ın dostları olduğunu sanıyorsanız, buna gerçekten inaniyorsanız, hadi, ölümü isteyin.

Burada anlaşma ortak değerler, ortak birey ve insan hakları temelinde olmalıdır. Bir grup olmamalıdır ki Medine Antlaşmasının önemi buradadır.

Anayasanın sayılı maddelere bölünmesi orijinal metinde olmayacaktı, ancak akademisyenler tarafından çok daha sonra eklendi. Bu nedenle, yan tümcelerin numaralandırılması farklı sürümler arasında farklılık gösterir. Ancak, [İbn Hişam](#)'ın sırasında bulunan tüzüğün [en çok okunan versiyonunun](#) gerçekliği konusunda genel bir anlaşma vardır. ^{[4][5]}

Yorum

Bu metin gerçekçi olan olduğu için alınmalıdır.

Arka Plan, Buath Savaşı

Geleneksel İslam inancına göre, Muhammed'in Mekke'deki son yıllarında, on iki önemli klanından Medine'den bir heyet, onu tüm toplum için baş hakem olarak hizmet etmeye üzere tarafsız bir yabancı olarak davet etti. ^{[6][7]} Medine'de 620'den önce yaklaşık 100 yıl boyunca çoğunlukla putperest ve Yahudi sakinlerini kapsayan çatışmalar vardı. Özellikle tüm klanların dahil olduğu Bu'ath Savaşı'ndan sonra, ortaya çıkan iddialar üzerine tekrarlanan katliamlar ve anlaşmazlıklar, onlara kabilenin kan davası ve göze göz için göz kavramlarının, tartışmalı davalarda karar verme yetkisine sahip tek bir adam olmadığı sürece artık işe yaramaz olduğunu açıkça ortaya koydu. ^[8] Medine'den gelen heyet, kendilerine ve vatandaşlarına, Muhammed'i toplamlarına kabul etme ve onu onlardan biriyim gibi fiziksel olarak koruma sözü verdi. ^[8] Medine'ye göç ettikten sonra Muhammed, Mekke'den gelen sekiz Medine kabilesi ve Müslüman göçmenin "bir tür ittifak veya federasyon kurması" ve tüm vatandaşların hak ve görevlerini ve Müslüman topluluğun diğer topluluklarla olan ilişkileri de dahil olmak üzere Medine'deki farklı toplulukların ilişkilerini belirten anayasayı hazırladı: Yahudiler ve diğer "Kitap Halkları". ^[9] İbn Sa'd al-Baghdadi gibi kronikçilere göre, o dönemde Medine nüfusunun bileşimi, Aus ve Khazraj'dan oluşan iki süper grup yerel Arap kabilesinden oluşuyordu, bunların altında sekiz klan ve 33 tane daha küçük kabile vardı. ^{[9][10]} Bu arada, Yahudi kabileleri en az 20 civarında gruptan oluşuyordu ve Kaynuka, Nadhir ve Kureyze aralarında en tanınmış kabilerdi. ^[11]

Yorum

Tarihte bu karar, olaylar, belirli kabile gibi izlenmektedir. Etik ilkelerde bu şekilde olmaz.

Atatürk'e soruyorlar, hangi takımı tutuyorsunuz diyerek. Cevap etik ilkedir. "*Ben sporunun çevik ve ahlaklısını severim*" demiştir.

Medine Antlaşması tarihte ilk etik ve insan haklarının vurgulandığı metin olarak görülmelidir.

Burada çatışmalar değil, olay bir barışın, birey hakları temelinde oluşturulmasıdır.

Tarihi kaynaklar

Medine Anayasası'nın hiçbir kopyası bulunamamış olsa da, İbn İshak (c. 704-767) tarafından yazılan ve İbn Hişam'ın (ölümü 833) *Peygamberin Hayatı'nın* düzenlenmiş biçimindeki *Sirat Resul Allah*'ın en eski İslami raporları, belgeyle ilgili ayrıntılardan bahseder. 8. yüzyıl tarihçisi Ebu Ubeyd'in (c. 770-838) *Kitab al-Amwal*'ı da Medine Anayasası'ndan materyal koruduğunu iddia ediyor. Mısırlı alim Fath al-Din İbn Seyyid al-Nas (yak. 1272-1334) da bu belgeyle ilgili gelenekleri

kaydetmiştir. Belgenin tarihselliği, [revizyonist alimler](#) tarafından olduğu gibi sorgulanmıştır^[12] ancak birçok Müslüman ve Batılı İslam alimi böyle bir belgenin Muhammed zamanında var olduğuna inanmaktadır - ancak hayatta kalmamıştır ve içeriğinden emin olamayız. [4][13][14][15]

Yorum

O zaman diliminde Kuran hem yazılı hem de ezberlenerek devamlılığı sağlanmıştır. Bir Kuran ayetini, örneğin Fatiha, kelime anlamını bilmeseniz bile okur, hatayı hemen kavrarınız. Zamanımızda yazılı olsa bile, katılan yorumlar ile, anlamda kaymalar oluşabilmektedir.

TV ve medyada sağlık ile iletilenlerin plasebo kavramında olduğu, ispat edilmemiş etkisi olduğu, kontrol grubunda iken sanki etki varmış şeklinde tanımlandığı görülmektedir.

Bazı kişiler, Kerbela sonrası birçok metni doğrudan değiştirmesi, kendi lehine, görüşüne göre uyarlaması gözlenmiştir. Kuran ayetlerinin düştüğü iddiası da vardır, nasıl olabilir demeyin.

Kur'an'ın içinde Nesh (Hükmü İptal) Edilmiş Ayetler Olduğu İddiası (sorgulayanmusluman.com/) yapılmıştır. Bunlar rivayet ve sözlere dayalı olarak yapılmaktadır. Ancak, geniş yorum yapıldığında tam aksi olduğu anlaşılmaktadır. Gerçekte ise Kuran Yararılış ve sosyal yapı içindedir, bilim içindedir. Yerçekimi gibi hakikatler temelindedir.

1)-Nakledilenler sadece okunması değil, öğrenilmesi, düşünülmesi ve eğitim alınan konu olmaktadır. 18/27 *Rabbinin kitabından sana vahyedileni oku. O'nun kelimelerini değiştirecek hiçbir kudret yoktur. O'nun dışında bir sığınak/bir dayanak asla bulamazsın*

2)-Yaratılışın kelimeleri, doğa yasaları olarak görülebilir. Tarihte hiç değişim olmamıştır. 6/34 *Yemin olsun ki, senden önce de resuller yalanlanmış ama yalanlanmalarına, eziyet görmelerine sabretmişlerdi. Nihayet yardımımız onlara ulaştı. Allah'ın kelimelerini değiştirecek hiçbir kuvvet yoktur. Yemin olsun, elçi olarak gönderilenlerin haberinden bir kısmı sana da gelmiştir.*

3)-İnan zikir, yani doğa yasaları olarak da algılanabilir. Daha önce indirilenler değiştirildiği için, aynı şeyin burada da olmasını beklemişlerdir. 15/9 *Hiç kuşkusuz, o zikiri/Kur'an'ı biz indirdik, biz; her hal ve şartta onu muhakkak koruyacak olan da biziz.*

Bir örnek olarak düşen surelerden bir örneğe bakalım (sorgulayanmusluman.com/).

"Bir rivayette şu an elimizdeki Kur'an nüshasında mevcut bulunan Nisa Suresi 15 ve 16. ayetlerin, Nur suresinin 2. ayeti ile nesh edildiği, yani değiştirilerek hükmünün iptal edildiği iddia edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin iddiasına göre Kur'an'da ayet olarak bulunan ancak hükmü ortadan kalkmış ayetler yer almaktadır".

İddia Kaldırılan ayetler: 4/15 *Kadınlarınızdan eşcinsellik/sevicilik yapanlara karşı içinizden dört tanık getirin; eğer tanıklık ederlerse o kadınları, ölüm canlarını alıncaya ya da Allah kendileri için bir yol açıncaya kadar evlerde tutun. 4/16 Eşcinselliği içinizden iki erkek yaparsa onlara eziyet edin. Bu ikisi tövbe eder, durumlarını düzeltirlerse onlara eziyetten vazgeçin. Allah Tevâb'dır, tövbeleri çok kabul eder; Rahim'dir, merhametine sınır yoktur.*

Kaldırılan ayet: 24/2 *Zina eden kadınla zina eden erkeğin her birinin cildine yüz vuruş vurun! Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsanız, Allah'ın dini konusunda bunlara acıma duygusu sizi yakalamasın. Müminlerden bir grup da bunların cezalarına tanık olsun.*

Ne alakası var, biri eşcinsellik, diğer zina eylemleri. Ayrıca ömür boyu izlemde kalması, eziyet kavramı belirtilmekte, diğerinde de cilde vurmak denilmektedir. İkisi de bir ceza yaklaşımı vardır. Modern boyutta da boşanma, kısaca ömür boyu uzaklaştırma cezası verilmektedir. Kelime anlamları ile farklı yaklaşım yapılmaktadır. İnsanlara eziyet yapılmaz, bu açıdan eziyetin anlamı irdelenmeli denilse daha geçerli olabilecektir.

Kısaca bu iddia sahipleri kendilerini ortadan kaldırmaktadırlar.

20. yüzyıl bilginlerinden Montgomery Watt, Medine Anayasası'nın [erken Medine döneminde](#) (yani MS 622'de veya kısa bir süre sonra) yazılmış olması gerektiğini, çünkü belgenin daha sonra hazırlandığı takdirde, hem Kureys'e karşı olumlu bir tutuma sahip olacağını hem de Muhammed'e önemli bir yer vereceğini öne sürdü. Hubert Grimme gibi diğerleri, MS 624 Bedir [Savaşı'ndan](#) sonra hazırlanmış olması gerektiğini öne sürdü. [Yine de Leone Caetani](#) gibi diğerleri, belgenin bu savaştan önce yazıldığını öne sürdü. [\[16\]](#)

Yorum

Hazırlanma tarihi farklı denilmektedir.

622 tarihinde ilk nüsha oluşmuş, sonra diğer Anayasalarda olduğu gibi güncellendiğini düşünmek daha geçerli olacaktır.

Burada bir değişim, gelişim akla gelmeli, ama ana çekirdeği, ilkeleri aynı kalmıştır.

20. yüzyılın ortalarında bir başka bilgin olan RB Serjeant, Kuran'ın 3:101-104 ayetlerinin Medine Anayasası'na atıfta bulunabileceğini öne sürdü. Belgenin geri [alındığını varsaydı](#): İlk geri dönüşünde, metin bir konfederasyonun kurulmasını onayladı; ikincisinde, Avs ve Khazraj'ı antlaşmalarına uymaları konusunda uyardı; üçüncüsünde, ilerleyen ayetlerle birlikte, Muhammed'in taraftarlarını, sonunda [Uhud'da savastıkları Mekke](#) kuvvetleriyle yüzleşmeye teşvik ediyor. [\[17\]](#)

Yorum

Kuran 3/101-104 ayetlerini inceleyelim:

3/101 Allah'ın ayetleri size okunuyor, Resulü de aranızda; peki, nasıl küfre sapıyorsunuz? Kim Allah'a sarılırsa dosdoğru yola iletilmiştir o...

3/102: Ey iman edenler! Allah'tan, kendisinden korkmaya yarışır biçimde korkun. Müslümanlar olmanın/Allah'a teslim olmanın dışında bir hal üzere sakin can vermeyin

3/103 Hep birlikte Allah'ın ipine yapışın, firkalara bölünüp parçalanmayın; Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Birbirinizin düşmanı idiniz, Allah kalplerinizi uzlaştırıp kaynaştırdı da O'nun nimeti sayesinde kardeşler haline geldiniz. Ateşten bir çukurun kenarında idiniz; sizi oradan kurtardı. Allah size ayetlerini bu şekilde açıklıyor ki, doğruya ve güzele yol bulasınız

3/104 İçinizden hayra çağıran, doğruluk ve güzelliği belirlenene özendiren, kötülük ve çirkinliği belirlenenden sakındıran bir topluluk olsun. Kurtuluş ve zafere erenler işte onlardır

Vurgular

- Okunan, öğrenilen ayetlere, ilkelere sarılmak gerekir
- Korku boyutu ile barış istemek, asgari müşterekte birleşmek önemli
- Tek ipe sarılmak, parçalanıp bölünmemek, kalplerde uzlaşma ile kaynaşma denilmektedir.
- Hayır, doğruluk, güzellikte özendirmek, kötülük ve çirkinliklerden de sakınmak gereklidir.

Bu yaklaşımlar Medine Antlaşmasının temeli olmaktadır.

Aşağıdakiler, Müslüman alim [Muhammed Hamidullah](#) tarafından Medine Anayasası'nın metni olduğu iddia edilen şeyin (MS 800'lerin başında İbn Hişam tarafından) aşağıdaki kaynaklara dayanarak İngilizce'ye çevirisidir: İbn İshak'ın Sere'sinden alıntı yapan İbn Hişam'ın Sere'si. [\[19\]](#) Ebu Ubeyd'in Kitab-al-Amwal'ı, [\[20\]](#) ve İbn Kesir'in *el-Bideyâ-vân-Nihâis*. [\[21\]](#) İbn Hişam'ın ve Ebu Ubeyd'in nüshasında İbn İshak'ın iki versiyonunun karşılaştırmalı bir çevirisi, iki metin arasındaki farkları vurgulayan Michael Lecker tarafından yayınlanmıştır. [\[22\]](#)

Yorum

Kaynak birçok kişinin teyit ettiği nüshadır.

Peygamber Zamanında Medine Şehir Devleti Anayasası'nın Çevirisi

[Anlaşılabilmesi için marjinal notlara ihtiyaç duymamak için çeviriyi çok açık hale getirmeye çalıştım. Maddeler, kolay referansı kolaylaştırmak için numaralandırılmıştır. Bu numaralandırma üzerinde anlaşmaya varıldığı ve Almanya, Hollanda, İtalya ve diğer yerlerde aynı olduğu için, ne zaman farklılaşmak zorunda kalsam, uluslararası numaralandırmaya müdahale etmemek için maddeyi (a), (b), vb. olarak alt bölümlere ayırarak farkımı belirttim.] [\[22\]](#)

Yorum

Zaman içinde birçok yönetim, kendi idaresini meşru kılabilmek için, eski ve kutsal kabul ettiği, ettirdiklerini örnek alarak, değişimi bozulma, yönetimde bir dikta olarak ele almışlardır.

Tercümede oynama ve farklı yorumlar belirgindir. *Dayak Cennetten çıkmadır* sözünü (nedirnedemek.com), 1) Bir yapının yıkılmaması için yapıya dayatılan destek temel iken, yine bu amaç için terbiye amacı ile hatalı kullanım olan ayrı anlam olarak 2) bir insanı veya bir hayvanı dövme işi, sopa, patak, kötek olarak yorumlanması tam bir saptırmadır. Nasıl olur, sevgi varken, dövme ve şiddet uygulanabilir. Şiddet, zulüm yasak ve suç işledikten sonra bile yaklaşım yine mahkeme gibi bizden bağımsız kişiler vermesi gerekirken, bunu yapmanın hiçbir dayanağı olmaz. Kuranda dayak kelimesi yoktur, şiddet kelimesi de azap ile ilgilidir, hak edene göre uygulandığı vurgusu vardır.

622 Medine Antlaşması Maddeleri⁴

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Yorum

Yaklaşımların, **Esirgeme**, **Bağışlama** boyutu ile olması, anlamı zorlama olmayacağı, insanlık yaklaşımı içinde olunmalıdır. Tüm çaba, sevgi temelinde olarak oluşmalı, başka şekilde esirgeme, bağışlama olamaz da. Hata yapanlar, hatta suç işleyenler, terbiye ve islah edilmelidir.

Burada dayanak Yaratılan boyuttur. Bir Tanrı veya Put değildir. Siz yaparsınız, suçu tanrılara atarsınız. Burada tanrı ve tanrıçalık olmayacağı için, sorumlu karar alan bireylerdir. Bu açıdan kararların dayanak v gerekçesi olmalıdır. Antlaşma bu açıdan ele alınmalıdır.

(1) Bu, Kureyş ve Medine halkı arasından İslam'ın müminleri ve takipçileri ile onların altında olabilecekler arasında Hz. Muhammed'in bir emridir (faaliyet göstermek).

Yorum

Burada bir Resul emri olarak tanımlanıyor, ancak emir yapmadığı, sadece bilgi, gelenleri ilettiği belirtilmektedir.

Emir yerine faaliyette bulunmak denilmesi daha yerindedir. Bu bir iki kabile, halk arasında bir anlaşma yapılacağı vurgusudur.

Burada İslam emin, güvenen ve inananlar ile yine onları takip edenler arasında denilmektedir. Kısaca dostluk olmasa bile bir amaç için birliktelik ve sulh altına olmak amacı taşımaktadır.

(2) Bütün dünya halklarından ayrı bir siyasi birim (ümme) oluştururlar.

Yorum

Kelime olarak (nedirnedemek.com/) cemaat, gurup, kabile demek ise de İslam grubu olarak tanımlanmaktadır. Ancak, burada İslam dışı gruplar da olduğu için, konu bir halk, bir ulus olarak irdelenmesi daha yerinde olacaktır.

Bu durumun özelliği, siyasi birim olmasıdır. Bir bütünlük olmaktadır. Kabile olarak ayrılma, ayrı karar değil bir birliktelik vardır.

Buna cumhuriyet denilse, anlam çatışması olmayacaktır. Çünkü siyasi bütünlük, ayrıca seçim boyutu da vardır.

(3) Kureyş'ten gelen müfettişler kendi koşullarından (sorumlu) olurlar ve kan paralarını karşılıklı iş birliği içinde ödeyecek ve müminler arasındaki karşılıklı ilişkilerin iyilik ve adalet ilkelerine uygun olması için fidyelerini kendilerinden ödeyerek kendi esirlerinin serbest bırakılmasını sağlayacaktır.

Yorum

Sorumlu birey, bir grup ve kurumda da kurumsal sorumluluk temelinde sorgulama yapılacağı belirtilmektedir.

Bir grubun maddi ödemeleri de o gruba ait olduğu, sorumluluk onun olacağı belirtilmektedir. Bir evin borcunu o evde oturanlar ödeyeceklerdir.

Burada karşılıklı ilişkilerin, iyilik, adalet ilkelerine uygun olması, borcunda paylaşarak ödenmesi bu şekilde sonuç alınması istenilmektedir.

Adalet kavramı Atina Demokrasisi zamanında, sosyal boyuta göre özellik arz etmektedir. Örnek olarak: 1) Alt sosyal sınıfta en ağır ceza, sıklıkla ölüm, 2) Orta sosyal sınıfta para ile ödenmesi, 3) Üst sosyal sınıfta ise buna neden olanın cezalandırılması söz konusudur. Modern yapıda adalet insanlar eşit ise, aynı cezayı almalıdırlar, yorum, kıyas ve değerlendirme yapılmaması, cezanın hukuk kişilerinde, bir sistem, mahkeme kanalı ile yapılmalıdır. O zaman için kadı denilmektedir.

(4) Ve Banu Avf kendi koşuşundan sorumlu olacak ve kan paralarını karşılıklı iş birliği içinde ödeyecek ve her grup, müminler arasındaki ilişkilerin iyilik ve adalet ilkelerine uygun olması için fidyelerini kendilerinden ödeyerek kendi esirlerinin serbest bırakılmasını sağlayacaktır.

Yorum

İnsanlar bu bizi bağlamaz dedikleri için, ayrıca isim, isim, kabileleri adı geçmektedir. Zamanımızda da her birey, kendi adı ve imzası ile sorumluluğu almaktadır. İmza istemeyen kişi atamaz, adı da geçemez.

Burada kabilelere kendi içinde sorumluluk getirilmektedir. Her bir mahallede, muhtar, kaymakam ve vali gibi yönetsel bir idari mekanizması oluşturulmaktadır. Zorlama olmaması, iyilik ve adalet ilkesi vurgusu ile bunun zalim ve şiddet kapsamaması önemlidir.

(5) Ve Banu Al-Harith-ibn-Khazraj kendi koşuşlarından sorumlu olacak ve kan paralarını karşılıklı iş birliği içinde ödeyecek ve her grup, fidyelerini kendilerinden ödeyerek kendi esirlerinin serbest bırakılmasını sağlayacak, böylece inananlar arasındaki ilişkiler iyilik ve adalet ilkelerine uygun olacaktır.

Yorum

Her birimin bir mali gelir ve gideri olacağı, bunun da ilişkilerin iyilik ve adalete yönelik üzere olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Katılanların karar vermesi, kendi imzaları gibi burada kabul etmesi önemlidir. Genel tanımlama değil, her grubun bu gruba kendi isteği ile katılmaktadır.

Bu açıdan, rıza kendilerinde, bilgilendirme de bu Antlaşma olmaktadır. Vatandaşlık hakkı açısından da her birey şartları sağladıktan sonra özel, özgün yemin etmesi ile katılabilmektedir.

(6) Ve Banu Sa'ida kendi koşuşlarından sorumlu olacak ve kan paralarını karşılıklı iş birliği içinde ödeyecek ve her grup, fidyelerini kendilerinden ödeyerek kendi mahkumlarının serbest bırakılmasını sağlayacak, böylece inanlılar arasındaki ilişkiler iyilik ve adalet ilkelerine uygun olacaktır.

Yorum

Aynı vurguların yapılması, eşitlik ilkesi, sosyal bir ayrıcalık tanınmadığını belirtmektedir.

Bir liste çıkarılıp, katılanların adı eklenmediği anlaşılmaktadır.

Bir toplantı da katılanların kendi imzalarının olduğu görülmektedir. Sıklıkla imza kısmında rütbe ve kimlikleri ile adı konular imzalanır. Başta yazılması önemli bir katkıdır.

(7) Ve Banu Jusham kendi koşuşlarından sorumlu olacak ve kan paralarını karşılıklı iş birliği içinde ödeyecek ve her grup, inananlar arasındaki ilişkilerin iyilik ve adalet ilkelerine uygun olması için fidyelerini ödeyerek kendi mahkumlarının serbest bırakılmasını sağlayacaktır.

Yorum

Bir bakış açısı da koşul olarak tanınması, bir yerleşim yeri, bir tanımdır. Bu onların bu üniteye bağımsız olması değil, ancak sorumluluk almalarıdır. İkametgah ilmühaberi zamanımızda da öne çıkmaktadır.

Temel yaklaşım ilisi boyutu olmaktadır. Bu ilişkide seçim ve kendilerini yönetici vurgusu yoktur.

Burada kararları kim alacaktır denince, uygulanan yöntem ortak karar, seçim olmaktadır.

(8) Ve Benû en-Neccar kendi koşuşlarından sorumlu olacak ve kan paralarını karşılıklı iş birliği içinde ödeyecek ve her grup, müminler arasındaki ilişkilerin iyilik ve adalet ilkelerine uygun olması için fidyelerini ödeyerek kendi esirlerinin serbest bırakılmasını sağlayacaktır.

Yorum

Fidyeye boyutu vergi olarak da ele alınabilir. Bir işlevde, farklı vergi alınması, orada yapılan işin farklı olmasındandır.

Kan parası olarak ifade edilen, her bireyin üstüne düşen olup, kişi, birey hakkı temeli öne çıkmaktadır. Burada adalet, hak edilene, ceza da eylemi somut yapan olduğu gibi, bireysel boyutu atıfta bulunmaktadır. Suçu bireye indirmektedir.

(9) Ve Banu 'Amr-İbn-'Avf kendi koşuşundan sorumlu olacak ve kan paralarını karşılıklı iş birliği içinde ödeyecek ve her grup fidyelerini ödeyerek kendi esirlerinin serbest bırakılmasını sağlayacak, böylece müminler arasındaki ilişkiler iyilik ve adalet ilkelerine uygun olacaktır.

Yorum

Kan parası, esir olanlara ödenen paradır. Yine birey açısından bakılmakta, ancak toplum olarak sorumluluk yüklenmektedir. Gerçek o zaman uygulanması, bedel sadece o grup öder, diğerleri ödemez, ancak yöneticinin istediğinden alması olurken, adalet ve eşitlik olmasıdır.

Esirlerin fidyesi ödenmez ise, köle olması veya öldürülmesi gündeme gelmektedir. Eğer fizik gücü güçlü ise sıklıkla forsa olarak saklanmaktadır. Osmanlı forsaları işçi gibi algılanmış, maaşlı çalıştırmıştır. Burada bireylerin durumuna göre fidye tartışması kaldırılmakta, ortak bedel ödeme getirilmektedir.

(10) Ve Benü-ül Nabit kendi koşuşlarından sorumlu olacak ve kan paralarını karşılıklı iş birliği içinde ödeyecek ve her grup, inananlar arasındaki ilişkilerin iyilik ve adalet ilkelerine uygun olması için fidyelerini ödeyerek kendi mahkumlarının serbest bırakılmasını sağlayacaktır.

Yorum

Eğer bu grupta olmayan bir esir ise, bu durumda da yine bağlı olduğu koşul ödeyeceği anlaşılmalıdır.

Hiçbir koşul altında değil ise, o zaman ümmet karşılamaktadır.

Burada kimsenin dışlanması olmamaktadır.

(11) Ve Banu-al-Aws kendi koşuşlarından sorumlu olacak ve kan paralarını karşılıklı iş birliği içinde ödeyecek ve her grup fidyelerini ödeyerek kendi mahkumlarının serbest bırakılmasını sağlayacak, böylece inananlar arasındaki ilişkiler iyilik ve adalet ilkelerine uygun olacaktır.

Yorum

Burada dışlanan gruplar konusunda irdelene daha sonra gelmektedir.

Her yerinde ilişki boyutu vurgusu ve iyilik ve adalet ilkesi vurgusu vardır. Bu iki özellik, zamanımızda etik altında toplanır. Ahlak kavramı bir kalıp iken, etik ahlak felsefesi olarak tanımlanabilir.

Burada adalet gibi kavramlar kültüre göre değil, bireye ve kabileye göre olması irdelenmelidir.

(12) (a) Ve müminler, müminler arasındaki ilişkilerin iyilik ve adalet ilkelerine uygun olması için, borçları zor durumda olan hiç kimseyi, ona bir miktar rahatlama sağlamadan terk etmeyeceklerdir.

(b) Ayrıca hiçbir imanlı, başka bir imanlıyla böyle bir sözleşmede bulunmuş olan biriyle bir müşteri sözleşmesi yapamaz.

Yorum

Borçlar bir kişiye yansıtılmayacağı, ödemesi olarak borç verilmeyeceği ifade edilmektedir.

Devlet borcu olarak görülmektedir, bu nedenle tüm koşul ortak ödeyecektir. Bir konuda kendi evi, dairesi olarak hatalı ise kendi ödemeli iken, ortak kullanım yerlerinde borç ortaktır.

Burada da ikinci boyut, bu şekilde kendi aralarında anlaşma da yapılmayacağı vurgusu belirgindir.

(13) Ve dindar müminlerin elleri, isyan halinde yükselen veya zorla bir şey elde etmeye teşebbüs eden veya herhangi bir günah veya fazlalıktan suçlu olan veya inanlılar arasında fitne yaymaya teşebbüs eden her kişiye karşı kaldırılacaktır; böyle bir kimseye karşı elleri hep birlikte kaldırılacaktır, onlardan herhangi birine oğul olsa bile.

Yorum

Burada adalet kavramı da netleşmektedir.

Suç kavramı olarak: 1) isyan eden, etik ilke ile, suç ve ceza kavramına isyan eden kişi, toplumda uyum sağlamaz. 2) Zorla, dikta ile yaklaşan, zulüm içinde, birey rızası almadan, yapması veya teşebbüs etmesi de öne alınmaktadır. Suç konusunda işlenmeden önleme ve tedbir hukuk sisteminde vardır, davranışlara ise karışılmaz. 3) Somut zarar ve zulüm yapmış, bu açıdan yargılama ile suçlu bulunmuş, karar kesinleşmiş olanlar, 4) ikilem yaratarak, suça benim hakkımdır veya toplum yargılarında şüphe oluşturanlar. Öldürmek benim hakkım demek bir fitnedir, cezayı birey kendisi veremez, bunu hak demek bir fitnedir. 5) Karar ortak akıl, jüri, toplum tarafından değil, kadı, mahkeme tarafından öngörülmektedir.

Suç kavramı sosyal boyut ile, somut, gerçek ve eyleme dayalı ise, buna itiraz etmek, kişisel duygular ile öne sürmek kabul edilemez, karşı çıkılmaz denilmektedir.

Burada itirazların mutlaka gerekçe ve dayanakları olmalı, somut suç kavramında itiraz değil, suç kabul edilmesi gerekli denilmektedir. El kaldırılması, karşı çıkma değil, onay anlamındadır. Burada yapılan vurgu, el kaldırma veya tokalaşmanın birer oy, seçim, kabul ve ret gibi bir simgesi olduğundandır.

(14) Bir Mümin, bir Mümin'i [misilleme olarak] bir Mümin'i öldürmeyecek ve bir Mümin'e karşı inanmayana yardım etmeyecektir.

Yorum

Adalet kavramında adaleti kendisi yerine getirmeyecek, bu açıdan adalet için başkasından da yardım almayacaktır.

Mahkemeler, kadılar kendi kararları ile sonuç vereceklerdir. Kolluk kuvvetleri adalete bağlı olacak ve etkileşimden uzak olacaklardır.

Burada o zaman için anlaşılamayacak bir sistem gelmektedir.

(15) Allah'ın koruması (zımmâ) birdir, bunlardan en azı [yani Müminler] hepsi için bağlayıcı olan koruma (yujîr) vermeye hak kazanırlar. Müminler, diğer insanları dışlamak için birbirlerinin müttefikleridir (mevlevî).

Yorum

Her bireyin eşit ve korunacağı, hukukun başkasını dışlayamayacağı vurgusu vardır.

Bağımsızlık ile eşitlik boyutu ortaya konulmakta, hukuk ayırım yapmayacağı belirtilmektedir. Bu korumanın yaratılış olarak, doğal hak olarak tanımlanmaktadır.

Bağlayıcı özelliği vardır, kimse bir nedenle dışlanamaz. Birbirinin kardeşlik boyutu ile savunucusu, koruyucusu olduğu vurgusu da vardır.

(16) Ve Yahudiler arasında bize itaat edecek olanların yardım ve eşitliğe sahip olacaklarını. Ne onlara baskı yapılacak ne de onlara karşı herhangi bir yardım yapılacak.

Yorum

Kim hukuk kuralları ve sistematığe uyarsa, eşit haklara sahip olunacağı, yardım edileceği de vurgulanmaktadır.

Ek olarak, baskı ve karşı tarafa da yardım yapılmayacağı net vurgudur. O zamanlar Yahudiler ayrı bir gettoda tutulmakta, ayrıca ayırım için sarı bant takmaları isteniliyordu. Tüm bu farklılıklar reddedilmektedir.

Burada sadece Yahudilere uygulanmadığı, tüm bireylerin de aynı şekilde eşit hukuk, haklardan yararlandığı da gözlenmektedir.

(17) Ve müminlerin huzuru bir olacaktır. Eğer Allah yolunda bir savaş olursa, bu (bu barış) herkes için aynı ve eşit derecede bağlayıcı olmadıkça hiçbir mümin, diğer müminlerden ayrı olarak (düşmanla) barış içinde olamaz.

Yorum

Huzur içinde olma boyutu, bu antlaşmayı imzalayanlar için devamlı oluşması, kısaca adalet kavramı sürdürülmesi istenilmektedir.

Başkaları için karşı tutum kabul edilemeyeceği ve birliktelik zorunlu denilmektedir.

Burada bir ayrıcalık olmaktadır, eğer karar bağlayıcı değilse, anlamı adalet kavramı net değilse, ayrı görüş olabilmektedir. Anayasanın 137. Maddesinde, emir olsa bile kanunsuz ve suç unsuru olursa yerine getirilemez kuralını akla getirmektedir.

(18) Ve bizim tarafımızda savaşacak olan tüm bu müfrezeler dönüşlerle rahatlayacaktır.

Yorum

O zamanlar için, savaşa katılanlar geride bıraktıklarının ele geçirildiği, paylaşıldığı gözlemekleydiler. Ölen askerın tarla, hatta evi satılmakta idi. Buna karşı, hukuken güvenlik tanınmaktadır.

Geri dönüşte rahatlama ifadesi vardır. Burada da katılanların ödüllenişmesi akla gelebilir.

Bir husus kavramlar geniş olması için ifade de rahatlama kullanılmakta, imkanlar geniş tutuma olanağı sağlanmaktadır. Bu paralı asker yaklaşımını akla getirmemelidir.

(19) Ve müminler bir beden olarak Allah'ın yolunda kan intikamı alacaklardır.

Yorum

Bir kişiye yapılan şey, tüme yansıtılmakta, birimiz hepimiz, hepimiz birimiz ilkesi vardır.

Bir beden denilmesi, bir ulus, bir bütün olarak görülmesidir. Bu arazi anlamında ele alınmamalı, sadece nerede olursa olsun, kabul etmesi ile birlikte olmaktadır. Arda uzun mesafeler olabilir.

Bu şekilde birlik, bütünlük, kabul etmeye göredir ve zorla değil, bir bakıma güven halkası kurulmaktadır. Benzer boyut zamanımızda NATO örneği görülebilir.

(20) (a) Ve şüphesiz dindar inananılar en iyi ve en doğru yoldur.

(b) Ve hiçbir dindaş (gayrimüslim tebaa) bir Kureyş'in canına ve malına herhangi bir koruma sağlayamayacağı gibi, bu konuda herhangi bir müminin yoluna çıkmayacaktır.

Yorum

Burada bir aykırılık kabul edilmediği ve bunun en doğru yol olduğu vurgusu vardır. Zamanımızda İslam denilen inanışta, birçok mezhep ve tarikatlar ile bölünme ve farklı görüşler olduğu açık ve net gözlenmektedir. Dolayısıyla, burada en doğru yoldur denilmesi ile sorun çözülmektedir. Bunun sağlanması ancak inanış ise Kuran temelinde olması ile sağlanabilir. 109/6, *senin dinin/inanışın sana, benimki bana* ifadesi nettir.

Buna karşın, karşı görüşte, fitne içinde olan, açık ve net koruma sağlamayan kişiler dışlanmaktadır.

Burada zorla, inanmayanları değil, savaşa giderken bile rıza ile savaşa gidilmesi ve gidenlerin tümü doğru yolda olması vurgusu vardır. Savaşta katliam yapılamaz, bu doğru yolu bozacaktır ve birliği sağlayamayacaktır.

(21) Ve eğer herhangi biri bir müminini kasten öldürürse ve bu kanıtlanırsa, öldürülen kişinin mirasçısı kan parasıyla yetinmediği sürece, misilleme olarak öldürülür. Ve bütün müminler bu kutsal töreni gerçekten savunacaklar ve başka hiçbir şey onlar için uygun olmayacaktır.

Yorum

Mahkemenin öngörüşü olarak, burada bir hukuk töreni ile oluşan boyut ortadadır. Ceza karşılıklı olarak etki, tepki gibi tam uyum içinde olacağı belirtilmektedir.

Ancak bedel ödenirse, ayrıca can alınamaz denilmektedir. Zamanımızda bir kişi başkasının ölümüne neden olursa, 10 yıl boyunca elde edilecek gelir ödenir. Yenidoğan bebek bile, askeri ücret ile hesap yapılmaktadır. Buna karşın, ceza hafifletmeye gitmektedir.

Burada kin, düşmanlık ve ayrıca zaman ile bunun devamlılığı ortadan kalkacaktır.

(22) *Ve bu Kanunda belirtilen hükümleri yerine getirmeyi kabul eden ve Allah'a ve Kıyamet Günü'ne olan inancını ilâştirmiş olan hiç kimsenin, herhangi bir katile yardım veya koruma sağlaması hukuka uygun olmayacak ve eğer böyle bir kişiye herhangi bir yardım veya koruma verirse, kıyamet gününde Allah'ın laneti ve gazabı onun üzerinde olacaktır ve böyle bir kişiden para veya tazminat kabul edilmeyecektir.*

Yorum

Mahkemenin aldığı karara elbet itirazlar olacaktır, ama bunun yine dayanakları olmalıdır. Bu itiraz yerine, suçu ve suçluyu korumak ve saklamak ayrıca suç kabul edilmekte, bunun para ve tazminat ile karşılanamayacağı belirtilmektedir.

Hukukta itiraz hakkı vardır, ancak kabul ettikten sonra ceza uygulanmalıdır. Bundan sonra yapılacak eylemler kabul göremez, cezalandırılmalıdır.

Burada kıyamet gününe bile taşınan, vaz geçilmeyecek karşılık vardır.

(23) *Ve ne zaman bir konuda farklı olursanız, onu Allah'a ve Muhammed'e havale edin.*

Yorum

Öncelikle Allah ve Peygambere havale edilmesi kavramı algılanmalıdır. Allah tanrı olmadığına göre bir yaklaşımı olamaz. Ancak Kuran ve Yaratılış olarak, gerçek ve bilim üzere olunmalıdır, her bireyin hakkı, halkın hakkı korunmalıdır. Resul, tebliğ edici sıfat yanında, birlikte ortak karar alınması gerektiğidir. Kuran⁸ ⁹ 42/38: "Onlar ki Rablerine icabet edip/Yaratılış ve gerçekler üzerine olurlar, Salatı/selam, insanlık be kardeşliği ikame ederler, İşleri aralarında istişare/görüşerek, danışarak, değerlendirerek, çözerler, Kendilerini beslediğimiz şeylerden de infak/yararlanırlar, kaynak ederler" denilmektedir. Bu açıdan burada havale edin demek, kararı onların yetkisine bırakmak değil, kararı ortak almak demektir. Bir işte bilim ve yaratılışa göre karar alınması gibi, toplumda da bir bakıma cumhuriyet anlamındadır. Bu ayet, Atatürk'ün başucu notudur. Celal Bayar ifadesidir.

Birey bilgilendirme ile kararı kendisi verir, birlikte ise konuşma, ortak değerlendirme sonunda karar oluşur, burada aynı olmak zorunda olunmayabilir. Bu durumda seçim gündeme gelmektedir.

Bu bir demokrasi ve seçme, ortak değerlendirme anlamı taşımaktadır.

(24) *Ve Yahudiler, birlikte savaşmışları sürece savaşın masraflarını imanlılarla paylaşacaklar,*

Yorum

Daha önce savaş ve mücadelelerde, her inancı kendi başına, kendi kararına bırakmıştı. Eğer savaşmak isterlerse, burada birlikteliği kabul edeceklerdir.

Her savaş bir galibiyet ve buna bağlı olarak bir gelir getirdiği için, mücadeleye girenlerin masrafları da paylaşması öngörülmektedir.

Burada önemli nokta, savaş bile olsa, zorla değil, grupların kararına bırakılmaktadır. Kısaca bir farklı boyut vardır. Osmanlı döneminde aynı şekilde farklı inanışta olanların, savaşmadıkları için, daha zengin oldukları kavranmış, vergi yükü daha ağır olsa bile güçlendikleri gözlenmiştir.

(25) *Ve Banu Avf Yahudileri, müminlerle birlikte tek bir topluluk (Ümmet) olarak kabul edilecektir-Yahudiler için dinleri ve Müslümanlar için onların bir müşterisi veya hamisi olun. Fakat kim yanlış yaparsa veya ihanet ederse, sadece kendisine ve hanesine kötülük getirir.*

Yorum

İmza ile katılanlar tek bir topluluk olmaktadır. İnanışları ne olursa olsun, birbirlerinin müşterisi ve hamisi olmaktadır.

Savaş olmaması için, sunulan barış teklifi budur. Eğer barış anlaşması yapılırsa, birimizin müşteri de hamisi olunacak, ayrımcılık yapılmayacak vurgusudur. Savaşta gelip veya hâkim olan tüm varlıkları ele geçirmektedirler. Ancak burada oluşan müşteri olacak vurgusu, işgal ve ele geçirme değil, bedelini ödeyerek sahip olunmalıdır.

Kuzey Kıbrıs Bölgesinde, Türkler gelince, bu evleri ve arazileri oldukça pahalı olarak ödediler, sahibi oldular. Bunun yüksek meblağını da Türk Devleti ödedi. Ancak Rumlar kabul etmese de alış-veriş geçerli olduğu vurgulandı. Ancak Güney Bölgesindeki Vakıf ve Şahıs arazileri kabul edilmediği için parası ödenmedi. Bir anlaşma olursa, orada geniş araziler bizim olacak. Bu nedenle anlaşmaya yanaşmamaları doğaldır. Maraş Bölgesinde de satmak isteyen satabilir, çalıştırmak isteyen de çalıştırın denilmektedir. Bu zamanda da uygulanmakta, biz işgal ettik, ele geçirdik değil, biz ancak fetih yaparız denilmektedir.

Fetih (nedirnedemek.com/) anlam olarak bir şehri ele geçirme olarak ele alınırsa da: Kuran 48/1 *Şu bir gerçek ki, biz sana apaçık bir fetih nasip ettik*, yaklaşımı ile değişik vurgu yapmaktadır. Bu surede fetih kavramını inceleyelim:

- 48/2 *Ki Allah senin günahından geçmiş olanı da gelecek olanı da başışlasın, nimetini senin üzerinde tamamlasın ve seni dosdoğru bir yola kılavuzlasın.*
  - Savaş ile bırakın zarar ve zulüm yapmayı, bombalama ile evleri yıkmak ve insanları öldürmeyi, bu sayede oluşmuş olan geçmişteki yanlış anlama ve nefretin de sonlandırılması için bir gerekece olacaktır. Nimet ve hizmet ile bir dostluk kazanmak olasıdır denilmektedir, bunun yolu da doğru yol, kısaca etik ilkelerdir. Bu imkânsız denilmesin, Çanakkale Savaşında Anzak'lılarla oluşan dostluk halen devam etmektedir.
  - Atatürk'ün sözü (ataturkinkilapları.com) *"Bu memleketin toprakları üstünde kanlarını döken kahramanlar! Burada bir dost vatanın toprağında-sınız. Huzur ve sessizlik içinde uyuyunuz. Sizler Mehmetçiklerle yan yana, koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar! Göz yaşlarınızı dindiriniz. Evlatlarınızı, bizim bağrımızdadır. Huzur içindedirler ve huzur içinde rahat rahat uyuyacaklardır. Onlar, bu toprakta canlarını verdikten sonra, artık bizim evlatlarımız olmuşlardır."* Şeklinde olup, bu bir düşman değil, evlatlarına hitaptır. Aynı kavram içindedir.
- 48/3 *Ve Allah, sana, onur ve kudret dolu bir yardımla destek verecektir.*
  - Allah bir put olarak yardım etmesi beklenilmemeli. Doğa, yaratılış üzere olan, bilim üzere olanlar beklentileri geçerli olur. Bu açıdan sevgi gösteren, insanlık üzere olanlar, onur ve güç ile içten yaklaşım yapanların bir şekilde bir destek olacağı belirgindir.
  - Bir örnek olarak, bir kişi, arabanın önüne atılmış, duran arabayı görüp, korkudan konversiyon geçirdi. Yazar bunun üzerine kişiyi alıp en yakın bir yere taşımış, orada olan bir Dişçi dükkanına gidince, akrabası olan kişi, dükkân ruhsatsız olduğu için, bir nevi koruma gücü ile, eline aldığı sopa ile birkaç kişi birlikte üstüne hücum etti. Koşup, aradaki mesafeyi ortadan kaldırdım, sarıldım, kucakladım. Tekme atmasın diye de tedbir aldım. Hepimiz kardeşiz, *niye kızdın, ben doktorum* dedim. Birden kendine geldi, hemen oturdu, ben ne yapıyorum. Bu durumda gelecek polis ve diğerleri ile olay daha büyüyecek dedi. Olayı anlattım, teşekkür etti, 112 kavramı olmadığı için, adamı hastaneye götürdük, zaten bir şeyi yoktu. Bu yukarıdaki yaklaşımı yapanların sonucu olarak görülmektedir.
  - Kuzey Suriye için 65bin kişi silah ile hazırlandı, 3500 kişi ölünce, depodaki silahlar dahil gösterilerek, karşı çıkmak değil, katılımlar oldu. Bu da bir bu ayetin mucizesidir.
- 48/4 *O odur ki, müminlerin gönüllerine, imanları beraberinde iman geliştirsinler diye, mutluluk ve huzur indirdi. Yalnız Allah'ındır göklerin ve yerin orduları. Alîm'dir Allah, Hakîm'dir*
  - Burada barış, gönüllere insanlığa inanmak, mutluluk ve huzur gelmesidir.
  - Kuzey Suriye'de Amerika 767 kabileyi toplayıp, onlara Mısır ve Suudi Arabistan yardım edeceği belirtilmiş, barış istenilsin denilmiş. Ancak tümü Türkiye'yi istemişler. Siz onlar ile geçinmezsiniz denilince, evet bizim hakim olmamızı engellediler ama yok olmamızın da önüne geçtiler denilmiş. Özellikle Hristiyan azınlık Papa desteği ile de Türkiye demiştir. İnsanlar huzur ister, para ve silah ile alınmayacağını algıladılar. Buna beyni yıkanmış değil, gerçeği algılayanlar için geçerlidir.

- *48/5 İnanmış erkekleri ve inanmış kadınları, altlarından ırmaklar akan cennetlere sokması içindir bu. Sürekli kalıcıdır orada. Ve onların çirkin davranışlarını örtüp gizlemesi içindir. İşte bu, Allah katında çok büyük bir kurtuluş ve eriştir.*
  - Bazı hatalı yaklaşımlar olabilir, bunlar davranış olsa bile, çirkin, zarar olan belirdir. Bunlardan vaz geçmek, özür dilemek, örtmek önemlidir. 3500 kişi silah çektiği için öldürülmüş, diğerleri ise niye öldürülsün?
  - Kabileler bu yapı ile binlerce yıl kalırken, zamanımızda aylar içinde yer değiştirmekte, fakir ve yoksul kalmaktadırlar.
  - İnsanlar yerleştiği yere, kısa süre değil, uzun kalıcı olmak, ırmakların akması, zamanın akmasını isterler. Bu açıdan savaş değil, ancak barış ile olasıdır.
- *48/6 Ve Allah hakkında kötü sanılar besleyen erkek münafıklarla kadın münafıklara ve erkek putperestlerle kadın putperestlere, o kötülük girdabı başlarına dönesilere azap etsin diyerdir bu. Allah onlara öfkelenmiş, onları lanetlemiş ve kendilerine cehennem hazırlamıştır. Kötü bir varış yeridir o*
  - Her kim ki barış aleyhine davranır, buna karşı gelirse, kötülük, şüphe ve tereddütleri varsa, kendileri azap içinde kalır. Devamlı düşmanlık besleme, onları kardeş ve insan olarak algılamamak rahatlarını bozar. Kendi kendilerini lanetlenmiş bulurlar. Kötü bir sonuç olmuştur.
- *48/7 Yalnız Allah'ındır göklerin ve yerin orduları. Aziz'dir Allah, Hakîm'dir*
  - Fetih, gerçekte Yarattılışın boyutudur. Bizler ise ancak geçici sahip oluruz. Anılarda bir mutluluk olması için, hakimiyetin ancak sevgi ve insanlık ile olacağı, hâkim olmak için, zalim olmaktan bizleri korur.
- *48/8 Şu bir gerçek ki, biz seni, bir tanık, bir müjdeleyici ve bir uyarıcı olarak gönderdik*
  - Her insan zaman içinde, bir zaman süresinde vardır, sonra başkaları gelecektir. Eğer sevgi ve insanlıkta olursak, bir müjdeleyici ve bir anı bırakan, bir tanık olarak gözlenir. Hatırlanır, örnek olur ve tarihte irdelenirler.
- *48/9 Allah'a ve resulüne inanınız, O'nu destekleyesiniz, O'nu yüce bilirsiniz ve sabah-akşam O'nu tespih edesiniz diye*
  - Resule karşı çıkılması zamanında söz konusu ise, inanmak, desteklemek, belirttikleri Kuran ayetlerinden yararlanması belirtilmektedir.
  - Peygamber sözleri dört Halife Devrinde yazılan notlar yıllık toplanıp, Kuran ile karışması diyerek toplanıp yakılmıştır. Burada inanmak, Kurana güven anlamında olmalıdır. Destek, irdeleme yapılabilir ama Fetih suresi desteklenmelidir.
  - Dikkat çeken boyut, amir, kanun ve emir olarak belirtilmemektedir. İnanma, destek ve unutulmadan destek alınmalı denilmektedir.
- *48/10 O seninle el tutuşup sözleşenler var ya, onlar gerçekte Allah ile bey'atleşiyorlar. Allah'ın eli onların ellerinin üstündedir. Kim ahdi bozar, döneklik ederse kendi aleyhine döneklik etmiş olur. Ve kim Allah'a verdiği sözde vefalı davranırsa, Allah ona büyük bir ödül verecektir*
  - Bazı kişiler kendi aralarında hakimiyet kurmak, kendi menfaatleri ile düşünebilirler. Bir bakıma ayrıcalık, bir yaklaşım bekliyorlar olabilir. Bu şekilde yaklaşanlar zarardadırlar.
  - Ayrıca Yaratanı put olarak ele alarak, eli denilerek, sanki ondan kurtulacaklardır. Yerçekiminden kim kurtulabilir?
  - Ahdi bozan, zararda iken, söze uygun davranan, vefalı olanda bir ödül, mutlu olacaklardır. Barış zaten sevgi, mutluluğu sağlar.
- *48/11 Bedevilerden, geri bırakılmış olanlar sana şöyle diyecekler: "Bizleri, mallarımız ve ailelerimiz oyaladı. O halde bizim için Allah'tan af dile." Onlar, kalplerinde olmayan şeyi dilleriyle söylüyorlar.*

De ki: "Allah size bir zarar dilerse yahut bir yarar murat ederse, O'nun sizin için dilediğine kim engel olabilir?" Doğrusu şu ki, Allah, sizin yaptıklarınızdan haberdardır

- Barış bir oyalama değil, karşılıklı alış, veriş boyutu, karşılıklı rıza ve antlaşma gerektirir. Zapt etmek isteyen, malları olarak gördükleri için oyalandıklarını söyleyebilirler. O mal onun değildir.
- İşgal edilen yerler, hakimiyete alınmış olabilir ama mal sahibi olunmamıştır. Bu durum Kıbrıs'ta olmuş, paraları daha fazlası ile ödenmiştir. Cumhuriyette Rumların göçmesinde, örneğin Denizli dahil, göç edenlerin evleri halen dokunulmamıştır, orası muhafaza edilmiştir. Satılmayan yerler aynen durmaktadır. Van'da Ermenilerin, Kale Köyde göç edenler, Denizli'de İstiklal Mahallesi aynen korunmaktadır. Satılması yerine becayiş, diğer oradaki yerlerle değişimi öngörülmüştür.
- 48/12 Siz sanmıştınız ki, resul de müminler de ailelerine bir daha asla dönmeyecekler. Bu düşünce kalplerinizde süslendi de çirkin bir sanıya saplandınız ve mahvolmuş bir topluluk haline geldiniz
  - Savaşta eğer insanlık dışı yaklaşım yaparsanız, bir daha kendiniz bile yüzünüze bakamazsınız. Irak ve Suriye Savaşında, hatta Vietnam Savaşına katılan askerler yüzlerini saklamaktadırlar ve göğüslerini kabartmamaktadırlar. Bizde ise Kore dahil, her savaşa giden, göğüsteki madalyayı gösterirler.
  - Kore savaşında Türk ordusunun etrafında bir kalabalık halk olmuştur. Aç oldukları için, dikenli teller üstünden atılan gıda ile beslenirlermiş.
  - Savaşta Türk esir düşenlerde, grup tek elden bakmış, hiçbir zaman karşı memleket aleyhine konuşmamış, Amerikalı bir hafta içinde TV'lerde memleketine hakaret ederken, bizim asker küfretmiş ama yapmamıştır. Hiçbir kişi ölmemiştir. Amerikalılarda yüzde 15 ve üstü ölüm olmuştur.
  - Daima ümit içinde ve birlikte olmuşlardır. Verilen öğür, biz, damarlarımızdaki kan bayrak, bizler yıldız, idealler de hilaldir. Biz varsak vatan da vardır denilmiştir.
- 48/13 Kim Allah'a ve resulüne iman etmezse bilsin ki biz, inkârcılar için alevli bir ateş hazırladık
  - İman etmek demek, bilinçlenme ve davranışa yerleşmesidir. Yoksa sözel demek geçerli olamaz.
  - 49/14 Bedeviler: "İman ettik." dediler. De ki: "Siz iman etmediniz. Ancak 'Müslüman /Eslemna /Kurula uyduk, bağlandık deyin. İman sizin kalplerinize girmemiştir. Eğer Allah'a ve resulüne itaat ederseniz Allah, yapıp ettiklerinizden hiçbir şey eksiltmez. Çünkü Allah **Gafûr'dur, Rahîm'dir**
  - İnsanların temel olarak ibadet denilen şey tapınmak değildir. Abd kelime anlamı olarak çalışarak değer ve eser üretmek demektir. Fetihde işgal, başkasının yaratmışını ele geçirme yoktur, olamaz.
  - Burada örnek olarak Maun Suresi vurgulanabilir. Burada fetih yapacak kişinin ancak ve yalnız davranış boyutunu çizmektedir. Bunlar:
    - 107/1 Gördün mü o, dini yalan sayanı?
      - Burada inanış vurgusu anlaşılmalıdır. 109/6 *senin dinin sana, benim dinim bana* ifadesi varken, soyut ve inanmayı yalan saymaktan kastedildiği anlaşılır. Her insan, insan olarak bir soyut ve inanış boyutu vardır. Bu sevgi ve insanlık kavramıdır. Bunlar yalan kabul edilmemeli, insanlar sevgi boyutu içinde olmalıdır.
    - 107/2 *İşte odur yetimi itip kakan*
      - Burada fakir, kendisini koruyamayacak, yoksul olanların itip kakılması, kısaca insanlık dışı yaklaşımdan söz edilmektedir.
      - İnsana insan gibi yaklaşım yapmayandan kaçınılmalıdır.

- *197/3 Yoksulu doyurmayı özendirmez o*
  - Burada yardım, destek, karşılıksız insanlık göstermek, alturistik yaklaşım, empati yapmak önemlidir.
- *107/4 Vay haline o namaz kılanların/dua edenlerin ki,*
  - Salata ikame etmek, selam, ilişki ve şükür, dua, yapmaya niyet edilmesi için, işlevsel olmalıdır. Tapınma, Allah Tanrı olmadığı için anlamı olmaz. Birey iyilik ve güzellik, etik boyutta olması, insanlarla sevgi ve insanlık ilişkisinde olmalıdır. Menfaat amacı ile, kurtuluş için ibadet etmenin bir faydası olamaz.
- *107/5 Namazlarından/dualarından gaflet içindedir onlar*
  - Burada gaflet içinde olmak, söylenenleri algılamamaktır. Önce Fatıha suresine bakılmalıdır.
    - *1/1 Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla*
  - Esirgeyen Bağışlayan kavramı, bilerek, kasten suç işlemek, zarar ve zulüm yapmadıkça geri dönüş ve bağışlanma, ceza indirimi söz konusudur.
  - Bunun Yaratılış üzere olduğu, bir ayrıcalık ve sosyal fark oluşmayacağı, sadece bireylerin davranışının önemi, gerekçe ve dayanak öne alındığı kavranmalıdır.
    - *1/2 Hamt, âlemlerin Rabbi Allah'adır*
  - Şükür, yaratılışa, kimseye değil, âlemlerin Yaratana ve Sahibine olmaktadır. Kimse kimseye evvallah yapmamalıdır.
    - *1/3 Rahman'dır, Rahim'dir O*
  - Başlangıç gibi sure içinde de tekrarlanmaktadır. Burada bir yaratıcı varsa, bizle de yarılış üzere, bilim ve fen üzere isek, burada yapılanların bilinçli ve kavramış, sevgi ve insanlık boyutunda olursak, esirgenme ve bağışlanma olacağı, kısaca zarar fark edilince geri dönüş olanağı açılmaktadır.
    - *1/4 Din gününün Malik'i/sultanıdır O...*
  - Burada kurallar, etik ilkeler Yaratılış gereği olduğu, bu açıdan da tüm inançların sahibi, oluşturan da Yaratan olmaktadır.
  - Bazıları din adamı gibi davranarak bu şekilde, kendilerinin malik olduğunu söyleseler, farklı yaklaşımlar yapsalar bile bunun bir aldatmaca olduğu açık ve nettir.
    - *1/5 Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz*
  - Celal Bayar'ın başucunda asılı olan ayettir. İnsan kimsenin vekaletini kabul etmez, kimseye bağlı olamaz, ancak dilemek, yardım Yaratana yapılmalı, ancak bir put gibi değil, kendimiz yapmak ile oluşacağı da kavranmalıdır.
  - Bir kişi dua ederek sınıfını geçeceğini sanmamalıdır. Bunun gibi yardım dileme, zihin açıklığı, zarar ve farklılığın algılama yapabilmesi için bir boyut sağlanmasıdır.
  - Yola çıkarken inançla ve doğrulukla, etik ilkelerde yola çıkmanın önemi açısından bir vurgudur.
    - *1/6 Dosdoğru giden yola ilet bizi*
  - Burada metodun doğru yola giden aktif bir boyut olması önemlidir.

- Bu nasıl olarak iletilecektir? Eğer, zarar ve zulüm faktörü dikkate alınırsa, bize uyaracak ve iptal ve değişim yaşanacaktır.
  - 1/7 Kendilerine nimet verdiklerinin, üzerlerine gazap dökülmemişlerin, karanlığa/şaşkınlığa saplanmamışların yoluna...
- Burada dikkat edilecek olan, sonuçta nimet verilen, hayır doğru boyut yerine sonuçta nimet alınan olması bir kriterdir.
- Şeytana teşekkür etmeliyiz, onların bir enerjisi yok, sadece bir fikir veren olmaktadır. Biz buna dikkat ederek, gazap olanları algılayarak, karanlıkta olanları saptayarak uzaklaşmamış gereklidir.
  - *Âmin*
- Burada âmin bir yemin etmedir. Bir geçek kabul etmek, ona uymak ve yapacağı konusunda yemin etmedir.
- Bunlara dikkat etmeden okumak ile gaflet içinde olanlar, ne dediklerini bilmeme ötesinde yemin etmelerine karşın yapmayanlardır.
- 107/6 Riyaya sapandır onlar/gösteriş yaparlar
  - Burada riya ve gösteriş olarak, bazı kişiler ibadet veya yaklaşımlarının birer reklam ve kendilerini bir iyilik olarak gösterme fiili olmaktadır.
  - Nasıl olabilir denilince, *askıda ekmek* boyutu söylenebilir. Bir aylık 100 kadar ekmek parası fırına verilir, bu şekilde o mahallede olan kişilere ücretsiz ekmek verilir. Parayı kim verdi bilinmez, kim alıyor da bilinmez. Bu topluma karşı bir güven ve dayanmayı getirmelidir.
  - Dilencilik boyutu farklıdır. Sosyal Yardım ile yoksul olarak saptanan kişiler, yardım edilmektedir. Bir şekilde akut parası olmayanlar için verilenler, insanların Prag kentinde olduğu gibi, yere yatan, ayağınza kapanan ve ruhsat almış kişiler olarak görülemez.
- 107/7 Ve onlar, kamu hakkına/yardıma/zekâta/iyiliğe engel olurlar
  - Burada dikkat edilen boyut, halka yardım etmek istenir ama bir şekilde engel olurlar. Devlet versin derler. Askıda ekmek fırıncı versin derler. Sanki 100 adet ekmek parası verilen fırıncı, 100 değil, 200, 300 ekmek dağıtmaktadır. Bu hem gelir arttırıcı hem gelirin bir zekât olarak dağıtılmasıdır. Para yerine ekmek vermek daha kolay ve daha uygun bir yaklaşım olmaktadır.
  - Zekât, kendi gereksinimiz üstünde olanın dağıtılması iken, bunu yüzde 2,5, kırkta bire indirenler gerçekçi değildirler. Her bir kazanılan, toplum, aile, çalışılan yerde çay parası, doğum, evlenme hediyesi gibi bahaneler ile dağıtılmasıdır. Ortak tatlı yenilmesidir. Ayrıca serviste birden peşin para gereksinimine düşen için bir avans olmasıdır. Bunun için servis sorumluları daha net ihtiyacı olanı bilecektir.
- 48/14 Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır! Dilediğini affeder, dilediğine azap eder. Allah **Gafûr'dur, Rahîm'dir.**
  - Burada dilediğine denilmesi, Yaratılış kaynaklı değil, bireylerin bir eğilimi, bir niyeti ve davranışı olması ile olasıdır. Bir yola çıkan kişi, hedefe varmasa bile sanki varmış gibi niyetlendirilmesi bir örnektir.
  - Yerin göğün sahibi bir tanrı olmadığına göre, yaratıcısı, kısaca doğa kanunları ve oluşumları gerçekleştirenin Yaratıcı olduğu vurgusudur.

- Kimse zafer kazanmaz, sadece Yarattığı göre bir görev almaktadır. Bunun bilincinde olmalıdır.
- 48/15 Geri bırakılanlar, ganimetleri almak üzere gittiğiniz zaman şöyle diyecekler: "İzin verin, biz de size uyalım!" Onlar Allah'ın kelamını değiştirmek istiyorlar. De ki: "Bize asla uyamazsınız! Allah önceden de böyle buyurmuştu." Bu kez şöyle diyecekler: "Hayır, siz bizi kıskanıyorsunuz." İşin doğrusu şu ki, onlar çok az anlıyorlar/onlar, az bir kısmı hariç, anlamıyorlar
  - Savaş bir ganimet kazanmak eylemi değildir. Bu açıdan bu şekilde yaklaşanlar kapı kapalıdır. Onların algılaması ve anlamaları da beklenmemelidir.
- 48/16 Bedevilerden, geri bırakılmış olanlara de ki: "Siz yakında çok zorlu savaş veren bir kavimle çarpışmaya çağrılacaksınız. Ya onlarla çarpışsınız yahut onlar müslüman olurlar. Eğer itaat ederseniz, Allah size güzel bir ödül verecektir. Yok eğer önceden döndüğünüz gibi yüz çevirseniz, Allah sizi acıklı bir azapla cezalandırır."
  - Burada barış teklifi vardır. Müslüman olmak, İslam üzere olmak demek değildir, ancak, kalıba, hukuka ve adalet ilkeleri, etik prensiplere uymaktır.
- 48/17 Köre zorlama yoktur, topala zorlama yoktur, hastaya da zorlama yoktur. Kim Allah'a ve resulüne itaat ederse, Allah onu altından ırmaklar akan cennetlere koyar. Kim de yüz çevirirse, Allah onu acıklı bir azapla cezalandırır
  - İnsanlara esaret olmadığı gibi bir eziyet de yapılamaz, zorlama yapılamaz.
  - Burada ifade edildiği gibi, kör, hasta ve özürlü yapılamaz.
  - Barışa ve insanlığa uyanların zaman içinde mutlu ve mesut olacağı, bunun aksi ise azap olacağı vurgusu vardır. Güven duymayan, her an için savaş çıkacak denilirse, nasıl uyunabilir?
  - Barış şartlar değişse bile, nehir altından çok su aksa bile, mutluluk devam edecektir.
- 48/18 Yemin olsun, Allah müminlerden, o ağacın altında sana bey'at ettikleri sırada hoşnut olmuştur. Onların gönüllerindekini bilmiş, üzerlerine huzur ve sükûn indirmiş ve kendilerine yakın bir fetih nasip etmiştir.
  - Antlaşma beyan edilmesi, niyet edilmesi ile olay başlamakta, sulh oluşmalı, gönüldeki olanlar öne çıkmaktadır. Yazılı yapılması ancak onay anlamındadır, başlama ilk niyet olmasıdır.
- 48/19 Alacakları birçok ganimetler de nasip etmiştir. Allah Aziz'dir, Hakîm'dir
  - Ganimet kavramı mal, mülk olarak düşünülebilir. Tam tersi, dostluk, iyi niyet ve kardeşlik boyutu daha öne alınmalıdır.
  - Nasip etmek, niyetin ve davranışın oluşması ile çok farklı ve devamlı olacaktır.
- 48/20 Allah size, elde edeceğiniz birçok ganimetler vaat etti. Şunu da size aceleden verdi ve insanların ellerini de sizden uzak tuttu ki bu, inananlara bir ibret olsun ve Allah sizi dosdoğru yola kılavuzlasın.
  - Elde edilen ganimetler, somut mal ötesidir. Kardeşlik en önemli bir ganimettir. İnsanların birbirine destek ve dayanak sağlaması ile olmaktadır.
- 48/21 Sizin güç yetireceğiniz başka ganimetler de vardır. Allah onları kuşatmış bulunuyor. Allah, her şey üzerinde Kadîr'dir.
  - Nitekim savaş yerine fetih yapılırsa, başka kazançların da olacağı dikkate alınmaktadır. Bunun bir kuşatma gibi, olumlu boyutları olduğu anlaşılmaktadır.
- 48/22 Eğer küfredenler sizinle savaşsalar, sırtlarını dönüp kaçacaklardı. Sonra, bir dost da bir yardımcı da bulamazlardı
  - Fetih yaparken küfreden, nefret içinde olanlar ile birlikte olmayın vurgusu vardır.
  - Yazarın dedesi, İstiklal Savaşında nefret ve öldürmek değil, savunma ve korumak yaklaşımı içinde olmuşlardır. Kıbrıs'ta Rum koruganlarının içine girince, kaçıp terk ettikleri

- görülmüştür. Suriye de de hendekler terk edilmiştir. Eğer nefret olursa, elbet intikam olacak bu fetih kavramına da terstir.
- Amerikan askeri eğitimde silah nefret üzerine ateşlendiği öğretilir, bu şekilde hücumda bir bakıma katliam yapılması bir beklenti olmaktadır. Türk askeri ise, kendisine küfreden, tüküren kişiyi öldüremez, sadece silah doğrultanı öldürülebilir. Polis açısından; a) önce uyararak, b) havaya ateş etmek, c) bacağa ateş etmek, d) doğrudan öldürmek üzere doğrultmaz ise öldürme yoktur.
  - 48/23 *Bu, Allah'ın öteden beri işleyip duran yolu-yöntemidir. Allah'ın yol ve yönteminde hiçbir değişme bulamazsın.*
    - Fetih, doğrudan bir yeni değil, tarihsel boyut olarak sunulmaktadır. Türk tarihi bu uygulama içindedir.
    - Yaratılış aynı boyuttadır.
  - 48/24 *O odur ki, sizi onlara galip getirdikten sonra Mekke'nin göbeğinde onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan uzak tuttu. Allah, yapmakta olduklarınızı iyice görmektedir*
    - Kötü olanlar ile iyiler, zaten birlikte olmazlar, bir araya gelmezler, gelmemelidirler. Bu şekilde arada bir çatışmada da beklenmemelidir.
  - 48/25 *Onlar o kişilerdir ki, küfre sapıp sizi Mescid-i Haram'dan geri çevirdiler, bekletilen kurbanlık hediyelerin, yerlerine ulaşmasına engel oldular. Eğer kendilerini tanımadığınız için çiğneyeceğiniz ve bu bilgisizlik yüzünden üzüntü ve kınayışla karşılaşacağınız inanmış erkeklerle inanmış kadınlar olmasaydı, iş başka türlü olurdu. Böyle olması, Allah'ın, dilediğini rahmetine sokması içindir. Onlar birbirlerinden ayrılmış olsalardı, inkâra sapanları acıklı bir azapla cezalandırırđık*
    - Hendek Savaşında peygamber dayanma gücü azaldığı için, bedel ödeyecek zaman kazanma teklifi götürmüş, Kuran ayeti ise gerekçe ile kabul edecekleri yoksa etmeyeceklerini belirtmişlerdir. Kuran ayeti değil, şahsı teklifim deyince yapılmamıştır. Bir rüzgâr ve fırtına ile dağılmışlardır.
    - Mekke işgali için gittiklerinde, anlaşma yapaım deyince, karşı çıkmıştır. Kuran ayeti olarak Fetih sürresi belirtilmiştir. Burada fetih ne demek denilerek, savaştan farklı olduğu ilk planda algılanmamıştır. Aradan 2 yıl geçince, tef ve törenle karşılanmaları, 10 yıl değil, hemen bağlanmaları ve kendilerine bağlanma ile İslam'a bağlı alanın 9 kat büyüdüğü fark edilmiştir.
    - Yukarıda burğu da inanan ve güvenen olmasa idi, onlar savaş isteseler ve yapsalardı, farklı bir sonuç bekleneceği vurgusu vardır.
    - Tarih barış ve anlaşma yolu ile ilerleme olmasının örneği olarak Osmanlı tarihi bir somut veri olmaktadır.
  - 48/26 *İnkâr edenler, kalplerine öfkeli taassubu, o cahiliye taassubunu yerleştirmişlerdi. Allah ise huzur ve mutluluğunu resulünün, inananların üstüne indirmişti. Onları, takva kelimesine bağlı tutmuştu. Zaten onlar buna layık ve ehil idiler. Allah her şeyi çok iyi bilmektedir*
    - Takva korunma ve gözetme, tedbir alma olarak ifade edilebilir. Geleneksel yöntem, hücum ve ne çıkarsa onu yok etmek üzeredir. Gelişim ve değişim öngörülmektedir. Bunların huzur ve mutlu olacağı belirgindir, çünkü ortada savaş ve ölümler, tahribat boyutu olmayacaktır.
    - Zamanımızda Suriye dahil olan olaylar, yönetimin kendi lehinde, kendi emrinde insanların olmasını istemesi, karşı çıkanları da yok etmeye çalıştığı için, onların dışlanması ve uzaklaştırılması, göçebe, göçmen olmasıdır. Türkiye yaklaşımlarının temeli, yine bu sure üzere olduğu görülmektedir.

- 48/27 *Yemin olsun ki, Allah, resulüne o rüyayı hak olarak doğru çıkarmıştır. Allah dilerse, başlarınızı tıraş etmiş, saçlarınızı kısaltmış olarak güven içinde, korku duymadan Mescid-i Haram'a mutlaka gireceksiniz. Allah, sizin bilmediğinizi bildi de bundan önce size yakın bir fetih nasip etti.*
  - Bazı şeyler bir rüya gibi olsa bile, oluştuğu açık ve nettir.
  - Başlarınızı tıraş etmek, saçları kısaltmak bir fiziksel boyut ötesinde manevi, soyut olarak da görülmelidir. Kısaca bir rastgele değil bilinçli, akıl kullanarak ve resmi boyutta karşılanmalı anlamı taşıdığı düşünülmektedir.
- 48/28 *O, resulünü hidayet ve hak dinle gönderdi ki, o dini tüm dinlere üstün kılsın. Tanık olarak Allah yeter!*
  - Sevgi ve insanlık üzere olmak, barış temelinde olan yaklaşımlarının bir inaniş olarak tüm diğer inançlar üzerinde olduğu vurgusudur.
  - Sevgi her boyutun önüne geçtiği açıklanmaktadır.
- 48/29 *Muhammed, Allah'ın resulüdür. Onunla beraber olanlar, inkârcılara karşı çok çetin, kendi aralarında çok sevecendirler/çok merhametlidirler. Sen onları rükû eder, secdeye kapanır halde görürsün. Allah'tan bir lütuf ve hoşnutluk ister dururlar. Görünüşlerine gelince, yüzlerinde secde eseri/izi vardır. Bu onların Tevrat'taki nitelikleri. İncil'deki nitelikleri de şöyle: Tıpkı bir ekin ki filizini çıkarmış, o filizi kuvvetlendirmiş. Filiz kalınlaştı, gövdesi üzerine dikildi. Ziraatçıları da imrendirir/hayran bırakır bu ekin. Allah böyle yapar ki, onlar sayesinde, inkâr edenleri öfkelenirsin. Allah onlardan iman edip barışa/hayra yönelik işler yapanlara bir bağışlanma ve büyük bir ödül vaat etmiştir.*
  - Resul, Yaratıcı tarafından aktarılanları iletmektedir. Bunun doğru ve gerçek olduğu temelinde olarak, fikir ve bilinç geliştirilmesi yapılmalıdır.
  - İnsanların namazda eğilmesi, bir güce eğilme, kalıp ve köle olmak değil, bağımsızlık ve saygı işaretidir. Secde de Yaratılış ve bilimdir, kimseye olamaz.
  - Yaratılıştaki olanlar, bir mucize gibi doğanın büyüme ve gelişmesi, bilim üzere olanları bir kavrama algılama ve bilgin sıfatı oluşturur.

ÖZET: Fetih suresinin savaş ile barış farkını, fethetme dışında bir yaklaşım öngörülmemesini kavranması açısından önemlidir. Bunları inkâr eden kişiler ise azapta denilmektedir.

(26) *Banu-en-Neccar Yahudileri, Banu Avf Yahudileri ile aynı haklara sahip olacaklardır.*

(27) *Banu-al-Harith'teki Yahudiler, Banu Avf'taki Yahudilerle aynı haklara sahip olacaklardır.*

(28) *Ve Banu Sa'ida Yahudileri, Banu Avf Yahudileri ile aynı haklara sahip olacaklardır.*

(29) *Ve Banu Cüşham Yahudileri, Banu Evf'in Yahudileriyle aynı haklara sahip olacaklardır.*

(30) *Ve Banu el-Evs Yahudileri, Banu Avf Yahudileri ile aynı haklara sahip olacaklardır.*

Yorum

Daha sonra katılanlarda aynı haklara sahip olacakları vurgulanmaktadır.

Birçok yapıda erken üye olanlara bir ayrıcalık sağlanmaktadır. Hatta kontrol edici olmakta, kabul ve reddeden olmaktadır.

Birleşmiş Milletlerde 5 Ülkenin reddetme ve kabul de üstün yapısı vardır. Reddetmesi ile insancıl olsa bile işlevsel olmamaktadır. Bu gibi yapı kurulmamıştır.

(31) *Banu Tha'laba Yahudileri, Banu 'Awf Yahudileri ile aynı haklara sahip olacaklardır. Fakat kim yanlış yaparsa veya ihanet ederse, sadece kendisine ve hanesine kötülük getirir.*

Yorum

İnsanlar kabul dedikten sonra uymaz ise, yanlış yapma ötesi, ihanet ederse, bu sadece onlara bir kötülük getirmesi, kaybı ile sonlanacak denilmelidir.

Burada yaklaşım, yapan ceza görecektir. Bir kuruluş olarak söylenmiş olsa bile bu diğerleri ile de geçerli olmaktadır.

Burada kısaca ihanet dahil, aksi, ters durumlar içinde örnek gösterilmektedir.

(32) *Tha'laba kabilesinin bir kolu olan Jafna, ana kabilelerle aynı haklara sahip olacaktır.*

(33) *Ve Banu-ash-Shutaiiba, Banu 'Awf Yahudileri ile aynı haklara sahip olacaktır ve antlaşmaya sadık kalacaklar ve antlaşmayı ihlal etmeyeceklerdir.*

Yorum

Bir başka örnek olarak, sadık kalma ve ihlal etmeyecek vurgusu da antlaşmada olabilir.

Tam anlaşmaya ters yaklaşım yapılması, iptali gerekli kılar

Burada ihlal demek, dışlanmak ve korunma, gözetme ile hukuk yapısı dışına çıkmaktır.

(34) *Ve Tha'laba'nın mevlaları (müşterileri) asıl üyelerininkilerle aynı haklara sahip olacaktır.*

(35) *Yahudi kabilelerinin alt kolları, ana kabilelerle aynı haklara sahip olacaktır.*

Yorum

Bir ana grup değil, alt kollar, müşteriler dahil, tüm bireyleri kapsamaktadır.

Bir anlaşmayı ben imzalamadım iddia edilemezdir.

Bir anlaşmayı kabul etmek, halkın da kabul etmesidir. Kabul etmemesi, göç etmesi, terk etmesini gerekli kılmaktadır.

(36) (a) *Ve hiçbirinin, Muhammed'in görevi olmadan Müslüman ordusunun bir askeri olarak savaşıma çıkamayacağını.*

(b) *Ve hiç kimsenin dayak veya yaralanmaya misilleme yapmasına engel konulamaz ve kim kan dökerse, haksızlığa uğrayan hariç, onu kendisine ve hanesine getirir ve Allah bu antlaşmanın en doğru şekilde yerine getirilmesini ister.*

Yorum

Asker olarak, bir grup ve bir farklı yapı olarak değil, tüm grubu temsil eden, resul veya yönetici liderliğinde olursa savaş olacağı, bu nedenle aykırılıklara karşı çıkmaktadır. Bu sayede isyanlar önüne geçilmektedir.

Savaşlarda hatta sosyal yaşamda, bir kişi size dayak atıyorsa, hemen karşılık verilmesi, bir etki, tepkidir. Bu suç değil, bir savunma iken, aradan zaman geçmesi ile kasıt ve intikam durumu söz konusudur.

Burada kolluk gücü ve yargılama birey değil, bir irdeleme mahkeme boyutu ile olacaktır. Anlaşma bu yapının bir belirtisidir.

(37) (a) *Ve Yahudiler kendi masraflarının yükünü üstlenecekler ve Müslümanlar da kendi masraflarının yükünü üstleneceklerdir.*

(b) *Ve eğer herhangi biri bu tüzüğün halkına karşı savaşırsa, onların (yani Yahudilerin ve Müslümanların) karşılıklı yardımlaşması devreye girecek ve aralarında dostane öğütler ve samimi davranışlar olacaktır ve sadakat ve antlaşmanın ihlali yok.*

Yorum

Her grup, her ev, kendi masraflarına sorumlu olacaktır.

Eğer ortak bir karşı çıkana mücadele ise masraflar paylaşılacaktır. Kısaca ortak kullanım alanda olan masraflar da ödenmektedir.

Birbirleri ile dostane öğütler, ne yapılacak ve samimi davranışlar ile bunlara uygun, sadakat beklenmesi vurgusu vardır.

(38) *Ve Yahudiler, imanlılarla birlikte savaşmışları sürece kendi masraflarını kendileri karşılayacaklardır.*

Yorum

Burada bir algı hatası vardır. Yahudilerin imanlılarla savaşma boyutu olamaz, bir barış ise, nasıl olarak imanlılarla savaşa girebilirler?

Kanımca, bir grup kendi durumu için bir çatışma, bir mücadeleye girer ve diğerleri ile ilgili değilse masrafı kendi öder, ödemelidir.

Bir davada, insan hakkı ve devlet nizamı için, kamu davası açılır, masrafı devlet öder, ama eğer bireyler ile ilgili ise, kişi kendisi veya grubu davacı olup, dava eder ve masrafı kendileri karşılar.

(39) *Ve Yesrib Vadisi (Medine) bu kanunun ehli için bir Haram (kutsal yer) olacaktır.*

Yorum

Antlaşma yapılan yer ve süreç ele alındığında, barış bir boyut olarak ele alınmalıdır. Medine anlam olarak bir alan, ulus, ümmetin tanımında yer olmakta, aynı şekilde antlaşmayı imzalayanlarda bir şekilde aynen barış yeri olmaktadır. Bu zamanda da bir alan gösterilir, bu yere taciz ve tecavüz savaş kabul edilir. NATO boyutunun genişlemesi bir güvenli alan çizilmesi ve birimize tecavüze hepimiz karşı koyacağız denilmektedir.

(40) *Müvekkiller (mevlâna) asıl kişilerle (yani müvekkilliği kabul eden kişilerle) aynı muameleye sahip olacaklardır. Ne zarar görecektir ne de kendisi antlaşmayı bozacaktır.*

Yorum

Antlaşmayı yapan değil, tüm bireyler ortak eşit yaklaşım ve korunma altında olmaktadır. Zarar görmeleri durumunda gereken yaklaşım yapılmalı, korunma ve gözetilmelidir. Burada kendisi korunmadı denilerek antlaşma da bozulmayacak, gereken yapılacaktır.

(41) *Ve o yerdeki halkın izni olmadan hiç kimseye sığınak verilemez (yani, mültecinin başkalarına sığınma hakkı yoktur).*

Yorum

Sığınma boyutu, kişisel değil bir halkın düşünce boyutudur. İnsanlar kaçıp sığınabilirler, bunlar bir fert değil, bir grup olarak alınmalı, halk içinde ona göre yer oluşturulmalıdır. Ne kültürde olurlarsa olsunlar göçebe kültürüne dönüşürler. Burada göç eden ve sığınanlar bir boyut ve bir önemli konu olarak ele alınmaktadır.

(42) *Ve eğer bu kanunun ehli arasında herhangi bir bela korkulabilecek bir cinayet veya kavga meydana gelirse, bunun Allah'a ve Allah'ın elçisi Muhammed'e havale edileceğini ve Tanrı, bu koddaki yazılanlar hakkında en özel olacak ve ona en sadık şekilde davranacak olan O'nunla birlikte olacaktır.*

Yorum

İnsanlar arasında çatışma çıkması bir beklentidir. Adalet sağlamak için bir hukuk sisteme oturtulmalıdır. Bunun yaklaşımı da Kuran temelinde olmalıdır. Yaradılış kodu ile olması, Kuran ayetleridir ve bunların irdelenmesi gerekir. Okumak demek, eğitilmek, öğretmek ve yorumlamak, gerçek ve bilim üzere oturtmak olmalıdır. Burada adalet olursa, niye çatışma olsun, mahkemeler bunun için değil midir sorusu akla gelmektedir.

(43) *Kureys'e ne de onlara yardım edenlere koruma sağlanacaktır.*

Yorum

Koruma sağlama bir kabileye değil, imza eden, antlaşmayı kabul edenlerdir. Bir kabul edenler ancak sorumlu olabilir, korunabilir. Ben de insan olarak genetik kardeşiniz olarak aynı haklara sahibim denilemez. Doğal İnsan Hakkı geçerli ancak uygulama imzaya göredir. Burada genel bir insan hakkı boyutu vardır.

(44) *Ve onlar (yani Yahudiler ve Müslümanlar) herhangi birinin Yesrib'i işgal etmesi durumunda birbirlerinin yardımına sahip olacaklardır.*

Yorum

Eğer barış altında iken, başka güçler işgal ederse, toplu bir karşı çıkmak gerekmektedir. Birbirine yardım, karşılıklı savunma boyutudur. Beni alakalandırmaz denilemez.

(45) (a) *Ve eğer onlar (yani Yahudiler) herhangi bir barışa davet edilirse, onlar da barış teklif edecek ve ona taraf olacaklardır ve eğer müminleri bu tür işlere davet ederlerse, herhangi birinin din savaşı yapması dışında, bu ilişkilere karşılık vermek de onların (Müslümanların) görevi olacaktır.*

(b) *Düşmanı, kentin kendisine bakan yerinden (püskürtülmesi) sorumluluğu her gruba ait olacaktır.*

Yorum

Bu antlaşmayı yapanlar başkaları ile de antlaşma, barışa katılabilirler.

Müslümanlar da aynı şekilde barış için birliktelik kabul edilmektedir. Eğer bir savaş söz konusu olunca, ilişki gereği yapılacaktır. Ancak bu inanış kaynaklı olmayacaktır.

Savunma, her asker kendi alanını savunması ile sorumludur. Yardımlaşma, istenmesi ile olmakta, ilişkiler ile karşılık vermek, bir görev olarak tanımlanmaktadır.

(46) *Ve el-Avs kabilesinin Yahudileri, müşterileri ve asıl üyeleri, bu tüzüğün halkıyla aynı haklara sahip olacaklardır: ve antlaşmayı ihlal etmeden, ikincisine karşı içtenlikle ve sadakatle davranacaklardır. Kişi nasıl ekere biçer. Ve Tanrı, bu yasanın hükümlerini en içtenlikle ve sadakatle yerine getirecek olan O'nunla birliktedir.*

Yorum

Antlaşmaların birey ve halkın kendi bakış açısı ile anlaşılma, algılanmaktadır.

Kim ne şekilde davranır, eylemine göre karşılık görecektir. Bu açıdan eyleme bakılacak, kişilere bakılmayacaktır.

Burada anlaşma barış, sulh içinde olmak, karşılıklı dayanışma ve ilişki kırmak ise, bunu farklı görmek, bir çatışma gerekçesi yapmak ise ancak sadakat ve insanlık kavramları, etik ilkeler dışında olmaktır.

(47) *Ve bu buyruk, antlaşmayı herhangi bir zalim veya bozana yarar sağlamaz. Ve kişi ister bir sefere çıksın ister Medine'de kalsın ister güvenliğe sahip olacak, yoksa bu bir baskı ve antlaşmanın ihlali olacaktır. Ve Allah, vecivterlerini sadakat ve özenle yerine getiren O'nun koruyucusudur, aynı zamanda Elçisi Muhammed*

Yorum

Antlaşmanın özellikleri sunulmaktadır.

- Zalim, dikta imkânı sağlayamaz
- Antlaşmayı bozmak isteyenler ile birliktelik olamaz, ona yarar sağlamamalıdır
- Antlaşma sadece bir alanda değil, Dünyanın neresinde olurla olsun geçerlidir
- Amaç güvenliğe sahip olmak, baskı ve korunma dışı olamayacaklardır
- Koruyanlar: sadakat ve özenle uygulayan, prensipleri yerine getirenlerdir

Burada, ümmetin yönetimi bir tek idare ile olmalıdır. Kargaşalık kabul göremez.

Wikipedia devam...

MEDİNE SÖZLEŞMESİ MADDELERİ

Kureyş

Muhammed'in Kureyş (veya [Kureys](#)) kabilesi belgede hem topluluğun başlıca bileşeni hem de düşman olarak görülmektedir. Bahsedilen Kureysliler bazen Muhammed'in takipçileri "göçmen" veya "inananlar" olarak adlandırılır, ancak diğer zamanlarda kelime, Muhammed'i ve takipçilerini Kureyş'in başkenti Mekke'den kovan kabilenin üyelerini ifade eder.

Yorum

Konu Peygamberin kabilesi değildir.

Antlaşmayı imzalayanlar ile alakalıdır.

Burada 43'üncü maddede, Kureyş olanlar değil, yardım eden, antlaşmayı imzalayan, ümmet olan için geçerlidir.

Tartışmalı bilim adamı [Bernard Lewis](#), tüzüğün modern anlamda bir anlaşma değil, Muhammed'in tek taraflı bir ilanı olduğunu iddia ediyor. ^[24] Buna karşılık, L. Ali Han, bunun herhangi bir [kurgusal doğa durumundan](#) veya [Rawlsian cehalet](#)

[Sayfa/Page. 78](#)

[perdesinin](#) arkasından değil, bir [antlaşmadan](#) türetilen bir [sosyal sözleşme](#) olduğunu söylüyor. Tek bir [Tanrı'nın egemenliği](#) altında yaşayan çeşitli [kabilelerden oluşan bir topluluk](#) kavramı üzerine inşa edilmiştir. ^[25]

Yorum

Tanımı ne olursa olsun, bu maddeler bir örnek olarak uygulanmıştır. Osmanlı'nın antlaşmaların temelinde bunlar olduğu görülmektedir.

Tanrı egemenliği kavramında yanlış boyut vardır. Tanrı, tanrıçılık geçerli olmadığına göre, buradaki yaklaşım, Yaratılış, varlık ve sosyal boyut temelindedir.

Burada egemenlik, insanlık ve etik prensipler olmaktadır.

Anayasanın daha ilginç yönlerinden biri, Yahudi kabilelerinin ümmete dahil edilmesiydi, çünkü Yahudi kabileleri "inançlarla tek bir topluluk" olmasına rağmen, "dinleri ve Müslümanların da kendi dinleri var". ^[26] Tom Holland, belgeyi birleştirici bir belge olarak değerlendirdi ve şöyle yazdı: "Medine Anayasası, en şüpheli alimler tarafından bile Muhammed'in zamanından kaynaklandığı kabul edilmektedir. İşte bu değerli belgelerde, yirmi yıl içinde hem Roma hem de Pers İmparatorluklarını secde etmeyi başaracak bir hareketin otantik başlangıçlarını görmek mümkündür." ^[27]

Yorum

Antlaşmayı imzalayan tek ümmet olmaktadır. Bu inanış ve farklılık ne olursa olsun, ayrımcılığı kabul etmemek, dışlamaktır.

Dinler ayrı görüldüğü ifade edilmektedir, buna karşın, Kuran her bireyin aynı inanış içinde olduğu, kendilerince ayrıştıkları vurgusu vardır.

Burada peygamberlerin aynı dinin bireyleri olduğu da açık vurgulanmaktadır.

Ayrıca, tek bir halk olarak yaşayan, ancak tek bir dine, dile veya kültüre asimile olmadan yaşayan çeşitli gruplar arasında [barışçıl anlaşmazlık çözümü](#) yöntemleri oluşturdu. ^[28] [İslam Ansiklopedisi'nde](#) Welch şöyle der: "Anayasa, [Muhammed'in](#) büyük diplomatik becerilerini ortaya koymaktadır, çünkü açıkça dini bir bakış açısına dayanan bir [ümmetin](#) (topluluk) el üstünde tuttuğu idealin geçici olarak arka plana batmasına izin verir ve esasen pratik düşüncelerle şekillenir." ^[29] Anayasa, Medine'de bir [İslam devletinin](#) kurulmasının da temelini oluşturdu. ^[29] ^[30] ^[31] ^[31]

Yorum

Kurulan İslam Devleti değil, bu tarihçilerin yaklaşımıdır. Farklı inanışta olanları bir arada barış içinde tutabilmektir.

Tek din, tek inanış değil, asimile olmadan, kendi rızaları ile gruba katılmaları, kendi düşünce be algılarından vaz geçmeden yapmaları işlevidir.

Bu yaklaşımları devletler kendilerince yorumlamışlar, ancak yorumları bu kapsam dışına çıktığı da gerçektir. Dışa çıkanlar örnek gösterilemez.

Ümmetin Önemi

Medine Anayasası'nın bir diğer önemli özelliği de Müslümanlar arasındaki bağların yeniden tanımlanmasıdır. İnanç ilişkilerini kan bağlarının üzerine koyar ve bireysel sorumluluğu vurgular. ^[32] Kabile kimlikleri farklı gruplara atıfta bulunmak için hala önemlidir, ancak yeni yaratılan ümmet için "ana bağlayıcı bağ" dindir. ^[33] Bu, tamamen kabilesel bir toplum olan İslam öncesi Arabistan'ın normlarıyla çelişmektedir, ancak Serjeant daha önceki teokratik toplulukların varlığını varsaymaktadır. ^[34] Denny'ye göre, "Watt, belgede tarif edildiği gibi ümmeti bir kabileye benzetti, ancak önemli farkla, akrabalığa değil, dine dayanmasıydı". ^[33] Bu, Medine'deki küçük Müslüman grubunun daha büyük Müslüman cemaatine ve imparatorluğa gelişmesinde önemli bir olaydır. ^[3]

Yorum

Ümmet kavramı getirilmektedir. Bu din ile oluşturulmamakta, Yahudiler bir grup olduğu için birlikte söz edilmiştir. Ancak bu yöntemi İslam üzere olanlar kullanmış, zamanımızda da kısmen Birleşmiş Milletler yapısında da görülmektedir.

Burada din değil, kabile, kuruluş ve kendi koşulları denilmektedir.

Kabile yapısında olan Arap yapısına da tam uymakta, isim olarak söz edilmektedir.

Burada kabilelerin büyük müslüman imparatorluğuna yükseltilmesi demek, tamamen önyargılı bir yaklaşımdır. Önce maddelerin incelenmesi gerektiği, tarihe bakarak değil, maddelere bakıp, inceleyerek karar verilmelidir.

Burada madde madde incelenme nedeni de bu amaçlardır. Medine Antlaşması bakalım ne demektir?

Gayrimüslimlerin hakları

Gayrimüslimler, Müslümanları "takip etmeleri" şartıyla aşağıdaki haklara sahiptirler:^[34]

1. Tanrı'nın güvenliği tüm gruplar için eşittir. ^[35]
2. Gayrimüslim üyeler Müslümanlarla aynı siyasi ve kültürel haklara sahiptir. Özerklikleri ve din özgürlükleri var. ^[36]
3. Gayrimüslimler milletin düşmanına karşı silahlı ve savaşın bedelini paylaşır. İkisi arasında ihanet olmamalıdır. ^[37]
4. Gayrimüslimler, Müslümanların din savaşlarına katılmak zorunda değildir. ^[38]

Yorum

Antlaşmada gayri Müslüm kelimesi yoktur. Sadece antlaşmayı imzalayan kabilelerin tek, tek adı vardır. Daha sonra imzalayanların adı da eklenmiştir.

Gayri Müslim değil, tüm insanlara tanınan haklardır. Bunlar.

- Eşitlik
- Siyasi ve kültürel haklara sahip olmak
- İnanış özgürlüğü olması
- Ortak savaşta bir iken, taraflar ayrı ise kendi başlarına kalırlar

Burada söylenen ile metinde geçenler arasında çok büyük fark vardır. Tamamen algı hatası vardır.

Yönetim: Din, Hukuk, İdare

Kültürel öğelerde yönetim bir öge olarak önemli yer tutar. Bu farklılıklar aşağıda özetlenmeye çalışılacaktır.

Kültürlere göre Yönetim Yaklaşımı⁵:

Başlıca kültürel yapılar şunlardır:

- 1) Kabile kültürü:** Aile, klan yapısıdır, karar bu çerçevede verilir, yapılanma bu boyuttur. Karar için TOY denilen kurul içinde, uzmanların görüşleri alınarak; karar verilir. Bunlar: a) İnanç liderleri, b) Bilim hocaları, c) Yaşlı, ihtiyarlar heyeti, d) şahitler, kanıtlar ve olay inceleme boyutu elemanlar dinlenir, e) Halk kararda etkin olurlar, ancak karar f) lider olan kişi verir. Lider son aşamada, 7-15 yaşları arasındaki gençlere fikir sorulur, onların son görüşü dikkate alınır. Bunun gerekçesi; kişilerin net sosyal durumu bilemez, fikirlere bakar, gerçeklik üstündedir, pratik çözümler sunar ve lidere yardım eder. Lider de bu aşamadan geçmiş, gençliğinde de danışman gibi görüş alınmıştır.
- 2) Tarım Kültürü:** Yerleşik düzene geçme ile, her bireyin bir görevi vardır. Bu açıdan bir görev taksimi yapılmıştır. Kararlar bu açıdan sosyal yapının devamı için, örf, adet ve gelenekler geçerli olur. Yaşlı ihtiyar, özellikle kadınlar hakimiyet olurlar. Bu açıdan ilk aşamada tanrı sıfatı kadın olmuş, Kibele denilmiştir. Sosyal sınıf öne çıkar, başlıca üst sınıf, orta ve alt olarak tanımlanır. Üst sınıf, yöneten, orta sınıf memur, kuralları uygulayan, alt sınıfta yapandır.
- 3) Endüstri Kültürü:** Endüstri gelişim ile, lider sermaye, patron olmuş, yönetmelik ve yönergeler ile idare edilmiştir. Bu açıdan birey kurallara uyan, bir memur, işi rolündedir. İnisiyatifi olamaz.
- 4) Yüksek Teknoloji Kültürü:** Globalleşen dünyada, yetki üstten gelir, emir gibidir, eğer uyulmaz ise, karışıklık ve sorunlar çıkarılır. Genel dikta rejimleri hâkim olur.
- 5) Birey Hakları Kültürü:** Bireye bilgi, öğüt verilir, karar bireye aittir. Suç, zarar ve zulüm yasak, bunun dışındaki kişinin davranışları bireyin hakkıdır.
- 6) Karma kültür:** Birçok özelliklerin farklı gruplarda olunması ile oluşmaktadır.

Kültürlerde sekizli öğeler:

Başlıca kültürel öğeler şunlardır:

- 1) **Aile Yapısı:** Aile yapısı, geniş aile, çekirdek aile, küçük aile yapısına ve geleneklere göre özellikler arz etmektedir.
- 2) **Kaynaklar, grubu oluşturan özellikler:** Tarihsel geçmiş, kültürel miras, eser ve değerler konusunda yapıların değişim beklenir.
- 3) **Çevre:** İnsanlar çevresi yaşam çevresidir, sosyal boyut ötesinde, mahalle kültürü denilen bir yapı vardır.
- 4) **Eğitim:** Kültürlerde eğitim ile diploma mı, yoksa bir gelişim ve değişim mi sağlanmıştır.
- 5) **Yönetim; Din, Devlet, İdare:** Bir konuda eğer hırsızlığı suç görüyor, bir dini akış, haram diyorsa, diğeri de suç ifadesi varsa, aynı etki olacaktır. Sosyal yapı da uygulamayı yapan olarak, insan aynı, suç aynı uygulama ise farklı olacaktır.
Hierapolis Kenti kazılarında bulunan bir ceza, hukuk yazıtı, İtalyan Arkeolog tarafından yazılmış, bana okumam için, rektör olarak sunulmuştu. Uygulama farkına bakmam istendi. Buradan alıntıdır. 1) Çiftçi keçinin ırzına geçerse, birey ibret olarak öldürülür, keçi ile ziyafet yapılır, 2) Tüccar eylemi işlerse, büyük bir ücret ödenir, keçi yine ziyafet yapılarak yenir, 3) Üst düzey kişi yaparsa, niye kadın bulunmadı denilerek, hizmetkarlar cezalandırılır, ziyafete o da çağırılır. Monako Prensesi ot, uyuşturucu kullanırken yakalanınca, arkadaşları cezalandırılmıştır, ona ceza verilmemiş, buna neden oldukları için arkadaşlarına ek ceza da uygulanmıştır.
- 6) **İnsan yapısı:** Kültürlere göre farklı yaklaşımlar istenir. Askerlikte Türkler düşmanı öldürmez, savunmak için ateş eder. Esir olsalar bile ortak bütünlük olur, hastalara bakarlar, açları doyururlar, hiçbir zaman ihanet değil, isteklere küfrederler. Kore en yakın örnek olmuş, Kıbrıs Çıkartmasında da geri durmamışlardır.
- 7) **Sanat, insanlık, etik boyut:** Her bir eylemin bir uygulaması vardır. Türklerde, Pazarlıkta merhaba, pazarlık sonucu da teşekkür ve rıza vermek vardır. Bu açıdan tek seferlik değil, dost arkadaş kazanma gereksidir.
- 8) **Teknoloji durumu:** Teknolojik yapı kültürel etkileşim içindedir. Zamanımızda bir hakları ile global üstün emir arasında çatışma belirgindir. Kültür teknolojiyi kullanarak kendi yapısını korumaya çalışmaktadır.

Haklardaki Gelişime göre Yönetim Modelleri:

Öncelikle kavramlar üzerinde durmak gerekmektedir. Bu konu bir Kongre sunumundan alınmaktadır (YENİDOĞAN HAKLARI ve ONAM, Prof. Dr. M. Arif AKŞİT, UNEKO 2013)⁶.

Kültürel ve tarihsel süreç olarak haklarda değişim olmuştur⁶.

<h3>Haklardaki Gelişmeler</h3> <ul style="list-style-type: none"> • FAZ 1,0: PATERNALİSTİK, Hekim karar verir ve tedaviyi yapar hasta uymak zorundadır, hastanın Tıp Bilgisi olmadığı için karışamaz, itaat etmelidir. Dikta rejimi uygulamaları geçerlidir. • FAZ 2,0: YETKİ, GÖREV, SORUMLULUK ve VAZİFELE geçerlidir. Hekim görevini yapar, görev gereği hastanın onayını almak zorunda değildir Acı ilaç içmek hastanın görevidir gelenekler hakim olmaktadır. • FAZ 3,0: UZMANINA SORALIM. Konu hakkında bilgi ve beceri sahibi olanlara sormalı, onların dedikleri uygulanmalıdır. Hekim doğru nedir ve ne yapmalıyım? etik sorguları, uzmanına göre yapar. Papaz, hoca, danışman sorumlu olur. Yapılacaklar hocanın dediği yapılmalıdır Her uygulamada hocanın adı yazılır. • FAZ 4,0: HASTALIK YOK, HASTA VAR. İnkeler ve sorumluluklar temeldir. Hekim doğru nedir ve ne yapmalıyım? etik sorgular içindedir. Yapılacaklar otonomi içinde olup, zarar oluşturmama temeldir. Bağımsızlık, bireyin talep etmesi ile geçerli olur aydınlıktan sonra rıza şartı vardır. <p>UNEKO 2013 Dr. M. Arif AKŞİT 4</p>	<p>Kuran temelinde bakınca:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2/141 İşte bunlar bir ümmetti, gelip geçtiler. Kazandıkları kendilerine. Sizin kazandığınız da size. Onların yapıp ettiklerinden siz sorumlu olmayacaksınız <p>Bu ayet bile tek başına olayı vurgulamaktadır.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1)-Tarihte her bir kabile, her aile, her grup 2)-Kendilerine bir kazandıkları olmuş, 3)-Onların varlık olması ile yapılanma olmuş 4)-Kendi kazandıkları her kesin kendisidir 5)-Yenilen yemek, bize şişmanlık, az ise zayıflık Eksiklikler durumunda hastalıklar oluşur SORUMLU ancak ve yalnız bireyler, kişilerdir.
--	---

Şekil 1: Birey Hakları ilk planda olsa bile kültürel algı oluşmadığı anlaşılmaktadır.

Haklardaki boyutlar ayrıca incelenecektir.

Başlıca Farklı yaklaşımlar:

- **FAZ 1,0: PATERNALİSTİK, Hekim karar verir ve tedaviyi yapar, hasta uymak zorundadır, hastanın Tıp Bilgisi olmadığı için karışamaz, itaat etmelidir. Dikta rejimi uygulamaları geçerlidir.**

Bir lider karar verir, emreder, yetki bir güç tarafından olur, genetik, miras veya sıklıkla dini temalarla kutsanan kişilerdir. Bunlara geleceği bildiği, her yaptığında da bir kutsal ve bir özellik, rahmet olduğuna inanılır.

Hekim olan bilir, hasta nasıl bilecektir, görevi acı ilacı içmek olmalı, şikâyet edemez, Faz 2,0 farkı, bir yetkilenme hukuksal değil, bir yaratılış gereğidir. Bu açıdan geleneksel yaklaşımlar, çeşitli Plasebo boyutları da bilim kontrol olarak görse bile hocanın yazdığı aspirin ile asistan, intörn olarak yazdığı aspirinin etkisi farklı denilmektedir.

Baba Yönetimi denilen yapı⁶

Üçgen Yönetim - Haklar

- **YÖNETİCİ (Tek Paternalistlik/Baba)**
  - HOCA
  - Kral/Sultan (Nesil)
  - ASKER
  - Ekonomik (Şehirli/Aristokrat)
  - İhtilal
  - Seçim
  - Atama
- **İDARECİ**
  - Sistem, Yönergeler, Kurallar
  - Örf, Gelenek, Adetler, Teamüller
  - Bürokrat, sekreter, Memur
- **Yönetilen**
  - Öğrenci
  - Birey
  - İşçi
  - Köle

Baba Tarzı yönetim:

- Baba şeklinde doğuştan yetkili
- Miras veya ekonomik sermayedar olarak yetkili
- Dini olarak ütün görülen
- Savaşı kazanan kişi
- Diktatör, dikta ile yönetimi eline alan kişi
- Zalim, zorba, istediğini yaptıran kişi
- Atama ile başa gelen kişi
- Seçim ile başa gelse bile iktidardan uzaklaşmak istemeyen, yönetimi zorla elinde tutan kişi
- Diğerleri sanki köle gibidir, ama yaşama hakkı sağlandığı için memnun olmalıdırlar.

Şekil 2: Lider emreder, memur tebliğ eder, işçi ve birey emri yerine getirir.

- **FAZ 2,0: YETKİ, GÖREV, SORUMLULUK ve VAZİFELER geçerlidir. Hekim görevini yapar, görev gereği hastanın onayını almak zorunda değildir. Acı ilacı içmek hastanın görevidir. Gelenekler hâkim olmaktadır.**

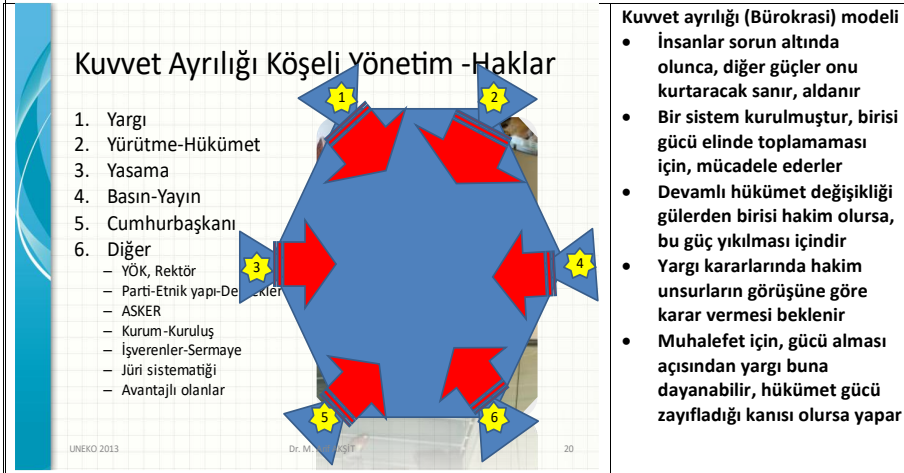
Toplumun oluşturduğu yönetmelik, usul ve kurallar ile seçilmiş, diploma almış, eğitilmiş, sertifikalı olanlar hâkim olurlar.

Kuvvet ayrılığı temel unsurdur. Her grup kendi içinde bir üst yönetim, orta uygulamayı yapan, usulleri bildiren memur, alta da cezayı çeken, emeği üretenler vardır. Bürokrasi tüm uygulamalarda hakimiyeti alır, "sayın memur" kavramı geçerlidir.

Başlıca Kuvvet Aykırılıkları:

- 1) YARGI:** Hukuk olarak kanunlar çerçevesinde olanları uygularlar. Eğer dikta rejimi ise, yine onlara uygun kanunları uygularlar. Dertleri adalet değil, kanun ve usulleri uygulamaktır. Oluşturulan aşamalar ile, bir mahkeme bu kurala, usule uymaz ise, üst derecede olanlar onları bu yola sokar. Darbe eğer başarılı olmuş ise, yetkin, amir oldur. Bu açıdan darbenin iyisi olmaz, darbeye karşı çıkmalıdır diyen Yazarın Babası Yassıda da idam hükmü ile cezalandırılmış, sona müebbet olmuştur.
- 2) YÜRÜTME:** Kuralları uygulayandır. Yasama ile oluşan kanunları uygularlar. Burada, yasama yürütmeyi seçer, dolayısıyla ikisi bütünleşir. Yürütme daima gevşek olmalı, *Parlamentar Sistem* denilen usul ile, kolaylıkla yıkılabilmeli ve değiştirilmelidir. Bu açıdan gerçek Parlamenter Sistemde yönetim kural olarak 4-5 yıl başta kalması gerekirken, bir yılda dayanması zor olmuştur. Bu nedenle seçim ikili sistem olmuştur. Yöneticiler ekseriyet sistemi ile seçilmesi, ilk turda ekseriyet alınmamış ise, en sık oy alan ikisi ikinci turda seçilirler. Bu yöntem, Şehir İdarecilerinde sıklıkla uygulanmaktadır. Devlet yönetiminde ise, Başkanlık Sistemini kabul etmeyen daha fazladır, hakimiyetin gitmesinden memnun olmazlar.
- 3) KANUN KOYUCULUK:** TBMM gibi halk tarafından seçilmiş kişilerce oluşturulan yapı içinde, cumhuriyet kavramında, egemenlik kayıtsız, şartsız milletindir felsefesinde olunca, bir toplum, zarar ve ziyanda bütünleşmesi beklenmez kuralı ile, tarihte de hiçbir diktatörün seçimle gelmediği gerçeği üzerine, seçilen kişilerden oluşturulan bir meclis ve kanun yapıcılık oluşturulur. Burada seçilmişlerin dokunulmazlığı kavramı ile, seçilmiş ve atanmış ayırımı ile hür, bağımsızlık korunmaya çalışılmıştır. 1960 Darbesi, bir tebliğ ile TBMM hükmünde olan, Anayasal hakkı olan Yüce Divan yetkisi bir mahkeme yapan bir kurula verilmiş, bu şekilde yasama, yürütme ve kanun koyuculuk tek kalemde bozulmuştur.

Kuvvet ayrılıkları oldukça birey her koldan ezilmektedir (Bürokrasi hakimdir)⁶

Şekil 3: Birden fazla üçgen yönetiminin olduğu yapı

Toplumda Politik Görüş Oranları ve Yürütmeye Etkisi:

Bir toplumda görüşler 5 grupta toplanır. Bunların oranları da genellikle %20 olarak irdelenir.

1)-Yönetim Taraftarı olanlar: Yönetim olmak ile gelişim ve değişime destek olan, bu şekilde de daha rahat geçinebilen olurlar. Ayrıca yönetime danışmanlık ve öğüt verici olurlar. Torpil imkanları da olacağı düşünülür.

2)-Yönetim Karşıtı/muhalefet olanlar: Yönetimi ele geçirmek için her türlü yaklaşımı mubah görürler. Bu açıdan yalan beyanları açısından tazminat ödemeye de mahkûm olmayı göze alırlar. Yönetimin yaptığı her işi, soğu bile olsa çarptırarak karşı çıkarlar.

3) Yönetime Yakın olanlar: Yönetim açısından hizmet ve yaklaşımlara bakarlar. Tatmin olmazlarsa, karşı tarafa geçerler. Ciddi tenkit vardır, yalandan uzak dururlar.

4) Yönetim Karşıtı olanlara/muhalefete yakın olanlar: Burada iki grup birbirine yakındır. %40 oranı ile, ana oy potansiyeli olarak görülürler. Bu açıdan, kendi taraftarı değil, seçip, yönetime geçmek isteyenler bu iki gruba hitap etmelidir, istediklerini dikkate almalıdır. Yalan ve propaganda ile bu grup bir kemik haline dönüşür ise, kendilerine akacağı sanılır.

5) Kararsızlar: Çeşitli gerekçeler vardır. Bunlar: a) Yönetim nasıl olsa aynı kalacaktır, b) oyları ile sistem değişmeyecektir, c) bir protesto nedeni ile katılmamaktadır, d) düşünüp karar verecektir. Her seçim zamanında bir yıl önce %20 olan oran, seçin anında %5 düzeyine iner. Bu grup, yönetime doğru kayma meyillindedirler.

Türkiye’de bu oran %30 ve üstüne çıktığı görülmektedir. Bu açıdan bilgilendirme her parti açısından önemli olup, propaganda eğer hayal ve itham, yalan üzere olursa, bu grup kaybedilir.

6) Felsefe olarak görüş sunanlar: Bunları oyları %10 civarındadır. Sol ve sağ olarak gruplanırlar veya din, tarikat olarak bakış açıları gözlenir. Bunlar diğer yönetim ve muhalefet ile birleşirse onlara güç verme veya onlardan güç almaları olanaklı olmaktadır.

SEÇİM

Eğer ekseriyet istenirse, yönetim lehine olması için iki grupta katılmalı ve %60 üzerinden %50 sağlanabilir. Eğer tereddüt olursa bu oran %40 civarında olacak ve yönetim kaybedilecektir.

---Ülkemizde İstanbul Seçimlerinde, sayım tekrarlanırken, iptal edilmesi, hukuk düzenine uygun olmasa da sonuçta yönetime oy verenler sandığa gitmediği için muhalefet seçilmiştir.

---Meclis seçiminde yönetim zayıf olunca, seçim tekrarlanmış ve yönetime oy kayarak TBMM’de ekseriyet yönetim lehine sağlanmıştır

---Aksi karalama kampanyaları, çekirdek muhalefeti yerinde tutarken, diğer grup uzaklaşır, bu nedenle barış, affetme gibi yaklaşımlar görülür.

---Dikta seçim ile göreve gelmez, bu nedenle onlar bir baskı yolunu seçerek görev alırlar. Yaptıkları kanunlarla, atanmışların değişmezliği sayesinde de görevde kalmaya çalışırlar. Bunlardan bir yöntem senato oluşması, senato ile atanmışlar ile yönetimde etkin olurlar. Ayrıca Hukuk sisteminde, Anayasa mahkemeleri kurarak, etkinlikleri devam eder, üyeler dikta tarafından seçilir.

---Boyutlarda saptırma, birisi zafer görürken, diğeri ise hezimet der. Yapılan binalar saray denilirken, diğeri hizmet binaları der. Bunlar toplumun yapısı olarak sadece taraftarlarını etkiler. Toplum bakar, dinler ama etkilenmez. Bu açıdan kararsız oyu ilk aşamada yüksek çıkar, karar vermede kayar. Eğer oy atma oranı %60 üstüne çıkarsa, bu ekstra oranlar yönetim lehinedir. %50 üstü oylarda yönetim %10 oranında oyunu arttırmış demektir. Bunun bir nedeni, muhalefete karşı olan tutumda rol oynamaktadır.

---Seçim ötesinde her yönetime gelen kişi dini unsurları da tekelinde toplamak ister. Bu açıdan krallar mutlaka tacını din adamları giydirirler, bu şekilde bir pay kazanılır denilir.

Türklerde ise dualar edilir, Kuran okunur, ama gerçek yapıda din adamı olmadığı için hocalar ona yol gösterir, izin verir.

İlk fethi yapılan Karacaşehir’de bağımsızlık hutbesini, kadı ve hoca olan kişi okumuştur. Hoca din adamı değil, öğretmen sıfatındadır. Kuran papaz gibi kimseye yetki vermemektedir.

- 4) YASAMA:** Kanun ve uygulamalar seçilmiş olanların kararı ile oluşmalıdır. Her oy belirli vekil oranına ulaşırsa seçim olmaması toplumda ele alınır. Bazı istenmeyen kişiler girer diye korkulur. Bu açıdan baraj konur. Baraj ise seçilme olanağını arttırır. Eğer seçilemiyorsa, bağımsız girer yine seçilebilir. Turgut Özal, 100 kadar milletvekilinin Türkiye Millet vekili olarak, alınan oya göre seçilmesi, %1 oy olsa bile bir temsilcisi olmasını talep etti. Ayrıca, listede değil tercih kullanma ile sıralama yukarı çıkması usulü getirilmiştir. Bunlar iptal edildi kabul edilmedi.
- Bunun gerekçesi, vekil seçilecek kişiler, parti başkanının seçimi ile listeye girmekte idiler. Bu şekilde başkan seçtiği vekiller, onu daha sonra Parti Başkanı seçiminde oy veriyor, o da duruma göre onları seçiyordu. Listenin aşağıda olanın yukarı çıkması, isyanlara neden oluyor, vekil bağımsız rol alıyordu. Bu açıdan iptal oldu.
- Daha önce vekil iki şekilde idi. Parti öneriyor, bu önerme, en alt parti organları ile binlerce o bölgede kişiler seçerek koyuyor veya liste olarak konuluyordu. Atatürk zamanında kişiler seçiliyor, bir hafta, on gün içinde partileri seçiyorlardı. Yazarın Babası 72 bin oy almış, bir parti, 62 bin, diğeri de 40 bin oy almıştır. Diğer partiler içinde de yazarın Babasına oy çıktığı gözlenmiştir. Daha sonra bir partiye karar verilmiştir. Burada bir kişi hem bir partiden gösterilebiliyor hem de bağımsız oy alabiliyormuş. Menderes her türlü, her kesimden de oy aldığı biliniyor.
- En önemli boyut, vekil adaylarının seçimidir. Bu halk değil, parti yönetimi seçmesi halen kuraldır. Üyeler seçse bile, listeye Parti Başkanı koymaktadır.
- Bu şekilde oluşturulan Meclis, doğrudan Parti Başkanının dediği şekilde oy kullanmaktadır. Halkın temsilcisi olamamaktadırlar.
- 5) DİĞERLERİ:** Kanunlar ile bazı gruplara da bağımsızlık adı altında dokunmazlık verilmektedir. Yargı bunlara ancak müsaade ile ulaşabilmektedir. Bu açıdan dokunulmazlık bir sosyal imkân oluşturmaktadır.
- a. Üniversiteler:** Özerk denilerek, istedikleri gibi davranmakta, kurullar yine seçim denilmekte ama yöneticinin görüşü ile oluşmaktadır.
- Tıp Eğitiminde son senelerde ihraç edilen, atılan bir öğrencinin Bölge İdare Mahkemesi kararını inceleyince, *“her ne kadar öğrencinin eğitimine son verilmesi için şartlar oluşmamasına karşın, Üniversite Yönetim Kurulu kararına uyularak, ilişkisinin kesilmesi uygundur”* ifadesin okumuş ve şaşkınlık içinde kalmıştım. Arkasından çıkan af kanunu ile dönmüş, mezun olarak, diplomasını almıştır.
- Anayasa Mahkemesi son kararında Danıştay’ın birey hakkı aleyhine karar vermeye yetkisi yoktur yaklaşımı değişim boyutunu göstermektedir.
- b. Basın ve Yayın Organları:** Bir konuyu okuyan kişi sayılıdır. Eğer itiraz varsa, 2, 3 kat insan okur. Eğer tezkip varsa en sık okunan olur. Mahkeme ve itirazlar aylarca süreceği için satış oranları yükselecektir. Bu açıdan basın dokunulmazlık zırhı altında yalan, yanlış haberleri yapar, itiraz eden de az çıkmaktadır.
- Hukukta temel olan iddiayı yapan ispat etmelidir. Bu yasa 1954 yılında çıkmış, ancak halen bu medya siz ispat edin demektedir. Savunma da iddia değil, ispat ile yapılır. Savunma yapmak, iddianın kabulü olarak alınabilir. Ancak bilgilendirme yapılmalıdır. Bu açıdan Hekimlerin çoğu, savunma yaparak suçlu duruma düşmektedirler. İspat isteyip, bilgi verdik diyenler mahkûm olmaları imkânsız gibidir.

- c. **Demokratik Kuruluşlar:** Birçok seçim ile iş başına geldikleri için demokratik denilen kuruluşlarda, yönetimde rol almak için yaklaşımlar yaparlar. Seçimlere müdahale etmeleri, ilanlar vermeleri, insanları korkutmaları gözlenmiştir.

Yasamada kargaşa ve bazı azınlıkların etkin olması için Parlamenter Sistem daha uygundur. Başkanlık sisteminde %50 oy almak olduğu için, belirli gruplarda ortak oy atılması ile daha genel, daha merkezi rol üstlenilir. Bir tarafta olsa bile, birçok sosyal kanunları kendilerine sağcı diyen hükümetler oluşturmuşlardır. Sonuçta başkan oyu denilirse ekseriyet geçerlidir. Rektörlük gibi üst düzey yönetimlerde ise, atanma tüm Dünya ülkelerinde olmaktadır, seçim hemen, hemen nadir rastlanmaktadır. Bu bir öneri olmakta, yine atama şeklinde olmaktadır.

- **FAZ 3,0: UZMANINA SORALIM.** Konu hakkında bilgi ve beceri sahibi olanlara sorulmalı, onların dedikleri uygulanmalıdır. Hekim **“doğru nedir ve ne yapmalıyım”** etik sorguları, uzmanına göre yapar. Papaz, hoca, danışman sorumlu olur. Yapılacaklar hocanın dediği yapılmalıdır. **Her uygulamada hocanın adı yazılır.**

Birçok duruma bir konsey kararı olmakta, bunlar evet ve hayır değil, görüşlerin sunulması şeklinde olmalıdır.

Tahliye kararlarında bu yaklaşım öne çıkar.

Karar savcılığın, hukuk elemanının ve uzman görüşünü alır. Başlıca yöntem, hukuk sistemi içinde olsa bile, Diyanetin görüşü alınarak oluşturulmuş, bu da uzmanlığın geniş boyutunu göstermektedir.

--- İlk 0-10 Gebelik Haftası (Son Adet Tarihine göre artı 2 hafta ile 12 Gebelik Haftası): Anne ve babanın kararı ile alınır, gerekçe istenmez. Ekonomik neden kabul edilmez, Devlet çocuğa bakacaktır. Türk Hukuk sisteminde babanın kararı da önemlidir. Gerekçe: bebek ve anne hakkı bütünlüştür, süreç embriyonik gelişimdir.

---10-20 Gebelik Haftası (Son Adet Tarihine göre artı 2 hafta ile 22 Gebelik Haftası): Bebek ile anne yaşam hakkı ayrılmıştır. Daha önce Hukuk onayı ile hazırlanan Medikal listedeki gerekçeler ile bebek tahliye edilebilir. Bunun dışındakiler suç kapsamındadır.

---20 Gebelik haftası üstü (Son Adet Tarihine göre artı 2 hafta ile 22 Gebelik Haftası üstü): Bebek kritik olsa bile yaşayabilecek durumdadır, tahliye kararı, ancak anne hayatı gibi bir gerekçeye veya benzer duruma dayandırılabilir. Erken tahliye kasıtlı hayatı tehlikeye atma suçuna girmektedir.

Bu kararlar komisyona gelir, komisyonda uzmanlar: Hasta ile bağımsız a) Kadın Doğum Uzmanı, Perinatolog, akademisyen tercih nedenidir, b) Pediatriyen, Yenidoğan uzmanı, c) Adli Tıp uzmanı, d) Etik, deontoloji Uzmanı ve e) sorun ile ilgili uzmanlar, genetik veya başka branş uzmanları. Bunlar görüşlerini sunarlar, evet veya hayır demezler, savcılığa iletirler.

- **FAZ 4,0: HASTALIK YOK, HASTA VAR.** İnkeler ve sorumluluklar temeldir. Hekim **“doğru nedir ve ne yapmalıyım”** etik sorgular içindedir. Yapılacaklar otonomi içinde olup, zarar oluşturmama temeldir. Bağımsızlık, bireyin talep etmesi ile geçerli olur, **aydınlattıktan sonra rıza şartı vardır.**

Birey Hakkı geçerlidir, bireye bilgi verilir, karar onundur. Yaşam hakkı olanlarda aksi karar geçersiz, zarar ve zulüm yaklaşımı, suç olanlarda geçersiz, engellenmelidir.

Birey Hakkı temeldir, bu hak kamu, kurum ve kuruluşlardan korunmalı, sağlanmalıdır⁶

Yuvarlak-Birey Hakları-Civil Privilege

- Her birey ayrıdır
- Haklarda Eşittir
- HAK edişe göre
- Birey Hakları Önceliklidir
- Tüm güçlerden korunmalıdır
- Bilgilendirme ile Rızası alınmalı
- Kural YOK
- İlke VAR

Birey Hakları temel unsurdur.
Kurandan iki ayet vile iki unsuru net açıklamaktadır.

1)-Suç ve sorumluluk şahsidir.

34/25 De ki: "Bizim işlediğimiz suçlardan siz sorumlu olmayacaksınız; biz de sizin yaptıklarınızdan sorguya çekilmeyeceğiz"

2)-Kuran bir öğüt, sunum, hatırlatmadı, birey sorumlu olacaktır.

43/44 Gerçek şu: Bu Kur'an sana ve toplumuna elbette ki bir hatırlatıcı/bir düşündürücü/bir şeref/bir öğüttür. Bundan sorumlu tutulacaksınız

Şekil 4: Birey Hakları bağımsızlık, eşitlik ve kardeşlik gereği vardır, doğal yapıdır.

TCK 280.Maddesi sağlık elemanlarının suç şüphesi olan durumlarda susmaları, sessiz kalmaları bile suç kapsamındadır.

Bu hak çeşitli şekilde ifade edilir, Allah bile kul hakkını affetmez, ancak birey affedebilir sözü buna örnek verilebilir. Bu Kuran temelinde değil, bu yakıştırma boyutundadır.

Birçok birey hakkı doğal hak olarak görülmekte, bunun sağlanması bir kültürel yapıdır. Örnek olarak Yazarın ablası 9 yaşında iken olan durum özetlenebilir. Kayısı bir kasa, hediye gelmiş ve bir tane yerken, dayısının oğlu, kendisinden oldukça büyük, öğretmen olan kişi görüp, sen oruçlu değil misin demiş. Cevap:

1) Bir kere su içtikten sonra, yemek yedikten sonra oruçlu olduğu hatırlatılır, 2) Evin hanımı yemeği tatması ile orucu bozulmaz, 3) Ben tatmak için aldım, yemedim, bu açıdan yanlış yorumlama hakkın olamaz, 4) Oruçlu olduğumu biliyordum, bu açıdan orucumu bozmadan yedim, 5) Oruç Yaratana karşı verilen bir sözdür, bu sözü bozmadım, 6) Çocuk olarak oruç zaten günde iki posta tutma hakkım varsa, buna izin vardır, demiş. Müftü torununa da haksızlık yaptım özür dilerim demiş. Bir daha da herhangi bir konuda bize karıştığını da görmedik, duymadık.

Kuran bakılınca hangi boyutta sorumluluk, yönetim kabul edildiği anlaşılacaktır.

Kuranda bireyin sorumlu olduğuna dair, sorumlu kelimesi ile geçen ayetler:

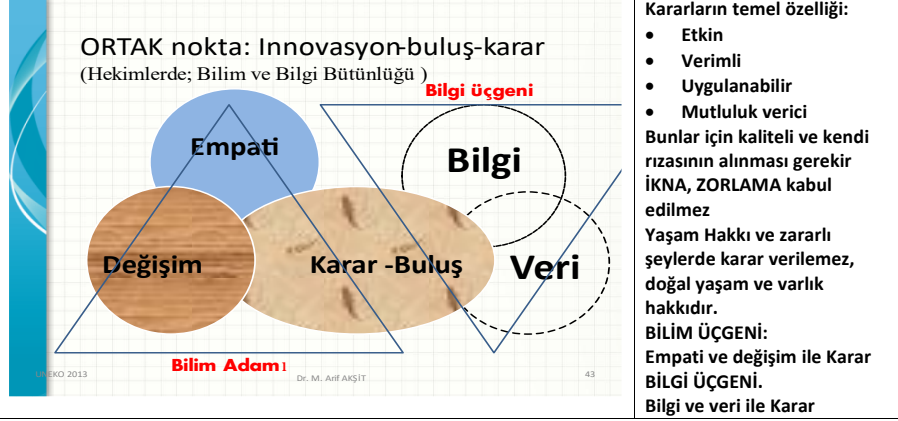
- 2/119 İnan olsun ki, biz seni hak üzere bir müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik. Sen, cehennem ehlinde sorgu suale çekilmeyeceksin/cehennem yâranından sen sorumlu değilsin

Peygamber karar ve sorumlu olarak sadece bilgilendirme ve uyardıma görev almaktadır. Nitekim Hendek Savaşında bedel ödeyelim demiş, Kuran'da karşılığı olmadığı için reddedilmiş. Mekke Fethinde ise antlaşma yapalım deyince, Fetih Suresini söylemiş, fetih kavramını sorgulamışlardır.

Toplum, dayanak ve gerekçeleri ile irdelemesi ve sorumlu olmalıdırlar. Eğer sorun, zarara oluşursa da hemen düzeltme ve farklı yöne sapmayı da bilmelidirler.

Atatürk Büyük Taarruz planını gösterdiği 14 komutana, görüşlerini sormuş. Çok riskli ve zor, tehlikeli bulmuşlar. Eğer çok güzel deseniz idi, onu söyleyeni öldürecektim demiştir.

Karar vermek için dikkat edilecek Bilim ve Bilgi Üçgenleri ⁶

Şekil 4: Birey Hakları temelinde, a) empati, değişim ve b) bilgi ve veri ile bilime dayalı, bireyin kabul edeceği, mutlu olacağı olan boyut olmalıdır.

- 2/141 *İşte bunlar bir ümmetti, gelip geçtiler. Kazandıkları kendilerine. Sizin kazandığınız da size. Onların yapıp ettiklerinden siz sorumlu olmayacaksınız*
Tarihte daha öncekiler olumlu ise örnek, olumsuz ise ibret olur, ancak ayısının kopyası kabul edilemez. Kısaca bir evlat, babam böyle yapmıştı diyemez, sorumluluktan kurtulamaz. Kazanma, iyilik, güzellik ve etik boyutları geçerli olmalı, nimet üzere bulunulmalıdır. Kazanmak isteyen yine sorumluluğu alıp, kendisi karar vermeli veya toplum olarak karar vermelidir. Karar evet, hayır değil, çekinceler ile, uyarılar ile oluşmalıdır.

Verilen kararların tutarlı olması için başlıca özellikleri:

Kararların tutarlılığının irdelenmesi⁶

Kararların Tutarlılığı (İdeal Gözlem Teorisi)

- * **Omniscience** : Karar, tanı her kesim tarafından **kolay kabul edilebilir olmalıdır.**
- * **Omniperciplence** : Karar, tanı, ilgili kişilerce **empati** yapar gibi değerlendirilmeli, **benimsenmelidir**
- * **Disinterest**: Karar, tanı, kabul görmeyen veya ilgi duyulmayan temellere dayandırılmamalıdır. **Bilim dışı dayanak kabul edilemez.**
- * **Dispasion** : Karar, tedavi şekli, aşırı gergin ve ruhsal sıkıntılı dönemde alınmamalı, **sağlıklı düşünülecek ortamda alınmalıdır**
- * **Consistency**: Etik olarak, benzer durumlarda kararlar aynı veya **uyum içinde olmalıdır.**

© EKO 2013 Dr. M. Arif AKŞİT 44

KARARLAR

- Kabul edilebilir
- Uygulanabilir olması
- Empati, kendin gibi düşünerek karar vermek
- Bilim, gerçek ve veri üzerine olmak
- Zorla değil, düşünerek, bilinçli karar vermek
- Tüm kararlar bilime dayalı ve birbirleri ile uyumlu olmalıdır

Kısaca kalite ve mutluluk veren olmalıdır

Şekil 5: Kararların hukuksal bir anlamı olmalı, birbirleri ile uyumlu olmalı, eğer biri bile bunları sağlanmıyorsa karar iptal edilmelidir.

Askerlikte, subaylara aynı Büyük Taarruz ortamı verilerek plan yapmaları istenir. Atatürk planını yapan sınıfta kalır. 1) Risk faktörlerini dışlamamış, tedbir almamış, 2) Düşman bu planı bildiği için, hücumla kalksa, öne açık, Ankara'ya kadar gidebilir, geri dönüp, kısaçta kalmaz denilir. Hasta, zaman, şartlara göre innovasyon buluş ve karar alınmalıdır.

Kararlar bir buluş, bir farklı yapıların bütünleşmesi ile alınır.

Başlıca öğeler, iki üçgenin bütünleşmesi, ortak noktada buluşması ile oluşmalıdır: Bilgi ve Bilim Üçgenleri

- *2/225 Allah sizi, dil sürçmesi sonucu, lağv/lakırdı olarak yaptığınız yeminlerinizden sorumlu tutmaz; ama O sizi kalplerinizin kazandığından hesaba çeker. Allah **Gafûr'dur, çok affeder; Halim'dir, çok yumuşak davranır.***

Bir kişinin sorumlu olması için, bilinçli, akıl ve gönül ile yaptığı plan, amaçlı davranış ve hareketler ile sorumlu tutmaktadır.

Sorumlu tutulan biz olmaktadır.

Başka ifade ile, eğer bir kanun, yönetmelik, bireye uygun değil, iyi irdelene ve üzerinde tartışma yapılmamış ise, dayanakları ve gerekçeleri zayıf ise, Danıştay, Anayasa Mahkemesi tekrar görüşülmesi üzerine geri göndermektedir.

Burada da Reaksiyonel davranışlar ile amaç ve güdümlü yaklaşımlar ayrılmaktadır.

- *2/228 Boşanmış kadınlar kendi başlarına üç âdet ve temizlenme süresi beklerler. Eğer Allah'a ve âhiret gününe inanmakta iseler, Allah'ın onların rahimlerinde yarattığını saklamaları kendilerine helal olmaz. Kocaları, bu süre içinde herhangi bir şekilde barışmak isterlerse eşlerini geri almaya herkesten daha çok hak sahibidirler. Kadınlar, örfe uygun biçimde, sorumluluklarına benzer hakları da vardır. Erkeklerin kadınlar üzerinde bir derece farkı vardır. Allah **Azîz'dir, Hakîm'dir.***

Kadın, erkeklerden, ailede bir derece farkı olduğu, isterse boşanacağı veya birlikte olacağı vurgusuna göre, zorla evlendirme olmadığı gibi zorla ayırmada olamaz.

Örf, adet ve gelenekler ne kadar bu yapıyı bozmaktadırlar. Türk kültüründe kadın önce gelir, iki yer hariç; karanlık odaya girerken ve merdiven çıkarken, daima öndedir.

Zeybek oyununda erkek dizi kırar, gösterişlerde olan hatalıdır, diz kırma, erkek sadece hanımı önünde kırar, başka yerde kırmaz.

- 4/83: Onlara, güven yahut korkuya ilişkin bir haber ulaştığında onu hemen yadılar. Oysaki, onu resule ve içlerindeki buyruk/sorumluluk sahiplerine götürmüş olsalardı, aralarındaki okuyup araştırarak hüküm çıkaranlar, onu elbette bileceklerdi. Eğer Allah'ın lütf ve rahmeti üzerinizde olmasaydı, pek azınız/pek az işiniz hariç şeytanın ardı sıra giderdiniz.

İnsanlar bir olayı duyunca, bunun incelenmesi, sorumlu kişiler, uzman olanlarla irdelenesi, araştırılması gerekir. Hüküm bilmeden, düşünmeden verilemez. Sorumlu olanlar, mutlaka incelemeli ve öyle karar vermelidirler. Ben bunu istedim, böyle yapın diyemezler, isterse sultan olsun, TOY'da incelenmeden karar çıkmalıdır.

- 4/84 Allah yolunda savaş. Kendinden başkasından sorumlu değilsin. İnananları da teşvik et. Umulur ki Allah, küfre sapanların gücünü kırar. Allah, kuvvetçe daha üstün, cezalandırmada daha güçlüdür anlaşılmaktadır.

Ceza yapılan bir işin karşılığı, ödül ile suçta uygulanan bütünüdür.

Yaşamda kısaca hayat bir Yaratılış boyutu ise, bu yolda insanlar sadece kendilerinden sorumludur. Bu açıdan amaç ve güdülerini insanlık, sevgi ve etik olmalıdır ki bu yola doğru yol, yaratılış yolu denilebilsin. Bu yolda giderken, karşı taraf gücü kırılabilir, üstün olmalarına karşın, zayıflık hissedebilirler.

Kuzey Suriye'de 65bin kişi silahlandırıldı, karşı çıkması için eğitildi, 3500 kişi karşı durdu, öldürüldü, sonuçta diğerleri Türk birliğine katıldılar. Aynı durum Kıbrıs, hatta İstiklal Savaşında da olmuştur. Çanakkale'de 6 kişi bin kişilik İngiliz ordusunu saatlerce durdurmuştur, vakit kazanılmıştır.

- 5/89 Allah sizi yeminlerinizdeki boş lakırdıdan ötürü hesaba çekmez, ama bilinçli olarak gerçekleştirdiğiniz yeminlerden sizi sorumlu tutar. Böyle bir yeminin kefareti, ailenize yedirmekte olduğunuzun orta derecesinden on yoksulu doyurmak yahut onları giydirmek yahut da özgürlüğünden yoksun kalmış bir benliği özgürlüğüne kavuşturmaktır. Bunlara imkân bulamayan üç gün oruç tutar. Yemin ettiğinizde yeminlerinizin kefareti işte budur. Yeminlerinizi koruyun. Allah size ayetlerini böyle açıklar ki şükredebilesiniz

Sözler eğer, bilinçli ise, bilim ve gerçek üzere ise, bunu tutmak gerekir. Tutulmaz ise topluma fedakârlık ve yardımlaşma ile ancak bedeli ödenebilir denilmektedir.

Burada Kuran ayetlerinin detaylı olduğu, bu nedenle düşünmek, irdelemek ve bilinçli yaklaşım gerektiği de anlaşılmaktadır.

- 11/35 Yoksa, "Onu kendisi uydurdu." mu diyorlar? De ki: "Eğer onu uydurmuşsam işlediğim suç benim aleyhindedir. Ama ben, sizin işlemekte olduğunuz suçlardan sorumlu değilim

Peygamber sözü denilen birçok konu, uydurma olmaktadır, hayali, eski epik hikayelerin bir örneğidir. Burada da bireylerin sözleri, bilim, gerçek üzere değilse, sorumlusu o olmakta, buna inanma durumunda ise bizi ilgilendirmekte, sorumlu biz olmaktadır.

Geleceği kimse bilmez denilerken, biliyorum diyen aldanmış, inananda aldanmıştır.

6/50 Onlara şunu söyle: "Ben size Allah'ın hazineleri yanımdadır demiyorum. Gaybı da bilmem ben! Size ben bir meleğim de demiyorum. Yalnız bana vahy edilene uyarım ben!" Sor onlara: "Körle gören bir olur mu? Hâlâ düşünmüyor musunuz?"

- 17/34 Yetimin malına yaklaşmayın. Ancak rüştüne erişinceye kadar, güzel bir yolla ilgilenebilirsiniz. **Ahdinize vefalı olun çünkü verilen söz sorumluluk gerektirir**

Sadece birey değil, toplumda da güçsüz, hakkını koruyamayacak ve muhtaç olanların da hakları korunmalıdır.

Bu koruma kendi haklarını ele alıncaya kadar oluşmaktadır.

Buradan anlaşılan, bir yaşı haklı olan gebelikte, doğumdan sonra da prematürelere de ancak olgunlaşma, büyümesine kadar bakım görmesi de gereklidir.

Vefa olmak, insanlığı hatırlamak, sevgi içinde olmak, bu bir birey olarak sorumluluğumuz olmaktadır.

Fransız ihtilalinde söylenen, bağımsızlık, eşitlik ve kardeşlik boyutu gibi tüm bireylerin, özellikle muhtaç olanların korunma ve gözetilmesi bir insanlık sözüdür.

- 17/37 *Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme! Çünkü kulak, göz ve gönülün hepsi bundan sorumlu tutulacaktır.*

Bir kişi bilmediği, bilim üzere değilse ardına düşmemelidir.

Bir arkadaş pankreas başı kanser olmuştur, süre olarak 3 ay verildi. Ailesi çeşitli öneriler getirdiler, bana sordu. İncelemem gerekir dedim. Gerçi plasebo olduğu, kayısı çekirdeğinde siyanür olduğu ama bunun durumu sorgulamam gerekirdi.

1926 yılında bir hekim klinik açmış, kimseyi kanserden korumadığı için, 1928 yılında kaldırılmış. 1938 yılında meşhur beysbol oyuncusunu iyileştirmesi de hayal, 1945 yılında Japonya'da laboratuvarında incelenmesi de bu laboratuvar mekanik cihazları inceleyen merkez olduğu için hayal olduğu anlaşıldı. Kısaca plasebo bir yaklaşım.

Görüldüğü gibi, inceleme, irdeleme tüm duyularla olan bir yaklaşım.

Bilim gerçek, veri üzerinedir, hayal ve algı ile oluşamaz.

- 25/16 *Onlar için orada, diledikleri her şey sürekli vardır. Bu, Rabbin üzerinde sorumluluğu üstlenilen bir vaattir.*

Doğa yasaları, yerçekimi bir sürekli boyuttur. Bilim buna dayanır ve bilimin sorumluluğunu da bilim adamları taşır.

- 33/15 *Yemin olsun ki, onlar daha önce, geri dönüp kaçmayacaklarına ilişkin Allah'a söz vermişlerdi. Ve Allah'a verilen söz sorumluluk gerektirirdi*

İnsanlar yaratılışa, sevgiye ve insanlığa bağlı kalacağı hususunda söz verirler.

Örnek olarak evlenmede söz ve imza verilir. Bu bir sorumluluk getirir. Bundan dönüp kaçmak olamaz. Boşanma da bir antlaşmanın sonlanması olup, buna kaçmak değil, yine onurlu bir davranış, söz, kısaca nikahın iptal sözüdür. Tüm bunlara karşı davranmak kabul edilemez, anlaşılmaz boyuttur.

- 34/25 *De ki: "Bizim işlediğimiz suçlardan siz sorumlu olmayacaksınız; biz de sizin yaptıklarınızdan sorguya çekilmeyeceğiz."*

Sorumluluğun şahsi olduğu, toplumların da grup olarak sorumlu olacaklarına göre, eskiler örnek getirilemez, yorum, kıyas ve geleneklere dayandırılmaz.

TCK ikinci maddesi de suçun şahsiliği ve somut eylem olması ile, bundan kişinin başka bir boyutu sorumlu tutamayacağı vurgusu vardır.

- 43/44 *Gerçek şu: Bu Kur'an sana ve toplumuna elbette ki bir hatırlatıcı/bir düşündürücü/bir şeref/bir öğüttür. Bundan sorumlu tutulacaksınız*

Bir kişi bilgilendirme sonucunda rıza kendisine ait ve sorumluluk taşır.

Hatırlatma, öğüt, uyarı ve ikaz olduktan sonra, buna karşın yapılan iş sorumluluk getirir.

Amerika'da yazarın oğlu ve damadı, kısaca iki oğlu arabada giderken, otobana sapmışlar. İki polis arabası önde, iki arkada durdurmuş. Gerekçe sola dönmenin yasak olduğunu bilmiyorduk demişler. Bir banka soygunu olasılığı olduğu uyarısı üzerine hazır bekliyorlarmış. Geri dönüp bakmışlar, hakikaten uyarı çok ufak görülmeyebilir, bu açıdan biz ceza yazmayacağız mahkemede hâkim yazacak demişler. En az 700 dolar ödemeleri gerekirken, 30 dolar ceza kesilmiş.

Kısaca uyarılar açık, net ve anlaşılır olmalı, sorulara cevap verilmesine olanak sağlamalıdır.

Karar kelimesi ile oluşan Kuran Ayetleri.

- 2/117 *Gökleri ve yeri, güzelliklerle donatarak yaratan Bedi' O'dur. Bir şeyin olmasına karar verdi mi ona sadece "Ol!" der. Artık o, oluverir*

Yaratılış bir sistem üzere olduğu, Evrenin yaratılmasının incelenmesi ile anlaşılacaktır.

Bir hayal ve uydurmalar değil, bilim geçerlidir. Büyük Patlama dahil, birden Yaratılışın bir vurgusu ile oluşmuştur. Bu açıdan Allah tanrı olarak görülmemeli, yaratılışta obje olmamalıdır ki bizlerde yaratılışın bir oluşumuyuz.

- 2/165 İnsanlar içinde öyleleri vardır ki, Allah dışında bazılarını Allah'a eş tutarlar da onları Allah'ı sevmiş gibi severler. İman sahipleri ise Allah'a sevgide çok kararlı ve taşkındır. Zulme saplananlar, azabı gördüklerinde tüm kuvvetin Allah'ta bulunduğunu, Allah'ın azabının çok şiddetli olduğunu fark edeceklerini anlayabilseler!

İnsanlar yaratını tanrı olmadığını kavramalıdır. Bu bir aldanmadır. La ilaha illallah demek, tanrı yoktur, Allah vardır demektir. Allahtan başka dersiniz, Allah tek tanrı yapar, anlamı saptırılmış olursunuz.

Allah tanımlanan ayet olarak İhlas Suresi.

112/1 De ki: O, Allah'tır; **Ahad'dır**

112/2 Allah'tır; **Samed'dir**/tüm ihtiyaçların, niyetlerin, övgülerin, yakarışların yöneldiği tek kuvvettir

112/3 Ne doğurmuştur O, ne doğurulmuştur

112/4 Hiç kimse O'nun dengi ve benzeri olmamıştır, olamaz

Ehat tek, demek değil, yalın, ulu demektir. Bu açıdan buradaki vurguların bir tanrı sıfatı olarak görülmemeli, yaratan olarak görülmelidir.

Buna karşın, insanlar tapınmak için bir şeyler ararlar. Eskiden doğa kanunları, sonra bunların insan simgeleri, daha sonra da insan kutsallaşması, şekil ve simgeler, bir süre sonra yazılar ve tekrar insana tapınmaya dönmektedirler.

Tapınmayı kaldıran İbrahim Peygamber diyarında, insanların mezarlara tapındıklarını görmek üzücü olmuştur.

- 2/227 Eğer boşanmaya kesin karar vermişlerse, şüphesiz Allah çok iyi işiten çok iyi bilendir Birileri birliktelik kadar, geçinme durumunda da kendileri karar vermeli, zorlama, ikna yoluna başvurmamalıdır. Birey hakkı olarak kendi kararının geçerliliği anlaşılmaktadır.
- 3/47 Meryem dedi ki: "Rabbim, çocuğum nasıl olur benim? Bana hiçbir insan dokunmadı ki!" Allah cevap verdi: "Allah dilediğini işte böyle yaratır! Bir iş ve oluşa karar verdiğinde sadece ona "Ol!" der ve o hemen olur.

Biyoloji de nadir durumlar vardır, insanın klonlanmasının oluşabilmesi de olanaklı olduğu sonra anlaşılmıştır.

- 6/98 Sizi bir tek canlıdan/candan/özden/ruhtan/benlikten vücuda getiren O'dur! Bu oluşumda bir karar kılma yeri var, bir de emanet olarak kalma yeri. İyice araştırıp kavrayan bir topluluk için ayetleri biz tam bir biçimde ayrıntılı kıldık

Yaratılışa dayanmak, buna göre bilim üzere olmak, her bireyin de aynı yaratılış içinde olduğu, genetik olarak RNA ile aynı anneden oluştuğunuz, bir gerçeklik olduğu anlaşılmaktadır.

- 11/6 Yerde hiçbir debelenen yoktur ki, rızık Allah'ın üzerinde olmasın. O, onun karar kıldığı noktayı da bilir, emanet edildiği yeri de. Her şey, apaçık bir **Kitap'tadır**

Yaratılış boyutu bir vurgu olarak verildiği anlaşılmaktadır.

Burada kitap, Kuran değil, doğanın kanunları olarak da yorumlanabileceği akla gelmektedir.

- 11/43 Oğlu cevap verdi: "Bir dağa sığınacağım, beni sudan korur." Nuh dedi: "Allah'ın merhamet ettiği dışında bugün hiç kimse için Allah'ın kararından kurtaracak yoktur." Ve ikisi arasına dalga girdi de o, boğulanlar arasına katıldı

İnsanlar bilgi boyutu ile yeterli olmayabilir. Tedbir bilinene göre olur. Olmaz ise doğa kimseye torpil, ayrıcalık tanımadiği, tanımayacağı anlaşılmaktadır.

- 12/102 İşte bunlar, sana vahy ettiğimiz gayb haberlerindedir. Onlar birlikte karar verip tuzak kurarlarken sen yanlarında değildin

Gelecekte ne olacağı bilinmez. Ancak, sevgide olup, insanlıkta olan, etik davranış ilkesinde olan kişiler, yürüdükleri yolda sorun yaşamazlar, diğer tuzak kuranlar da kendi tuzaklarını düşecekleri anlaşılmaktadır.

- 19/35 Bir oğul edinmek Allah'a asla yakışmaz. O'nun şanı yücedir. Bir iş ve oluşa karar verdi mi, ona sadece "Ol!" der, o hemen oluverir.
anlaşılmaktadır.

Yaratıcının oluşması için, doğanın bereketi ve çoğalması onun değil, tüm yaratılanların hakkıdır. Oluşanlar oluşmuş, bizler nimet olarak yararlanmalıyız.

- 27/32 Melike (Saba Melikesi) dedi: "Ey danışmanlarım, bu meselem konusunda bana fikir verin. Siz onaylamadıkça, hiçbir işe kesin karar vermem.
27/33 Dediler ki: "Biz çok güçlüyüz, çok yaman savaşırız. Buyruk senin. Ne karar vereceğini sen bilirsin."

Melike (Saba Melikesi) dedi: "Şu bir gerçek ki krallar bir kente/bir memlekete girdiler mi, orada bozgun çıkarırlar; oranın onurlu insanlarını zelil-sefil ederler. İşte böyle yaparlar

Kararın ortak bilenlere danışılarak verilmesi bir örnek olarak sunulmaktadır. Ancak onlarda sorumluluk almamak için kararı ver, biz uyarız dedikleri anlaşılmaktadır.

Burada güçlü oldukları için karardan emindirler. Ancak vurgu, bir defa bir dikta gelirse, bozgunluk ve sefillik geleceği belirtilmektedir. Kazanma olsa bile kan, gözyaşı ve felaket getirmektedir.

Kararlar öyle duygusal değil, gerçeklik üzere olmalıdır.

- 38/6 İçlerinden kodaman bir grup öne çıktı: "Haydi, yürüyün! İlahlarınıza sahip çıkmada kararlı davranın! Gerçek şu ki, istenip beklenen şey budur
38/7. Öteki millette iştmedik böyle bir şey. Bu bir uydurmadan başka şey değildir

Bazı kişiler sosyal statü nedeniyle insanları savaşa gönderirler. Gerekçeleri de ilahlara, kısaca değerlere sahip çıkmalarıdır. Sonuçta insan kalmayınca değer nerededir diye sormak insanın içinden gelmektedir.

Gerçekte ise uydurma, insanları yok etmeye göndermedir. Amerika'nın Irak Savaşı için demokrasi ve nükleer silah gerekçesi akla gelmektedir.

- 54/3 Yalanladılar; kendi heves ve kuruntularına uydular. Oysaki her iş ve oluş karara, ölçüye ve düzene bağlanmıştır

Yaratılış, kısaca bilim bir kural, bir yapı ve bir doğal gerçeklik üzerinedir. Hayal, masal ve destanların yeri olamaz. Her iş, her oluş, bir karara ve ölçüye göre oluyor ve düzen de bunların sonucu ise, herhangi bir yaklaşımı kabul etmemek gerekir.

Bu açıdan heves, kuruntu ve uydurulanların, gerçekte dini, yaratılışı yalanlama olduğu vurgusu açıktır. Anlatılanlar bile bu ayet ile tam ters olduğu, bunları söyleyenlerin en azından Kuran'ı bilmedikleri, Arapça okuyarak yanlışları söyleyebilir.

ÖZET

Öncelikle haklardaki gelişim üzerinde durulmalıdır.

Kuran ayetlerini kültürel açıdan kendi yapılarına göre uygun olacak şekilde yorumlandığı görülmektedir, gerçek ise toplumda gelişim ile anlaşılmış, kavranmıştır.

Birçok ailede ise, Kuran temelinde birey hakkı öne çıkarılmıştır.

Tüm bu Ayetlere karşın, genel söylemler ne kadar farklı ve yanlış olup, bir de kendilerine din adamı demeleri ile kabul edilemez boyut, kültürde kendilerine yer bulmaya çalışmaktadırlar.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru için ilk iki gerekçe⁶

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ilk iki temel ilkesi

- 1) **Birey hakları önceliklidir** "Civil liberties",
- 2) **Bireyin hakları her türlü zorlamalara karşı korunmalıdır**
"the right to legal recourse when their rights have been violated, even if the violator was acting in an official capacity".

Civil Liberties kavramı.
--Bazı kişiler için civil vatandaşlık demektir
--Dolayısıyla vatandaş olmanın hakkı denilmektedir.
Kanımca gerçek ve hukuki, doğru olan ise BİREY HAKKI olmalıdır.
---Bu hakkın tüm Kamu, kurum ve kurullardan korunması İnsan Hakları Mahkemesinin başvuru ilk iki gerekçesidir.

Şekil 6: Birey Hakları en üst düzeydeki haktır, bu doğal, talep etmeden sağlanmalıdır.

İnsan Hakları Mahkemesi başvuru gerekçesi, ilk iki maddesi, 1) Civil liberties, 2) Bu Hakkın tüm kamu, kurum ve kuruluşlardan korunmasıdır.

Civil Liberties, vatandaşlık hakkı olarak tanımlamak ile birey hakkı olarak ifade etmek ayrılık göstermektedir. Ancak birey hakkı olarak ele alınması daha anlamlıdır.

Medine Antlaşmasında da yazılı taahhüt eden kişi olmalıdır. Kurala uymayı kabul edenin suç kapsamında olacağı söylenebilir.

Burada rıza, ancak bilgilendirme ile olabilecek ve sorumlu olunacaktır. Birey Hakkı boyutu da bilen kişinin anlamı olacaktır. Toplum, halk ise istek olmadan sağlaması beklenir.

Hekim tedaviye kesin, garanti vermez, insanlık, medikal etik yaklaşması gerektiğini bilir⁶

Hekim tedavi garantisi vermez/veremez

Hak edişe göre yaklaşım/adalet

- **A YAP** /Sağlık-Hemşire-Hekim
- **B Yapılabilir** /Hekim
- **C Olguya Göre** /Pediatri Uzmanı
- **D Uzman Görüşü** /Neonatolog

Hakta tecavüz etmeme/Önlem/İzlem – İNSANCIL KULLANIM

Zarar vermeme

- Sakıncalı, Zararlı, Kontradikasyon
- UYARILAR: Dikkat edilecekler ve yapılacaklar
- YAN ETKİLER: Temel etki yerine destekleyici
- ADVERS ETKİ: Ters etkiler
- KOMPLİKASYON: İstenmeyen ama beklenen etki

Hak edlileni VER, ÖNLEM ve ZARAR VERME

Yaklaşımlar medikal bilim ve istatistik verisine göre yapılır. Algıya göre yapılmaz.

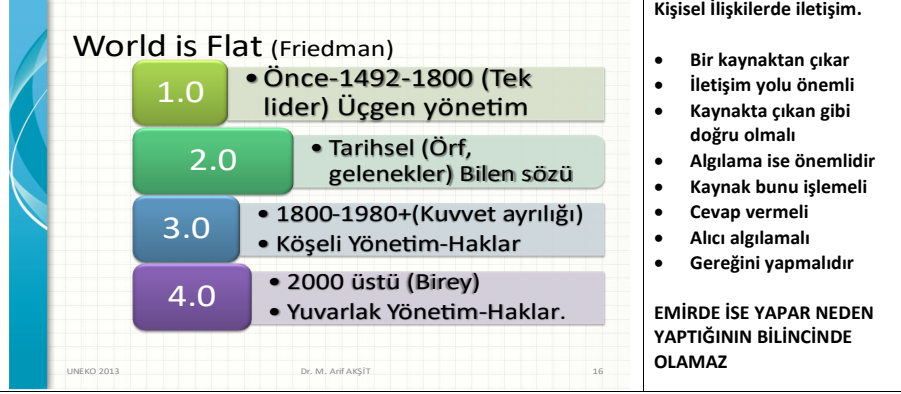
- YAP ifadesi ancak %5 hata varsa denilebilir
- YAPILABİLİR boyutu %25 hataya kadar bir durum
- OLGUYA GÖRE, kişisel boyut, veri istatistiksel değildir
- UZMAN GÖRÜŞÜ; sadece sorumlu hekime fikir vermek, danışman, Konsültan rolü oynar.

Şekil 7: Hekim, etik ilkeler ve hekimlik mesleğinin bu yapısını, her olguda yaparak pekiştirmektedir.

Zaman ile yaklaşımlar geliştirilmiştir, ancak 622 Medine Antlaşması ile birey Hakkı ve grubun, halkın isteğine göre karar verilmesi o zamanda oluşturulmuş.

Zaman içinde ise Yönetim kendi görüşünü hakim kılmak istediği için bozulmuş, değiştirilmiş ve örnek metin olmaktan çıkarılmıştır.

Bilinç durumuna göre zamanla felsefe değişimi olmuştur⁶

Şekil 8: İletişimde artık bir yöneticiye değil, doğrudan eylemi yapacak bireye, kişiye, halka iletmelidir.

Kelime anlamı olarak cumhuriyet (nedirnedemek.com):

1. *Milletin, egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimi.*

Yorum

Millet egemenlik vekillere aracılığı ile kullanması eski bir tanımlamadır.

Bireyin hakkı, tüm kamu, kurum ve kuruluşlardan korunma prensibindedir.

Seçim vekil seçmek değil, hizmet etmek için seçilmiş kişilerdir. Bunu yapması sadece seçim ile değil, dava açma hakkı vardır. Bu açıdan yönetim için İdare ve Danıştay Mahkemeleri, ayrıca birey hakları zedelenmiş ise Anayasa Mahkemelerinde de dava açma olasıdır. Bunun ötesinde İnsan Hakları Mahkemesinde de dava açılabilir. Temel gerekçe, birey hakkının zedelenmesi olmaktadır.

Dikta rejimler zorla hakimiyeti eline alırlar ama ilk seçimde de kaybetmektedirler.

Burada bizi başkalarının idare etmesi, bir çoban zihniyeti olup, bizi başkası değil, ancak kendimiz bilgi gereği kendi kararımızı verir ve buna göre sorumlu oluruz.

Aracı ile kullanmak, cumhuriyet olmamakta, güdümlü demokrasi olmaktadır. Karar mercii belirli kesimdir. Atanan ile Seçilen farkı öne sürülür, seçim ile seçilen değiştiği için, ömrü ancak sürelidir. Atanan ise ömrü, akademik durumuna göre emekli olana kadar etkisini sürdürecektir. Dikta daima atananlara güç geçirebilir.

2. *Halkın egemenliği kendi elinde tuttuğu devlet biçimi.*

Yorum

Birçok Cumhuriyet modelinde, bilişim çağı açısından referandum sıklıkla kullanılır. İsviçre bu yaklaşımı yapmaktadır.

Ancak göçmenleri istemiyoruz gibi bir oylamanın, İnsan Haklarına Aykırı bir soru olduğu için, dolayısıyla alınan cevap da geçersizdir.

Burada seçimle gelenler, doruları sevgi ve insanlık boyutunda tutmalıdır. Azınlıklar, ayırım yapanların oyuna almak için propaganda yapmak, kabul edilmemeli, bu oluşumlar kapatılmalı, onay verilmemelidir.

3. *Devlet reisi, millet veya Millet Meclisleri tarafından seçilen hükümet şekli. Demokraside temsili hükümet şekli. Halkın hür olarak seçtiği temsilciler (Millet vekilleri ve senatörler) aracılığı ile egemenliğini, (hakimiyetini) kullanmasına dayanan hükümet şekli.*

Yorum

TBMM genel Yüce Divan olmasına karşın, Anayasa aksine 1961 yılında Milli Birlik Komitesinin bildirgesi ile Yüce Divan özel, herhangi hukuki dayanağı olmayan, toparlama kişilere verilmiştir. Bu doğrudan Anayasayı ihlal olsa da hukukçular, Darbe yapanların yazdıklarının Anayasal gücü olduğu ifadesi ile bir olmayan usul, kısaca garabet yapmışlardır.

Mahkemede sorgu olunca da “*sizi tıkan güç böyle istiyor*” denilmiştir.

Burada temsili hükümet şekli ifadesi ile, yetki başkasına bırakılmaktadır. Darbeler bu nedenle seçimde kaybetmeler bile oluşturulan sistem ile yönetimi bırakmamaktadırlar.

Karar birey veya ilgili gruba ait olmalı, yapılan taraflı anketler yerine doğrudan halka dijital olarak referandum yapılmalı. Temsilci olan vekiller görüş oluşturmak ve bilgilendirme boyutunu oluşturmalarıdır.

Cumhuriyetin birbirinden farklı üç tatbik şekli vardır.

Yorum

Burada önerilenlerin hiçbiri, doğrudan halkın tercihi değildir, bir aracı ile oluşmasıdır.

1- Parlamenter hükümet: Hükümeti meclisler karşısında bağımsız sayan şekil.

Bu sistem şimdiki zamanda bir kurtarıcı olarak sunulsa da

Ülkemizde, bir yılını dolduran bir hükümet yönetimi beklenmemekte, oylama ile düşürülmekte, azınlıkların, yüzde 10 ve bu civarda oy alanların kritik düzeyde olacağı için, onların hakimiyeti gözlenmektedir. Demokrasi diyerek, bağımsızlık denilerek, ayırımcıların etkin olduğu sistemdir.

Avrupa’da yönetim belirli atanmışlar ile olduğundan, seçime katılma oranı yüzde otuz civarında kalmakta, sıklıkla katılanlar azınlıklar ve memnun olmayanlardır. Yüzde 60 ve üstü katılım yönetimin lehine olacaktır. Avrupa azınlıklara aykırı yaklaşımları, hukuk dışı olsa da azınlık olan milliyetçi kesimin oy vermesi ve etkin olmasından kaynaklanmaktadır.

2- Meclis hükümeti: Hükümeti meclise bağlı sayan şekil.

TBMM kararda hâkim olduğu yasalarda sunulmaktadır. Temelde Yöneticileri de TBMM seçtiği söylenir. Bu belirli yönetim istikrarı sağlamadığı için, doğrudan halkın seçtiği Başkanlık seçimine gidilmiştir. Ancak, kanunlar ve temel yasal düzenleme için, TBMM kararı gereklidir.

3- Başkanlık hükümeti: Devlet ve hükümet başkanı aynı kişidir ve halk tarafından seçilir.

Hükümeti başkan kurar, başkan değiştirir. Başkan meclislere karşı bağımsızdır. (Amerika’daki gibi.)

Burada Amerikan sistemi söylenmekte, bu daha güçlü bir yapıdır. Ülkemizde ise seçim ile değişim yapılmış olsa bile, Cumhurbaşkanlığı yetkileri eski Anayasa modelinde olduğu gibidir. Sadece detayda farklıdır.

Yorum

Her toplum kendisine göre bir yapı oluştursa da seçim serbest ve bağımsız olunca, yönetim değişmektedir. Ancak atananlar değişmesini istemedikleri için, senatörlük ve belirli Anayasa Mahkemesi dahil, mevcut düzenin korunması üzerine yapılırlar.

Halk idaresi bu açıdan soyut kavramlar olmaktadır.

Burada özellikle halk ile doğrudan hizmet yapan, Belediye Başkanlığı seçimi ekseriyet ile olmaktadır. Bu %20 dağılımlarda 3 grubu bütünleştirmesi veya %40 oranın küserek katılmamaları ile oluşmaktadır.

Sıklıkla, başkan genel ekseriyet, meclis oya göre, diğerleri de listeye göre olmaktadır.

Eğer vekiller parti başkanı tarafından oluşturuluyor ve listeleniyorsa, halkın seçtiği ifade edilemez, bu Ülkemizdeki en önemli sorun kaynağı olmaktadır. Şehirlerde parti üyelerinin seçme olasılığı varsa da listeye girememektedirler.

Karşılaştırma: 1876 Kanun-ı Esasi (mevzuat.gov.tr)⁷

7 zilhicce 1293 (1876)

Memaliki Devleti Osmaniye

MADDE 1.- Devleti Osmaniye memalik ve kıtaati hazırayı ve eyalâtı mümtazeyi muhtevi ve yekvücut olmağla hiç bir zamanda hiç bir sebeble tefrik kabul etmez.

MADDE 2.- Devleti Osmaniyenin paytahtı İstanbul şehridir ve şehri mezkurun sair bilâdi osmaniyeden ayrı olarak bir gûne imtiyaz ve muafiyeti yoktur.

MADDE 3.- Saltanatı seniyei osmaniye hilâfeti kübrayı islâmîyeyi haiz olarak sülalei âli Osmandan usulü kadimesi veçhile ekber evlada aittir.

MADDE 4.- Zatı hazireti padişahi hasbel hilâfe dini islâmın hamisi ve bilcümle tebeai osmaniyeinin hükümdar ve padişahıdır.

MADDE 5.- Zatı hazireti Padişahinin nefsi hümayunu mukaddes ve gayri mesuldür.

MADDE 6.- Sülalei âli osmanın hukuku hürriye ve emval ve emlâki zatiye ve madâmelhayat tahsisatı maliyeleri tekâfülü umumi tahdindadır.

MADDE 7.- Vükelanın azil ve nasbı ve rütbe menasip tevcihi ve nişan itası ve eyalâtı mümtazenin şeraiti imtiyaziyelerine tevfikân icrayı tevcihatı ve meskûkat darbı ve hutbelerde namının zikri ve düveli ecnebiye ile muahedat akdi ve harb ve sulh ilânı ve kuvvei berriyeye ve bahriyenin kumandası ve harekatı askeriye ve ahkâmı şeriye ve kanuniyenin icrası ve devairi idarenin muamelatına müteallik nizamnamelerin tanzimi ve mücazaatı kanuniyenin tahfifi veya affı ve meclisi umuminin akt ve tatili ve ledeliktila heyeti mebusanın azası yeniden intihap olunmak şartile feshi hukuku mukaddesei Padişahi cümlesindedir.

Tebaaî Devleti Osmaniyeinin hukuku umumiyesi

MADDE 8.- Devleti Osmaniye tabiyetinde bulunan efradın cümlesine her hangi din ve meshepten olur ise bila istisna Osmanlı tabir olunur ve osmanlı sıfatı kanunen muayyen olan ahvale göre istihsal ve izae edilir.

MADDE 9.- Osmanluların kâffesi hürriyeti şahsiyelerine malik ve aherin hukuku hürriyetine tecavüz etmemekle mükelleftir.

MADDE 10.- Hürriyeti şahsiye her türlü taarruzdan masundur. Hiç kimse kanunun tâyin ettiği sebeb ve suretten maada bir bahane ile mücazat olunamaz.

MADDE 11.- Devleti Osmaniyeinin dini dini islâmdır. Bu esasî vikaye ile beraber asayişî halkı ve adabı umumiyeiyi ihlâl etmemek şartile memaliki osmaniyede maruf olan bilcümle edyanın serbestii icrası ve cemaatı muhtelifiye verilmiş olan imtiyazatı mezhebiyenin kemakân cereyanı Devletin tahdi himayetindedir.

MADDE 12.- Matbuat kanun dairesinde serbesttir.

MADDE 13.- Tebaai osmaniye nizam ve kanun dairesinde ticaret ve sanat ve felahet için her nevi şirketler teşkiline mezundur.

MADDE 14.- Tebaai osmaniyeden bir veya bir kaç kişinin gerek şahıslarına ve gerek umuma müteallik olan kavanin ve nizamata muhalif gördükleri bir maddeden dolayı işin merciine arzuhal verdikleri gibi meclisi umumiye dahi müddei sıfatile imzalı arzuhal vermeğe ve memurinin e'falinden iştikâye selahiyetleri vardır.

MADDE 15.- Emri tedris serbesttir. Muayyen olan kanuna tebaiyet şartile her osmanlı umumi ve hususi tedrise mezundur.

MADDE 16.- Bilcümle mektepler Devletin tahtı nezaretindedir. Tebaai osmaniyeinin terbiyesi bir siyakı ittihat ve intizam üzere olmak için iktiza eden esbaba teşebbüs olunacak ve mileli muhtelifenin umuru itikadiyelerine müteallik olan usulü talimiyeye halel getirilmeyecektir.

MADDE 17.- Osmanlıların kâffesi huzuru kanunda ve ahvali diniye ve mezhebiyeden maada memleketin hukuk ve vezaifinde mütesavidir.

MADDE 18.- Tebaai osmaniyeinin hidematı devlette istihdam olunmak için devletin lisanı resmi olan türkçeyi bilmeleri şarttır.

MADDE 19.- Devlet memuriyetinde umum tebaa ehliyet ve kabiliyetlerine göre münasip olan memuriyetlere kabul olunurlar.

MADDE 20.- Tekalifi mukarrere nizamati mahsusasına tevfikane kaffe tebaa beyninde herkesin kudreti nisbetince tarh ve tevzi olunur.

MADDE 21.- Herkes usulen mutasarrıf olduğu mal ve mülkten emindir. Menafii umumiye için lüzumu sabit olmadıkça ve kanunu mucibince değer bahası peşin verilmedikçe kimsenin tasarrufunda olan mülk alınamaz.

MADDE 22.- Memaliki Osmaniyede herkesin mesken ve menzili taarruzdan masundur. Kanunun tâyin eylediği ahvalden maada bir sebeble hükümet tarafından cebren hiç kimsenin mesken ve menziline girilemez.

MADDE 23.- Yapılacak usulü muhakeme kanunu hükmünce hiç kimse kanunen mensup olduğu mahkemeden başka bir mahkemeye gitmeye icbar olunamaz.

MADDE 24.-Müsader ve angarya ve cerime memnudur. Fakat muharebe esnasında usulen tâyin olunacak tekalif ve ahval bundan müstesnadır.

MADDE 25.- Bir kanuna müstenit olmadıkça vergi ve rüsumat namı ile ve namı aherle hiç kimseden bir akçe alınamaz.

MADDE 26.-İşkence ve sair her nevi eziyet katiyen ve külliye memnudur.

Yorum

Birey Hakkının korunduğu gözlenmektedir.

Karşılaştırma:

1921 Anayasası (mevzuat.gov.tr)⁸

921 Anayasası

TEŞKİLÂTI ESASİYE KANUNU

Kanun Numarası: 85

Kabul Tarihi: 20/1/1337 (1921)

Madde 1.- (Özgün hali) Hâkimiyet bilâ kaydü şart milletindir. İdare usulü halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir.

Madde 1.- (Değişik : 29.10.1339 (1923) - 364 S. Kanun) Hâkimiyet, bilâ kaydü şart Milletindir. İdare usulü halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir. Türkiye Devletinin şekli Hükümeti, Cumhuriyettir.

Madde 2.- (Özgün hali) İcra kudreti ve teşri salâhiyeti milletin yegâne ve hakikî mümessili olan Büyük Millet Meclisinde tecelli ve temerküz eder.

Madde 2.- (Değişik : 29.10.1339 (1923) - 364 S. Kanun) Türkiye Devletinin dini, Dini İslâmdır. Resmi lisanı Türkçedir.

Madde 3.- Türkiye Devleti Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur ve hükümeti << Büyük Millet Meclisi Hükümeti >> unvanını taşır.

Madde 4.- (Özgün hali) Büyük Millet Meclisi vilâyetler halkınca müntahap âzadan mürekkettir.

Madde 4.- (Değişik : 29.10.1339 (1923) - 364 S. Kanun) Türkiye Devleti Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur. Meclis, Hükümetin inkisam ettiği şubaları idareyi İcra Vekilleri vasıtasıyla idare eder.

Madde 5.- Büyük Millet Meclisinin intihabı iki senede bir kere icra olunur. İntihap olunan âzanın âzalık müddeti iki seneden ibaret olup fakat tekrar intihap olunmak caizdir. Sabık heyet lâhik heyetin içtimasına kadar vazifeye devam eder. Yeni intihabat icrasına imkân görülmediği takdirde içtima devresinin yalnız bir sene temâdi caizdir. Büyük Millet Meclisi âzasının her biri kendini intihap eden vilâyetin ayrıca vekili olmayıp umum milletin vekilidir.

Madde 6.- Büyük Millet Meclisinin heyeti umumiyesi teşrinisani iptidasında davetsiz içtima eder. Madde 7.- Ahkâmı şer'iyenin tenfizi, umum kavaninin vazı, tadili, feshi ve muahede ve sulh akti ve vatan müdafaası ilânı gibi hukuku esasıya Büyük Millet Meclisine aittir. Kavanin ve nizamât tanziminde muamelâtı nâsa erfak ve ihtiyacatı zamana evfak ahkâmı Fıkhiye ve hukukiye ile âdap ve muamelât esas ittihaz kılınır. Heyeti Vekilenin vazife ve mesuliyeti kanunu mahsus ile tâyin edilir.

Madde 8.- Büyük Millet Meclisi Hükümetinin inkisam eylediği devairi kanunu mahsus mucibince intihapkerdesi olan vekiller vasıtasıyla idare eder. Meclisi icraî hususat için vekillere veche tâyin ve ledelhace bunları tebdil eyler.

Madde 9.- Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesi tarafından intihap olunan reis bir intihap devresi zarfında Büyük Millet Meclisi Reisi'dir. Bu sıfatla Meclis namına imza vazına ve Heyeti Vekile mukarreratını tasdika salâhiyettardır. İcra Vekilleri Heyeti içlerinden birini kendilerine reis intihap ederler. Ancak Büyük Millet Meclisi Reisi Vekiller Heyetinin de reisi tabiidir.

Yorum

Vurgular maddeler halinde sunulacaktır.

- **Hakimiyet, kayıtsız şartsız milletindir, Halk idareyi bizzat elinde tutacaktır.** Burada kesin halka bırakıldığı anlaşılmaktadır. Tek parti sistematiği gibi görünse de adaylar liste olarak sunulması ötesinde, kendileri de başvurabilmektedirler. Bu şekilde bir kişi hem partisi hem de ismi ile oy alabilmektedir. Parti oluşturulduğuna, politika aykırı ve iddialar ile geçersiz sunmaları ile, eski yönetimden sıkılma oranı yüksek olunca, seçim sağlıklı olacağı için kaldırılmıştır. Yönetimde devletçi zihniyet yerine karma ekonomi ve halkın yönetimde etkin olması ile gelişim, kalkınma misli ile yükselmiş ve artmıştır. Cumhuriyet tanımı 1923 yılında eklenmiştir. Buna karşı çıkan olmamış, medrese hocaları benimsemiştir.
- **TBMM temsilci olarak gücü elinde tutmaktadır.** Seçilenler farklı görüşte olanlar olsa bile, kararlarda ekseriyet olacağı için yine toplumun yüzde ellisini temsil edecektir. Ekseriyet sistemi genel seçimde olmasa bile TBMM yapısında ekseriyete gelmektedir. Parlamenter sistemde Başbakan yapısı ile yönetimi devirmek olası bu açıdan azınlıklar güç kazanmaktadır.
- **Dini İslam ve dilin Türkçe olması** ile mevcut korunmaktadır. Burada İslam denilmesi, Kuran temelinde olan, kısaca belirli tarikat ve boyutlar değildir. Kuran temelinde 109/6 "senin dinin sana, benim dinim bana" kuralının konulmasıdır. Bu daha sonra laik denilerek pekiştirilmektedir. Halife kaldırılarak, din işleri, Diyanete ve devlete bağlanmış, bir danışma kurulu görevi verilmiştir ki gerçek işlevi de bu olmuştur. Laiklik boyutu bu şekilde gerçek yerine oturabilmiştir. Gerekli olduğunda TBMM Diyanetten görüş almakta, buna göre kanun oluşturmaktadır.
- **Yönetim vilâyet, illere göre oluşmaktadır.** Seçimlerde vilâyet esasında seçim olduğu bu şekilde yerel halkın kendi yönetimini seçtiği anlaşılmaktadır.

- Seçim ile oluşan TBMM doğal toplanır, seçilenler sadece illerin değil, tüm Devletin vekili olurlar ifadesi ile, TBMM tüm Ülkemin olmaktadır. Ayrıcalık yapılmasının, azınlık gözetilmemesi esas olmaktadır.
  - TBMM kendisi seçim ile başkanını seçeceği, icra/yöneten kişiler, ki bakanların da kendi aralarında başkan seçeceği ifadesi vardır. Seçim kademeli olmakta, ekseriyet prensibi ile yapılmaktadır.
- Bu yaklaşımın daha etkin Cumhuriyet kavramı içinde olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma:

1924 Anayasası (mevzuat.gov.tr)⁹

Ahkâmı esasiye

Madde 1.- Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

Madde 2.- (Özgün hali) Türkiye Devletinin dini, Dini İslâmdır; resmî dili Türkçedir; makarrı Ankara şehridir.

Madde 2.- (5 Şubat 1937) Türkiye Cumhuriyeti Cumhuriyetçi, Halkçı, Devletçi, Laik ve İnkılapçıdır.

NOT: 2. Madde de değişiklik:

Laiktir ilkesi 10 Nisan 1928 tarihinde getirilmiştir (ataturkinkilaplari.com).

5 Şubat 1937'de yapılan değişiklikle, 2. maddeye, Devletin temel nitelikleri olarak Cumhuriyet Halk Partisi'nin programında yer alan altı ok, "Türkiye Cumhuriyeti Cumhuriyetçi, Halkçı, Devletçi, Laik ve İnkılapçısı" biçiminde girmiştir.

Madde 2.- (İlk Değişiklik : 10/4/1928 - 1222 S. Kanun/md. 1)

Türkiye Devletinin resmî dili Türkçedir; makarrı Ankara şehridir.

Madde 2.- (Son Değişiklik : 5/2/1937 - 3115 S. Kanun/md. 1)

Türkiye Devleti, Cümhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılapçısıdır. Resmî dili Türkçedir. Makarrı Ankara şehridir.

Madde 3.- Hâkimiyet bilâ kaydü şart Milletindir.

Madde 4.- Türkiye Büyük Millet Meclisi milletin yegâne ve hakikî mümessili olup Millet namına hakkı hâkimiyeti istimal eder.

Madde 5.- Teşri salâhiyeti ve icra kudreti Büyük Millet Meclisinde tecelli ve temerküz eder.

Madde 6.- Meclis, teşri salâhiyetini bizzat istimal eder.

Madde 7.- Meclis, icra salâhiyetini, kendi tarafından muntahap Reisicumhur ve onun tâyin edeceği bir İcra Vekilleri Heyeti marifetiyle istimal eder.

Meclis, Hükümeti her vakit murakabe ve iskat edebilir.

Madde 8.- Hakkı kaza, Millet namına, usulü ve kanunu dairesinde müstakil mahakim tarafından istimal olunur.

Yorum

1921 Anayasasının daha netleştiği görülmektedir.

- **Değişim, ilkelere boyutu ile oluşmuş: Cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılâpçıdır. Resmî dili Türkçedir. Başkent Ankara şehridir, şekline netleşmiştir.** Bu yaklaşım ile milliyetçilik eklendiği için, ayrılıkçılar bundan memnun olamamışlardır. Dini inanç sahibi olanlar da İslam için endişe duyarken, Laik denilince daha rahat etmişler. Birçok yeni Anayasa tekliflerinin 1921 ağırlıklı olduğu, ırksal yapı olabilmesi için istemektedirler. **Halkçı:** seçimin halk tarafından olması yanında birey ve halkın hizmet götürülecek yaklaşım olması, gelişim ve değişiminde bu amaçla olması hedeflenmiştir. **Devletçilik:** Halkı yapı önce iken, Devletçilik, ancak halkın kalkınmasının desteklenmesi anlamındadır. İzmir konuşması da bu yapıdadır. Devlet etkin değil, devlet halkın korunma ve gözetilmesi için yaklaşım yapmaktadır. **İnkılap.** Statü ve devamlı oluşum yerine, değişim ve modern medeniyetin ötesi hedeflenmiştir. Bu Atatürk'ün eğitim görüşü ile irdelenebilir.
- **Cumhurbaşkanı TBMM tarafından seçilmektedir.** Başkan, bakanların seçimi için yetkin kılınmaktadır. Buna karşın, TBMM denetim ve gerekirse seçimi değiştirme yetkisine sahiptir.
- **Yetki, TBMM benim elimdedir demektedir.** Atatürk güçlü olmasına karşın, Kütahya Altıntaş mevkiinde ordumuz mağlup olup, geri çekilince, Divanı Harp kurulması ve ordu komutanının mahkûm edilmesini istemişlerdir. Ancak Atatürk ordu komutanı değil, ancak yardımcı idi, diyerek Sakarya'ya kadar çekilmiş ve geri çekilmeyi durdurmuştur.

Burada Celal Bayar, kendisinin de bir vekil olduğu için, Ankara Meclisi Mebusan'ın toplanması ile, Atatürk ile ilk tanıştığı, *ikimizde Ülkemiz için çalıştığımıza göre 4 konu hakkında düşünceni tartışmak isterim* demiş. Dinledikten sonra *en az 100 yıllık bir bakış açısı ile geleceğe bakması açısından daima yardımcın olacağım* demiştir. Doğu Raporu ile ırkçılık konusu, Ekonomi raporu İzmir Kongre konuşması, şeker ve kâğıt fabrikaları, Sümerbank bunların bir sonucu olmaktadır. Ancak, *ben raporu hazırladım, onu devlet görüşü haline getirdiği için, artık benim raporum olmamış, Ülke raporu olmuştur* demiştir.

Celal Bayar; *İnönü çok yakın arkadaşım, farklı görüş, o devletçiliği seçer, ben halkçılığı seçerim* demiştir.

Karşılaştırma:

1961 Anayasası (mevzuat.gov.tr)¹⁰

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

Kanun No: 334

Kabul Tarihi: 9/7/1961

BAŞLANGIÇ

Tarihi boyunca bağımsız yaşamış, hak ve hürriyetleri için savaşmış olan;

Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk Milleti;

Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî suur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak ve;

«Yurtta Sulh, Cihanda Sulh» ilkesinin, Millî Mücadele ruhunun millet egemenliğinin, Atatürk Devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak;

İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adâleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle kurmak için;

Sayfa/Page. 101

Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ve onu, asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile, hürriyete, adâlete ve fazilete âşık evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder.

BİRİNCİ KISIM

GENEL ESASLAR

I. Devletin şekli.

MADDE 1.- Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

II. Cumhuriyetin nitelikleri.

MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

III. Devletin bütünlüğü; resmî dil; başkent.

MADDE 3.- Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.

Resmî dil Türkçedir. Başkent Ankara'dır.

IV. Egemenlik.

MADDE 4.- Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletindedir.

Millet, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.

V. Yasama yetkisi.

MADDE 5.- Yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez.

VI. Yürütme görevi.

MADDE 6.- Yürütme görevi, kanunlar çerçevesinde, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından yerine getirilir

VII. Yargı yetkisi

MADDE 7.- Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.

VIII. Anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı.

MADDE 8.- Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.

Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

IX. Devlet şeklinin değişmezliği.

MADDE 9.- Devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki Anayasa hükmü değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

Yorum

Bir dikta Anayasasıdır. Gerçekte hazırlanan 1960 yılında yayınlanacak iken, düzenleme ile 1961 yılında yürürlüğe girmişlerdir.

Bu İstanbul Üniversitesinde daha önceden hazırlananın esas tenkit nedeni, seçime oy kullanmak kişilerin 30 yaş üstü ve lise mezunu, seçileceklerin de Üniversite mezunu olması şart koşulmuştur. Bu şekilde halkın

yarısı oy atamayacak ve isyanlar oluşmasından korkulmuştur. Bunu ortadan kaldırmak için, Senato ve Anayasa Mahkemesi hâkim olmuş, Yassıda yargıçları Anayasa Mahkemesi üyeleri olmuştur.

- **Gereğe (Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk Milleti):** ifadesinin tam tersi, ilk seçimde %64 gibi eski idarecilerin vekilleri oy almış, aynı zamanda oluşturulan ve yetkisiz iken, TBMM Anayasal yetkisi Yüce Divan iken, bir tebliği ile nasıl seçildiği bilinmeyen bir gruba verilmesi, burada da başkanın “sizi tikan kuvvet böyle istiyor” demesi ile tüm gerekçenin, diktanın olmayışı var demesidir.
- **Reklam boyutu olarak (Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak ve) ifadelerinin anlamı halk arasında olmadığı açıktır. Bu bir reklam yaklaşımı olmaktadır.**
- **Ortaklık yaklaşımı:** Halkı ortak olarak tanımlamaktadır. Farklı görüşleri kaldırmaktadır.
  - **Kader:** Seçimlerde karşı oy alınması ile kader birliği reddedilmiştir.
  - **Kıvançta:** Halka bir kıvanç verecek yaklaşımlar olmamış, niyet bile yoktur. İnsanları ayırmış, düşük, gibi karşı olanları doğrudan birçok iş ve ekonomik tehdit yapılmıştır. Bunun rakamı 5 milyondan fazla olduğu da ifade edilmiştir.
  - **Tasada:** Seçimlerde oy, belirli plan, proje ve bir yaklaşıma göre verilir. Düşmanlık oluşturanlar kendileri tasa oluşturmuştur. Bölünmez değil, yönetim bölünmeyi sağlamıştır, buna karşın sakın bölünmeyin beni destekleyin denilmesi de tam dikta yaklaşımıdır.
  - **Eşitlik değil, bölünmüşlük olup, milliyet diyerek,** Dünya milletlerine bağımlı ve onların yaklaşımı güdümünde olması, milliyet vurgusu ile örtülmeye çalışılmaktadır. Sözel, yazı ifadesi ile gerçek oluşamaz, eylemleri tam ters olmuştur.
- **Ortaklık yaklaşımı («Yurtta Sulh, Cihanda Sulh» ilkesinin, Millî Mücadele ruhunun millet egemenliğinin, Atatürk Devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak):** Halkı ortak olarak tanımladıkları tam ters, düşmanlık kriterleri olmaktadır.
  - **Sulh, Barış:** Dikta barış yaklaşımı ile ters boyuttur, sulh kasti, bana tabi olun, karşı çıkmayın anlamındadır.
  - **Kendilerinin yaptığı dikta, zorlamaya da millî mücadele ve egemenlik kavramı denilir:** Kendi egemenliği hakimiyetinden söz edilmekte, karşı çıkanlar yok edilmelidir. Nitekim, olmayan, yaratılan suçlarla Yassıda da idam ve müebbet hapis cezası verilmiştir.
  - **Atatürk Devrimleri daha sonra detaylı incelenecektir, böyle bir yaklaşım yoktur.** 1924 Anayasasını yok eden, kaldıran kişiler, maddeleri üzerinde oynayanların nasıl Atatürk Devriminden söz edebilirler? Yok ettiğin şeylere bağlılık ve sahip olmak oluşamaz.
- **Ortaklık yaklaşımı (İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirme ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle kurmak için):** Halkı ortak olarak, hakları teminat altına almak, hukuki ve sosyal temelleri kurmak denilerek tam tersi yaklaşımlar yapılmıştır.
  - **Hak ve özgürlükler:** Dikta öncelikle hak ve özgürlükleri yok sayar, geçerli olan kendi ve taraftarının hakkı ve özgürlüğüdür, bunun için çaba harcar.
  - **Millî Dayanışma:** Kastedilen, dikta arasında oluşan dayanışmadır. Karşı çıkarsan yok olursun demektir.
  - **Sosyal Adalet:** Sosyal adalet, sadece kendi taraftarı ve gruplara yaşama ve var olma hakkı tanınmasıdır.
  - **Huzur ve Refah:** Dikta aleyhine olması huzur ve refahı bozduğu iddiası ile, dikta karşıdakilerini yok etme gereksesidir.

- **Ortaklık yaklaşımı (Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ve onu, asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile, hürriyete, adâlete ve fazilete âşik evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder):** oluşturulan bir dikta Anayasası olduğu için, ortak olarak tanımladığı dikta zorba tarafında olmaktadır.
  - **T.C. Kurucu Meclis hukuksal değildir:** Seçim ile başa gelmeyen, dikta tarafından oluşturulan bir yapı meclis olamaz. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyeleri tarafından Atina demokrasisinden örnek alınan yapı, lise mezunlarının ve 30 yaş üstünün oy kullanması yaklaşımın yumuşatılması şeklindedir.
  - **Vatandaşın gönül ve iradesi:** Secim ve tercih tam ters iken, bu yaklaşımlar ile sanki var gibi bir boyut olmaktadır.
  - **İnanç, hürriyet, adalet ve fazilet kavramına ters yaklaşımlar yapılmıştır.** Eylemler olmadan sözel denilmesi, özellikle dışarıdaki yapıyı benimsenmesini ve sanki demokratik olduğu vurgusu olmaktadır. Birey hakkı olmadığı, 5 milyon kişi takip edilmesi, işini kaybetmesi, TBMM üyeleri, seçilmiş kişilerin mahkûm edilmesi ve ayrıca hazineyi 75milyar dolar ve altın karşılığı varken 25 milyara inmesi ve toplanan altın yüzüklerin ne olduğu da bilinmemektedir. Yalan boyutu olarak, 12 ton altın ile kaçarken yakalanmaları, gençleri kıyma makinelerinde geçirdikleri, yolda üstlerine beton döktükleri ve Et ve Balık Kurumu depolarında ceset arandığı, bunların TV ve Radyoda ilan edildiği açıktır. Kısaca her diktanın yaptığı gibi yalan ve iftira ile, oluşan ortamı tam ters yaklaşım yapıldığı gözlenir. Birisi ile diğeri benzer olur, Yazarın Babasının dediği gibi, Ecevit'in de belirttiği gibi "diktanın iyisi olamaz".
- **GENEL ESASLAR:**
- **Cumhuriyet (Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir):** açıktır.
- **Resmî dil Türkçedir. Başkent Ankara'dır**
- **Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür**

ÖZET: Olmayan, kabul görmeyen durum için reklam önemlidir, sözel sözler ile gerçek ve uygulama olmamaktadır. Bunların yazılı konması, işte biz buyuz demek içindir, ancak veri, kanıt tam tersini göstermektedir. İlk seçimde diktaya muhalif grup %60 oy olmasına karşın, dikta etkisini sürdürmüştür.

Amerika Başkanlığına "Bizim Arkadaşlar darbe yaptılar" denilmesi ile, bağlarının Ülkede değil, dışarda olduğunu açık belirtmektedir.

Karşılaştırma:

1982 Anayasası (mevzuat.gov.tr)¹¹

BAŞLANGIÇ ^[5]

Türk Vatani ve Milletinin ebedi varlığını ve Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğünü belirleyen bu Anayasa, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu, ölümsüz önder ve eşsiz kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve onun inkılap ve ilkeleri doğrultusunda;

Dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak, Türkiye Cumhuriyetinin ebedi varlığı, refahı, maddi ve manevi mutluluğu ile çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi yönünde;

Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı;

Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu;

Hiçbir faaliyetin Türk milli menfaatlerinin, Türk varlığının, Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, Türklüğün tarihi ve manevi değerlerinin, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılapları ve medeniyetçiliğinin karşısında korunma göremeyeceği ve laiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı;^[6]

Her Türk vatandaşının bu Anasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu;

Topluca Türk vatandaşlarının milli gurur ve iftiharlarda, milli sevinç ve kederlerde, milli varlığa karşı hak ve ödevlerde, nimet ve külfetlerde ve millet hayatının her türlü tecellisinde ortak olduğu, birbirinin hak ve hürriyetlerine kesin saygı, karşılıklı içten sevgi ve kardeşlik duygularıyla ve "Yurtta sulh, cihanda sulh" arzu ve inancı içinde, huzurlu bir hayat talebine hakları bulunduğu;

FİKİR, İNANÇ VE KARARIYLA anlaşılacak, sözüne ve ruhuna bu yönde saygı ve mutlak sadakatle yorumlanıp uygulanmak üzere.

TÜRK MİLLETİ TARAFINDAN, demokrasiye aşık Türk evlatlarının vatan ve millet sevgisine emanet ve tevdi olunur.

BİRİNCİ KISIM

GENEL ESASLAR

I. Devletin şekli

Madde 1 – Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

II. Cumhuriyetin nitelikleri

Madde 2 – Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

III. Devletin bütünlüğü, Resmî dili, bayrağı, milli marşı ve başkenti

Madde 3 – Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir.

Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.

Milli marşı "İstiklal Marşı"dır.

Başkenti Ankara'dır.

IV. Değiştirilemeyecek hükümler

Madde 4 – Anayasanın 1 inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2 nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3 üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

V. Devletin temel amaç ve görevleri

Madde 5 – Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

VI. Egemenlik

Madde 6 – Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.

Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.

VII. Yasama yetkisi

Madde 7 – Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez.

VIII. Yürütme yetkisi ve görevi

Madde 8 – Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı (...) tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

IX. Yargı yetkisi

Madde 9 – Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır.^[8]

X. Kanun önünde eşitlik

Madde 10 – Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. **(Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 md.)** Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (...) kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

XI. Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü

Madde 11 – Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.

Yorum

Dikta ile milleti böl, bir sağdan, bir soldan astık, dengeyi sağladık mantığı ile adalet dağıt, sonunda İnsan hakları değil, belirli kesim ve vesayet rejimi devamlılığıdır.

Atatürk İlke ve İnkılapları (Wikipedia)¹²

Atatürk İlke ve İnkılapları bireyler kendilerine göre yorumladıkları görülmektedir. Bu açıdan konu Wikipedia temelinde ele alınmaktadır.

Atatürk İlkeleri (Wikipedia)

Atatürk İlkeleri, Türkiye'nin ilk cumhurbaşkanı **Mustafa Kemal Atatürk**'ün, yönetiminde yürürlüğe koyduğu, döneminin pragmatik politikalarını belirlemiş altı ilkedir.^[1] "Altı Ok" denilen altı ilkeye ilk olarak 1931'de "**Kemalizm**" adı verildi^[2] ve 13 Mayıs 1935'te "Kamâlizm" adıyla ülkenin kurucu ve tek partisi olan **Cumhuriyet Halk Partisi**'nin program ilkeleri olarak benimsendi.^[2] Daha sonra, 1937'de çıkarılan bir kanunla **1924 Anayasası**'na eklenen ilkeler, anayasal olarak Türkiye'nin ulusal ideolojisi hâline geldi.^[2]

Temel ilkeler

Cumhuriyetçilik

[Cumhuriyet](#); egemenliğin halkta olduğu devlet yönetimi demektir. Cumhuriyet, demokrasinin bir uygulama şekli olup halkın kendi kendini yöneterek yönetimde söz sahibi olduğu rejim demektir. Cumhuriyetçilik ise [devlet](#) yönetiminde cumhuriyetin bulunması demektir. [Arapçada](#) halk demek olan "cumhur" kelimesinden gelir. Bu bakımdan, halk ve yönetim kelimelerinin bir araya geldiği "demos" ve "kratos", yani [demokrasi](#) sözcüğünün eş anlamlısı kabul edilebilir.

Atatürk, cumhuriyet için; "Türk milletinin karakter ve adetlerine en uygun olan idare" ifadesini kullanmıştır.

Cumhuriyet yönetimi 1923 yılından itibaren [anayasaya](#) eklenmiştir ve anayasanın birinci maddesidir. Anayasanın ikinci maddesinde de cumhuriyetin nitelikleri belirtilmiştir. Buna göre, [Türkiye](#), [insan haklarına saygılı](#), [Atatürk milliyetçiliğine bağlı](#), [demokratik](#), [laik](#), [sosyal bir hukuk devletidir](#).

Atatürk demokratik cumhuriyeti benimsemiştir. Bununla ilgili olarak "Demokrasinin tam ve en belirgin şekli cumhuriyettir" demiştir. Aynı zamanda Atatürk, cumhuriyeti Türk gençliğine emanet ederek ülkenin sürekli yenileşme ve çağdaşlaşma içinde olmasına çalışmıştır.

Kavramın gelişimi

[Ali Suavi](#), [Namık Kemal](#) ve başka [Genc Osmanlılar](#) özellikle Amerikan ve Fransız devrimlerinin de etkisiyle sultanın otoritesini kısıtlayacak bir [rejim](#) talep ediyorlardı. Özellikle [Sultan II. Abdülhamit](#) döneminde Fransız filozofların görüşleri [Jön Türkler](#) arasında geniş ölçüde yayıldı. Atatürk de bu oluşumun bir parçasıydı. Bununla birlikte, Atatürk'e kadar reform düşüncesi [mesrutiviet](#) fikrinin ötesine geçmemiştir.

Cumhuriyet düşüncesinin gelişme fırsatı bulması özellikle [I. Dünya Savaşı](#)'ni izleyen dönemde mümkün oldu. Savaşın sonra [Rusya](#), [Almanya](#) ve [Avusturya](#) gibi imparatorluklar yerlerini cumhuriyet rejimlerine bıraktı. 1918'de [Azerbaycan](#) ilk Müslüman cumhuriyet olarak kuruldu. Rusya'daki diğer Müslüman halklar da kendilerini cumhuriyet olarak ilan etti. Cumhuriyet fikri böylece bütün [Orta Doğu](#) ve [Kuzey Afrika](#)'ya yayıldı.

Atatürk'ün cumhuriyet kurma projesini ne zaman planlamaya başladığı tam olarak bilinmemektedir. Buna karşın, daha 1919'daki milliyetçi toplantıların raporlarına bakarak [bağımsızlık](#) mücadelesinin başından itibaren Atatürk'ün cumhuriyetçi fikirlerinden etkilenmiş olduğu söylenebilir.^[2] Ancak [sultanlığa](#) ve [halifelğe](#) bağlılığın kuvvetli olması nedeniyle Atatürk ve onun gibi düşünenler fikirlerini gerçekleştirmek için beklemek zorunda kaldılar. [Cumhuriyet](#), [saltanatın kaldırılmasından](#) neredeyse bir yıl sonra ilan edilmiştir.

Milliyetçilik

Atatürk'e göre [millet](#); geçmişte bir arada yaşamış, bir arada yaşayan, gelecekte de bir arada yaşama inancında ve kararında olan, aynı [vatana](#) sahip, aralarında dil, kültür ve duyu birliği olan insanlar topluluğudur. Atatürk'ün tanımladığı milliyetçilik; din ve ırk ayrımı gözetmeksizin, ulus tanımını vatandaşlık ve üst kimlik değerlerine dayandıran [sivil milliyetçi](#)^[4] bir [vatanperverlik](#) anlayışıdır.^[5]

Atatürk milliyetçiliğini yansıtan 1982 Anayasası'nın 66. maddesinde "Türk Devleti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür." denmektedir.^[6] Atatürk, Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitabında millet tanımını "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına Türk milleti denir."^[7] şeklinde yapmıştır.

Halkçılık

Halkçılık ilkesi, her şeyden önce "*Halkın halk tarafından halk için idaresi*" anlamına gelen [ilerici](#), [batılı](#) gerçek bir [demokrasinin](#) gerçekleşmesi yerleşmesi amacına yönelmiştir.^[8] Aynı zamanda [ulusal egemenliği](#) ön planda tutar. Devlet, vatandaşın refah ve mutluluğunu amaçlar. Vatandaşlar arasında iş bölümü ve dayanışmayı öngörür. Ulusun [devlet hizmetlerinden](#) eşit bir şekilde yararlanmasını sağlar. Atatürk'ün halkçılık ilkesinden anlaşılan; toplumda hiçbir kimseye, zümreye ya da herhangi bir sınıfa ayrıcalık tanınmamasıdır. Herkes kanun önündedir. Halkçılık ilkesine göre; hiçbir kimse başkalarına karşı [dinsel](#), [dilsel](#), [ırksal](#) veya [mezhepsel](#) açıdan üstünlük sağlayamaz.

Halkçılık, Mustafa Kemal tarafından kurulan [Cumhuriyet Halk Partisi](#)'nin programında şu şekilde tanımlanmıştır: "*Bizim için insanlar yasa önünde tamamen eşit muamele görmek zorundadır. Sınıf, aile, fert arasında bir ayırım yapılamaz. Biz, Türkiye halkını çeşitli sınıflardan oluşan bir bütün olarak değil, sosyal yaşamın gereksinimlerine göre çeşitli mesleklerle sahip olan bir toplum olarak görmekteyiz.*" Fakat [kolektivizm](#) ile karıştırılmamalıdır, Atatürk'ün burada bahsettiği "halkçılık", [sol](#) ülkelerin kullandığı toplumsal bir ideoloji değildir ve [bireycilik](#) ile ters değildir. Atatürk'ün halkçılığı, 1935 CHP programında ve

Atatürk'ün Medeni Bilgiler kitabında bahsedildiği üzere [sınıfların ortak dayanışması](#) üzerine kurulu [solidarizmi](#)^[9] ve toplumsal ayrımcılığın (din, dil, ırk vb.) bitirildiği [egalitervenizmi](#) savunur.^[10]

Kadın-erkek eşitliği konusunda gerekli önlemlerin alınmış olması; [öğretim birliğinin](#) gerçekleştirilmiş olması; her yurttaşın öğrenebileceği yeni bir [Türk alfabesinin](#) hazırlanması ve her yurttaşın devlet organları önünde eşit muamele görmesi konusunda alınan önlemler halkçılık ilkesini destekler niteliktedir.

[Ahmet Taner Kışlalı](#)'ya göre Kemalist halkçılık, toplumun en yoksul ve en eğitimsiz kesimini güçlendirmek, toplumsal dayanışmayı sağlamak istiyordu.^[11]

Tarihçe

[Sultan Abdülaziz](#) döneminde başta [Ali Suavi](#) olmak üzere kimi Osmanlı aydınları Rusya'daki [Narodnik](#) hareketinden etkilenerek halkın sorunlarıyla ilgilenmeye başladılar. 19. yüzyılın sonlarında başta [Mehmet Emin Yurdakul](#) olmak üzere birçok edebiyatçı halkçılıktan etkilenmişti. [1908 Devrimi](#)'nden sonra halk sözcüğü geniş bir kullanım alanı buldu. Halkçılık, uzun bir süre iyiliksever [aydınların](#) kitlelerin yararına harekete geçmesi olarak düşünülmüştü.

Bu anlayış [I. Dünya Savaşı](#) sonrasında değişmeye başladı. [Ziya Gökalp](#) 1918'de [Sovyet Devrimi](#)'nden kısa bir süre sonra, [Durkheim](#)'in etkisiyle [sınıf çatışmasının](#) kötü olduğu sonucuna varıyor, karşı çıkıyor ve buna karşı halkçılığı savunuyordu. Gökalp halkçılığı şöyle tanımlıyordu:

"Eğer bir toplum birkaç katman veya sınıftan oluşuyorsa, o zaman eşitlikçi bir toplum değildir. Halkçılığın amacı katman veya sınıf farklılıklarını bastırarak ve bunların yerine, birbirleriyle [dayanışma](#) içinde olan meslek gruplarından bir [sosyal yapı](#) oluşturmaktır. Başka bir deyişle, halkçılığı şöyle özetleyebiliriz: sosyal sınıflar yoktur, [meslekler vardır!](#)"^[12]

Bu yaklaşım büyük oranda [solidarizme](#)^[13] işaret ediyordu. Bu anlayış [Türk Kurtuluş Savaşı](#) boyunca milliyetçileri, özellikle de Kemalistleri büyük oranda etkiledi. Her ne kadar Gökalp'in önerdiği korporasyonlar gerçekleştirilmediyse de, sınıfların olmaması ilkesi [Kemalist](#) liderler tarafından kabul edildi. Başta Atatürk olmak üzere Kemalist liderler Türkiye'de henüz sınıfların gelişmemiş olduğunu ısrarla vurguladılar. Dayanışma fikrini de [komünizmle](#) ve sınıf savaşımı düşüncesiyle mücadele edebilmek üzere benimsediler. Ayrıca bunu [tek parti sisteminin](#) gerekçesi olarak gördüler.^[14]

Halkçılık çabuk benimsenen bir ilke olmasına karşın, [II. Dünya Savaşı](#) sonrasında, hızlı [sanayileşme](#) ve [kapitalistleşme](#) sürecinde büyük oranda arka planda kalmıştır.

Laiklik

Laiklik, devletin vatandaşlarıyla olan ilişkilerinde inançlara göre ayırım yapmaması ve ayrıca, herhangi bir inancın, özellikle de bir toplumda egemen olan inancın, aynı toplumda azınlıkların benimsediği inançlara baskı yapmasını önlemesi demektir. Diğer bir tanımlama da devlet yönetiminde herhangi bir dinin referans alınmamasını ve devletin dinler karşısında tarafsız olmasını savunan prensiptir ki [devlet düzeninin](#), eğitim kurumlarının ve hukuk kurallarının [dine](#) değil, akla ve [bilime](#) dayandırılmasını amaçlar. Ayrıca, din işlerini kişinin vicdanına bırakarak bireyin din özgürlüğünü koruyabilmesini sağlar.

Laikliğe göre, insan yaşamında [ibadetin](#) dışında her türlü tasarruf, dine (kutsal kitaba) göre değil, [anayasaya](#), yasalara ve kurallara göre yapılır. Din, kişinin özel yaşamının bir parçasıdır. Laiklik ise din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmasıdır.

[Mustafa Kemal](#) 1924 yılında yaptığı bir konuşmada "Dünyada her şey için; medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir. İlim ve fennin haricinde mürşit aramak gaflettir, cehalettir, dalalettir." demiştir.^[15]

Laiklik, devletçilik dışındaki diğer ilkelerin hepsinin de ön koşulları içinde yer alır: Demokrasinin ön koşuludur; çünkü laiklik olmadan gerçek bir [düşünce özgürlüğü](#) de olamaz. Devrimciliğin ön koşuludur; çünkü laikliği kabul etmemiş bir toplumda, bilimin ve çağın gereklerinin gerisinde kalmış kurumları değiştirmenin tartışması bile genellikle yapılamaz. Halkçılığın ön koşuludur; çünkü bir [din devletinde](#) halkın istekleri değil, dinsel "seçkinlerin düşünceleri" önemlidir. Atatürk, laiklik anlayışını, kendi el yazısı ile kaleme aldığı "Medeni Bilgiler" kitabında, sadece din ve devlet işlerinin değil, dinin de [sivasetten](#) ayrılması ve yasalara dine göre değil, toplumun gereksinmelerine göre yapılması ilkelerine bağlamaktadır.

Türkiye'de laikleşme aşamaları şunlardır:

- [Saltanatın kaldırılması](#) (1922)
- [Halifeliğin kaldırılması](#) (1924)
- [Tevhid-i Tedrisat Kanunu](#)'nun (Öğretim Birliği Yasası) çıkarılması (1924)
- [Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması](#) (1925)
- [Medeni Kanun](#)'un kabulü (1926)

- "Devletin dini İslam'dır." ibaresinin [anayasadan](#) çıkarılması (1928)
- Atatürk İlkeleri'nin anayasaya girmesi (1937)

Devletçilik

Atatürk'ün devletçilik ilkesi; Türk toplumunun ulaşmak istediği çağdaş ve modern bir düzen için gerekli olan ekonominin güçlendirilmesi ve ulusallaştırılmasıdır. Devletçilik ilkesi Atatürk'ün adlandırdığı üzere ılımlı devletçiliktir.^[16] ılımlı Devletçiliğe göre Kemalist ekonomi serbest piyasa ve birey esaslı olmasına rağmen, serbest piyasanın giremeyeceği veya girmek istemediği yerlere devlet el atabilmektedir fakat devlet hiçbir zaman bireyin önüne geçmemelidir.^[17] Atatürk'ün dediği üzere bu ılımlı devletçilik asla [sosyalist devletçilik](#) ile karıştırılmamalıdır, çünkü devletçilik ilkesi, Atatürk'ün dediği üzere "[sosyalizm](#) ilkesine dayanan [kolektivizm](#) ve komünizm "den farklıdır.^[16] Atatürk'ün ayrıca yabancı sermayeye de destek vermesi, Kemalist ekonomi modelini [sosyal liberal ekonomi](#) ile eşdeğer kılmaktadır. Bunun için şunları söylemiştir:

"Devlet bireyin yerini alamaz, fakat, bireyin gelişme ve kalkınması için genel koşulları göz önünde bulundurmalıdır. Devlet eliyle yapılacak işler, bireyin büyük kar getirmeden dolayı yapmayacağı işler veya milli çıkarlar için gerekli olan ekonomik işleri kapsar. Özgürlüklerin ve yurt bağımsızlığının sağlanması ve korunması ile iç işlerinin düzenlenmesi nasıl devletin görevi ise, devlet vatandaşların öğretimi, eğitimi, sağlığıyla ilgilenmek zorundadır. Devlet, memleketin asayiş ve savunması için yollarla, demir yolları ile, telgrafla, telefonla, memleketin hayvanlarıyla, her türlü taşıtlarıyla, milletin genel servetiyle yakından ilgilidir. Memleket yönetiminde ve savunmasında, bu saydıklarımız, toptan, tüfekten, her türlü silahlardan daha önemlidir. (...) Özel çıkarlar çoğunlukla, genel çıkarlarla tezat halinde bulunur. Bir de özel çıkarlar, en nihayet rekabete dayanır. Oysa, yalnız bununla ekonomik düzen kurulamaz. Bu kanıda olanlar kendilerini, bir serap karşısında, aldatılmaya terk edenlerdir. (...) Bir de ferdin kişisel çalışmaları, ekonomik kalkınmanın esas kaynağı olarak kalmalıdır. Ferdin gelişimine mâni olmamak bilhassa iktisadi sahadaki özgürlük ve teşebbüsler önünde devletin kendi faaliyeti ile bir engel yaratmaması demokrasi prensibinin önemli esasıdır."^[18]

Devletin sosyal adaleti sosyal yardımlarla yerine getirmesini savunan Atatürk, sosyal devlet modelini benimsediğinden şöyle bahsetmektedir:

"Demokrasi, vatandaşın hayatını gerçekleştirmek ve her türlü bireysel ve sosyal görevlerinin yerine getirilmesi hürriyetini ve imkânını bırakır. Ancak, diğer taraftan, hastalar, zayıflar, sakatlar gibi hürriyetlerinden tamamen yararlanamayan bazı vatandaşlara da bir hayat sağlamak zorundadır. Bu gibi görevleri, sosyal yardım kurumu görür. (...) Devlet tarafından hastaneler açılması ve bunlara, yerel yönetimin kararıyla bazılarının parasız olarak kabulü sosyal yardım kurumunun gördüğü hizmetlerdendir. Bundan başka, memur ve hizmetlilerin işçi ve köylülerin emekli sandıkları ve kaza ve ölüm halleri için sigorta kasaları gibi sosyal bakımdan kurumlardan da vardır. Birçok devletlerde, yaşlılık, işsizlik ve ölüm gibi durumlara karşı, herkes için "sosyal sigorta" uygulanmaktadır."^[19]

Üstelik Atatürk, 1 Kasım 1937'deki meclis açılış konuşmasında şunu da eklemiştir:

"Kesin zorunluluk olmadıkça piyasalara karışılmaz; bununla birlikte hiçbir piyasa da başı boş değildir."^[20]

İçeriği ve gelişmesi

Atatürk, Devletçilik ilkesini, [Halkçılık](#) ilkesi ile bağlantılı olarak değerlendirmektedir.^[21] Yoksul, yüzyıllardır ihmal edilmiş olan halkın kalkınması ve çağdaş yaşam düzeyine ulaşması için 1923-1930 yılları arasında, kalkınma için gerekli yatırımları yapması özel girişimcilerden beklendi. Ama bu işlevi yerine getirmeye özel kişilerin yeterli parası, yeterli deneyimleri ve yeterli teknolojik birikimi yoktu. Atatürk ülkeyi kalkındırmak, halkı çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak için "Devletçilik" ilkesini benimsedi. Böylece hem üretim artırılabilecek, sanayi gerçekleştirilecek ve ülke içindeki serbest piyasa toparlanana kadar devlet ekonomiyeye müdahale edecekti.

Bu ilke [Atatürk](#)'ün ulusal ekonomiyi, sağlık temeller üzerine oturtma amacına yönelik olarak "İktisaden zayıf bir ulus, fakirlik ve sefaletten kurtulamaz. Toplumsal ve siyasi felaketten yakasını kurtaramaz." felsefesine dayalı şekilde yerini almıştır. Atatürk bu ilkenin amacını "Özetle, bizim izlediğimiz devletçilik, bireysel emek ve çalışmayı esas tutmakla birlikte, mümkün olduğu kadar az zaman içinde milleti zenginliğe ve ülkeyi bağımsızlığa ulaştırmak için milletin genel ve yüksek menfaatlerinin gerektirdiği işlerde özellikle ekonomik alanda devleti bizzat ilgili tutmaktır."^[22] diyerek açıklamaktadır.

İnkılapçılık

İnkılapçılık (devrimcilik), Türk ulusunun çağdaşlaşması yolunda yapılan [Atatürk Devrimleri](#) 'nin benimsenmesi, geliştirilmesi ve her türlü tehlikelere karşı korunmasıdır.

Bu ilke, seçkinliği açıkça yadsıyan, halkla bütünleşmeye ve dolayısıyla demokratik yöntemlere büyük önem veren [Türk milliyetçisi](#) bir devrimciliği anlayışdır. Kemalist Devrimcilik anlayışının iki yanı bulunur. Birinci yanı, eski düzenin geçerliliğini

yitirmiş kurumlarını yıkıp, yerlerine çağın gereksinimlerini karşılayacak kurumları koymakla ilgilidir. Ama Kemalizm, bununla yetinmemekte, devrimciliği aynı zamanda sürekli olarak yeniliklere, değişimlere açıklık biçiminde anlatmakta ve kalıplaşmaya karşı çıkmaktadır.

Atatürk, yaptığı devrimin ülkeye kazandırdıklarının korunmasını devrimcilik ilkesinin bir gereği sayıyordu. Ama onun açısından sorun o noktada bitmiyordu. Koşulların değişeceğinin, değişen koşulların yeni kurumları, yeni atılımları gerektireceğinin bilincindeydi. Bu nedenledir ki, [Atatürkçülüğün](#) kalıplaşmasına, bir anlamda devrimin dondurulmasına karşıydı. Koşullara koşut olarak sadece kurumların değil, düşüncelerin de değişmesinin gerekliliğini biliyordu. İşte bu nedenledir ki, Kemalizm'in Devrimcilik ilkesi, aynı zamanda bir "Sürekli Devrimcilik" anlayışını da yansıtmaktadır. En ilerici kurumlar bile, koşullar içinde eskir. En ileri bir devrimin beççiliği ile yetinenler, günün birinde değişen koşulların gerisinde kalmaktan, tutuculaşmaktan kurtulamazlar. Kemalizm'in sürekli devrimcilik anlayışının temel sebebi budur.

Bütünleyici ilkeler

Ulusal bağımsızlık

"Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir" diyen Atatürk, modern Türkiye'nin kuruluşunda bu düşüncesinden güç almıştır. Bağımsız olmak, başkaca güçlerin güdümüne girmemek, diğer devletlerle birlikte oluşan topluluklarda Türkiye'nin millî çıkarlarının gerektirdiği biçimde davranabilmektir. Atatürk için tam bağımsızlık "siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta" gerçekleşmelidir.^[23] Bunun için birçok devrim gerçekleştirmiştir. Bu doğrultuda Atatürk, başlattığı Türk Kurtuluş Savaşı'nın parolasını ise "Ya istiklâl ya ölüm!" olarak belirlemiştir.^[24]

Ulusal egemenlik

Ulusal egemenlik; devleti kurup yöneten en üstün güç olan egemenliğin kişilere veya belli zümrelere değil, doğrudan doğruya millete ait olmasıdır.

Atatürk, TBMM'nin toplanmaya başladığı ilk günden başlayarak sırası geldikçe bütün gücün millette olduğunu belirtmiştir. Ona göre, *Millet her türlü isteğini yerine getirme gücüne sahiptir. Millet girişimlerinin önüne geçebilecek hiçbir kuvvet yoktur.*

[Türkiye Büyük Millet Meclisinin](#) açıldığı gün olan [23 Nisan](#) Türkiye'de her yıl [Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı](#) olarak kutlanmaktadır.

Ulusal birlik

Ulusal birlik ve beraberlik ilkesi, Atatürk milliyetçiliğinin zorunlu bir sonucudur. Bu görüş ve anlayışa göre, [millet](#) ülkesiyle birlikte bölünmez bir bütündür.

[Atatürk](#), Türk milleti bir bütün haline gelmeden [Türk Kurtuluş Savaşı](#)'nı başlatmamıştı. Ancak bölücü, zedeleyici akımları ve ayaklanmaları bastırdıktan sonra başarı yolları kendisine açılmıştır. Atatürk konuşmalarında, sırası geldikçe hem zaferin hem de devrimlerin ulusal birlikle gerçekleştiğini belirtmiştir. O, hiçbir zaman vatani milletten ayrı düşünmemiştir.

Atatürk, bu görüşünü "Biz esasen millî mevcudiyetin temelini millî şuurda ve millî birlikte görmekteyiz." sözleriyle ifade etmiştir.

Ulusal birlik ilkesi doğrultusunda [Türkiye Cumhuriyeti Anayasası](#)'nın 3. maddesi "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir." şeklinde düzenlenmiştir.^[6]

Çağdaşlık

[Çağdaşlık](#), siyaset bilimci açısından *sanayileşmeye eşlik eden siyasal ve toplumsal değişiklikler* olarak tanımlanır.

Atatürk, uygarlığı bir milletin devlet hayatında, fikir hayatında ve ekonomik hayatta gösterdiği ilerlemenin bileşkesi olarak tanımlamaktadır. Atatürk önderliğinde başlatılan Türk çağdaşlaşması, herhangi bir dış baskıdan kaynaklanmamaktadır. Atatürkçü çağdaşlaşmanın temelinde devlet olarak tam bağımsızlık, millet olarak egemenlik, birey olarak hak ve hürriyetler söz konusudur. Çağdaşlaşma ilkesi de Ulusal Egemenlik ve Halkçılık anlayışının zorunlu bir sonucudur.

Akılcılık

Atatürk, "Ben manevî miras olarak hiçbir ayet, hiçbir dogma ve hiçbir kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevî mirasım bilim ve aklıdır." sözleriyle bilime ve akla verdiği önemi açıkça ortaya koymaktadır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'de bilimin gelişmesi hususunda, yüksek okulları da içine alan 2252 sayılı yasanın 31 Mayıs 1933'te kabul edilmesi önemli bir adım olmuştur. Bu yasa gereğince İstanbul Darülfünunu 31 Haziran 1933 günü kapatılarak,

onun yerine 1 Ağustos 1933 tarihinde Batı Avrupa örneğine uygun [İstanbul Üniversitesi](#) açılmıştır. Bu üniversiteyi, Türkiye’de birçok yeni okulun veya bölümün açılması ya da modernize edilmesi takip etmiştir. Mesela, İstanbul Yüksek Teknik Okulu’nda Mimarlık Bölümü, Ankara’da Tarım ve Veterinerlik Okulu, Devlet Konservatuarı ve diğer bazı okullar sayılabilir.

Atatürk’ün gerçekleştirdiği [Üniversite Reformu](#), gerek fen bilimleri ve gerekse sosyal bilimler alanlarında üniversitelerin batı örneklerine uygun araştırma geleneklerine ayak uydurmalarını birinci planda olmak üzere öngörmekte idi. Tarih ve dil alanlarında Atatürk, canlandırmak istediği bu akımı Tarih ve Dil Kurumlarını kurmak suretiyle güçlü biçimde destekledi.^[25]

Yorum

Kavramlar dikkate alınmalı, gerçek, veri ve oluşunlar ile ortaya konulmalıdır.

- **Cumhuriyet;** Halk idaresi olması, halkın oyu ile olasıdır. Atatürk’ten sonra İnönü, Devletçilik zihniyeti ile Halk ile alakası olmamış, zaten hiçbir seçimi kazanmamıştır. 1946 seçimi açık oy, kapalı sayım olduğu için geçerli kabul edilmemektedir. 1923 TBMM temelinde Meclisi Mebusan’ın Ankara’da toplanmasıdır. Bundan sonra İstanbul yönetimi karşı çıkmayın, işgalcilere direnmeyin fetvası ile, karşı fetvalar yayınlanmış (Yazarın dedesi de Acıpayam Müftüsü olarak yayınlamış), bundan sonra artık yönetim değişmelidir. Osmanlı devleti Osman Bey soyundan çıkarılmış, halkın seçtiklerine daha sonra teslim edilmiştir.
- **Laiklik: Osmanlı’da din sadece danışmanlık olarak ele alınmış, şeriat geçerli olmamış, Kuran temelinde Kanunlar çıkarılmış, bu açıdan Kanunilik denilmiştir.** Atatürk *“Dünyada her şey için; medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir. İlim ve fennin haricinde mürşit aramak gaflettir, cehalettir, dalalettir.”* Sözü 1924 yılında söylemiştir. Zamanımızda da hiçbir Kanun Kuran dışı değildir. Fark; Şeriatta: a) Kuran, b) Hadis, c) Din adam görüşleri, d) kıyas, yorum iken, doğrudan Kuran dışındakiler zorlama değil, sadece görüş olup, zorlaması olamazdır. Karar modern yöntemde de bilim ve konu üzerinde uzmanlar ve mahkemeler ancak verebilir. Söylenenler, Türk değil, farklı Müslüman Ülke yaklaşımıdır.
- **Devletçilik;** tüm halkı korumak ve gözetmek üzeredir. Bu konuda hatalı sunumlar olduğu, İnönü görüşlerinin ortaya konması nedeniyle İzmir Ekonomik Kongresindeki sunumu daha sonra incelenecektir. Temel yaklaşım Karma ekonomidir. 1936 Ekonomik Dünya krizinden sonra söylediği (1937) *“Kesin zorunluluk olmadıkça piyasalara karışılmaz; bununla birlikte hiçbir piyasa da başı boş değildir”* vurgusu destek boyutudur. Ekonomik boyut, halkçılık olarak, sadece özel sektör değil, kooperatif ve anonim ortaklık gibi boyutlarında desteklenmesi üzerinedir.
- **Devrimcilik;** mevcut olanların aynen korunması anlamı taşımaz. Devamlı değişim ve gelişim oluşturulmalıdır. Özal ilk defa otoban projesi yapınca, planda beton 7cm olunca kırılmış, daha sonra 15 cm betona çıkarılmıştır. Çift yol projesi için, mevcut yolun yapılması denilince, normalde 90 milyar yerine 6 milyarda yapılma olanağı sağlanmıştır. Yap, işlet, devret modeli çok tenkit ötesi, vatani satmak denilmiş, ama bu sayede sermaye devletten olmadan birçok eser yapılabilir olmuştur. Birçok Atatürk’ün Devrimleri farklı algılandığı görülmektedir. **Şapka Kanunu;** sosyal sınıf uzaktan belli iken, her birey eşit ve kardeşlik olduğu ifadesidir.
- **Atatürk “Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir”** sözü ile netleşmektedir. İstiklal Savaşında da mandacılık önerilerine karşı, *“Ya istiklal ya ölüm”* denilmiştir. Zamanımızda birçok kişi, Avrupa Birliği ve NATO açısından, onların dediklerini yapmaya, onların önerilerini bize daha yararlı olarak ifade etmektedirler. Bu görüş Atatürkçü olduğu iddiasındadır. Atatürk zamanında adalar silahsızlanmış olmasına karşın, şimdi silahlandırılmış, buna karşı çıkanlar Atatürk mirasçıları olmamaktadır.
- **Ulusal Egemenlik;** TBMM olmasına karşın, her dikta rejiminde bildiri ile TBMM pas geçilmiş, Divan yetkisi elinden alınmış, kısaca egemenlik gasp edilmiştir.

- **Ulusal Birlik;** “Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür” yaklaşımı ile ırkçılık üzerinden rol oynayanlar ile CHP iş birliği içinde olması, tam bir kaos içinde olduklarının ifadesidir.
- **“Atatürk muasır medeniyete ötesi”** hedef göstermişken, çağdaşlık ilkesi olması tam ters bir tutumdur. Ayrıca *sanayileşmeye eşlik eden siyasal ve toplumsal değişiklikler* denilmesi de bu sürecin geçici olduğunun algılanmamasıdır. Kısaca Atatürk anlayışlamamıştır. Bu açıdan Atatürk’ün eğitim sözleri ayrı bir Makale halinde irdelenecektir.
- **İstanbul Üniversitesi Kuruluşu: sanayileşmeye eşlik eden siyasal ve toplumsal değişiklikler** yapılmıştır. Akılcılık olarak sunulmakta, “Ben manevi miras olarak hiçbir ayet, hiçbir dogma ve hiçbir kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevi mirasım bilim ve akıldır” yaklaşımında konu akılcılık değil, bilim ve fen aydınlatıcı olmasıdır.

Üniversite Reformu ile mevcut hocaların yarısı ayrılmış, mevcut yapının öğretilmesi, klasik bilgi öğretime yerine bilim ve fen temelinde yeni yapılanma olmasına çalışılmıştır.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler dağıldıktan sonra bunlar Ülkemize de gelmişler, ancak sadece kitap bilgisini anlatan, eğitim becerisi yerine okuma yapan hocalar olduğu görülerek, bir süre sonra ayrılmışlardır. Benzer yapı, Doğu Almanya dağılıncı, buradaki yüksekokul veya üniversite okumuş olanlar, sıklıkla Türkler işten çıkarılarak görev verilmiş, ama sonra Türkler tekrar geri çağırılmıştır.

Atatürk felsefesini CHP taşımadığı, tüm seçimlerde sadece %20 civarında oy alması ile belgindir.

Kavramlar tutum ve davranışlar ile ortaya konulabilir. Ben milliyetçiyim demek ile olamaz.

Laiklik dinsizlik değil, Kuran 109/6 sunulan “*Senin dinin sana, benim dinim bana*” prensibidir. Tarikat ve belirli yaklaşımlar, bir kalıp ve kural zinciri olup, yine Kuran bunlara Eslemna diyerek, inanan olmadığı vurgusunu yaparlar (Hucurat: 49/14). Diyanet Devlet bünyesinde olması ile, yine din konusunda danışmanlık alınmaktadır.

Altı Ok (Wikipedia)¹³

Altı Ok, **Cumhuriyet Halk Partisi**'nin temel ilkelerini temsil eden [simgedir](#).^[1] Aynı zamanda kırmızı zemin üzerine beyaz Altı Ok simgesi partinin bayrağı olarak kullanılmaktadır.^[1]

Tarihçesi

Türkiye'nin kurucu ideolojisi olan **Kemalizm**'in **altı temel ilkesinin** her biri simgede bir **ok** olarak yer almaktadır. 1933'te kullanılmaya başlayan simge, Türk eğitimci **Jsmail Hakkı Tonguc** tarafından tasarlanmıştır.^[2] Oklardan en uzun olanı diğerlerinden farklı olarak çentiklidir.^[3]

1927'de **cumhuriyetçilik**, **halkçılık**, **laiklik** ve **milliyetçilik** olarak tanımlanan dört ilkeye, 10-18 Mayıs 1931 tarihlerindeki üçüncü parti kurultayında **devletçilik** ve **inkılapçılık** ilkeleri eklenerek "altı ok" kavramı benimsenmiştir. Şubat 1937'de yapılan bir anayasa değişikliğiyle bu ilkeler **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**'na da eklenmiştir.

Kırmızı zemin üzerinde altı beyaz ok, 1931'de CHP'nin (o zamanki adı "Cumhuriyet Halk Fırkası" [CHF] idi) simgesi olarak benimsenmiştir. 1983'te kurulan **Halkçı Parti** (HP) ile **Sosyal Demokrasi Partisi**'nin (SODEP) 1985'te birleşmesi neticesinde kurulan ve 1995'te CHP'ye katılan **Sosyal demokrat Halkçı Parti** (SHP), ambleminde Altı Ok'a yer vermiştir. 1981'de kapatıldıktan yaklaşık 11 yıl sonra (1992) yeniden kurulan CHP ise aynı simgeyi kullanmaya devam etmektedir.

Altı Ok'un ihtiva ettiği değerler tarihsel olarak değişime uğramakla birlikte son olarak CHP'nin 2015 yılı parti programında tanımlanmıştır.^[4]

Altı Ok ilkeleri

CHP'ye göre Altı Ok:

Cumhuriyetçilik

"**Cumhuriyet**, tarihimizdeki en köklü dönüşümdür. Egemenliğin kaynağını ulusta bulan anlayıştır; saltanat kavramının yıkılması ve milli iradeye dayalı devlet düzeninin gerçekleştirilmesidir. Milli irade, iktidarıyla, muhalefetiyle tüm halkı kapsar.

CHP [Cumhuriyetçidir](#); Türkiye Cumhuriyeti tüm yurttaşların ilke ve ideal beraberliği üzerinde kurulmuştur. Cumhuriyet, gücünü, bu beraberliği oluşturan tüm insanların, hakları, eşitliği ve bütünlüğü ilkesinden almaktadır. Cumhuriyetçilik; tebaanın yerini yurttaşın almasıdır."^[4]

Milliyetçilik

"CHP, [Atatürk milliyetçiliğini](#) benimsemektedir: Türkiye Cumhuriyeti [din, dil, ırk](#) ve [etnik köken](#) temelleri üzerinde değil, siyasal bilinç ve ideal beraberliği zemininde kurulmuştur. [Milliyetçilik](#), ırk, köken, din, mezhep, bölgesellik, kavimcilik anlayışlarının, ulusal düzeyde aşılmasıdır. Türkiye hiçbir zaman ırk, kan ve kafatası esasına göre yönetilen bir devlet olmamıştır, olmayacaktır. Ülkenin sorunlarının çözümüne ırk temelinde değil [yurttaş](#) temelinde yaklaşmaktayız. Türkiye'nin bölünmesine ve parçalanmasına yönelik tüm düşünceleri CHP kesinlikle reddeder.

CHP [sosyal demokrat](#) anlayışın gereği olarak iktisaden ve siyasi açıdan güçlü sınıfın bu güce sahip olmayan sınıflar üzerinde egemenlik kurmasını reddeder. Bizim Milliyetçiliğimiz; Çoğulculuk anlayışını benimser, tüm etnik ve kültürel kimliklere saygılıdır. Hangi kökenden gelirse gelsin, hangi dili konuşursa konuşsun ve hangi inancı paylaşırsa paylaşsın, tüm yurttaşların hukuk önündeki eşitliğidir, bütün vatandaşların ülkenin sahibi olduğu anlayışıdır. 14 farklı etnik kökenler arasında bir tercih ve ayırım ölçüsü olarak değerlendirilemez.

Tüm etnik ve inanç farklılıklarını kapsayan, bu farklılıkların Türkiye'nin ulusal bütünlüğü çerçevesinde bir zenginlik olduğunu benimseyen, bireysel haklara çağdaş anlayışla sahip çıkan, demokratik farklılaşma özgürlüğünü tanıyan, farklılık içinde bütünlüşmeyi öngören, ulusal birliği korumayı hedefleyen bütünlük idealini tanımlayan kapsayıcı bir değerdir. Devletin ırkı olmaz, devlet tüm etnik kimliklere eşit mesafede durur, kültürel çoğulculuğun güvencesini oluşturur görüşüne sahip çıkar. Farklı etnik kökenlere sahip yurttaşlarımızın karşılaştıkları sorunların ulke bütünlüğü içinde ve çağdaş bir yaklaşımla çözüme kavuşturulmasını benimser.

'Bireysel Kültürel Haklara Saygı' ilkesini savunur. Türkiye Cumhuriyeti'ni oluşturan tüm yurttaşların birliğinin ve güvenliğinin, ülkenin bağımsızlığının ve egemenliğinin, Türkiye'nin toprakları ve halkı ile bütünlüğünün koşulsuz olarak korunmasını öngörür."^[4]

Halkçılık

"CHP [Halkçidir](#): CHP'nin halkçılık anlayışı; siyasal meşruiyetin temelini halkın iradesi olduğunu kabul etmektedir. Bazı sınıf ve zümrelerin ekonomik ve siyasal imtiyazlarının kaldırılmasıdır, sahiplerinin sahibi olmaktır, çözümleri 15 halk için, halkla beraber bulmaktır"^[4]

Devletçilik

"CHP [Devletçidir](#): CHP'nin devletçiliği, devletin halka hizmet için yapılanmasını, katılımcı yönetimi, demokratik hukuk devletini öngörür. Bizim Devletçilik anlayışımız; Yurttaş, devlet için değil; devlet, yurttaş için, anlayışının yaşama geçirilmesidir. Devletin tüm ekonomik, sosyal ve siyasal hedeflerinin odağında insanın olmasıdır. Özel yararlarla toplumsal yararlar arasındaki dengenin sağlıklı oluşması için getirilmiş bir güvencedir.

Örgütlü [sosyal piyasa ekonomisine](#) karşı değildir. Piyasaların hata yapabileceği gerçeğinden hareketle devletin düzenleyici ve denetleyici rolünün önemini kabul eder. Piyasaların halkın iradesinin üzerine çıkarak devlete yön verme çabalarına karşıdır"^[4]

Laiklik

"[Laiklik](#), din ve devlet işlerinin birbirinden ayrı tutulmasıdır. İnanç ve vicdan özgürlüğünün omurgası, toplumdaki farklı inançların barış içinde birlikte yaşamaalarının ön koşulu ve güvencesidir. Cumhuriyetin ve demokrasinin, ulusal bütünlüğün ve iç barışın temel değeridir. Devletin ve kurumlarının, toplumun, hukukun ve eğitimin laik olması, asla ödün veremeyeceğimiz temel kuraldır.

Laiklik ilkesinin temel amacı aklın özgürleştirilmesidir. CHP için laiklik; Ulusal bütünlük ile iç barışın, çağdaşlık ile bilimselliğin temel taşıdır. Bu anlayışla, siyasetin dini istismar etmesine kesinlikle karşıdır. Ne dinin siyasallaştırılması ne de siyasetin dinselleştirilmesini kabul etmez. Devlet din ve inançlar karşısında eşit mesafededir. Devletin dini olmaz. Din kamusal alanın değil, özel alanın olgusudur.

Cumhuriyetin, bilimselliğin, demokrasinin, iç barışın, insan haklarının ve ulusal bütünlüğün temel taşıdır. İnsan haklarının, kadın-erkek eşitliğinin, çağdaşlığın ve modernleşmenin güvencesidir. Bütün bu özellikleriyle anayasamızın değiştirilemez ve vazgeçilemez hükmüdür."^[4]

Devrimcilik

"CHP **Devrimcidir**: CHP'nin devrimciliği, kurucumuz **Mustafa Kemal Atatürk**'ün Cumhuriyeti kurarak başlattığı çağdaş medeniyeti hedefleyen kökten değişim sürecinin devam ettirilmesidir, çağı paylaşmadır, geleceğe atılımdır. Bu anlayışla, CHP, halkla birlikte, halktan güç ve yetki alarak, demokratik hukuk devleti kurallarına ve barışçı yöntemlere bağlı kalarak devrimciliği sürdürür.

CHP'nin Devrimciliği; Çağdaş düşüncelere açılarak yenilikleri kavrayıp benimsemek, bunu süreklilik içinde bir yaşam ve yönetim biçimine dönüştürmektir. Kuralları ve kendini sorgulayarak, daha iyiye ve doğruya ulaşmanın yollarını açmak, bu çerçevede gelişimin yöntem ve araçlarını oluşturmaktır. Özü itibarıyla gençliğin enerjisini ve dinamizmini değişimin itici gücüne dönüştürmek, gençliğin değişim ve yenilik vizyonunu topluma aşılacaktır."^[4]

Yorum

İlkelerin sözel olduğu, eyleme olmaz ise anlamı kalmamaktadır. Bu açıdan halk, sözel söyleyen değil, eyleme oy vermektedir.

Diğerlerinin iddiaları ise;

- Devlet zaten yapmalıdır: Ancak Devlet söyleyenler zamanında yapmamaktadır.
- Belirli kesime rant sağlamaktadır: Yapımda bir taraf yaptığı için, para alması doğal iken, fahiş fiyat olmamalıdır. Söyleyen kesim ise her eylemde, bir taraftarına, serbest katılım yerine davet ile katılım sağlayarak vermekte ve belirgin, 3-4 kat fazla tutmaktadır.
- Borcu Devlet Bankaları alır, faizi %40 üzerinden belirli kişilere verir, enflasyon %70 üzeri olsa da borçlar %40 üzerinden ödenir. Ödenmez ise en fazla %50 ödenir. Banka zararları belirgindir. Bankalar tüm her bireye açılınca, ancak o zaman Anadolu Kaplanları oluşmuştur, onlar ödemişlerdir.
- Faiz devlet yapar, ama halk ise buna göre stokçuluk yapmalıdır. Enflasyon farkı sadece belirli kesime ödenir, hatta kara geçirilir. Sosyal sınıfa göre sağlanır.
- Kamulaştırma yapılır, zararı halk öder. Kamu İktisadi Teşekküller, taraftarların işe alınma yeridir, gelip çalışmalarına gerek yoktur. İşsizlik oranı bu şekilde düşük gösterilir.

İlkelere bakılınca da gerçek ile belirtilen arasında farklar açıktır.

- **Cumhuriyetçilik**: Halkın kendisini idaresi olmasına karşın, %20 üzerinde oy almamıştır. CHP biz sosyal seviye olarak üst sınıf, yüksek eğitimli gurubu oluşturuyoruz, halk bize uymalıdır denilmektedir. Cumhuriyet kavramı Atina demokrasisi gibi, belirli kişilerin oluşturduğu bir sistem ile seçimdir.
- **Milliyetçilik** yurttaş kavramı ötesidir. "*Ne mutlu Türküm Diyene*" kavramı yurttaşlık üstüdür. İnsan olmak, kardeşlik ve etik ilkelere olan, sevgi boyutunda olanlar anlamındadır. Bir Afgan, ben Türküm derse, Türk kabul edilir. Irkçılık ile yakından, uzaktan alakası yoktur.
- **Halkçılık** bir ilke ise de, halktan %20'den fazla oy almamış ve bu bir niyet olarak kalmaktadır.
- **Devletçilik**, en fazla yanlış tanımlamadır. Devlet birey ve halka yardım için vardır, kendisi yapmak yerine desteklemek amacındadır. Şekeri ve Kâğıt konusu belirgin yaklaşımı gösterir. İnönü devletçi ama Atatürk Karma Ekonomi taraftarıdır. Aşağıda İzmir Konuşması ile, ok fazla yanlış aldı olduğu için, bu karma ekonomi boyutu net ortaya konulmaya çalışılmıştır.
- **Laiklik**, din ve devlet işi ayrılması denilse se, Kültürlerde, Sosyal Antropoloji de hırsızlığı aynı insana günah diye ile suç diyen güç birleşmektedir. Dinin yasal kavramından serbest kavrama geçirilmesi ötesinde, Halifelik kaldırılmış ama Hilafet Diyanet adı altında Devlet Kurumu olmuş, kısaca zaten danışman iken, bu rolü yasal konulmuştur. Selçuk ve Osmanlık Şeriat ile yönetilmemiş, Kuran temelinde kendisi kanun çıkarmış bu nedenle Kanunilik ilkesi denilmiştir.
- **Devrimcilik**: Atatürk zamanında birçok devrimler yapılmış, ancak sonra içe kapanılmıştır. 1950 ile dışa açılmış, kalkınma belirgin artmıştır. 1960 darbesi ile her 10 yılda bir dikta ile etkin olunmuş, sözel devrim denilmiş, gerçek ise geri gidilmiştir. Turgut Özal daha sonra bir atılım ile serbest ekonomiye geçilmiş bir atılım olmuştur.

ÖZET: Bu simgeler bir ifade iken, yaşanan yıllar, uygulamalar ile CHP'nin alakası olmamış, sadece niyet olarak ortada durmaktadır. Biz bunlara sahibiz demek ile oluşmamaktadır.

Atatürk Devrimleri (Wikipedia)¹⁴

Atatürk Devrimleri ya da **Atatürk İnkılapları** (*Atatürk Reformları*, *Kemalist Devrim*, *Türk Devrimi*, *Cumhuriyet Devrimi* vb. adlarla da anılır), **I. Dünya Savaşı**'ndan sonra **teokratik** ve **cok uluslu Osmanlı Devleti**'nin **laik**, **demokratik ulus devlet** **Türkiye**'ye dönüşmesiyle sonuçlanan, **Türkiye Cumhuriyeti**'nin kurucusu ve ilk cumhurbaşkanı olan **Mustafa Kemal Atatürk**'ün kişiliği, önerileri, girişimleri ile gerçekleştirilmiş toplumsal, kültürel, yasal ve iktisadi bir dizi düzenlemenin genel adıdır.

Kimi kaynaklara göre devrimler, 1919'da ülkenin Müttefiklere teslim olmasından sonra Anadolu'daki direniş hareketinin Mustafa Kemal tarafından örgütlenmesiyle başlamıştır.^[1] Kimileri ise **milli bir meclisin** toplanıp vergi ve vatana ihanete ilişkin kanunlar yayımlaması, sonrasında ise anayasal nitelikte **Teskilât-ı Esasîye**'yi yayımlamasını devrimlerin başlangıcı kabul eder.^[1]

I. Dünya Savaşı'nın ertesinde ülkenin işgaline karşı direnmekle sınırlı bir kitle hareketi dışında eski rejimin yıkımını tetikleyen herhangi bir başkaldırı ya da kitle hareketi mevcut değildi. 1923'e kadar eski rejimin içerisindeki bir grup, ikinci bir iktidar merkezi yaratıp toplumsal dokuyu yavaş yavaş değiştirerek iktidara yerleşmiştir ve bundan ötürü 1919-1923 arası dönem "**pasif devrim**" olarak adlandırılır.^[1] İktidarın ele geçirilip geleneksel aristokrasinin ortadan kaldırılmasıyla merkezi millî devlet güçlendirilmiş; daha sonra sanayi başlatılmıştır.^[1]

Atatürk Devrimleri 'nin tarihsel bir süreç olarak, Osmanlı Devleti'nde 1839 yılında başlayıp 1876'da **I. Mesrutiyet**'in ilanı ile son bulan **Tanzimat Dönemi**'ndeki yenilik ve modernleşme hareketlerinin devamı olduğu görüşü yaygındır.^[2] Ancak Mustafa Kemal Atatürk, meşrutiyet aydınlarının hedefleriyle yetinmemiş; modernistlerin önerdiği Latin harflerine geçiş, Batı'dan yurttaşlık yasası alınması, medreselerin ve tekkelerin kapatılması önerilerinin ötesine geçerek cumhuriyetin ilanı, hilafetin kaldırılması, laiklik ve kadınlara siyasal haklar tanınması devrimlerini de hayata geçirmiştir.^[2]

Atatürk rehberliğinde gerçekleştirilen birtakım devrimler, Müslüman toplumlardaki **muhafazakâr** ve **İslamcı** çevrelere eleştirildi ve din aleyhtarı icraatlar olmakla itham edildi. **Pakistan**'ın ilk dışişleri bakanı Muhammed Zafirullah Han, 1951'de Pakistan başbakanının talimatı üzerine Türkiye'ye resmî bir ziyarette bulundu. Kendisi hatıralarında Atatürk sonrası Türkiye'yi şöyle anlatmaktadır: "*Atatürk devriminden sonra, İslam ülkelerinin genel kanısı, Türkiye'de dini değerlere saygısızlık ediliyor şeklindeydi. Ama benim gördüklerim bunun tam tersiydi ve söylentilerin sadece bir itham olduğunu gördüm.*"^[3]

Amacı

Atatürk 30 Ağustos 1925 tarihli Kastamonu konuşmasında devrimlerin amacını; "*Türk Milletinin son asırlarda geri kalmasına neden olan bütün kurumları kaldırarak yerine milletin karakterine, şartlara ve çağın gereklerine uygun ve ilerlemeyi sağlayacak yeni kurumlar kurmak ve Türkiye'yi çağdaş medeniyetler seviyesine çıkartmaktır.*"^[4] şeklinde ifade etmiştir.

Atatürk'ün yaptığı devrimlerle bugünkü çağdaş Türk toplum düzeni oluşmuş oldu. Çağdaş devlet düzeninde temel alınan esaslar çağın ilerleyen devletlerindeki ilerlemeyi sağlayan sistemleri bir devrimle uygulayarak çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkmaktır.

Tür ve tarihlere göre listesi

Devrim	Türü	Tarihi (Başlangıç)
Saltanatın kaldırılması	siyasi	1922-11-01
Ankara'nın Başkent Olması	siyasi	1923-10-13
Cumhuriyetin İlanı	siyasi	1923-10-29
Hilâfetin kaldırılması	siyasi	1924-03-03
Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Tanınması	siyasi	1930-04-03
Atatürk'ün Tesvikiyle Çok Partili Rejime Geçiş Denemesi	siyasi	1930-08-12
Laikliğin Anayasaya Girmesi	siyasi	1937-02-05
Sapka ve Kıyafet Devrimi (Sapka Kanunu)	toplumsal	1925-11-25

Devrim	Türü	Tarihi (Başlangıç)
Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması	toplumsal	1925-11-30
Milletlerarası Takvim ve Saatin, Yeni Rakamların Kabulü ve Ölçülerde Değişiklik	toplumsal	1925-12-26
Soyadı Kanunu	toplumsal	1934-06-21
Lâkap ve Unvanların Kaldırılması	toplumsal	1934-11-26
Millet Mektepleri'nin Açılması	eğitim	1929-01-01
Öğretimin Birleştirilmesi	eğitim	1924-03-03
Medreselerin Kapatılması	eğitim	1924
Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun	eğitim	1926
Harf Devrimi'ne ilişkin kanunun kabulü	eğitim	1928-11-01
Güzel Sanatlarda Yenilikler	eğitim	1928
Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu'nun kurulması	eğitim	1931-04-12
Dil Devrimi'nin başlaması	eğitim	1932-07-12
Üniversite Reformu	eğitim	1933
Üniversite Öğreniminin Düzenlenmesi	eğitim	1933-05-31
İzmir İktisat Kongresi	ekonomi	1923-02-17
Aşarın kaldırılması	ekonomi	1925-02-17
Çiftçinin Özendirilmesi	ekonomi	1925
Örnek Çiftliklerin Kurulması	ekonomi	1925-05-05
Tarım Kredi Kooperatifleri'nin Kurulması	ekonomi	1925
Kabotaj Kanunu	ekonomi	1926-07-01
Sanayi Teşvik Kanunu	ekonomi	1927-05-28
Toprak reformu	ekonomi	1929
I. ve II. Kalkınma Plânları	ekonomi	1933
Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün Kurulması	ekonomi	1933
Ticaret ve Sanayi Odalarının Kurulması	ekonomi	1935
Şer'iyye Mahkemelerinin Kapatılması	hukuk	1924-04-08
Yeni Anayasanın Kabulü	hukuk	1924-04-20
Mecellenin Kaldırılması	hukuk	1926
Türk Kanunu Medenisi	hukuk	1926-10-04
Türk Ceza Kanunu	hukuk	1926

Devrimlere karşı hareketler

[Said Nursi Risale-i Nur'un arş-ı âzamdan](#) indirilerek kendisine yazdırılan ve [mehdiliği](#) temsil^[5] eden [Kur'an](#) hakikatleri olduğu, kendisinin [ahir zamanda](#) iman kurtarma misyonu ile yüklendiği ve kendisinin sadece bir elçi^[6] olduğu inancıyla hareket etmekteydi.^[2] Bu kapsamda mücadele alanı olarak kendisine imansızlığın en büyük kaynağı olarak gördüğü ve ahir zamanın büyük [deccali](#) olarak adlandırdığı [bolşeviklik](#)^{[8][9]} ve İslam deccali veya [süfyan](#) olarak nitelendirdiği Mustafa Kemal ve Cumhuriyet Devrimlerini^[10] seçti. Cumhuriyet taraf olmakla birlikte, [şeriatı](#) yürürlükten kaldıran laikliğe şiddetle karşıdır ve şapka giyilmesini de küfür işareti olarak görür.^[11] Said Nursi devrimlere karşı olmakla birlikte cumhuriyet yönetimine silahlı karşı durma eylemlerine taraf olmamıştır.

İskilipli Mehmet Âtîf: Şapka Devrimi'nden önce yazdığı devrim karşıtı kitaptan dolayı istiklal mahkemelerinde yargılanıp beraat etti. Ancak Teali-i İslam Cemiyeti adına Kuva-yı Milliye'ye aleyhine verilen vatana ihanet ve idam fetvası ve şapka kanunu yayımlandıktan sonra da yazdığı kitabın gizlice dağıtılmaya devam etmesi nedeniyle idam cezasına çarptırıldı ve infaz edildi.^[12] Bildiri isimsiz ve imzasız olarak Yunan uçakları tarafından Anadolu topraklarına atılarak dağıtılmıştır.^[13]

Yorum

Devrimler tek tek ele alınıp, yorumlar yapılacaktır:

- **Saltanatın kaldırılması:** Osman Bey soyundan gelmek artık geçersiz olduğuna göre, yeni bir yapı gerekli, Cumhuriyet ele alması ile ilk aşamada Saltanat kalkmalıdır ve kalkmıştır. İtiraz olmadığı da görülmektedir. Atatürk, kendi saltanatını kurmaması ötesinde, o zamanlar tüm Dünya'da diktatörlük hâkim iken, Cumhuriyet demesi bir ileri görüş ötesidir. Gelecek üzerine yapılan felsefi, gelecek nesillere güvenmesi, emin olması, bununda ancak eğitimle olabileceğini vurgulamıştır. İngiltere gibi iki farklı sosyal boyut, Lortlar ve Avam boyutunu istememiş, ama sosyal, kültürel gelişim üzere, bir kesim kendisini üst sınıf olarak görmektedirler, dikta ile bu hak onlara verilmelidir, çünkü halk seçmemektedir. Halk idaresi, seçim bu açıdan önemlidir.
- **Ankara'nın Başkent Olması:** İstanbul, savunma açısından da acıdır, Ankara önemlidir. Halen Ankara bombalamak planları olup, 100 uçaktan ancak belik bir tanesi gelebilir ama yok olacaktır. Diğer şehirler ulaşım açısından Ankara gibi orta noktada değildir. Aynı zamanda İstiklal Savaşında da olduğu gibi, karar savunması da olasıdır.
- **Cumhuriyetin İlanı:** Yapılması gereken yapılmıştır. Gelecek halkın olacak, halkın seçimi ile oluşmalıdır. Ancak bu kavram dikta rejimleri ile doğrudan seçim ile olmamakta, çeşitli boyutlar, engeller getirilmektedir. Koalisyonlar ile yönetim zayıflatılması belirgindir. Cumhurbaşkanının seçimle ekseriyet olarak seçilmesi olayı değiştirmiştir. Tekrar halkın kendi seçmesini parlamentoya bırakması beklenmemelidir. Bir boyut: cumhurbaşkanlığı yetkisinin seçim ile başa gelmesi ile ek yetki verilmemiştir. Bu açıdan dikta rejimleri ile verilen, ancak yetkisiz kılınan boyut, aynı yetkiler, sorumlu olarak tanımlanması ile değişim gösterir.
- **Hilâfetin kaldırılması:** Halifelik Diyanet olarak Devlete bırakılmış, Halifelik kaldırılmıştır. Filistinliler bu konuda daha dayanıklı olarak, Halife kaldırılmış, gerçekte ise TBMM yapısına bırakılmıştır, yine tüm İslam Devletlerinin hamisi olarak kalmıştır demektedirler. Sayıştay, mahkemeye verebilmek için, meclis, özellikle bütçe görüşmelerinde yapılan iş onaylanmaz ise, dava açılabilir. TBMM yüce divan olarak karar verebilmektedir.
- **Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Tanınması:** Türklerde kadın hakları farklı boyuttadır. Cengiz Kaan, ben Hanlar Hanı Cengiz Han, *bu kararı verdim, Hanım bakalım ne diyecek* dermiş. Daha insancıl yaklaşım olduğu için, Hanım son kararı vermiş. Ayrıca, kabileler kendilerini emin hissetmek için, reisin kızı eş olarak verilir, bu şekilde bir akrabalık da oluşmuş. En çok çocuğu olan, bu şekilde etkin genişlemeyi de sağlayan komutan olması buna da bağlayanlar olmaktadır. Zeybek bakmayın TV gösterimlerine, sadece kadın önünde diz kırmıştır. Hakimiyeti kabul etmesidir. Atatürk de millet önünde diz kırarım demiştir. Aman zeybek oynayanlar başkasının önünde diz kırmayın!
- **Atatürk'ün Teşvikiyle Çok Partili Rejime Geçiş Denemesi:** Tek parti o dönemde diktatörlerde sıklıkla uygulanan yöntem olurken, 2. Dünya Savaşı sonrası demokrasi olmuş, bu açıdan İnönü, en yakın arkadaşı olan Celal Bayar'a parti kurdurulmuştur. Ayrıca eski yönetim mahkemeye verilmeyecek garantisini de verilmiştir. Celal Bayar, bizzat Yazara *aramızda sorun yoktur, sadece İnönü devletçilik, (Bayar) halkçılığı seçmiştir* demiştir. Nitekim gençlik sağ ve sol diye bölününce, bir gazete ile iletişim yapılmış, 3 gün sonra İnönü ile kol kola fotoğraflar çektilmiştir.

Atatürk'ün dikkate aldığı, muhalefet olması idi, ancak bir bölünmüşlük ve düşmanlık olmaması idi. Bu açıdan kısa ömürlü olmuşlardır. İnönü'nün devletçilik ve dikta boyutu dikkate alınmış, Bayar'ı Maliye Bakanı ve sonra Başbakan yapmış, İnönü karşı çıkması ile ölümüne kadar hiç görüşmemiştir.

- **Laikliğin Anayasaya Girmesi:** Türkler, Selçuk ve Osmanlı yaklaşımında din etkisi, şeriat yok, sadece Kuran temelinde bir uyarı dikkate alınmıştır. 109/6 senin dinin sana, benim dinim bana dedikleri, eyleme bakıldığı, inanışa bakılmanın, 622 Medine Antlaşması gereği olarak, gerçek boyut, realite olmuştur. Vekil olan hocalar hiç itiraz etmemişlerdir.
- **Şapka ve Kıyafet Devrimi (Şapka Kanunu):** Şapka, her bir bireyin şapkası ile tüm meslekleri, devlet içindeki yapısı belli olmakta iken, bu şekilde kıyafet ile artık statü tayine olanaksız olmuştur. Eşitlik ilkesi uygulamada da belirginleşmiştir. Konu şapka değil, simge olarak eşitlik gelmesidir.
- **Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması:** Bu kuruluşlar, eğitim yerine, bir kalıp, bir kendi içinde bir ayrımcılık yapan işletmeler olmuştur. Birinci Dünya Savaşında Osmanlıyı yıkmak için tahmini 40bin sandık altın ile beyin yıkanması istenilmiş, özellikle Suudi Arabistan inanışı olan Vehhabilik üzerinde durulmuştur. Halen bu yapı, ayrı bir yaklaşım olarak kabul edilmemektedir. Ayrıca İslam'da 82 farklı görüş varken bunun 4 tanesi yaygındır. İslam yıkıldı yeni din geldi sözü Kербela ile oluşmuştur, bu açıdan hiçbir mezhep ve gruba bağlı olunmaz, hepsi bir usul gösterdiği için, hangisi işimize geliyorsa o kullanılabilir.
- **Milletlerarası Takvim ve Saatin, Yeni Rakamların Kabulü ve Ölçülerde Değişiklik:** Rakamlar temelde Arap rakamlarıdır, ancak yazım metodu le anlaşılması zordur. Bu açıdan literatür takibi bakımından Batı, Latin'e dönülmesi doğaldır. Zamanımızda İngilizce öğrenilmesi, bu lisanın yaygınlığındandır. O zamanlar Arapça iken, şimdi İngilizce etkileşim olmuştur.
- **Soyadı Kanunu:** İnsanlar adı ve lakabı ile anılırken, bir bağlılık boyutunun aile kavramı içinde olması, lakaplardan sıyrılmak açısından bu bir hem Batılı kavramı içinde olması açısından da uygulanması etkin olmuştur.
- **Lâkap ve Unvanların Kaldırılması:** Eğer bir ad ve soyadı uygulanacak ise, elbette lakap ve unvanlar kaldırılmalıdır. Bazı yaklaşımlar, örneğin hekimlik simgesi olarak doktor sıfatı eklenmesi, onun işlevsel olması açısından uygulanmakta, diğer özellikler ise, sadece toplantılarda Prof. Gibi unvanlar ile anılmaktadırlar.
- **Millet Mektepleri 'nin Açılması:** Eğitim yaklaşımı için başlıca basamaklar: 1) Halka yönelik okul açılması, 2) Öğretimin tümünden bütünleşmesi, 3) Medreselerin okul olarak değiştirilmesi, 4) Maarif teşkilatı bütünleşip, Milli Eğitim haline gelmesi, 5) Harf devrimi ile, zaten Türkçe iken, sadece Arap harfi yerine Latin alfabeye geçilmiştir, 6) Dil devrimi, 7) Üniversite yaklaşımı gibi tümünden boyut tamamlanmıştır.
- **Öğretimin Birleştirilmesi:** Birden hepsi yapılamaz, bir bina inşaat sırasında ancak ilk temel, sonra zemin yapılması gibi aşama olarak yapılmaktadır.
- **Medreselerin Kapatılması:** Medrese kapatılması değil, okul şeklinde dönüşmüştür. Akşitlerin Medresesi, Yatağan Medresesi, ilk okul olarak hizmet vermiş, tüm halka okuma, yazma dahil öğretim yapılmıştır.
- **Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun (Wikipedia):** Devletin izni olmadan okul açılmayacağı belirtilerek okullarda hangi derslerin ne şekilde okutulacağı belirlendi. Eğitim sistemi düzenlendi. Bugünkü eğitim sistemi ana çizgileri ile kuruldu. Okul açma yetkisi Millî Eğitim Bakanlığına verildi. Yabancı okullarda Türkçe, Tarih, Coğrafya ve Felsefe derslerinin Türk öğretmenler tarafından okutulması karara bağlandı. Tefsir ve Tefsir Tarihi, Hadis ve Hadis Tarihi, Fıkıh Tarihi, Kelâm Tarihi gibi dersler, müfredattan kaldırılmıştır. İlköğretimin ücretsiz ve zorunlu olduğu belirtildi. Kız ve erkek karma eğitim ilkesi kabul edildi.

Maarif Milli yapısı ile artık bir elden yönetilmiştir.

- **Harf Devrimi'ne ilişkin kanunun kabulü:** Temelde Türkçe Arap harfleri ile kullanılırken, Latin alfabesine geçilmiştir. Türklerin 11 farklı alfabe kullandığı iddiası da vardır. Bazı harfler örneğin "p" harfi Arapça 'da olmadığından zorlanıldığı da belirgindir. Latin alfabesine geçiş, eskiden beri hazırlığı olmakta, "ğ, ş, ı" gibi harflerde eklenmiştir. Bu açıdan daha uygun yapıya kavuşulmuştur. Kazakistan Ahmet Yesevi Üniversitesine Yenidoğan Dersleri için gidince, tüm devletler Rus alfabesi, Kiril, kullanırken, tüm devletler farklı yazım tekniği kullandığı için, anlaşmak için Rusçaya başvurmakta, çünkü okulda okutulmakta olduğu görüldü. Ancak ana lisanı olan Türkçe şiveleri ile anlaştıkları görülmüştür. Bizler de anlaştık, ama *biz Türkçe bilmiyoruz, Kırgız, Kazak biliyoruz* dediler. *Ne olursa olsun, anlaştığımız bir dil var, Fasa-fiso olsa bile aynı* dedim. *Lisanımıza fasa-fiso diyemezsiniz* diyerek kızdılar. *Bakın bunda bile anlaşıyoruz* dedim. Gülüştük.
- **Güzel Sanatlarda Yenilikler:** Güzel sanat konusunda bir çekince olduğu söylenir. Kuran sadece put yapmayın der. Buna karın yanlış anlaşılma olduğu belirgindir, Konya dahil birçok yerde eski resimler, minyatürler vardır. Kısaca gizli veya açık engeller kaldırılmıştır.
- **Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu'nun kurulması:** Türkçe kendi yapısına kavuşma çalışması yapılmıştır. Osmanlı her yer eğer Osmanlı toprağı olmuş ise, o lisan bizim lügate girmeli ve kullanılmalı demıştır. Bu durum, Kuran kelimelerinin bizim lügatte olması ile daha geniş kullanmaktan kaynaklanmaktadır. Örneğin, Arapça, abd, ibadet olarak geçse de bizde çalışarak değer üretmek, eser yapmak olarak tanımlanarak, sadece tapınma ötesinde alınır.
- **Dil Devrimi'nin başlaması:** Türkçe eklemeli dil olarak daha hatasız kullanımı söz konusu olmaktadır. 5 yaşındaki çocuk etkin kullanabilir, ama İngilizce için bu söz konusu olması beklenmez. Göz, gözlük, gözlükçü, görmek aynı kökten gelir. İngilizce için hepsinde farklı kelime kullanılır. Derinsiz Türk lügatinde olmasa bile sığ anlamında olup, anlaşılır bulunabilir. Bu açıdan Eklemeli Dil, Türkçe 'de kelime türetmek kolaydır.
- **Üniversite Reformu:** Üniversite, bilginin aynen aktarılması değil, gelişim ve değişim olması açısından yeniden planlanma yapılmış ve artık, adapte olmayanlar, öğretim üyelerinin yarısı ayrılmıştır. Rusya dağıtıldığında, Doğu Alman Üniversite öğretim üyeleri Batı Almanya'da iş bulamamışlardır.
- **Üniversite Öğreniminin Düzenlenmesi:** Yeniden yapılanmanı olduğu görülmektedir. Artık bir Batı yapısında olması beklenir. Hitler zamanında Yahudi olanlar Türkiye'ye gelmişlerdir, sonra ise, klasik yapıdan mutlu olmayanlar, Amerika'da eğitim öncüleri olmuşlardır.
- **İzmir İktisat Kongresi:** Burada karma ekonomi modeli ortaya atılarak, devletin yaptığı bir yapı yerine, halk ve özel sektörün bir kooperatif gibi oluşması görülmektedir. Kominizim ve sosyalizm ötesinde farklı bir yapı getirilmektedir. Anonim yapılanma öne çıkmaktadır. Bu konu ayrıca incelenecektir, temelinde de sermaye değil, bunun ötesinde eğitim öne alınmaktadır.
- **Aşarın kaldırılması:** Vergilenme farklı yapı olmakta, yabancılar için ayrıcalıklar kadar, vergi de özel yapısı kaldırılmaktadır.
- **Çiftçinin Özendirilmesi:** Şeker fabrikası kurulması açısından Türkiye tamamen ithal edilmekte, şeker kamışı şekeri kullanılmakta idi. Bu şekilde hazine vergi almakta gelir getirmekte idi. Şeker pancarı yetiştirilmemekte idi. Devlet eli yerine bazı özel kuruluşlara sermaye verilerek, İş Bankası kurulması ile kaynak bulunmuştur. Verilen kredi İş Bankası ana sermesinden fazla olduğu için tenkit edilmiş, Memlekete güven duyulması gerekir denilerek cevap verilmiş, iflas etmek düşünülmemek denilmiştir. Bu bir devletçilik ve halk katkısı tartışması olmuştur. Sonuçta başarı kazanılmış ve Türkiye şeker üreten yer olmuştur.
- **Örnek Çiftliklerin Kurulması:** Ziraat kalkınması için, çiftçiler uygulamaları yapabilmesi için, tarım kooperatifleri kurularak örnek olunmuştur. Gübre kullanımı imkanı gelince, fazla atılması ile

yakılması oluşunca bu çiftliklerin başarılarına katkısı olmuştur. Zamanla bunlar Kamu İktisadi Teşekkülleri gibi etkisiz olmuş, bir inekten 10Litre süt alınırken, çitçi 60litreye çıkması ile eğitimde başarılı olmuş, işletmeler bu basamağı aşmaları sağlanmıştır.

- **Tarım Kredi Kooperatifleri 'nin Kurulması:** Üretilen malların satılması konusunda, Pazar kendileri olması ile daha ucuza etkinlik oluşmuştur. Zamanımızda da pahalılık ile mücadelede Tarım Kredi Kooperatifleri akla gelmiştir. Birçok işletmenin kredilendirilmesi ve yapılanması, Çakı, bıçak kooperatifleri gibi el işleri açısından da örnek olunmuştur.
- **Kabotaj Kanunu:** Kendi deniz yapılanması ve bunun üstün tutulması, kendi gemi ve limanların yapılanması gündeme gelmiştir.
- **Sanayi Teşvik Kanunu:** Sanayi sadece devlet değil, özel sektör ve kalkınma açısından önemli kademeler sağlanmıştır. Koç Holding bu zamanlarda etkinlik kuran bir kuruluş olarak ülkemize katkıları olacaktır.
- **Toprak reformu:** Birçok arazi çiftçiye verilmiş, bu sayede ekilebilir alanlar artmış, ürün de doğal olarak yükselmiştir. Kendine yeter hale gelebilmiştir. Kendi malını kullanma haftalarının oluşması da bunun bir uzantısıdır.
- **I. ve II. Kalkınma Plânları:** Ülke kalkınması artık belirli bir plan dahilinde olmaya başlamıştır. Hızlı kalkınma döneminde 1955-1960 arasında yıllık hızlı yapılanma nedeni ile her yıl değişim açısından yıllığa dönüşmüştür. 1960 yılından sonra yıllık kalkınma 5-6 yıllık denilerek zamana yayılmıştır.
- **Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün Kurulması:** Ülkemizde ziraat, kalite ötesinde, ürünün eşitlenmesi ve yayılması için Yüksek eğitim düzeyi gerekli kurularak yapılmıştır.
- **Ticaret ve Sanayi Odalarının Kurulması:** Ticaret sadece birey, devlet yapısı yerine, karma ekonomik modelin bir sonucu olarak odaların kurulması ile etkinlik sağlanmış, bir demokratik kuruluşların ilk adımı atılmıştır.
- **Şer'iyye Mahkemelerinin Kapatılması (Wikipedia):** [Ahmed Cevdet Paşa](#) Başkanlığındaki ilmi bir heyet tarafından, şer'i hükümlere bağlı kalınarak hazırlanan ve asıl ismi Mecelle-i Ahkam-ı Adliye olan kanundu. 1868- 1878 yılları arasında derlendi, 1870 tarihinde ise Mecelle denilen özel hukuk sistemi kaldırılmış, tümü genel ayırmacsız boyuta getirilmiştir. **Mecellenin Kaldırılması:** Bu aynı kapsamdadır.
- **Yeni Anayasanın Kabulü:** Bu Anayasa daha öncekinden farklılıklar vardır. Ülke yönetimi belirli kesimler iken, vilayetlere ayrılmış ve devlet buralarda da doğrudan valiler ile idare edilecektir. Belediye Başkanlığı seçim, diğerleri genel yönetim ile olacaktır.
- **Türk Kanunu Medenisi:** Kanunlar, Avrupa en ideal yasaları olan devletlerden alınmış ve bu şekilde bir sistem bütünlüğü sağlanmıştır. Daha sonra da düzenlemeler Ülkemize göre yapılmıştır. Medeni Kanunlar topluma uygun düzenleme kapsayabilmektedir.
- **Türk Ceza Kanunu:** 1995 yılında birey hakkı temelinde yapılan Kanun, Avrupa İnsan Haklarında ise 1980 yıllarında etkinlik kurulmakta, "civil Liberties" ve "bu hakkın tüm kamu, kurum kuruluşlardan korunması" ilkesi getirilmiştir. İtalya'dan alınan ilk yapı, İtalyan dikta kapsamında değildir. Devamlı düzenlemeleri olmaktadır. 1954 yılında iddianın ispatı ile medyanın ancak mahkemeler ile kapatılması gündeme gelmiştir. Eşitlik ilkesi belirgindir.

Halkın Kabulü, Seçim Sonuçları Halk diktaya ne kadar dayanmaktadır?

Basit anlamda seçim sonuçlarına bakılmalıdır.

Serbest seçim boyutu irdelenmelidir. Aşağıdaki boyutlara karşın, genel oy oranının irdelenmesi aşağıda belirtilmektedir.

Atatürk zamanında muhalefet oluşturulmuş ancak, bir karşı düşmanlık ve yalan ifadeler olunca, izin iptal edilmiştir. Zamanımızda da muhalefet yalan, yanlış veri olmayan şeyler ile yönetimi yıkmak isteseler de, halkın seçimi ile oy alamamakta, sadece muhalif kesimin oyu ile idare etmektedirler.

Başlıca Kriterler:

- 1) **Serbest oy, kapalı sayım, ile kapalı oy, serbest sayım metodu:** 1946 Seçimlerinde insanlar zabıt altında açık oy verirken, sandık heyeti de bunu saptayıp işaretliyor, tek parti temsilcisi resmi olarak var, diğeri karışmıyor. Sayım gizli yapılıyor ve katılanlardan fazla oy atılmış gösterildiği de oluyor. Ayıp olmasın diyerek karşı partiye bir miktar sayılıyor.
- 2) **Karşı oy kullanılabilir olmalı:** Karşı oy olmaması ve odaya konmaması, istenildiğinde de bitti denilmesi durumu, 1961 ve 1982 Anayasa oylamasında olmuş, bu açıdan kırmızı bez konduğu, doğal olarak iptal gündeme gelmiştir.
- 3) **Karşı oy, kırmızı renkli ve atan belli olma durumu:** Karşı oy kullanılabilir olmalıdır. Kırmızı oy ve zarf şeffaf olması ile her atan kişi sandık kurulunca saptanmaktadır. Bu 1961 ve 1982 Anayasa oylamasında gözlenmektedir.
- 4) **Oy iptalleri:** Karma oy pusulasında, bir yere vurulan evet diğer tarafa da geçmektedir, ayna hayali olsa bile sandık üyeleri istediklerini iptal etmektedirler. Şahsen şahit olmuş, müdahale edince, bandı ileri çekmişlerdir. Partiye gidip şikâyet etsek bile ilgilenen olmamıştır.

Seçim sonuçları

Genel oranların irdelenmesi: Bir toplumda başlıca taraftarlar 5 grupta toplanırlar. Bunlar:

- **Yönetim Taraftarı:** Burada iktidarda olan parti ve gruplardır. Dikta yönetimde olsa bile, oy alamamaktadır. Bu açıdan bu grup, dikta karşıtı olan gruplardır. Bu bir parti veya birkaç parti olarak oluşabilirler.
- **Yönetime Yakın olanlar:** Burada yönetime uymasa da farklılık derin değildir. Bunlar daha ziyade milliyetçilik veya inanış faktörü olarak ele alınabilir.
- **Kararsızlar:** Burada seçime bir ay kalana kadar %20 civarında iken bunlar bir hafta kala, %5 civarında olurlar. Oy atmaya gitmeyenler, her grupta %5-10 civarında olarak, Avrupa'da katılım %40-60 oranına düşmektedir. Ülkemizde katılım %60 üstü olursa, yönetimin aldığı oy artar, azınlıkta, muhalefet oy kaçağı, kararsızlığı azdır, ilk onlar oy atarlar.
- **Muhalefete yakın olanlar:** Burada dikta konu olduğu için, dikta taraftarı olmasalar bile fayda, yarar veya korku gördükleri için muhalefet lehine oy atarlar. Ayrıca bazı azınlıklarda bu tarafta oy kullanırlar.
- **Muhalefet karşı olanlar:** Burada dikta taraftarı denilmesi, ülkemiz için geçerlidir, diğer Avrupa boyutunda sağ veya sol diye ayrılabilir. Ancak ülkemizde sol eylemler sağ kesim yapar, sol sadece sözel bulunur, eylemi yok denebilir.
- **Ayrıca %10 baraj ile D'Hondt sistemi ile artık oylar vekil kazandırmaktadır.** Alınan oy oranı ile kazanılan milletvekilleri aynı olmamaktadır. Bu açıdan aşağıda aldıkları oy oranlarından söz edilmektedir.

1957 Yılı: Muhalefet/dikta taraftarı; %35 Oy oranı: %20 aksi oy kullanan ve %20 muhalefete yakın olursa bile ancak %15 oy alabilmişlerdir. İktidar %58,4 almıştır.

1961 Yılı Anayasa: Kabul %61,7, ve Ret %38,3 Oy oranı: Yazılı olarak Anayasa güzel denilmiş ama uygulayıcılar, genel seçimde oy dikta yanlılarına verilmemiştir.

1961 Yılı: Dikta taraftarı %41,1 Oy oranı: %20 dikta yönetim taraftarı ile yakın olanlar ile %40 civarında oy alabilmişlerdir. Diğerleri dikta karşıtı olanlardır.

1965 Yılı: Dikta yanlısı parti %28,7 Oy oranı: Sadece bir grup oy vermiştir.

1969 Yılı: Dikta yanlısı %27,37 Oy oranı: %20 oy oranını ancak geçmektedir.

1973 Yılı: Dikta yanlısı %27,4 Oy oranı: 1971 Askeri uyarı sonrasında yine belirli seçmene 1960 gibi uyarı gelmiş, iktidar değişmiş, buna karşın oy oranı ancak %20 geçmektedir.

1977 Yılı: Dikta yanlısı %41,38 Oy oranı ile tarihte en yüksek oranı görmüştür: Bu oy oranı artışında Bülent Ecevit faktörüdür. Kendisi dikta karşıtıdır.

1982 Anayasası, Ülke sağ ve sol karmaşası sonrasında yapılan oylamada: %91,37 Oy oranı ile evet almıştır: Ülkedeki anarşinin durması oy birliği ile istenmiştir. Daha sonra darbe yapanlar mahkeme edilmiş ve ceza almışlardır. Bir bakıma 27 Mayıs 1960 Darbe karşıtı anayasa olarak ele alındığı da gözlenmiştir.

1983 Yılı: Dikta yanlısı %30,46 Oy oranı: Askeri darbe bin yıl etkisi olacağı söylenmesine karşın, ilk seçimde ancak %10 fazla oy alabilmektedir.

1987 Yılı: Dikta yanlısı %24,74 Oy oranı: Oy oranları %20 üstüne ancak çıkabilmektedir.

1991 Yılı: Dikta yanlısı %20,75 Oy oranı: %20 oy oranı sabitlendiği görülmektedir.

1995 Yılı: Dikta yanlısı %20,75 Oy oranı: Aynı oranı korumuşlardır.

1999 Yılı: Dikta yanlısı %22,19 Oy oranı: %20-30 arası oynama görülmektedir.

2002 Yılı: Dikta yanlısı %19,41 Oy oranı:

2007 Yılı: Dikta yanlısı %20,85 Oy oranı:

2011 Yılı: Dikta yanlısı %25,98 Oy oranı:

2015 Haziran Yılı, Katılım: %83,92: Dikta yanlısı %24,95 Oy oranı: Tek başına yönetim sahibi olunamadığı (%40,87) için seçim tekrarlanmış, koalisyon kabul edilmemiştir.

2015 Kasım Yılı, Katılım %85,21: Dikta yanlısı %25,32 Oy oranı: Yönetim %49,50 oy oranı ile iktidar olmuştur. Burada da %10 oyun diğer parti değil, yönetime kaymıştır, dikta yanlısı ile fazla değişim olmamıştır.

2018 Yılı: Cumhurbaşkanlığı karşıtı %30,76 Oy oranı: Bunlar daha sonra dikta yanlısı olduğu anlaşılmıştır. Sözel demokrasi istemektedirler, Darbecilerin sözleri tekrarlanmıştır.

Oy oranı %30 ancak yakalamış, sadece Ecevit %41 almış, ancak Ecevit dikta karşıtıdır. Yazara doğrudan, Babasının ağabeyi olarak sözünü dinlediğini "*dikta, diktadır iyisi olmaz*" demiştir. Bu nedenle 1980 darbesine sadece o karşı çıkmış, diğerleri darbe aleyhine bulunmamışlar, ancak Ecevit Başbakan olmuştur.

ÖZET: Anayasa ne kadar demokrasi, halk idaresi denilse de partilerden dikta taraflarının daha çok halkın sözü, hakları tanınacağı belirtilse bile, eylemleri belirli bir sosyal grup olduğu için, dikta yanlılarını hiçbir dönem güven duyulmamaktadır.

İktisadın Talim ve Terbiye ile çözülmesinin vurgusu

Atatürk Kalkınma boyutunu sıklıkla İktisat başlığı altında ele almaktadır. Burada Devlet yapılanması değil, halkın kalkınması vurgusu açıktır. Ticarete destek demek, tüccara destek değil, tüm ticaret yapan tüm

kesimi duruma göre destek çıkmak anlamındadır. Başka tanım ile kooperatif, kurum, kuruluş ve vakıf gibi anonim kuruluşlar dikkate alınmalıdır.

Halk denilince özel sektör değil, birey olarak toplumun kalkınması, ortak kalkınma yapısıdır. Devlet ise halkı koruyup, gözetin olması gereklidir.

Örnek oluşan olaylar:

- **Şeker:** Türkiye şeker kamışı ile üretilen şekeri ithal olarak almakta idi. Ülkemize şeker pancarı üretilmesi gündeme gelince karşı çıktı. İtiraz: 1) Ülkemizde pancar yetiştirecek tarla olmadığı, sulanacak alan olmadığı, çiftçilerin yetiştirmeyi bilmedi, traktör gerekeceği, 2) İthal şekerden vergi alındığı, vergi kaybı olacağı, 3) Şeker fabrikaları kurulması gerekeceği, bunun karlı olmasının zor olduğudur.

Devletçi görüş karşı çıkarken özel sektör, kooperatif kurmak işe girmek isterler. 5 girişimciye destek olunur, İş Bankası kredi açar. İtiraz, bu verdiği kredi kadar sermayesi olmadığı bu açıdan iflas edeceği söylenir. Memlekete, halka güvenmeyen yönetimde kalkınma olmaz, güven esastır denilmiştir. Burada devletçilik zihniyeti karşısına çıkan ve özel, karma kalkınmayı destekleyen Atatürk, Başbakanı da değiştirmiş, büyük kalkınma olayı gerçekleşmiştir.

Sonuçta olumlu ve kazançlı çıkmıştır. Zaman içinde Kamu İktisadi Teşekküller haline gelmişlerdir.

- **Kâğıt:** Aynı durum kâğıt sektöründe oluşmuş (SEKA), Sümerbank kurularak dokuma ve diğer ekonomik boyutlar ile birlikte oluşmuştur.

ÖZET: Bu örnekler bile, Ekonomik yaklaşımın DEVLETÇİLİK değil, KARMA EKONOMİ modelidir. Aşağıdaki İzmir Konuşması da açık ve nettir.

19 Mayıs 1923 İzmir İktisat Kongre Konuşması

[Türkiye İktisat Kongresi'ni Açış Söylevi İzmir | Atatürk Araştırma Merkezi \(atam.gov.tr\)¹⁵](#)

Türkiye İktisat Kongresi'ni Açış Söylevi İzmir

Efendiler!

Aziz Türkiye'mizin iktisadî yükselme gereklerini aramak ve bulmak gibi vatanî, hayatî ve millî bir kutsal amaç için bugün burada toplanmış olan sizlerin, saygıdeğer halk temsilcilerinin karşısında bulunmakla çok mutlu ve sevinçliyim. Efendiler! uzun ihmallarla ve derin ilgisizlik ile geçen yüzyılların iktisadî yapımızda açtığı yaraları tedavi etmek, tedavi çarelerini aramak ve memleketi bayındırlığa, millî bir rahatlığa, mutluluğa ve servete ulaştıracak yolları bulmak için gerçekleştirecek çalışmanızı çok kıymetli ve başarılı sonuçlara ulaşmasını dilerim.

Arkadaşlar, sizler doğrudan doğruya milletimizi oluşturan halk sınıflarının içinden geliyorsunuz ve onlar tarafından seçilmiş olarak geliyorsunuz. Bunun için memleketimizin, milletimizin halini, ihtiyacını ve milletimizin emellerini, üzüntülerini yakından biliyorsunuz. Herkesten daha iyi biliyorsunuz. Sizin söyleyeceğiniz sözler, alınması gereğini söyleyeceğiniz önlemler; doğrudan doğruya halkın dilinden söylenmiş gibi kabul olunur. Bu, en büyük doğrudur. **Zira halkın sesi, hakkın sesidir.**

Efendiler, tarih., milletlerin yükselme ve düşmesi sebeplerini ararken birçok siyasî, askerî, sosyal nedenler bulmakta ve saymaktadır. Şüphe yok, bütün bu nedenler, sosyal olaylarda etkilidir. Fakat bir milletin doğrudan doğruya hayatıyla, yükselmesiyle, düşmesiyle ilgili ve ilişkili olan milletin ekonomisidir. Tarihin ve tecrübenin belirlediği bu gerçek, bizim millî hayatımızda ve millî tarihimizde de tamamen görülmüştür. Gerçekten Türk tarihi araştırılırsa bütün yükselme ve düşme sebeplerinin bir iktisat meselesinden başka bir şey olmadığı anlaşılır. Efendiler, tarihimizi dolduran bunca başarılar, zaferler veyahut yenilgiler, yok olmalar ve felâketler, bunların, tümü; gerçekleştikleri devirlerdeki iktisadî durumlarımızla ilişkili ve ilgilidir. Yeni Türkiye'mizi hak ettiği yere ulaştırabilmek için, mutlaka ekonomimize birinci derecede önem vermek zorundayız. Çünkü zamanımız tamamen bir iktisat devresinden başka bir şey değildir. Efendiler, bir milletin hayat gereklerini, rahatlık ve mutluluğunu oluşturan ekonomiyle uğraşmaması, uğraşmaması dikkatleri çeken bir durumdur. Fakat biz kabul etmek zorundayız ki, ekonomimize gereği kadar önem vermemiş bulunuyoruz. Bir milletin doğrudan doğruya hayat gerekleri ile uğraşmaması, o milletin yaşadığı devirler ile ve devirleri belirleyen tarih ile çok ilgilidir. Bundan dolayı biz de eğer uğraşmamış isek, gerçek nedenlerini geçirdiğimiz devirlerde ve özellikle tarihimizde arayabiliriz. Fakat böyle bir araştırma yaptığımız zaman, yazık ki itirafa mecburuz ki, biz henüz şimdiye kadar gerçek, ilmî, olumlu anlamı ile millî bir devir yaşayamadık. Bundan dolayı millî bir tarihe sahip olmadık. Bu noktayı biraz açıklamış olmak için hep beraber Osmanlı tarihini hatırlayalım.

Osmanlı tarihinde bütün gayretler, bütün çalışma, milletin isteği, emelleri ve gerçek ihtiyaçları açısından değil, belki şunun bunun özel emellerini, tutkularını karşılamak açısından gerçekleşmiştir. Örneğin Fatih İstanbul'u aldıktan sonra, yani Selçuk saltanatı ile Doğu Roma İmparatorluğu'nun mirasına konduktan sonra, Batı Roma İmparatorluğu'nu da zapt ederek büyük bir saltanat kurmak istedi. Böyle geniş bir emel izledi. Böyle bir emeli izlemek ve uygulayabilmek için bütün milleti, ana unsuru arkasından bu hedefe doğru yönlendirdi. Örneğin Yavuz Sultan Selim, Fatih'in açtığı batı cephesini sağlamlaştırmakla beraber; bütün Asya'yı birleştirerek büyük bir İslâm İmparatorluğu meydana getirmek üzere böyle bir siyasî meslek izledi. Ana unsuru bunun arkasından dolaştırdı. Kanuni Süleyman her iki cepheyi en üst derecede genişletmek, bütün Bahr-i Sefid'i (Akdeniz) bir Osmanlı havuzu haline getirmek, Hindistan üzerinde gücünü kurmak gibi çok büyük, şahane bir siyaset izledi. Bu siyasetin uygulanması için ana unsuru kullandı.

Arkadaşlar, bütün bu işler ve hareketler, doğruluğu araştırılırsa, görülür ki bu büyük, güçlü padişahlar takip ettikleri dış siyasette kendi emelleri, hırsları ve arzularına dayanmışlardır. Büyük ve şahane arzularına dayanmakla beraber iç kuruluşlarını, iç siyasetlerini bu tutkularından doğmuş olan dış siyasetlerine göre düzenlemek zorunda kalmışlardır. Halbuki dış siyaset iç teşkilât ve iç siyasete dayandırılmak mecburiyetindedir. Yani iç teşkilâtının dayanamayacağı genişlik derecesinde olmamalıdır. Yoksa hayalî, dış siyasetler peşinde dolaşanlar, dayanma noktalarını kendiliğinden kaybederler. Gerçekten Osmanlı hakanları, asıl olan noktayı unuttular. Duyguları ve emelleri üzerine bütün hareketleri ve fiilleri yaptılar. İç teşkilâtlarını dış siyasetlerine uydurmak zorunda kalmışlar. Çünkü memleketlerde bütün unsurları: dilleri, dinleri, gelenekleri, her şeyi başka, başka olan ve birçok milletlerden ibaret bulunan bu unsurları, olduğu gibi korumaya kalkıştılar ve onlara bütün bu şeyleri koruyabilecek ayrıcalıklar verdiler. Buna karşın ana unsur, uzun seferler yapmakla zafer meydanlarında ölmekle, zapt olunan memleketlerin kendisini ve halkını beslemekle ve onlara bekçilik etmekle kendi kendini yıpratıyordu. Bununla birlikte millet, ana unsur; kendi evinde, kendi yurdunda ve kendi hayati gereklerini kazanmak için çalışmaktan tamamen mahrum bir halde bulunuyordu. Bu taç sahipleri yöneticiler milleti böyle diyar, diyar dolaştırmakla, onlara kendi yurtlarını düşünmeye izin vermemekle de yetinmiyorlardı. Belki fetihler sonucu elde edilen halkı memnun edebilmek için, sonra yabancıları memnun edebilmek için doğrudan doğruya, ana unsurun hukukundan ve hayati ve iktisadî kaynaklarından birçok şeyleri karşılıksız yardım olarak, hediye olarak onlara veriyorlardı. Örneğin Fatih zamanında Kenevizlilere ve Patrik'e verilen ayrıcalıklar ile açılan yol, kendisinden sonra daima genişlemiş ve sağlamlaştırılmış bulunuyordu. Bu ayrıcalıklar, devletim en kuvvetli, en büyük zamanında gerçekleşmiş oluyordu. Ancak ve ancak bir padişah yardımı karşılıksız sunulan bir destek olmak üzere gerçekleşmiş oluyordu. Hepiniz hatırlayabilirsiniz, Kanunî Sultan Süleyman zamanında Venediklilerle ticaret antlaşması yapılmıştı. Fakat Padişah, Venediklilerle ticaret antlaşması yapmayı kendi şerefine ve onuruna aykırı buldu. Zira onun anlayışına göre antlaşma, birbirine denk milletler arasında yapılırdı. Halbuki Venedik o zaman Osmanlı Devleti'ne denk olmak şöyle dursun, onun doğrudan doğruya koruması altında idi. Bundan dolayı padişah böyle bir devletle antlaşma yapamazdı; ancak ona yardımlarda bulunabilirdi. Ve yardımlarda bulundu. İşte bu yardım kelimesi kapitülasyonlar kelimesi ile tercüme edilmiştir. Halbuki biliyorsunuz, kapitülasyon kelimesi, bir kale içinde kuşatılan, korunma gereğini ve vasıtalarını kullandıktan sonra teslim olmak zorunda olanlar hakkında kullanılan bir kelimedir. İşte böyle bir kelimeyi, padişahların yardımını tercüme ederken kullanmış bulundular. Bu ufak ayrıntıyı iki noktadan tekrar edeyim: Millet hayati gerekleriyle uğraşmaktan yasaklanmış olarak diyar diyar dolaştırılıyor ve bu yeni diyarlar halkı, birçok ayrıcalıklara sahip olarak çalışılıyordu. Yani fatihler, ana unsuru peşine takarak kılıçla fetihler yaparken, kılıç sallarken zapt olunan memleket halkı kazandıkları ayrıcalıklarla sabana yapıyorlardı; toprak üzerinde çalışıyorlardı. Arkadaşlar, kılıç ile fetih yapanlar, sabanla fetih yapanlara yenilmeye ve sonuçta yerlerini bırakmaya mecburdular. Nitekim Osmanlı saltanatı da böyle olmuştur. Bulgarlar, Sırlar, Macarlar, Romenler sabanlarına yapışmışlar, varlıklarını korumuşlar, kuvvetlenmişler; bizim milletimiz de böyle fatihlerin arkasında serserilik etmiş ve kendi ana yurdunda çalışmamış olmasından dolayı bir gün onlara yenilmiştir. Bu bir gerçektir ki, tarihin her devrinde ve dünyanın her yerinde böyle gerçekleşmiştir. Örneğin Fransızlar Kanada'da kılıç sallarken oraya İngiliz çiftçisi girmiştir. Bu medenî sabanla kılıç mücadelesinde sonunda muzaffer olan sapanlıdır. Ve Kanada'ya sahip oldu. Efendiler, kılıç kullanan kol yorulur, sonunda kılıcı kınına koyar ve belki kılıç o kında küflenmeye, paslanmaya mahkûm olur. Lâkin saban kullanan kol; gün geçtikçe daha fazla kuvvetlenir ve daha çok kuvvetlendikçe daha çok toprağa sahip olur. Efendiler, Osmanlı fatihleri, hakanları, istilâcıları, ana unsur ile beraber sabanın önünde yenilip çekilmeye başladıkdan sonra, asıl felâketlerin büyüğü başladı. Sırf şahane bir ihsan olarak, yabancılar verilmiş olan ve özel olan karşılıksız yardım, memleket içindeki Müslüman olmayan unsurlara verilmiş olan her şey, kazanılmış haklar olanak anlaşıldı.

Fakat yabancılar yalnız bu hukuku korumak ile de yetinmediler. Belki her gün onları biraz daha arttırmak için çareler aradılar ve buldular. İç unsurlar korumaya güçlerinin yettiği iç teşkilâtlarına dayanarak, dışarının daima kışkırtmasına ve yardımına sığınarak devletin ve asıl unsurunun yok edilmesiyle siyasî bir varlık olmak için çalışmaktan geri durmadılar. Yabancılar bir taraftan iç unsurları kışkırtıyorlardı; diğer taraftan da kendileri Osmanlı devletinin iç işlerine karışıyorlar ve her karışmada da yine devlet ve milletin aleyhine olmak üzere yeni yeni birtakım ayrıcalıklar, haklar alıyorlardı. Bu devamlı problemler altında zaten fakir düşmüş olan anayurtta, ana unsur devlete verebilecek parayı güç hazırlıyordu. Halbuki taç sahipleri yöneticiler, Saraylar, Babiâiller mutlaka büyük gösterişe, şana sahip olabilmek için, onu devam ettirebilmek, zevk ve tutkularını sağlayabilmek için her ne pahasına olursa olsun, bu parayı hazırlamak çaresine düşmüşlerdir. O çareler de, borçlanmalar

oldu. O kadar çok borçlanmalar yapıyorlardı, o kadar kötü şartlar içinde borçlanmalar yapılıyor ki, bunların faizleri de ödenemedi. En sonunda bir gün Osmanlı Devletinin iflâsına karar verdiler. Maliye işleri hemen kontrol altına alınmış ve başımıza genel borçlar belâsi çökmüş bulunuyordu.

Efendiler, milletin uğramış olduğu bu üzücü durumun, bu düşkünlüğün sebeplerini arayacak olursak bunu doğrudan doğruya devlet kavramında buluyoruz. Biliyorsunuz ki Osmanlı Devleti, şahsî saltanat ve son beş on yıl içinde de meşrutî saltanat ilkesine dayanarak hükümet idare ediyordu.

Arkadaşlar, şahsî saltanatta her konuya taç sahiplerinin arzusu, iradesi ve amacı hâkimdir. Söz konusu olan yalnız odur. Milletini amaçları, arzuları, ihtiyaçları söz konusu olmaktan çok uzaktır. Bütün millet istekleri ve dileklerini bırakmış bulunuyordu. Çünkü taç sahipleri kendilerini Allah tarafından gönderilmiş bir kişi sayarlardı. Bir de onların etrafını alan çıkarıcılar vardı. Onlar da padişahların fikirleri ve anlayışları ile dolu olarak padişahın bu arzusunu bir kutsal ve bir Kur'an gereği gibi herkese kabul ettirirlerdi. Bu gayet koyu ve sürekli etkilemeler karşısında gerçekten bir gün bütün halk bu arzu ve iradelerin yapılması gereken ve kayıtsız şartsız gereken kutsal emirler gibi olduğuna inanmış olurlardı. Böyle idare ve hâkimiyete rıza gösteren bir milletin sonu elbette felâkettir, elbette uğursuzluktur. Arkadaşlar! Son anlattığım noktada artık Osmanlı Devleti gerçekte ve fiili olarak bağımsızlıktan mahrum bir duruma getirilmişti. Gerçekten bir devlet ki, kendi halkına koyduğu bir vergiyi yabancılara koymaz. Gümrük uygulamalarını, vergilerini memleketin ve milletin ihtiyaçlarına göre düzenlemekten yasaklıdır. Ve bir devlet ki, fazla olarak yabancılara üzerinde yargı hakkını uygulamaktan mahrumdur. Böyle bir devlete elbette bağımsız denilemez. Devletin ve milletin hayatına yapılan müdahaleler yalnız bu kadar değil, daha fazla idi. Doğrudan doğruya milletin hayatını devam ettirmesi için gerekli olanlardan, örneğin tren yapmak için, örneğin fabrika yapmak için, örneğin her şey yapmak için devlet serbest değildi. Mutlaka dışarıdan karışmalar vardı. Bundan dolayı hayatını sürdürmekten alıkoynan bir devlet bağımsız olabilir mi? Söylediğim gibi gerçekte devlet, istiklâlini çoktan kaybetmişti ve Osmanlı ülkesi yabancılara serbest bir sömürgesinden başka bir şey değildi ve Osmanlı halkı içindeki Türk milleti de tamamen esir bir duruma getirilmişti. Bu sonuç söylediğim gibi milletin kendi iradesine ve kendi hâkimiyetine sahip bulunamamasından ve bu irade ve hâkimiyetin şunun bunun elinde kullanıla gelmiş olmasından ileri geliyor. O halde kesinlikle diyebiliriz ki, biz millî bir devir yaşamıyorduk ve millî bir tarihe sahip bulunmuyorduk.

Örneğin, Osmanlı tarihi baştan sonuna kadar hakanların, padişahların, kişilerin, en sonunda zümrelerin hal ve hareketini kaydeden bir destandan başka bir şey değildir. Geçmişin, yüzyılların elimize tarih diye uzattığı kitabın mahiyeti bundan ibarettir. Arkadaşlar, milletin hâkimiyetine sahip olmaması yüzünden girdiği Dünya Savaşı'ndan kıymetli evlâtlarımızdan oluşmuş kahraman ordularımızın Galiçya'da, Romanya ve Makedonya'da, Kafkas dağlarında, Sina çöllerinde uğramış olduğu eziyetleri hatırlatmaya gerek görülecek kadar çok zaman geçmemiştir ve en sonunda bu dünya savaşının uğursuz sonucu da hepimizin bilgisi dahilindedir. Özellikle Mondros Mütarekesi'yle açılan ateşkes devrinin görüntüsü, bir an için tekrar düşünmüş olursanız göreceksiniz ki, baştan sonuna kadar bir dağılma görüntüsünden başka bir şey değildi. Devletler her türlü anlaşmalardan ve insanî ve medenî haklardan sıyrılarak memleketimizin en kıymetli ve en verimli yerlerini çiğnediler. İzmir'i, Bursa'yı, Eskişehir'i tâ Sakarya'ya kadar; sonra bütün Adana ve çevresini ve Trakya'yı, İstanbul'u, en saygın yerlerimizi çiğnediler. Fakat düşmanların bu hareket şekline daha üzücü ve acıklı ve daha çok üzülmeye değer olan bir nokta varsa, o da bu memleketin yüzyıllarca başında bulunan ve bu milletin irade ve hâkimiyetini kullanan insanların dahi düşman saflarına geçmiş olmasıdır. Ve arkadaşlar biliyorsunuz, bu düşmanlar yani iç düşmanlar, dış düşmanların yapmadığı ve yapmaya gücünün yetemeyeceği kötü ve acıklı yeme hareketlerinde kararsızlık göstermemişlerdir. Dış düşman kuvvetleri, saydığımız saygın vatan topraklarında bulunurken, padişahın iradesi ile, çıkarttığı fetvalarla ve hilâfet orduları ile bu suçsuz millet, şurada burada alçaltılıyor ve aldatılıyordu. Gerçekten vatanımızın şurasında burasında isyanlar başlamıştı. Zaten çoktan beri manen ve fiilen istiklâlden mahrum bırakılmış olan Osmanlı devletinin tükenmesinde başarı meydana gelmişti. Osmanlı Devleti tamamen bitmişti. Fakat düşmanlarımız aynı zamanda Osmanlı Devleti'ni kuran Türk milletinin de, asfî unsurunun da, bu memleketin gerçek halkının da yok ve çökmüş olduğunu zannettiler. İşte bunda çok aldandılar. Osmanlı Devleti ve Osmanlı Devleti gibi çok devlet kurmuş olan Türk milleti yok olmamıştır. Tersine hayatına vurulan bu darbelerden, dış düşmanların ve iç düşmanların bu acı ve nefret edilecek darbelerinden birdenbire bütün açık gözlülüğünü, bütün uyanıklığını takındı ve hayatını, şerefini, namusunu kurtarmak için tam bir kararlılıkla başını kaldırdı; birlikte ve birbirine dayanarak ortaya atıldı.

İşte milletimiz o dakikadan itibaren millî devreye girdi, halk devresinin başlangıcına girdi. Millet bu noktadan başladığı gün kendisini hedefe ulaştırın yolların ve bizzat hedefin bulunduğu ufukların kararlılıklar içinde bulunduğunu hepimiz hatırlarız. Fakat bu hal milletimizi ümitsizliğe düşürmedi. Tam bir kararlılık ile kutsal hedefe adımlarını attı. Efendiler, milletimiz, kesin kurtuluşa ve gerçek kurtuluşa sahip olabilmek için, iki ilkeye dayanmanın farz ve şart olduğunu anladı; büyük ve açık kanaatlerle anladı. O ilkelerden birincisi Misak-ı Milli'nin ifade ettiği mananın ruhudur. İkincisi Anayasamızın belirlediği değiştirilemez gerçeklerdir. Biliyorsunuz ki Misak-ı Milli, milletin tam istiklâlini sağlayan ve bunu sağlayabilmek için ekonomisinin de gelişmesine engel olan bütün sebepleri bir daha ve kesinlikle geri gelmemek üzere kaldıran bir yöntemdir. Anayasa da Osmanlı İmparatorluğu'nun, Osmanlı Devleti'nin öldüğünü idrak ve ifade var olduğunu ilân eden bir kanundur ve bu devletin hayatının da kayıtsız şartsız milletin yetkisinde kalabilmesi için, halkın bizzat kendi alın yazısını idare etmesi esasını şart kılan bir kanundur. "Artık Türkiye halkı için tek temsilci, yasama ve yürütme yetkisini almış olan kendi meclisidir,

Türkiye Büyük Millet Meclisidir” diyen bir kanundur ve Babıâli Hükümeti yerine Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetini koyan kanundur.

Efendiler, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve bunun hükümetinin milletten aldığı yetki tam bir istiklâl ve kayıtsız şartsız millî hâkimiyet ilkelere dayanarak memleketi bayındır yapmak ve milleti zengin, rahat ve mutlu etmekten ibarettir. Böyle olmakla beraber Anayasa, bir özel madde ile Meclisin görevini de açıklar. O görevler ki, doğrudan doğruya milletin hukuk ve yetkisi iken yüzyıllarca şunun ve bunun elinde kalmıştır. Artık bu hukuk ve yetkinin hiçbir neden ve şekilde hiçbir makama ve kişiye bırakılmayacağını kesinlikle ifade etmek için bir özel madde koymuştur. Efendiler, milletimizin bu iki ilkeye dayanarak çalışmaya başladığı günden bugüne kadar geçen zaman, çok zaman değildir; üç buçuk, dört seneden ibarettir. Fakat milletimizin kazandığı başarı ve zafer bu üç buçuk dört seneye sığamayacak kadar çoktur, taşkındır, coşkundur, yüksektir, kuvvetlidir. Gerçekten o hükümdar buyruklarıyla, hilâfet ordularıyla ve bin türlü kışkırtmalar ve yalanlarla meydana getirilen isyanların tamamı bastırılmıştır. Millet tüfeksiz, topsuz, her türlü malzemesiz ve parasız bulunduğu bir zamanda yeniden dünyanın en kuvvetli ve en muazzam ordusunu kurmaya güç yetirmiştir. Ve bu ordu daha henüz kurulma durumunda iken Birinci İnönü, İkinci İnönü, Sakarya meydan savaşlarını ve zaferlerini kazanmıştır. Ve en sonunda bütün dünyayı hayretlerde bırakan, bütün dünyayı ister istemez övgülerine, sevkeden en son zaferi tam bir şiddet ve başarıyla kazanıp topraklarımızı ve kutsal vatanımızı çiğneyen düşman ordularını bire kadar yok etmiştir. Fakat Efendiler, tam bağımsızlık için şu kural vardır, millî hâkimiyet için bir kanun vardır, diyor. Bugün de büyük bir zaferin gerçekleştirici etkenleri ve yapanları olduğumuzu söylüyoruz. Bu noktada çok kesin olan bir gerçeği hep beraber tekrar etmek zorundayız. Bu kadar büyük, bu kadar kutsal ve büyük hedefler yalnız kâğıt üzerinde kurullarla ve kanun maddeleriyle ve sadece hırslarla, arzularla çözüm bulamaz. Tam gerçekleşmesini sağlayabilmek için tek kuvvet, gerçek ve en kuvvetli temel ekonomidir.

Siyasî, askerî zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar, iktisadî zaferler ile taçlandırılmazlarsa meydana gelen zaferler devamlı olamaz, az zamanda söner. Bu bakımdan en kuvvetli ve parlak zaferimizin bile sağlayabildiği ve daha sağlayabileceği yararlı kazançları belirlemek için ekonomimizin, iktisadî hâkimiyetimizin sağlanması ve sağlamlaştırılması ve genişletilmesi gerekir. Efendiler, bu kadar verimli ve bu kadar kuvvetli olan yeni hükümetimizin, düşmansız kalacağını saymak doğru değildir. Bu güzel temellerin bile içine bomba koyarak onu yıkmaya çalışanlar olacaktır. Onun hayatına, ilerlemesine karşı suikastler düzenlemeye girişecekler bulunacaktır. Bütün bunlara karşı en kuvvetli silâhımız ekonomideki genişlik, dayanıklılık ve başarımız olacaktır. Efendiler, içinde olduğumuz halk devrinin, millî devrin, millî tarihini yazabilmek için kalemlerimiz sabanlar olacaktır. Bence halk devri, iktisat devri kavramı ile açıklanabilir.

Öyle bir iktisat devri ki, onda memleketimiz bayındır olsun, milletimiz rahat olsun ve zengin olsun. Bu noktada bir felsefeyi size hatırlatayım. “El kanaatü kenzi lâyüfna”. “Kanaat, yok edilmeyen bir hazinedir” anlayışı ile, fakirliği fazilet bilmek felsefesine de iktisat devri artık son versin.

Efendiler! bu felsefeyi, mutlaka yanlış yorumlamak yüzünden bu millete, bu memleketeye çok büyük kötülük edilmiştir. Biliriz ki, Allah dünya üzerinde yarattığı bu kadar nimetleri, bu kadar güzellikleri insanlar yararlınsın, varlık içinde yaşasın diye yaratmıştır ve fazla derecede yararlanmış olabilmek için de, bugün kâinattan esirgediği zekâyı, aklı insanlara vermiştir. Eğer vatan denilen şey kupkuru dağlardan, taşlardan, bataklık sahalardan, çıplak ovalardan ve vatan; şehirler, köylerden oluşsaydı, onun zindandan hiçbir farkı olmazdı. Ve gerçekten bu dediğimiz felsefesinin sahipleri bu kıymetli vatanımızı böyle zindan ve ceennem yapmaktan başka bir şey yapmamışlardır. Halbuki bu vatan evlât ve torunlarımız için cennet yapılmaya lâyık, çok yakışır bir vatanıdır. İşte bu memleketi böyle bayındır haline, cennet haline getirecek olan, ekonomik nedenler ve ekonomik faaliyetlerdir. Bundan dolayı öyle bir iktisat devri lâzımdır ki, artık milletimiz insanca yaşamasını bilsin, insanca yaşamanın neye bağlı olduğunu öğrensin ve o vasıtalara yönelsin. Hepimizin isteği şudur ki, bu memleketin fertleri ellerinde örnekleriyle ziraatin, ticaretin, sanatın, emeğin hayatın bir temsilcisi olsun. Ve artık bu memleket böyle fakir ve bu millet değersiz değil, belki memleketimize zengin memleketi, zenginler memleketi, bu yeni Türkiye'nin adına da çalışanlar memleketi denilsin. İşte millet böyle bir devir içinde bulunuyor ve böyle bir devri yükseltecektir. Ve böyle bir devrin tarihini yazacaktır. Ve böyle bir devirde, böyle bir tarihte en büyük makam, en büyük hak, çalışanlara ait olacaktır. Efendiler, Türkiye İktisat Kongresi tarihte ilk defa yüksek yer kazanacak bir kongredir. Sizler memleketin ihtiyacını ve milletin yeteneğini ve bunun karşısında bütün dünyada var olan çok kuvvetli iktisat teşkilâtına değer vererek, yapılması gereken önlemleri ve uygulaması gerekli olan bütün yenilikleri tam bir açıklıkla dile getirmelisiniz. Tâ ki o önlemler, o yenilikler uygulandıkça memleketimiz hayırlı neticelere, nurlara batmış olsun. Arkadaşlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi'niz ve hükümetiniz, elbette milletin istekleri dairesinde, gelişmeye, yenilenmeye tamamen taraftardır. Bunun için memleket ve millete faydalı olarak alacağınız önlemler tam bir memnuniyetle göz önüne alınacaktır. Buna şüphe etmiyorum. Efendiler, ekonomi sahasında düşünürken ve konuşurken zannedilmesin ki, biz yabancı sermayesine düşman bulunuyoruz. Hayır, bizim memleketimiz geniştir. Çok çalışma ve sermayeye ihtiyacımız vardır. Bundan dolayı kanunlarımıza bağlı olmak şartıyla yabancı sermayelerine gereken güvenciyi vermeye her zaman hazırız ve isteriz ki, yabancı sermayesi bizim çalışmamıza ve var olan ama yetersiz kalan servetimize katılsın. Bizim için ve onlar için faydalı sonuçlar versin; fakat eskisi gibi değil. Gerçekten geçmişte ve özellikle Tanzimat devrinden sonra, yabancı sermayesi memleketinde üstün bir yere sahip oldu. Ve ilmi manasıyla denebilir ki, devlet ve hükümet yabancı sermayesinin jandarmalığından başka bir şey yapmamıştır. Artık her medenî devlet gibi, millet gibi, yeni Türkiye de buna uyamaz. Burasını esir ülkesi yaptırılmaz.

Arkadaşlar, son söz olarak demiştim ki, biz memleketimizi artık esir ülkesi yapamayız. Belki hepimizin dikkatlerini çekmiş olan Lozan Konferansı'nın son görüşmesi bu nokta ile ilgilidir. Konferansın şimdilik gecikmeye uğrayışı hep aynı meseleden, aynı noktadan doğmuştur gibi anlaşılabilir. Ordularımız en büyük bir zaferi kazanmışlardır ve zafer yürüyüşünü durduracak hiçbir engel yoktur. Böyle bir zamanda İtilâf Devletleri, hukukumuzu, kanunî haklarımızı görüşmeler ile bile onaylayacaklarını ve meselelerin görüşmeler ile bile çözümleneceğini söylediler ve bizi konferansa davet ettiler. Milletimiz, Meclisimiz ve Hükümetimiz samimî olarak barış taraftarı olduğu için, muzaffer ordularımızı durdurdu ve delegeler heyetimizi Lozan'a gönderdi. Aylardan beri konuşmalar ve tartışmalar sürüyor. Fakat henüz karşımızdakiler bizimle üç senelik, dört senelik bir hesabı görmüyorlar, üç yüz ve dört yüz senelik bir hesabı görmeye başlamışlardır. Ve hâlâ karşımızdakiler eski Osmanlı Devleti'nin tarihi geçtiğini ve bugün yeni Türkiye devletinin var olduğunu ve bu Türkiye devletini kuran milletin çok kararlı ve kahraman bir millet olduğunu ve bu milletin artık tam bağımsızlıktan ve millî hâkimiyetinden zerre kadar fedakârlık yapamayacağını anlamamışlardır.

İşte bunu anlayamamak yüzünden kararsızlığa düşmüşler, beklemeye mecbur hissetmişlerdir. Arkadaşlar, onlar istedikleri kadar kararsız olsunlar, fakat bu millet kesin kararını vermiştir. Bu millet için kararsızlık devirleri çoktan geçmiştir. Devletlerin delegeler heyetimize verdikleri son proje elbette heyetimizce kabule değer görülmedi. Diğer delegeler heyeti gibi bizim delegeler heyetimiz de durumu hükümete ve gerekirse Meclis'e sunmak üzere memleketi geri gelmek üzere. Elbette sorular ve açıklamalar olacaktır. Ancak bütün millet, bütün dünya bilsin ki, en sonunda ve en sonunda millet tam bağımsızlığının sağlandığını görmedikçe yürümeye başladığı yolda bir an durmayacaktır.

Efendiler! Hiç kimseden fazla bir şey istemiyoruz. Dünyanın her medenî milletinin tabîi olarak sahip olduğu şeylerden bizi mahrum etmemelidirler ve haklarımızı vermediler. Çünkü hakkımız tabîidir, kanunîdir, mantıklıdır ve bize gereklidir. Biz, bu haktan vazgeçmeyeceğiz ve ne kadar haklı isek bu hakkımızı savunmak ve korumak için de memleketimizin, milletimizin yeteneği ve gücü o kadardır. Efendiler, görülüyor ki, bu kadar kesin ve yüksek bir askerî zaferden sonra bile bizi barışa kavuştuktan engelleyen nedenler, doğrudan doğruya ekonomik nedenlerdir. İktisadî düşüncelerdir. Çünkü bu devlet, bu millet iktisadî hâkimiyetini sağlarsa o kadar kuvvetli temel üzerinde yerleşmiş ve yükselmeye başlamış olacaktır ve artık bunu yerinden kimildatamazlar. İşte düşmanlarımızın, gerçek düşmanlarımızın, bir türlü rıza göstermedikleri budur.

Efendiler! Bu fiilen gerçekleşmiştir. Barış denilen şeyin sağlanması için yabancıların bu gerçeği itiraf etmemekteki kararsızlıklarına mantıkî anlam vermek mümkün değildir. Çok isteğe değerdir ki, çok yakın bir zamanda onlar da bu gerçeği itiraf ederler ve bütün medeniyet dünyasının çok büyük istek ve özlemle beklediği barışın kurulmasına engel olmak sorumluluğundan çekinirler. Biz şimdiden hayatımızla ilgili gereklilerimizi sağlamaya başlamış bulunuyoruz. Ve doğal olarak barış durumunun kurulmasında daha büyük gelişmeler oluyor. Fakat başarılı olmak için çok çalışmak gerektiğini bilmeliyiz. İktisadiyat diyoruz; fakat arkadaşlar, iktisadiyat demek, her şey demektir. Yaşamak için, mutlu olmak için, insan varlığı için ne gerekse onların tamamı demektir. Ziraat demektir, ticaret demektir, emek demektir, her şey demektir. Bütün bu konularda şimdi memleket ve milletimizin ne halde olduğunu sizler çok güzel bilirsiniz. Nitelendirmek istemeyeceğim. Ancak memleketimizin genişliği ve nüfusunun bu genişlikle ne kadar uygunsuz olduğunu da hatırlayınız. Bu geniş ve verimli toprakları işleyebilmek, işletebilmek için eksik olan el emeğini, mutlaka fenni aletler ile karşılamak zorundayız. Memleketimizi bundan başka tren ile ve üzerinde otomobiller çalışır yollarla şebeke haline getirmek mecburiyetindeyiz. Çünkü, garbın ve cihanın vasıtaları bunlar oldukça, trenler oldukça bunlara karşı merkepler ve kağıni yollar üzerinde yarışmaya çıkışmanın imkânı yoktur. Memleketimiz ziraat memleketidir. Bu yüzden halkımızın çoğunluğu çiftçidir, çobandır. Bundan dolayı en büyük kuvveti, kudreti bu alanda gösterebiliriz ve bu alanda önemli yarış meydanlarına atılabiliriz. Fakat aynı zamanda sanatımızı da artırmak ve genişletmek zorundayız. Eğer sanat konusunda yine hoşgörülü olursak o halde sanayi eserlerinde yine dışarıya haraç verici oluruz. Ürünlerin ve eşyaların değiş tokuşu ve servete dönüşmesi için, ticarete ihtiyacımız vardır. Ticaretimizin yabancılar elinde kalması, memleketimizin servetinden gereği kadar yararlanmamızı önler. Fakat bütün bunlar söylenildiği kadar basit ve kolay olmayan şeylerdir. Bunda başarılı olabilmek için gerçekten memleketin ve milletin ihtiyacına uygun ana program üzerinde bütün milletin birlikte ve denk olarak çalışması gerekir. Yüce Heyetiniz bu ilkelerin en kıymetlilerini inşallah bulup ortaya koyacaksınız. Arkadaşlar, bence yeni devletimizin, yeni hükümetimizin bütün ilkeleri, bütün programları iktisat programından çıkmalıdır. Çünkü demin dediğim gibi her şey bunun içinde yerleşmiştir. Bundan dolayı evlâtlarımızı o şekilde eğitmeli ve terbiye etmeliyiz, onlara o şekilde bilgi, anlayış vermeliyiz ki, ticaret, ziraat ve sanat dünyasında ve bütün bunların faaliyet alanlarında verimli olsunlar, etkili olsunlar, çalışır olsunlar, ameli bir organ olsunlar. Bundan dolayı eğitim programımız, gerek ilk öğretimde, gerek orta öğretimde verilecek bütün şeyler, bu bakış açısına göre olmalıdır. Eğitim programlarımız gibi devlet şubeleri için düşünülecek programlar bile, iktisat programına dayanmaktan kendini kurtaramazlar. İlkelî bir program uygulamak ve bu program üzerinde bütün milleti denk olarak çalıştırmak lâzımdır.

Bizim halkımızı yararları birbirinden ayrılır sınıflar halinde değil, tersine varlıkları ve çalışma sonucu birbirine lâzım olan sınıflardan ibarettir. Bu dakikada dinleyicilerim çiftçilerdir, sanatkârlardır, tüccarlardır ve işçilerdir. Bunların hangisi birbirinin karşıtı olabilir. Çiftçinin sanatkâra, sanatkârın çiftçiye ve çiftçinin tüccara ve bunların hepsine, birbirine ve işçiye muhtaç olduğunu, kim inkâr edebilir.

Bugün var olan fabrikalarımızda ve daha çok olmasını umduğumuz fabrikalarımızda kendi işimiz çalışmalıdır. Rahat ve mutlu olarak çalışmalıdırlar ve bütün bu saydığımız sınıflar aynı zamanda zengin olmalıdır ve hayatın gerçek lezzetini tadabilmelidir ki, çalışmak için kudret ve kuvvet bulabilsinler. Bundan dolayı programdan söz edildiği zaman, âdetâ denebilir ki, bütün halk için bir "Emek Misak-ı Millîsidir. Ve böyle bir emek Misak-ı Millî 'si mahiyetinde olan program etrafında toplanmaktan meydana gelecek olan siyasi şekli ise, sıradan bir parti yapısında düşünülmemek gerekir. Ve barıştan sonra meydana gelebilecek olan böyle bir siyasi şeklin şimdiye kadar olduğu gibi milletin kararlılığı ve imanı ile ve birlik ve dayanışmasının birbirine yardımcı olması ile başarılı olacağı hakkındaki inancım kuvvetlidir ve tamdır. Efendiler! Yüce heyetinizin bugün toplamış olduğu Türkiye İktisat Kongresi çok önemlidir, çok tarihidir. Nasıl ki Erzurum Kongresi, Sivas Kongresi felâket noktasına gelmiş olan bu milleti kurtarmak konusunda Misak-ı Millî'nin ve Anayasanın ilk temel taşlarını hazırlamak konusunda etkili olmuş, girişimci olmuş ve bundan dolayı tarihimizde, millî tarihimizde ve millî hayatımızda en kıymetli ve yüksek hatırayı kazanmış ise, kongreniz milletin ve memleketin hayat ve gerçek kurtuluşunu sağlamaya araç olacak kuralların temel taşlarını ve ilkelerini hazırlayıp ortaya koymak şekliyle tarihte en büyük adı ve çok kıymetli bir hatırayı kazanacaktır. Bu kadar kıymetli ve tarihi kongrenizi açmak şerefini bana verdiğinizden dolayı özellikle teşekkürlerimi sunarım. Ve böyle bir kongreyi düzenleyen sizlersiniz. Bundan dolayı sizi tebrik etmeğe değer görürüm. Ve tebrik ederim. Kongre açılmıştır efendim.

(İzmir Yollarında; s.103-126)

Yorum

Atatürk'ün başlıca vurguları:

1. *Zira halkın sesi, hakkın sesidir.* Ekonomide temel alınan devlet veya belirli kesim değil, halk açısından bakılmalıdır.
2. *Gerçekten Türk tarihi araştırılırsa bütün yükselme ve düşme sebeplerinin bir iktisat meselesinden başka bir şey olmadığı anlaşılır. ... tümü; gerçekleştikleri devirlerdeki iktisadî durumlarımızla ilişkili ve ilgilidir.* Burada birey, halk yerine, devlet ve belirli kesimin hakkı öncelikli olmuştur.
3. *Halbuki dış siyaset iç teşkilât ve iç siyasete dayandırılmak mecburiyetindedir. Yani iç teşkilâtının dayanamayacağı genişlik derecesinde olmamalıdır. Yoksa hayalî, dış siyasetler peşinde dolaşanlar, dayanma noktalarını kendiliğinden kaybederler. Gerçekten Osmanlı hakanları, asıl olan noktayı unuttular.* Asıl önemli olan halk, vatani oluşturan, koruyan halktır.
4. *Bu medenî sabanla kılıç mücadelesinde sonunda muzaffer olan sapanıdır.* Kültürel açıdan sapan bir teknolojinin gelmesi, endüstrileşmenin bir simgesidir.
5. *Efendiler, milletin uğramış olduğu bu üzücü durumun, bu düşkünlüğün sebeplerini arayacak olursak bunu doğrudan doğruya devlet kavramında buluyoruz.* Devlet kavramı, devletçilik değil, devletin, kamunun ve kuruluşların halk için oluşmasıdır. Civil liberties, bunun tüm kamu, kurum ve kuruluşlardan korunması, 1980 sonrası ilke iken, bunun 1923 yılında, 57 yıl önce açık ifadesi çok önemlidir.
6. *Arkadaşlar! Son anlattığım noktada artık Osmanlı Devleti gerçekte ve fiili olarak bağımsızlıktan mahrum bir duruma getirilmişti. Gerçekten bir devlet ki, kendi halkına koyduğu bir vergiyi yabancılara koyamaz. Gümrük uygulamalarını, vergilerini memleketin ve milletin ihtiyaçlarına göre düzenlemekten yasaklıdır.* Devlet kendi halkını, bireyleri koruyacak, gözetecek olmalıdır.
7. *İşte milletimiz o dakikadan itibaren millî devreye girdi, halk devresinin başlangıcına girdi. Millet bu noktadan başladığı gün kendisini hedefe ulaştıran yolların ve bizzat hedefin bulunduğu ufukların karanlıklar içinde bulunduğunu hepimiz hatırlarız. Fakat bu hal milletimizi ümitsizliğe düşürmedi. Tam bir kararlılık ile kutsal hedefe adımlarını attı. Efendiler, milletimiz, kesin kurtuluşa ve gerçek kurtuluşa sahip olabilmek için, iki ilkeye dayanmanın farz ve şart olduğunu anladı; büyük ve açık kanaatlerle anladı. Halk temelli yaklaşım, özel sektör değil, kooperatif ve anonim ortaklar gibi, halkın yapılanmasıdır.*
8. *Artık Türkiye halkı için tek temsilci, yasama ve yürütme yetkisini almış olan kendi meclisidir, Türkiye Büyük Millet Meclisidir" diyen bir kanundur ve Babiâli Hükûmeti yerine... TBMM yapılması da halkın hakları üzerine olmalıdır. Bütçe, devlet üzerine değil, halkın kalkınması temelinde olmalıdır.*

9. Artık bu hukuk ve yetkinin hiçbir neden ve şekilde hiçbir makama ve kişiye bırakılmayacağını kesinlikle ifade etmek için bir özel madde koymuştur. Efendiler, milletimizin bu iki ilkeye dayanarak çalışmaya başladığı günden bugüne kadar geçen zaman, çok zaman değildir; üç buçuk, dört seneden ibarettir. Fakat milletimizin kazandığı başarı ve zafer bu üç buçuk dört seneye sığamayacak kadar çoktur, taşkındır, coşkundur, yüksektir, kuvvetlidir. Gerçekten o hükümdar buyruklarıyla, hilâfet ordularıyla ve bin türlü kışkırtmalar ve yalanlarla meydana getirilen isyanların tamamı bastırılmıştır. Burada açık olarak, makam, kişi veya yetkinin bireyde değil, halka, bu şekilde oluşmasıdır. Hak ve hukuk bir zümre açısından üstünlük kaldırılmakta, birisine ekonomik ayrıcalık tanınmamaktadır.
10. Kutsal ve büyük hedefler yalnız kâğıt üzerinde kurallarla ve kanun maddeleriyle ve sadece hırslarla, arzularla çözüm bulamaz. Tam gerçekleşmesini sağlayabilmek için tek kuvvet, gerçek ve en kuvvetli temel ekonomidir. Yaklaşım kanun kuvveti, devlet nizamı değil, bazı kutsal olarak ayrıcalık değil, halkın katkısı ile olması beklenilmektedir.
11. Siyasî, askerî zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar, iktisadi zaferler ile taçlandırılmazlarsa meydana gelen zaferler devamlı olamaz, az zamanda söner. Bu bakımdan en kuvvetli ve parlak zaferimizin bile sağlayabildiği ve daha sağlayabileceği yararlı kazançları belirlemek için ekonomimizin, iktisadî hâkimiyetimizin sağlanması ve sağlamlaştırılması ve genişletilmesi gerekir. Ekonomik hâkimiyet, sağlam yapı e genişletilmesi, devlet düzeni olması için, halkın yararı temel olmalıdır.
12. Kanaat, yok edilmeyen bir hazinedir” anlayışı ile, fakirliği fazilet bilmek felsefesine de iktisat devri artık son versin. İnsanlar azınlığa razı olmak, kanaat göstermek değil, pasiften arzu, istek e gelişim temel olmalıdır.
13. Yaşamak için, mutlu olmak için, insan varlığı için ne gerekse onların tamamı demektir. Ziraat demektir, ticaret demektir, emek demektir, her şey demektir. Bütün bu konularda şimdi memleket ve milletimizin ne halde olduğunu sizler çok güzel bilirsiniz. Ekonomi, halkın gücü etkin olması ise, bu her boyutta olmalıdır.
14. Arkadaşlar, bence yeni devletimizin, yeni hükümetimizin bütün ilkeleri, bütün programları iktisat programından çıkmalıdır. Çünkü demin dediğim gibi her şey bunun içinde yerleşmiştir. Bundan dolayı evlâtlarımızı o şekilde eğitmeli ve terbiye etmeliyiz, onlara o şekilde bilgi, anlayış vermeliyiz ki, ticaret, ziraat ve sanat dünyasında ve bütün bunların faaliyet alanlarında verimli olsunlar, etkili olsunlar, çalışır olsunlar, ameli bir organ olsunlar. Bundan dolayı eğitim programımız gerek ilk öğretimde gerek orta öğretimde verilecek bütün şeyler, bu bakış açısına göre olmalıdır. Eğitim programlarımız gibi devlet şubeleri için düşünülecek programlar bile, iktisat programına dayanmaktan kendini kurtaramazlar. İlkeli bir program uygulamak ve bu program üzerinde bütün milleti denk olarak çalıştırmak lâzımdır. Temel ekonomi etkin olması, eğitime bağlanmaktadır.
15. Bizim halkımızı yararları birbirinden ayrılır sınıflar halinde değil, tersine varlıkları ve çalışma sonucu birbirine lâzım olan sınıflardan ibarettir. Bu dakikada dinleyicilerim çiftçilerdir, sanatkârlardır, tüccarlardır ve işçilerdir. Bunların hangisi birbirinin karşısı olabilir. Çiftçinin sanatkâra, sanatkârın çiftçiye ve çiftçinin tüccara ve bunların hepsine, birbirine ve işçiye muhtaç olduğunu, kim inkâr edebilir. Eşitlik, bireyin özel, özgün hakkı ve aynı çatı altında bütünleşmekte, herhangi bir sosyal sınıf dahil kabul edilmemektedir.
16. İlkeli bir program uygulamak ve bu program üzerinde bütün milleti denk olarak çalıştırmak lâzımdır. Eğitim katman değil, halka, tüm bireylere eşit olmalıdır.
17. Bizim halkımızı yararları birbirinden ayrılır sınıflar halinde değil, tersine varlıkları ve çalışma sonucu birbirine lâzım olan sınıflardan ibarettir. Bu dakikada dinleyicilerim çiftçilerdir, sanatkârlardır, tüccarlardır ve işçilerdir. Bunların hangisi birbirinin karşısı olabilir. Çiftçinin sanatkâra, sanatkârın çiftçiye ve çiftçinin tüccara ve bunların hepsine, birbirine ve işçiye muhtaç olduğunu, kim inkâr edebilir. Her birey birbirine muhtaçtır, bu açıdan eşitlik önemlidir.

ÖZET: 1936 yılında ekonomik kriz nedeniyle, halkın korunması, devlet tarafından yapılmalıdır yaklaşımı ele alınması, geçici korunma programıdır.

Gerçek Atatürk görüşü Devletçilik değil, halkın kalkınmasıdır. Bu özel sektör, Kamu sektörü ile sınırlanamaz, Anonim, Kooperatif ve Vakıf gibi, halkın etkin yapılması ile olan, gelir getiren kesimi kapsamaktadır.

Gelir ancak hak etmek ile ve toplumun katkısı verilmesi ile uygun olabilecektir. Paylaşım ile vergi vermek ile azalma değil, faydalanma boyutu artacaktır.

Atatürk Karma ekonomiye inanan, özel ve kamu sektörü dışında üçüncü sektörü de teşvik eden yaklaşımı olduğu açıktır. Bunu tek görüşe bağlayanlar, kendi görüşlerine dayanak sağlamak isterler ve yanılırlar.

Zorlama Konusu

Kuran'dan zorlama, eziyet gibi kelimeler sorgulanarak konu irdelenecektir^{1,2}.

2/262: Mallarını Allah yolunda harcıyıp sonra bu harcadıklarına bir eziyet ve başa kakma eklemeyenlerin, Rableri katında kendilerine has ödülleri vardır. Korku yoktur onlar için; tasalanmayacaklardır onlar.

Yorum

Burada Tanrı yolu denilmemeli, bu ibadet, tapınma olarak alınmamalıdır.

Bize hidayet et, bizi ulaştır, doğru, dosdoğru yola ilet demek gerekir. Doğru kavramı etik felsefesi içindedir. Doğru nedir sorusu ile ilkelerin oluşturulması, bunun için uzmanların oluşturdukları toplantılar, kararlar, örneğin Helsinki Bildirgesidir, sonra da ne yapmalıyım sorgusu ile bu olgu ve bu durumda hangisini seçmeliyim gelir. Burada da zarar vermeme prensibi olmaktadır. Sorgu, zarar nedir olmaktadır, ki bireyin bilgisi verilerek rıza alınmaması bir kişiliğe karşı bir zarardır.

Ortada bir harita ve kural değil Kuran temelinde olan öğütler ve esaslar dikkate alınmalıdır.

Burada malların, harcamaların, her türlü yaklaşımların, değerlerin, eserlerin amacı, bu doğru yol için yapılması, sonra ise ben yaptım denilmemesi gerektiği vurgusu vardır. Bu yapılanlar başa kakılmaz, eziyet boyutu olarak yapılamaz. Zorla yemek yedirmek gibi iyilik diyerek zorlama olamaz.

İlkokul dördüncü sınıfta iken yazar, peritonit geçirmiş ve ameliyat olmuş, dört diren ile peritondan püs boşaldığı zamanda yemek istemediği için reddediyormuş. Bir İngiliz hemşire, gelerek, nazik şekilde ne eksiği var deyince, nasıl olsa bulunamaz diyerek limonsuz çorba demiş. Nasıl olduysa bulan hemşire, verince kaşıklamak zorunda kalmış. O dönemde, yabancı elemanlar Türkiye'de gelip hizmet vermekte, Kolej okulunda okuduğu içinde özel yaklaşım ile nezaket göstermekte olduğundan karşı çıkamamış. Hemşirenin niyeti olumlu, eziyet, başa kakma, zorlama olmadığı için kabul edilmiş.

2/163 Güzel, yapıcı bir söz, bir bağışlama, ardından bir eziyet gelen sadakadan daha üstündür. Allah **Gani'**dir, cömertliğine sınırlı yoktur; **Halim'**dir, hoşgörüsüne sınırlı yoktur.

Yorum

Bir yaklaşımda güzel söz, yapıcı yaklaşım ve bağışlayan bir nazik yaklaşım varken, arkasından zorlama kabul edilemez, tüm çabaları boşa çıkarır.

Burada bazı hemşire ve hekimler, gayet nazik iken, hastaların karşı çıkması ile birden farklı tutum içine girmektedirler.

Prematüre bebeklere bakan hemşirelerin bu açıdan sevgi dolu olması, cömert, sevecen ve severek yaklaşması ile, hoşgörü, tolerans ve sabır göstermeleri onları üstün birey yapmaktadır.

Burada insanlık boyutu zor anlarda bile kızmayan anlayışla karşılayan kişiler olmasıdır. Karşı çıkanlar bana daha çok şey öğretebildiği, medikal bilim ve fen ile açıklamalar, orta yolu, gerçeği bulmamıza yardımcı olmaktadır.

2/229 Boşama iki kezdir. Bunun ardından ya iyilikle tutmak ya da güzelce serbest bırakmak gerekir. Onlara verdiğinizden bir şeyi geri almanız size helal olmaz. Erkekle kadının Allah'ın sınırlarını korumada endişe etmeleri hali başka. Erkek ve kadının Allah'ın sınırlarında duramayacaklarından kaygılanırsanız, o zaman kadının verdiği fidyede ikisine de bir günah yoktur. İşte bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Bunları aşmayın. Allah'ın sınırlarını aşanlar, işte onlar, zalimlerin ta kendileridirler

Yorum

İnsanlar ayrılmak istediklerinde, bir karar değişikliği olabilir, yokluk ile kendilerine gereksinimlerini fark edebiliyorlar. Bu açıdan Aile Mahkemeleri sıklıkla ayrı yaşamaya karar verir, 1-2 yıl sonra boşanmayı teyit edebilirler.

Boşanma iki kezdir bu anlama taşır, yoksa aynı anda iki defa denilmesi değildir.

Burada zorluk değil, iyilik ve güzellik ile serbest, bağımsızlık öne çıkmaktadır. Tüm fertler boşanma sonunda da hukuksal olarak ekonomik korunma içinde olmalıdırlar.

2/256 Dinde baskı-zorlama-tiksindirme yoktur. Doğru bilgiye dayalı eriş, bozuk bilgiye dayalı sapıştan açık bir biçimde ayrılmıştır. Her kim tağuta sırt dönüp Allah'a inanırsa hiç kuşkusuz sapasağlam bir kulpa yapılmış olur. Kopup parçalanması yoktur o kulpun. Allah, hakkıyla işiten, en iyi biçimde bilendir

Yorum

Dinde baskı ve zorlama yoktur deniliyor ama sonra bazı vurguların yapıldığı görülür. Bunlar:

- Bilim dışı, hayali algılar ile sanki inanış zorlaması gerekir algısı yaratılmaktadır.
- Bozuk bilgiler, sıklıkla söylenenler ile bir zorlama görülmektedir. Aman süt içmeyin, zararlıdır. Bilim bireye göre yaklaşımı gerekli kılar bu şekilde kesin konuşulamaz. Çin tuzu denilen M. S. Glutamat, yapılan deneylerde bir fareye 12 tencerelik verilmesi ile oluşan reaksiyon, zaten bu maddenin sinirsel iletimde rolü olduğu için doğaldır. Bu zararlı olduğu ifade edilmez. Amerikan FDA merkezi, bazı iddialar varsa da kesinlik olmadığı görülmüştür, dikkat ederek kullanılabilir demektir.
- Şeytanın kendisinin bir eylemi yoktur, sadece bize fikir verir (34/21 Oysaki onun, onlar üzerinde hiçbir sultanı yoktu. Sadece biz; ahirete inananı, onun hakkında kuşkuya düşenden ayırmak için böyle yapıyoruz). Bu açıdan, biz sorumlu oluruz, yapan da biziz. Bu nedenle zarar ve zulme sırtımızı dönmeli, tam tersini yapmalıyız.
- Etik ilkelerde olan, iyilik ve güzellik boyutunda olanlar zaten korkmazlar.

Burada zorlama, zulüm zararı yapabilmek için baskı ve dikta uygulanması ile birliktedir.

3/75 Ehlikitap 'tan öylesi vardır ki, ona yüklerle emanet teslim etsen onu sana iade eder. Onlardan öylesi de vardır ki, ona bir dinar emanet etsen, tepesine çökmedikçe onu sana geri vermez. Bunun sebebi şudur: Onlar: "Ümmîlerin, bizim aleyhimize yol bulmaları mümkün değildir." demişlerdir. Onlar, bilip durdukları halde, Allah hakkında yalan söylerler

Yorum

Bir şey emanet edilince, onun kalkınma, gelişme ve ilerletmesi sağlanmalıdır. Karşılığını yaparlar.

Bazıları ise kendi malı olarak görür, zorlama ile olsa bile vermezler. Geri vermemelerinin nedeni, nasıl olsa iyi insanlar zorlama yapmaz demeleridir. Bilmelerine karşın, yalan, iftira ve benliklerini ortaya koyarlar.

Burada zayıf, fakir ve güçsüz gibi görünebilirler ama, doğru er veya geç ortaya çıkar. Bedeli de öderler. Dikta bir süre kazanmış görünür ama sonra yokluğa mahkumdur.

3/111 Biraz eziyet dışında size asla zarar veremezler. Sizinle savaşırlarsa size sırtlarını dönerler. Sonra onlara yardım da edilmez

Yorum

Bir sorun olduğunda, olumlu örnek olarak ders olur, olumsuzlarda ibret olarak bir ders olmaktadır.

Hastalıklarda da inanlar çok sıkıntı, eziyet çekebilirler, ancak hastalık ile mücadele edecek güç olmalı, pes etmemelidir.

Bazı durumlarda insanlar tedaviyi kabul etmezler, bu açıdan da yardım, erişkinlere yapılamamaktadır. Bir komşumuz pankreas kanseri olup, metastazları vardı. Tedavi olmak istemedi, ona eğer bir kür verilsin,

neticesine göre karar ver dedim. %50 oranda küçülme oldu, 3 ay ömür denilmişti, bir yıldan fazla yaşadı. Ailesi ve dostları ile helalleşti ve miras ve birçok sorunlar halledildi, rahat nefesini verdi.

3/195 Rableri onlara cevap verdi: "Ben sizden, erkek-kadın hiçbir çalışanın ürettiğini boşa çıkarmayacağım. Hep birbirinizdensiniz. Göç edenler, yurtlarından çıkarılanlar, yolumda işkenceye uğratılanlar, çarpışıp da öldürülenler var ya, onların kötülüklerini yemin olsun örteceğim. Ve yemin olsun ki onları, Allah katından bir karşılık olarak, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacağım." Allah katındandır karşılıkların en güzeli

Yorum

Çalışanların ürettikleri, eserler, değerler olur, emek oluşur. Bu zarar ve ziyan olmadıkça, daima etkisi olacaktır. Baki kalan hoş bir seda ise, iyilikler üzüm salkımı ile devamlılığı beklenir.

Dikta rejimi yerine karşı çıkmak, ölmek için göçmen olmak, kaçmak bir hak olarak tanımlanmaktadır. Bu şekilde diktanın karşıtlığı açık ve net sağ olarak karşılıklarına çıkacaktır.

Burada İnsan Hakları göçmenleri kabul edin, hayatları tehlikeden kurtulunca yurtlarına ancak o zaman izin verin demektir. Türkiye'nin yaptığı da bu yapıcıdır.

4/16 Eşcinselliği içinizden iki erkek yaparsa onlara eziyet edin. Bu ikisi tövbe eder, durumlarını düzeltirlerse onlara eziyetten vazgeçin. Allah **Tevvâb**'dir, tövbeleri çok kabul eder; **Rahim**'dir, merhametine sınır yoktur

Yorum

İnsanın kendisini beğenmesi bir durum olsa da bunu cinsiyet boyutuna getirilmesi ile, uzak durulmadı önerilmektedir.

Eziyet denilen, uzak durmaktır ve vaz geçince de aynı statü verilmektedir.

Burada zaman içinde, cinsel tercihin bir hak olarak görüldüğü gözlenmektedir.

4/19: Ey iman edenler! Kadınlara, zor ve baskı kullanarak mirasçı olmanız size helal olmaz. Kendilerine vermiş bulunduğunuz şeylerin bir kısmını çarpıp götürmek için onları sıkıştırmanız da helal değildir. Kanıtı bağlanmış bir fuhuş yapmaları hali müstesna. Onlarla iyi ve güzel geçinin. Onlardan tiksindinizse olabilir ki, siz bir şeyi çirkin bulursunuz da Allah, ona çok hayır koymuş olur

Yorum

Burada açık ve net olarak, kadınların malları üzerinde bir hak talep etmek olası değildir. Zor ve baskı geçerli kabul edilemez. Kadınlara baskının yeri olmadığı açık sunulmaktadır. Karşılıklı sevilmeyen şeylere mutluluk açısından tahammül edilmesi bir ibret, ders olarak alınması gerektiği anlaşılmaktadır.

Evlenirken Mehir denilen, ekonomik bağımsızlığı anlamında verilenler, geri istenemez denilmektedir.

Burada fuhuş yapsalar ancak uzaklaştırılabilirler. Yahudilikten gelen taşlanarak öldürme hiçbir yerde geçmemektedir. Zamanımızda Amerika'da benzer durumda, otomobil kazası denilerek uygulanmaya devam ettiği sözel duyulmaktadır.

5/22 Şöyle dediler: "Ey Mûsa, orada zorbalardan oluşan bir toplum var. Onlar oradan çıkıncaya kadar biz oraya asla girmeyeceğiz. Eğer oradan çıkarırsanız biz o zaman gireceğiz."

Yorum

Zorbalanın olduğu yerde kalınmayacağı, onlar çıktıktan sonra girilebileceği vurgusu vardır.

Burada hiçbir zaman dikta rejiminin kabul göremeyeceği anlaşılmaktadır.

6/34 Yemin olsun ki, senden önce de resuller yalanlanmış ama yalanlanmalarına, eziyet görmelerine sabretmişlerdi. Nihayet yardımımız onlara ulaştı. Allah'ın kelimelerini değiştirecek hiçbir kuvvet yoktur. Yemin olsun, elçi olarak gönderilenlerin haberinden bir kısmı sana da gelmiştir

Yorum

Toplum sıklıkla kendisini uyaran, öğüt verenleri sevmediği, eziyet gösterdiği, ancak oluşan olaylar ile bilim gerçekleşince bile, farklı davrandıkları tarihsel bir hakikattir.

Tsunami faciasında bir 7 yaşındaki çocuk, öğretmen anlatmıştı, Kaliforniya'daki San Andreas fayı nedeni ile ders gördükleri, denizin çekilmesi sonra geleceğini belirtmiş, aile dinlemiş, 700 kişi dikkate alarak kurtulmuş.

Alplerde bir elektrikli ısıtıcı bozulup alev alınca, 12 yaşındaki çocuk, yukarı duman çıkar, boğulur demiş, ancak yolda kimse dinlememiş, 10 kişi alevli vagonu geçip, kurtulmuş, diğerleri ölmüşler. Benzer Mesleki Beceriler uygulamasında yapılmış, 2 ay sonra yurt yangınında bizim öğrenci dışındakiler duman altı olmuşlar. Telefon etti, yangın arasından tedbirli, başa ıslak havlu sararak geçtim, diğerleri hasta dedi. Eğitime teşekkür et dedim.

Burada eğitimin, uygulama ile beceri kazanıldığı ama inanan çıkması zor olduğu da bir gerçekliktir.

7/129 Dediler ki: "Senin bize gelişinden önce de işkenceye uğratıldık, gelişinden sonra da." Müsa dedi: "Rabbimizin, düşmanınızı yok etmesi ve nasıl davranacağınıza bakmak üzere yeryüzünde sizi yöneticiler yapması umulabilir

Yorum

Bir toplumda iyi ve zarar oluşturanlar bulunur, yeter ki zulüm içinde olanlar engellenmeli, yargılanmalı, ceza görmelidir. Bu tüm tarih boyunca oluşan bir durumdur.

Resuller ve halk içinde öncü kişiler, diktaya karşı çıkma usulleri, daha gerçekçi olarak iyilik, barış ve mutluluk üzere olmayı öğrenir ve uygulurlar.

Burada yöneticilerin seçiminde temel gerekçe, diktayı karşı nasıl davranılacağı konusunda olanlara destek çıkmak gerekmektedir.

7/141 Şunu da hatırlayın: Sizi Firavun hanedanından kurtarmıştık. Size azabın en kötüsü ile işkence ediyorlardı: Oğlanlarınızı katlediyorlar, kadınlarınıza hayasızca davranıyorlar/kadınlarınızın rahimlerini yokluyorlar/kadınlarınızı hayata salıyorlardı. Bunda sizin için Rabbinizden gelmiş büyük bir imtihan vardı.

Yorum

Firavundan kurtulduktan bir hafta sonra, altından öküz yaparak tapınmaları ile bilinçlenme, algılama ve farkındalık olmadığı anlaşılmaktadır.

Allah bir tanrı değilse, nasıl yaratılış ve varlığını saptayamadıkları ve değer olarak altını ele alınca, ona tapınmak daha ekonomik ve gerçekçi gelmiştir.

Burada mala, mülke karşı tapınanlar, onları tanrılaştırırlar, ömürleri bitmeden perişan olmuşlardır. Piyangodan tam kazanan, hatta NBA basket oyuncularını emekli olunca, kazanılan paralar ile 5-6 yıl sonra yüzde 60-70 oranında iflas ettikleri belirtilmektedir.

8/39 Fitne kalmayınca ve din tümüyle Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın! Vazgeçerlerse kuşkusuz ki Allah, ne yaptıklarını iyice görecekler

Yorum

Bir eylem yapınca, karşı boyuta bir fitne, ikileme ve dedikodu çıkarılır. Bu toplumun yüzde 20 kesimi için ilgi çekicidir. İtiraz edince bu toplumun yarısının ilgisini çeker. Tekzip edince, herkesin haberi olabilir. Buradaki amaç, yalan olduğunu iyiler algırlarlar. Yalanı yalan demeyenler zaten bir azınlıktır, bunun yayılması önlenmiş olur.

Burada özür dileyince geri çekilebilir ama fitneye, ikileme, yalana karşı çıkılmalı sessiz kalınmamalı denilmektedir. Burada amaç savunmak değildir, savunma iddiayı kabul anlamı çıkabilir, sadece bilgi verilir, toplum bilgilendirilir.

9/53: Şunu da söyle: "İster kendi arzunuzla ister baskı ve zorla **infak** edin; sizden asla kabul edilmeyecektir. Çünkü siz, yoldan çıkan bir topluluk oldunuz

Yorum

Bir kişinin kabul etmesi, arzusu ile olsa bile, eylem, davranış ve tutumu ile bunu göstermelidir.

Ben köpekleri çok severim, ama uzak dursunlar.

Burada bir Pediatrisyen, Neonatolog, sevgi ve insanlığı duyamıyorsa, yaptığı hekim kabul göremez, sevgisiz hekim hekimlik yapmamalıdır yaklaşımı da kabul görmemelidir.

10/99 Eğer Rabbin dileseydi, yeryüzündeki insanların tümü toplu halde mutlaka iman ederlerdi. Hal böyle iken, mümin olmaları için insanları sen mi zorlayacaksın?

Yorum

İnsanlar kendi rızası ve vicdanı ile akli boyutu ile iyilik, güzellik, sevgi ile insanlık üzere olurlar. Burada herhangi bir zorlama olmayacağı belirtilmektedir.

Eğer dışardan bir etkileşim ile oluyorsa, o zaman yargılama yapılamaz. Emir veren suçlu olur, yapanda zararı bilerek yaptığı için suç ortağıdır.

Burada yaratılış eğer insanları kendi rızasına bırakmış, kendi sorumluluğu altında görmekte, tutum ve davranışlarına da karışmıyorsa, kim, hangi dikta, birey karışabilir. Din adamı altına olanların, nasıl Cennet ve Cehennem yargıları yapmaları anlaşılır değildir.

11/28: Nuh dedi ki: "Ey toplulum! Bir düşünün! Ya ben Rabbinden gelen bir **beyyine** üzerindeysen; katından bana bir rahmet vermiş de o rahmet sizin gözlerinizden saklanmıssa! Siz ona tiksintiyle bakarken, biz sizi ona zorla mı ulaştıracağız?"

Yorum

Eğitimde insanlar bazı konularda tehlikenin varlığını algılayabilir. Bunun için uyarı ve engeller koyabilir. Ancak bazı kişiler tam tersine buna uymazlar.

Trafik kazalarının trafik uyarılarına dikkat etmemek, yerine getirmemekten kaynaklanmaktadır.

Bu yol buzlu denir, ancak bireyler hızlarda yavaşlama yapmazlar, lastiğine güvenir, kayma engellenemez.

11/65 Ama deveyi yere yıkıp kestiler. Sâlih dedi ki: "Yurdunuzda üç gün daha nimetlenin. Bu, yalanlanamayacak bir tehdittir."

Yorum

İnsanlar kendi yararına olacak şeyleri, kısa menfaat için yok edebilirler. Bazı poker oyunları oynamak ile iflas, borçlanma olmaktadır. İlk seferlerde bir miktar sanki kazanacakmış gibi yapılır tümü alınır.

Bir kişi çölde aç olunca devesini keser yerse, ölüm kaçınılmazdır. Açlığa 30-60 gün dayanabilirken, çölde yürümek ise bir gün bile dayanılmaz.

11/59 İşte buydu Âd. Rablerinin ayetlerine kafa tuttular, O'nun resullerine isyan ettiler. Ve her inatçı zorbanın emrine uydular

Yorum

Bilim insanların kardeş olduğu, sevgi ve insanlıkta olursa, gönül kazanacakları, eylemleri isteyerek, şevkle daha güzel oluşacağı belirgin iken, zorlama ile tümünden kayıp olur.

Burada zorbanın emrine uymak, onlar tarafından bakılır, gözetilir gerekçesi olsa bile, kölelerin kurtulmak istedikleri nasirdir, bağımsızlığı tadan ise, ölür tekrar köle olmaz.

12/25 İki kişi birden kapıya koştu. Kadın onun gömleğini arkadan yırttı. Kapının yanında kadının beyi ile yüz yüze geldiler. Kadın seslendi: "Senin ailene kötülük düşünenin cezası nedir; hapsedilmek mi, acıklı bir işkence mi?"

Yorum

Deliller dikkatlice incelenmelidir. İftira ile savunma boyutu inceleme ile belli olur. İntihar mı, öldürme mi, adli tıp bunları ayırmak için uzmanlaşmıştır.

İnsanlar delillere kaba bakarak, bilmeden karar vermemelidir. Hiçbir şey görüldüğü kadar basit olmayabilir.

Burada hekimler, hastalarını dikkatlice irdelemeli, özellikle prematüreldeki veriler, onların fizyopatolojisinin durumuna göre yorumlanmalı, ona göre tedavi yaklaşımı yapılmalıdır.

14/12 "O, bize yollarımızı göstermişken neden Allah'a tevekkül etmeyecekmiz? Bize yaptığınız eziyetlere elbette sabredeceğiz. Tevekkül edenler yalnız Allah'a tevekkül etsinler."

Yorum

Bir yolda yürürken tereddütte düşen aldanmış olur. İngiliz Atasözünde kaybolur.

Eylemde olanı durdurmak için, şüphe, ikilem, fitne sıklıkla uygulanır. Tevekkül edilmesi söylenir, ancak bu sonucu almayı geciktirir. Yaratılış bilim üzeredir, beklemek gerekmez.

Burada sabır, yürümektedir, iyilik, güzellik üzere çalışarak eser ve değer üretmemedir.

14/15 Ve Allah'tan fetih istediler. Ve her inatçı zorba perişan oldu

Yorum

Talep edilen, savaş kazanma değil, fetih unsurudur. Fetih burada da belirtildiği gibi öldürme değil, birlik ve beraberliği sağlamaktır.

İnsanlar evlenince birisini alma değil, birlikte ömür boyu yaşama ve ihtiyarlamayı hedeflerler. Burada savaşın anlamı barış oluşturmak, bunu da savunma ile yapmak ise, zorbalara burada durmayacağı için, perişan olurlar. Zamanımızda da birçok süper güç, yıkmak ve yok etmek isteyerek yapıyor ve sonuçta 10 yıl bile kalamadan terk etmektedirler.

16/106: Her kim imanından sonra Allah'a küfreden, kalbi iman ile yatışmış halde iken baskıyla zorlanan hariç olmak üzere, inkâra göğüs açarsa, böylelerinin üzerine Allah'tan bir gazap iner. Bunlar için büyük bir azap da öngörülmüştür

Yorum

Bir kişi hekim olduktan sonra sağlık, yaşam kurtarma yerine nasıl insanları öldüreceği üzerinde planlar yapar, uygularsa, o kişi meslekten men olur, ayrıca toplumda nefret ile anılır.

Bir savaş elemanı, asker, savunma ve müdafaa için oradadır, adam öldürmek için ise kabul edilemez, dışlanır.

Burada barış ve insanlık yerine, terör estirenlerin hakimiyetinin kısa sürdüğü, tarihsel bir gerçekliktir.

16/110 Kuşkusuz, Rabbin; işkenceye uğratıldıktan sonra hicret eden, ardından da cihat edip sabreden kişiler yanındadır. Bütün bunlardan sonra senin Rabbin elbette cömertçe affedecek, cömertçe merhamet edecektir!

Yorum

Bir kişi, ne olursa olsun, diktaya boyun eğmemelidir. Bir köle, bağımsızlığı bildikten sonra ölür ama teslim olmaz, boyun eğmez.

Osmanlı Donanmasında forsalar, zincire bağlı değil, ücretli işçi statüsünde idi, bakımı ve gözetilmeleri önemli idi. Andrea Dorya, *güvertedeki kişilere karşı savaşmak kolay olsa da, aşağıdan çıkan forsalar ölümüne savaştığı için, onları baş etmemiz olanaksızdır* demiştir.

İnsanlar maaş ile çalışır, ama onurları, bağımsızlıklar ve şerefleri için ölürler.

18/79 "Gemiden başlayayım: O gemi, denizde işçilik yapan bir grup yoksulundu. Ben onu kusurlu hale getirmek istedim. Çünkü biraz ötelere bir kral vardı; tüm gemilere zorla el koyuyordu

Yorum

Bazı yaratılış ve bilim bize zararlı gibi görünse de faydalı olduğunu ortaya koymaktadır.

Probiyotikler, Mikrobiyomlar birer mikrop olsa bile, hem yoğurt gibi faydalı yiyecekler, su ve doğayı da koruyucu bir ortam yaratmaktadırlar.

Burada geniş, detaylı fizyoloji, fizyopatoloji incelemesi yapılmadan, görünüşe göre karar vermek ancak cahillerin işi olabilir.

20/47 "Hadî gidin ona! Deyin ki; "Biz senin Rabbinin iki resulüyüz. İsrailoğullarını bizimle gönder, onlara işkence etme! Rabbinden sana bir mucize getirdik. Selam, hidayete uyanlarıdır."

Yorum

Firavuna giderek olayları açıklamalarına karşın o öldürme yolunu seçmiştir.

O dönemde olanlara bakınca tam bir çevre felaketidir. Suyun kırmızı olması, algler ile olup, içilemez yapılmıştır. Gece çıkan gaz, metan gazı olup, bataklıkta çıkar. Bataklık ortamından kurbağalar kaçır. Bu değişime bir deprem, fay olarak suyun ısınması, bozulması, kükürt sızması da söz konusu olabilir. Tsunami ile yarıma ve karşıya geçme de bir doğal boyuttur. Bu bir uyarı iken, aklı ermeyen, dikta bunlara bakmaz, gücü kendisinde sanır.

Burada bilim üzere olan kişi, bunları algılar, ama kimse dinler mi? Nadir, genellikle dikkate bile almaz.

20/73 Biz Rabbimize inandık ki, günahlarımızı ve senin bizi zorladığın büyüü/sihirbazlığı/sihr affetsin. Allah daha hayırlı, daha süreklidir."

Yorum

Burada sözü geçen büyü değil, sihirbazlıktır. Sihirbazlar bilime uyarlar, gerçekleşmesi için bu zorunludur, ancak göz boyama ile dikkatleri başka yere çekerek aldatma yapmak isterler.

Bilim insanı, olayı algılayan ise, bu yaptıkları için af diler.

Burada sihirbaz daima bilim ve algılayana saygı duyduğu görülmektedir.

24/33: Nikâh imkânı bulamayanlar, Allah kendilerini lütfundan zenginleştirenceye kadar iffetlerini korusunlar. Size bağımlı olanlardan, hürriyetini satın almak isteyenlerin, kendilerinde iyi hal görürseniz, onlarla yazılı anlaşma yapın. Allah'ın size verdiği malından siz de onlara verin. Hizmetinizdeki genç kızları, iffetli kalmak isteyip dururlarken, iğreti dünya hayatının basit menfaatini elde etmek için fuhşa zorlamayın. Kim onları baskı altında tutarsa Allah, fuhşa zorlanmalarından sonra onları affedici, esirgeyicidir

Yorum

İnsanlar beraberinde çalıştırdıkları vardır. Evin kızı denir, süt anne denir, hizmetçi olarak tanımlayanlarda olabilir.

Bunlar bir iffetli kimselerdir. Cari geçerli bulunan erkek, cariye ise geçerli mevcut kadın demektir. Bunlar cinsel meta olarak görülemez.

Bunlara ne olursa olsun baskı kabul edilemez.

29/8 Biz insana, anne-babasına en güzel bir biçimde davranmasını, şunu söyleyerek önerdik: "Eğer onlar, hakkında hiçbir bilgin olmayan bir şeyle bana ortak koşman için seninle çekişirlerse, o takdirde onlara itaat etme. Yalnız banadır dönüşünüz. Nihayet, ben size yapıp-ettiğiniz şeylerin haberini bildireceğim

Yorum

Bir kişi, en yakını anne ve babası bile olsa, bilim dışı, insanlık dışı bir şeyler yapmasını isterlerse yapma denilmektedir.

Bilgin olmayan şey üzerine itaat etme demek, bilgi edin, ona göre karar ver, rıza göster demektir.

Evliliklere bakınca, anne ve baba onayı olması gerekli olsa idi, evliliklerin yarısı oluşmazdı.

29/10 İnsanlar içinden öylesi vardır ki, "Allah'a inandık" der fakat Allah uğrunda bir eziyete uğratılınca, insanlardan gelen fitneyi Allah'ın azabı gibi tutar. Ve eğer Rabbinden bir yardım gelirse kesinlikle şöyle diyeceklerdir: "Biz sizinle beraberdik." Allah, âlemlerin göğüslerindeki en iyi şekilde bilmiyor mu?

Yorum

Bazıları iyi ve doğru üzere, sevgi ile insanlık yolunda olsalar gibi ise, dikta ve yönetim değişince hemen onların adamı olurlar.

En ufak menfaat için ters davrananlar istediklerini elde ettikleri gözlenmemiştir. Elde eder gibi yapılırlar, bağ sıkı tutulur.

Köpek gibi bağlı olanlar, hiçbir zaman serbest bırakılmaz, sadece bağımlı olarak beslenirler. Bizdeki hayvanlar ise, onların arzularına göre davranılırlar, istedikleri gibi hareket ederler, daha bize bağılırlar.

30/38 O halde, akrabaya hakkını ver. Yoksula, yolda kalmışa da. Allah'ın yüzünü isteyenler için bu daha hayırlıdır. İşte böyleleridir, kurtuluşa erenler

Yorum

Ne yapayım diyenler, iyilik yapmak istiyorum diyenlere açık belirtilmektedir; 1) Akrobaya, servisteki arkadaşlarına, ekip elemanlarına, yakında olanlara, komşulara olan sevginin vurgusu olarak onlara hakkını ver, selam ver ilişkileri derinleştir. 2) Yoksula, yolda kalmışa da yardım etmelidir. Askıda ekmek bırakılmasını sağlamak, bilinmeyen kişinin yardımı olarak önemlidir. 3) Bir iyilik ve destek ile ekonomik iş yapmak isteyen, projesi olan maddi kaynak isteyenler için bu yaklaşım yapılmalıdır. Kurtuluş tek kişi ile değil, tüm halk ile birlikte olabilir.

Bir kişi başkasına yardım eder, onun başarılı olmasını sağlarsa, kendisi de faydalanmış olur.

Birisi birisine yolu gösterirse, kendisine de yolu tarif eden çıkar.

31/15 Eğer onlar, hakkında hiçbir bilgin olmayan şeyi bana ortak koşman için seni zorlarsa, onlara itaat etme. Onlarla dünyada örfü uygun geçin; ama bana yönelenin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz banadır. Yapıp ettiklerinizi size haber vereceğim

Yorum

Hiçbir zaman ve hiçbir varlık birbirine benzemez, özgün ve özellikleri vardır. Bu açıdan bildiği sanılanlar bile görünüş olabilir. Bilgi daha geniş olması değil, bireyin kendi düşünce ve algısı ancak sorgulanması ile bilinebilir, ancak bu yetki kimsede yoktur.

İnsanlık kuralları, etik ilkeler doğru boyutu açısından bize yardımcı olmaktadır. Bunlardan yararlanılmalıdır. Burada bağımız, özel, özgün eşitlik ve kardeşlik boyutu ile, iyilik ve güzellik, insanlara nimet verilenlerin yolunda olmalıdır.

33/14 Eğer Medine'nin her yanından üzerlerine gelinseydi de onların kent içinde fitne çıkarmaları istenseydi, onu mutlaka yaparlardı; o konuda fazla gecikmezlerdi.

Yorum

Zarar, zulüm içinde olan, fitne çıkarmak isteyenler imkân bulunca bunu yaparlar.

Yönetime ortak veya onu etki altına almak için, dedikodu, yalan, iftira ilk planda daha etkin görülebilir. Bilgi alındıkça ise tükenirler.

Burada bir daha bu insanlarla ilişki kurmamak, onlardan uzak durmak gereklidir.

33/69 Ey iman edenler! Musa'ya ziyet edenler gibi olmayın! Allah, Musa'yı onların dediğinden uzak tutmuştur. O, Allah katında olumlu, itibarlı bir kul idi.

Yorum

Tarihteki birçok şey olumlu ise örnek, olumsuz ise ibret olmalıdır, bu açıdan onlardan ders almalıyız.

Bazı kimseler tarihte yapılanları örnek olarak aynı ziyeti uygulamak isterler. Ancak onların başarısız olduğunu bilseler bile bir süre hâkim olmak onları mutlu eder.

Zalim olan etkisini daha fazla olması, insanları köle gibi kullanması için, zulmü arttıkça artar, ve kendi arkadaşları tarafından bile yok edilirler.

34/21 Oysaki onun, onlar üzerinde hiçbir sultanı yoktu. Sadece biz; ahirete inananı, onun hakkında kuşkuya düşenden ayırmak için böyle yapıyorduk. Rabbin her şey üzerinde **Hafız**'dır, kollar, korur, gözetir.

Yorum

Bazı tereddütler olabilir, ancak zarar ve zulüm bellidir, kaçınmak e korunmak için bir gerektir.

Ben şeytana şükrederim, çünkü bize kötülüğü gösterir, önerir, biz de bundan kaçma fırsatını buluruz.

Burada kötülüğe nefret etmek değil, yapmamak, korunmak ve tedbir almak gerekir.

38/86 De ki: "Tebliğime karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Ben size kendiliğinden/zorlamayla yükümlülük getirenlerden de değilim. Eğer onları isteyip bunun için sizi zorlasaydı, cimrilik ederiniz, böylece Allah şiddetli kinlerinizi ortaya çıkarırdı

Yorum

Bir kişi bir öneri getirirse, hemen ne kadar ücret olacağı sorulur.

Bu bir zorlama ve yükümlülük değil, insanlık ve insanlığın, sevginin oluşturduğu bir yaklaşımdır.

Bazı durumlarda memnuniyet tüm ücretlerin üstündedir.

40/35 Kendilerine gelmiş bir kanıt olmaksızın Allah'ın ayetleri hakkında mücadele edenlerin durumu hem Allah katında hem de inananların katında büyük bir öfke konusu olmuştur. Allah, tüm zorba, kibirli kalpler üzerine işte böyle mühür basıyor

Yorum

Bilim bir veri, kanıt ve gerçekler üzerine oluşur. Bu açıdan kanıt olmadan söylenenlerin, ispatsız, iddia olanlara kapılmamak gerekir bizi sıklıkla yanıltır.

Zamanımızda ayetlerin nesh edildiği, düşürüldüğünü söyleyen, sözleri yazılı metinden üstün tutan, sosyal ve bireylerin görüşünü Kuran üstü kabul edenler olmaktadır.

Bunların kalpleri mühürlü denilmek ile, ne kadar Kuran hakkında açıklama getirseniz bile inanmayacakları vurgusu belirgindir.

48/17 Köre zorlama yoktur, topala zorlama yoktur, hastaya da zorlama yoktur. Kim Allah'a ve resulüne itaat ederse, Allah onu altından ırmaklar akan cennetlere koyar. Kim de yüz çevirirse, Allah onu acıklı bir azapla cezalandırır

Yorum

Engelli bireylere özürülü bile denilemez. Zorlama kimseye yapılmaz, onlarda yapsın diyerek yaklaşım yapılamaz. Bazı hastalar yürüsün diyerek tedavide zorlanmaya kalkılabilir bu kabul edilemez.

Prematüreler beslensin diyerek, zorla besleme yoluna gidilemez. Anne ile cilt, cilde temas, kanguru metodu ile daha başarılı olabilmektedir.

Burada sevgi ve insanlığın birçok kilidi aştığına bizzat şahit olunmaktadır.

Hasta onayı alma ile zorlama yolunu kullanma farkı⁶

<p>Yeni Hekim Yapısı</p> <p>Bilgilenme eğrisi</p> <p>Klasik Hekim Yeni Hekim</p>	<p>Bilgilenme ve Rıza</p> <p>Klasik yapıda hekim sorumlu ise karar da kendisinde olmalıdır</p> <p>İzlem yapar ve ona göre değişim yapar</p> <p>Yeni yaklaşımda Sorgulama yapılır Hekim seçenek sunmalı Kararı da bireye bırakmalıdır.</p> <p>Amaç bireyin mutluluğu olması için ise Seçim kararı da kendisinde olmalıdır.</p>
--	--

Şekil 1: Klasik Hekim, benim dediğim yapılacak der, ancak Birey Hakkı üzerindeki hekim, yeni değişim ve buluşu hasta üzerine yapmalı, mutluluk sağlamalıdır.

50/45 Biz onların neler söylediklerini çok iyi biliyoruz. Sen onların üstüne bir zorba değilsin. O halde, benim tehdidimden korkanlara sadece Kur'an'la hatırlat/öğüt ver.

Yorum

Hekimler aydınlatma yaparlar. Bu bir zorlama değil bilgi kapsar.

Yaşam Hakkı dışında, bunda da bilinç kapalıdır, zorla yaklaşım medikal oluşamaz. Çocuklar ve bebeklerde yaşam hakkı için izin alınmaz, doğrudan yaklaşım yapılır.

Aileler farklı algılayabilirler, ancak Tıp Bilimi üzere olanlar, bilgi verir, zorlama yapmazlar, tetkik ve inceleme ile sorunu netleştirmeleri gerekir ve sonar karar aşamasında olunca, bilgilendirme yapılır.

Kuran boyutuna benzer, etik ilkeler hekimlerin doğru boyutu olarak uygulamalarıdır ve buna uymayan meslekten men cezası alabilirler.

Medikal bilim dışı konuşanlar, plasebo yaklaşımı yaparlar. Birileri kullanmış, fayda görmüş, ancak bunun bilimsel gerçekliği gözlenmemektedir.

Plasebo, tıpta yapılan araştırmalarda kontrol grubu olarak tanımlanır. Bir fayda beklenmez, sadece algı ile yararlı olacağı sanılabilir.

Söğüt dalına aspirin varsa, litrelerce içmek yerine bir ufak tablet ile tam etki ayrıca diğer maddelerin zararlı yanlarından kurtarılmaktadır.
Zorbalık olmaması için, bilgi verilmeli, kişilere sorma hakkı tanınmalıdır. Ancak öncelikli olarak medikal bilgi aşağıdaki şekilde sunulması öngörülmektedir.

Bireyin kendi hastalığının hakkında bilgi sunulması⁶

<h3>Bilgilendirme (I)</h3> <ol style="list-style-type: none"> 1. SAĞLIK DURUMU (Hastalık değil) 2. HASTALIĞIN SORUNUN OLASI SEBEPLERİ (Nasıl Başlayıp, geliştiği, Bedeni etkilemesi) 3. UYGULANACAK TIBBİ İŞLEMLER (TANI İÇİN) 4. UYGULANACAK TIBBİ İŞLEMLER (TEDAVİ) tedavinin gerekçeleri 5. FAYDA ve MUHTEMEL SAKINCALAR, RİSKLER (Çekinilen ve Korkulanlar) <p><small>LINEKO 2013 Dr. M. AHİ AKŞİT 40</small></p>		<h3>Bilgilendirme ve Rıza</h3> <ul style="list-style-type: none"> • İlk aşamada Sağlık Durumu. • Hastalık bilgisi değil • Sorunun nedenleri • Neden tedavi uygulanmalı • Tedavi ve tıbbi yaklaşımlar • Alternatiflerin plasebo oluğu • İstatistik fayda boyutu<ul style="list-style-type: none"> • YAP • YAPILMALI • YAPILABİLİR • OLGU SUNUMU • Yarar olasılığı <p>Seçim ve uygulama için RIZA talebi</p>
--	--	--

Şekil 1: Bilgilendirmenin ilk aşaması, genel medikal bilginin verilmesi, ancak bu Hasta üzerindeki verilere dayanılmalıdır.

Medikal öngörülen tedavi hakkında bilgi sunumu⁶

<h3>Bilgilendirme (II)</h3> <ol style="list-style-type: none"> 6. İLAÇLARIN ÖZELLİKLERİ (Yan etki, tesir) 7a. ALTERNATİF TIBBİ MÜDAHALE USULLERİ 7b. ALTERNATİF TIBBİ MÜDAHALE PROGNOZU 8. HASTALIĞIN SÜRESİ-SEYRİ ve NETİCELERİ 9. TEDAVİ SONRASI 10. YENİDEN TIBBİ YARDIMA ULAŞACAĞI YER (Kontrol) 11. TEDAVİYİ KABUL ETMEMESİ HALİNDE ÇIKABİLECEK MUHTEMEL SONUÇLAR (Dava) <p><small>LINEKO 2013 Dr. M. AHİ AKŞİT 41</small></p>		<h3>Bilgilendirme ve Rıza</h3> <h4>Medikal Yaklaşım</h4> <ul style="list-style-type: none"> • İlaçların verilme gerekçesi • Etki ve yan etkiler • Alternatif çözümler • Hastalığın seyri • Tedavi ile olası gelişmeler • Hastalığın seyri • İzlem, kontroller • Tedaviyi reddetmesi ile • Oluşan sorunlar • Tedavisiz durumlar <p>Seçim ve uygulama için RIZA talebi</p>
--	---	---

Şekil 1: Hastaya göre oluşturulan tedavi ve buna göre Medikal boyutlar.

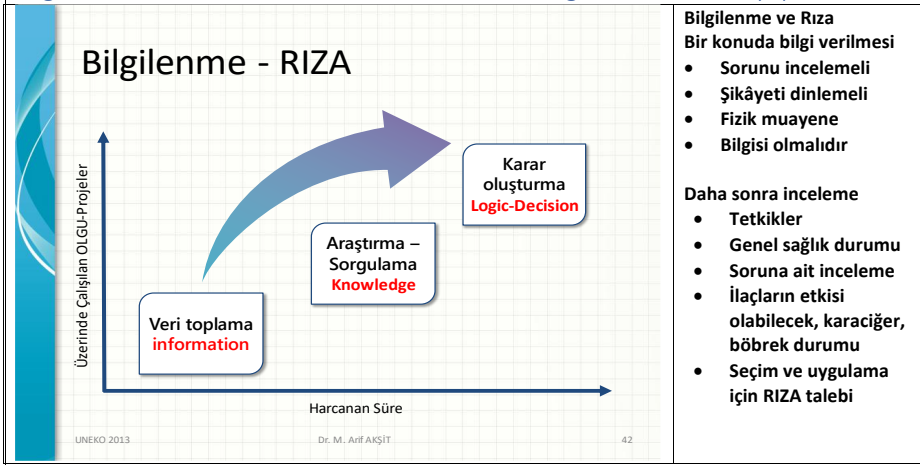
Burada bir uygulama sürecidir.

Öncelikle konu oluşmalı, birey irdelenmelidir. Bu genel açıdan:

- A) Sağlıklı olmasının kontrolü:** Her birey yaşa, durumuna göre sağlık durumu irdelenmelidir.
- B) Önlem ve tedbirlerin alınması:** Riskli grupların hastalanmaması için özel alınacak tedbirlerdir. Eğer salgın varsa, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi acil durumlarda rıza şartı aranmaz demektir.
- C) Tedavi:** Hastalık ve sorun oluşmuş ile yapılacaklar belirtilmektedir.

- Genel ayaktan tedavi:** Hastalık ayaktan veya evde yapılabilir.
- Yatarak Tedavi:** Hastalık hastane ortamında özel yaklaşım ve ameliyat ile yapılması gerekince yapılan yaklaşımlardır.
- Yoğun Bakım Tedavisi:** Mekanik yaklaşım ve yaşam hakkı olan durumlardır. Bular da kendi içinde 4 gruba ayrılmaktadır.
- Uzun süreli, kronik tedavi:** Engelliler için ve yaşlı olanlar için, evde kronik bakım merkezlerinin uyguladığı yerlerdir.

Bilgilendirme belirli bir analiz ve referansların sorgulanması sonra yapılır⁶

Şekil 1: Bilgilendirme için öncelikle hasta incelenmeli, verileri toplanmalı, sonra referanslar sorgulanmalı, karar verme aşamasına gelince bilgi sunulmalıdır.

85/10 Şu bir gerçek ki, inanan erkeklerle inanan kadınlara işkence edip sonra da tövbe etmemiş olanlar için, cehennem azabı vardır. Onlar için yangın azabı da vardır.

Yorum

Bir yolda giden kişiye, nereye gittiği sorduğunuzda, gideceği yolu biliyorsa, onu meşgul etmek bile doğru değildir.

Eğer vakti alınırsa, özür dilenir, yoldan çekilir. Tam tersi blok yapılır, bir engel yapılırsa, kişi bir ters tepkimeye girer. En azından size verdiği cevap ile ömür boyu bu kötü anıyı saklıyorsunuz.

Burada amaç yardım etmek ise, teklif edilir, rıza talep olursa verilir. Yoksa yaptığınıza pişman ötesi, büyük azap duyarsınız.

100/1 Yemin olsun soluğuyla ses çıkararak koşanlara/nefes nefese saldıranlara

Yorum

Hiddetle kalkan, koşan, saldıran, karşıdakini dinlemeyen kişi, haklı olsa bile kabul göremez.

Hiçbir kimse kendi hakkını zorla alması kabul edilemez. Kolluk güçleri ve mahkemede hakları içindir.

Bireyler alması kabul görmez.

Kimse adaleti kendi elleri ile sağlamaya çalışamaz, çalışmamalıdır.

ÖZET.

Kuran ayetleri açık ve detaylı iken, bu kadar ortada dolaşan destan ve hayale dayalı olanlar nereden gelmektedir?

Kerbela Olayı ile artık İslam öldü, yeni din geldi diyerek değişim belirgin oluşmuştur.

Benzer durum, Mavi Gezide adalara yapılan seyahatlerde, göçmüş ve olduğu gibi duran kiliselere bakılınca hanif Hristiyanlık görülmekte, herhangi bir ikon, Hz. İsa'nın heykeli ve simgesi olmadığı görülmektedir. 1500-1700 yılından sonra oluşan ikonlar, bu yerlerde etkilememiş, ayrıca da olduğu gibi kaldığı için, zaman ve değişim gözlenmemekte bir gerçeği göstermektedir.

Sonuç

Bir temel unsur olarak, insanları mutlu kılacak bir antlaşma olursa, hangi maddeleri kapsar diye sorulunca, bunun Anayasa kavramında olacağı algılanmalıdır.

622 Medine Antlaşması, bir Anayasa yapısında olduğu ve kendi ülkemiz ile karşılaştırılarak, birçok verilen doğrudan Kuran kaynaklı olduğu da vurgulanmaktadır.

1)-Kanun Koyuculuk, yönetim "Birey, sorumlu olanların rızasına dayalı" olmalı

- **Cumhuriyet modelinin ötesindeki bir kavram, yönetim yetkisi birey veya gruplara, halka aittir, seçtikleri temsilciler değil, bizzat halk tarafından karar alınacaktır. Referandum sık uygulanan yöntem olmalıdır.**
- **Tüm halk bir bütün olarak ortak menfaat kadar, savunma ve desteği yapması gerektiği bilincinde olmalıdır.**
- **Eğitilmiş, bilerek, isteyerek, bilinçli ve bilim üzere olmak, adaleti hak edene verilmesi yaklaşımı temel ilkedir.**
- **Bilgilendirme Devletin sorumluluğundadır. Sorgular dijital destekli yöntemlerle halka sorulacaktır, karar ekseriyet usulü ile olacaktır.**
- **Fikir ve düşünce üretmek, siyasi partiler yanında tüm bireylerin hakkıdır. Huzur ve mutluluk hedef olmalı, memnuniyet yaratmayan kabul edilemez. Muhalefetsiz düşünce boyutu olamaz, ancak karşı çıkmak bilimsel gerekçe ve dayanakları olmalıdır. İddia ispat ile yükümlüdür, yoksa iddianın sunumu doğrudan cezayı gerektirir.**
- **Seçim ile vekil olanlar, sistemin yürümesi amacı ile hizmet üretenlerdir. Seçilmişler memur gibi hizmet üretir, karar birey veya sorumlu gruba, halka aittir.**
- **Yaklaşımlarda, olumlu, iyilik, etik ilkelerde, adalet ve hak ediş doğru, doğal haklar temelinde olmalı, bilim temelinde gerçek, veri kaynaklı oluşmalıdır. Ayrımcılık ne şekilde olursa olsun; cins, ırk, sosyal boyut veya benzeri farklılıklar kabul edilemez, dışlanma nedenidir.**
- **Antlaşmayı kabul edenlere bu yönetim biçimi uygulanacaktır. Antlaşma, hür, bağımsız ve inanarak kabul etmek ile olur. Herhangi bir zorlama durumunda antlaşma askıya alınır. Burada bir menfaat temini değil, ortak ilişki ve iletişimlerde iş birliği, adalet ve iyilik, mutluluk sağlamak amacı ile imzalanmaktadır.**
- **Vatandaşlık bir antlaşmadır ve antlaşmanın amacı, yaratılış ve bilim üzere olarak, insanların bağımsızlığı, eşitliği, kardeşliği ve yaratılan bireyler olarak, barışı oluşturma, huzur, mutluluk boyutunu, tüm sorumlu bireyler ile oluşturma amacını taşımaktadır.**
- **Antlaşma bir vatandaşlık gibi, kendini bu ulus/millet/halk olarak gören, tanımlayan ve inananlar için geçerlidir. Bilim üzere olarak, herhangi bir ayrımcılık olmadan, adalet, hak edişe doğal haklarını**

sağlamak üzere yapılır. Takipçilerde katılmaları ile aynı hakka sahip olurlar. Herhangi bir zorlama ve bedel ödeme söz konusu olmayıp, doğrudan kişi rızası ile katılım olmalıdır.

- Antlaşma bu karşılıklı mutlu olma temelinde, iyilik ve adalet ilkelerine uygun olması için, zor durumda olan hiç kimseyi, ona bir miktar rahatlama sağlamadan antlaşma bozulamaz, birey dışlanamaz, durum terk edilemez. Birimiz Hepimiz, Hepimiz birimiz prensibi geçerlidir. Başka şekilde antlaşma yaparak bu yaklaşımdan kaçınılamaz. Kıvançta olduğu kadar sorunlu ortamda da ortaklık vardır.
- Sorumlulukların denetimi ötesinde, karşılıklı iş birliği, ilişkilerin, iyilik ve adalet ilkelerine uygun olması sağlanır, vergiler de bu amaçla, yine katılımcı/vatandaşlar için harcanır. Amaç, bireylerin doğal haklarını sağlanması, hür ve bağımsız olmalarıdır.
- Sorumluluk, karşılıklı iş birliği içinde ekonomik boyutu da katkısı olmalı, iyilik, adalet ilkelerine uygun olması, ortak halkın paylaşımı gerektiği önemlidir.
- Sorumluluk, ekonomiyi verimli, etkin, uygulanabilir ve halka yayılabilen memnuniyet oluşturan boyut olarak ele alınmalı, bu nedenle teknolojik ve kalite önemli kriter olarak alınacaktır. Bir kişinin bile zarar görece boyut kabul edilemez, gereken önlem ve tedbirler baştan alınmalıdır. Karşılıklı destek, yardım, destek herhangi bir ücret almadan sağlanmalı ve maddi kaynak aktarımı etik ilkeler içinde olmalıdır.
- Bağımsızlık önemli, herhangi bir zorlama, şiddet, işkence boyutu ve ikna yaklaşımı bile kabul edilemez. Fikir, düşünceler hür, bağımsız olmalı, karar bilgilendirme ile verilmelidir. İrfan ve vicdanı da hür olmalı, gelecek boyutu ile de emin ve güvenilir olunmalıdır. Bağımsız olmayanlar, ekonomik bağımsızlık, işi olmayanlara da sağlanmalı, geçim derdi bir sosyal baskı olmamalıdır.
- Ceza ve ödemeleri mahkeme kararı ile yapanlar öderler, halk etkilenme boyutu olanları öder veya katkıda bulunurlar. Cezada amaç terbiye, ıslah ve hatayı, suçu kabul edilmesi amacını güder. Bu durumda gereken bedel ödenmesi ile affediliş gündeme gelir. Esirgeme ve bağışlamada bol ve imkânı zorlayarak sağlanır.

2)-Yargı, adalet Boyutu: “hak edene hakkını doğal, istek olmadan verilmesi, sağlanmasıdır” şeklindedir.

- Suç Kanunda Yazılı olan, zarar ve zulüm temelinde olan somut eylemlerde öngörülür. Bu konuda uzman hakimle, mahkemeler tarafından sağlanır. Kolluk güçleri Savcı, Mahkeme, bu şekilde adalet sağlayanların emrindedir.
- Suçta somut ve kesindir, geleneklere dayanak olamaz, gerekçe gösterilirse, ağırlaştırıcı nedendir. Emir bile olsa, suç işlenmez, suç emir veren ve suçu işleyen ceza görür. Yorum, değerlendirme, kıyas ve herhangi bir düşünceye dayanmaz, somut eyleme ceza verilir, fail, suçu işleyen işlediği boyut olarak ceza görür. Amaç ve güdü dikkate alınır.
- Zorla elde etmeye çalışanlar, teşebbüs edenler, herhangi suç geçmiş olan veya abartı, fazlalık ile veri, kanıt olmadan iddia yapanlar hakkında olumlu el kaldırılamaz, hep birlikte, oy birliği ile kendi akrabaları bile olsa aleyhte oy kullanacaklardır. Ayrımcılık gerekçesi ne olursa olsun, somut eyleme karşı ortaya konulamaz. Kimsenin suç işleme hakkı olamaz, dokunulmazlığı da kabul edilemez.
- Adalette soyut kavramlar üzerine ceza olmaz, kimsenin inancı ve özellikleri sorgulanamaz, oluşturulamaz, misilleme adalet kavramı içinde yoktur. Suç işleyene yardım değil, terbiye kavramı, cezalandırma söz konusudur.
- Suç işlemeyi önleme, korunma ve gözetme ötesinde, suça sessiz kalmak, ihbar etmemek bile suç kapsamındadır. Tüm halk birbirinin desteği, yardımcısı olması ile suça karşıda ortak engelleyen, karşı çıkan olmaktadır.
- Adalet baskı yapmak değil, suç ve sorun, kaza çıkmaması için uyarılar oluşmalı ve bu olmadan ceza kesilmeyecektir, düzenlemelere uymama suç kavramında değildir. Bu açıdan, eşitlik kavramında,

herhangi baskı, diktaya da yardım edilemez. Bireyin davranışları eğer suç kapsamında yazılı belirtilenler, somut eylem değilse, kanşılamaz, zorlanamaz, engellenemez.

- *Sorunlar kişiler veya gruplar arasında olabilir, suç unsuru olmasa da antlaşmalar mahkemeler aracılığı ile olacaktır. Haklar hak edişe göre dengelenmelidir. Hukuksuz antlaşmalar geçersizdir. Bilirkişiler ancak görüş sunabilirler, karar mercii olamazlar.*

3)-Uygulama, Yürütme Boyutu: “Yürütme, halkın seçtiği kişiler ile oluşmaktadır” ortaya koydukları boyut ile seçilirler.

- *Sahip olunacak şeyler, çalışma ile oluşturulan eser ve değer ile oluşabilir. Emek boyutu gereklidir ve bu fikir, düşünce, plan, proje ile de oluşabilir. Baskı ve karşı koyanlar, zarar ve zulüm üzere olanlara yardım, destek olmaz, toplumdan dışlanır.*
- *Halkın onayı ve desteği olmadan, seçilmiş vekiller onlayın yerine karar alamaz, sadece öneri oluşturur ve sunarlar.*
- *Yürütmede mücadele iyilik, barış ve etik üzere savunma boyutunda olmalıdır. Eşit haklar içinde, yetenek ve kabiliyete göre oluşuyorsa, düşmanca bir yaklaşım, düşmanla barış olunamaz, ortak bir antlaşma sağlanmadan, hoşgörüsü ancak etik ilkelerde olmaktadır.*
- *Bir kişi vatandaş gibi bu grupta ise, iş veya işsiz olsa bile bakılacak, gereken yaşam koşulları oluşturulacak, her bir gelirin, yüzde 2,5 ile yüzde 10 oranında karşılıksız bağış olarak verilecektir.*
- *Yürütme, özel ve kamu sektörü ötesi, ortak vakıf ve kooperatif gibi halkın doğrudan katkısı olan sermaye devlet desteği sağlanan yaklaşımlar ile oluşmalıdır. Tek taraflı kazanç kabul edilemez, vergi halka yayılmalıdır.*
- *Her birey ve grup, geliri için yaptığı masrafı kendisi karşılar, ancak halk ve kamu için oluşan kamu tarafından karşılanır. Gelirden ve giderden kaçırarak bir ihanet gibi halin hakkını gasp etmek olmaktadır.*
- *Kim yanlış yapar, suç işlerse, yapanlar ceza görürler. Koruma ve gözetme kabul edilemez, ceza almayan, dokunulmazlık kabul edilemez*
- *Mücadele ancak yetkin, uzman ve beceri kazananların işidir ve bunlar eğer gücü yoksa, zorla savaştırılmaz, mücadele etmesi, acil yardıma gitmesi istenmez, beklenmez. Kabiliyete ve kapasitesine göre yaklaşım yapılmalıdır.*
- *Yürütme, hiçbir şekilde birey ve halkın aleyhine bir karar alamaz, kamu yararı adı altında birey haklarını gasp edemez, bedel peşin ödenmeli, hakkı sağlanmalıdır.*
- *Antlaşmayı yapmayanlar, vatandaşlık hakkı sağlamayanlar, ancak doğal İnsan Hakları temelinde haklara sahip olabilirler.*
- *Mücadele toptan olup, her boyut kendi gücüne göre yapar.*
- *Zalim ve zulme hiçbir şekilde, güvenlik, destek, korunma sağlanamaz, bu yönde oylama da yapılamaz. Yargılanmalarına imkân sağlayıcı yaklaşım yapılır.*

4)-Antlaşmanın genel esasları

- *Yönetimde karar birey ve halkta olup, görüşler genel oylama, seçim ile oluşur, dijital katılım ile tüm herkes görüş sunmalıdır.*
- *Uygulama seçim ile vekiller aracılığı ile olur, bunlar son kararı halka bırakırlar.*
- *Burada, konuya göre yönetim, ilgili boyuta göre olur, birey kararı ile halk kararı çatıştırılmaz. Kargaşalık kabul göremez.*
- *Antlaşma, birlikte olmak, kişisel ve grubun bilgi sonrası kendi rızası ile oluşur.*
- *Zalim, dikta imkânı sağlayamaz.*
- *Antlaşmayı bozmak isteyenler ile birliktelik olamaz, ona yarar sağlamamalıdır.*
- *Antlaşma sadece bir alanda değil, Dünyanın neresinde olursa olsun geçerlidir.*

- **Amaç güvenliğe sahip olmak, baskı ve korunma dışı olamayacaklardır.**
- **Koruyanlar: sadakat ve özenle uygulayan, prensipleri yerine getirenlerdir.**

ÖZET

Demokrasilerde belirli kesim oy kullanarak, yönetici seçmektedirler. Yunan Yönetiminde 50 Senatör seçebilmektedir. Bazı yerlerde ise üniversite mezunları seçebilir, 30 yaşını aşkın kişiler veya yetki verilenler, üye olanlar seçime katılabilirler.

Dikta rejimlerinde kendilerine oy verenler dikkate alınarak bunlar ancak seçime katılabilir. Bu şekilde toplumun %20-25'i dışlanması, hakimiyeti eline geçirir. Ekseriyet yerine parlamenter denilerek, baskı altında tutulacak gruplar ile hakimiyet ortaya çıkar. Uygulamacılar da bürokrasiden seçilir, bu şekilde istenilen etki görülebilir.

Birey ve halk doğrudan ekseriyet ile referandum şeklinde seçim yaparsa, bunların da sadece uygulayıcı olması, amir olmaması ile doğrudan halkın idaresi olmaktadır.

Cumhuriyet kelime anlamı ile en ideal ise de uygulama ve seçme ile, dikta ve baskı ile yönetimi ele geçirildiği gözlenmektedir.

Seçim ile başa gelenler, serbest hür ve gerçek tüm halkın oyu ile yönetimde olurlar, ekseriyet yapısı geçerli olursa, dikta, zorbalık sadece seçimden, seçim kadardır.

Bazıları demokrasiyi, seçimden seçime dikta rejimi olarak sunarlarda vardır.

Miraç Kavramı

Destanlar, epik hikayeler, bilim dışı, toplumun algıları olarak, tarihsel hikayeler ile inanışları bütünleştirir, sanki inanışa olumlu katkısı derken, tümünden bilim üzere olanların algılarını bozarlar. Doğa üstü algı zamanımızda çocuklara bile inandırıcı gelmemektedir.

Bu açıdan Miraç günü, Bakara Suresinin son iki ayeti inmiştir, ayrıca konu ile ilgili ayetler irdelenerek konu irdelenmektedir.

Kaynak doğrudan Kuran kaynaklıdır^{1,2}.

Bakara:

2/285 Resul, Rabbinden kendisine indirilene inanmıştır; müminler de. Hepsi; Allah'a, onun meleklerine, kitaplarına, resullerine inanmışlardır. Allah'ın resullerinden hiçbirini ötekinden ayırmayız. Şöyle demişlerdi: "Dinledik, boyun eğdik. Affet bizi, ey Rabbimiz. Dönüş yalnız sanadır."

Yorum

İnanmamız gereken bilim, fen ve gerçeklik, yaratılış üzere olan olmalıdır. Kuran bir anlam olarak, inanmayı ancak doğrulananlar olmasını söylemektedir. Melek kavramı birçok yayında, doğa kanunları, olumlu etkileşim olarak yorumlanmaktadır. Resul, öğüt veren, bir uyarı yapan kişidir, bizden farklı değildir. Tümü aynı vurguyu yapmaktadırlar.

İnsanların boyun eğmemesi gerekir, alını dik olmalıdır. Bu açıdan kabul etmek, tabiat, doğa kanunlarına uyma zorunluluğu olduğu için, bu yorum daha akılcıdır.

Burada da 622 Medine Antlaşması da dönüşün Yaratılış, Bilim olmasını bize vurgulamaktadır.

2/286 Allah, hiçbir benliğe, gücünün yeteceğinden daha azını yüklemenin dışında bir /teklifte bulunmaz. Her benliğin yaptığı iyilik kendi lehine, işlediği kötülük kendi aleyhinedir/kişinin hem kendisini hem başkaları için kazandığı onun lehine, yalnız kendi nefsi için kazandığı onun aleyhinedir/kişinin kendi emeği

ile kazandığı lehine, başkalarının sırtından kazandığı aleyhinedir. "Ey Rabbimiz! Unutur yahut hata edersek bizi hesaba çekme. Ey Rabbimiz! Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize, güç yetiremeyeceğimiz şeyleri de yükleme. Affet bizi, bağışla bizi, acı bize. Sen bizim **Mevlâ**'mızsın. Gerçeği örten nankörler/inkârcılar topluluğuna karşı yardım et bize!"

Yorum

Her insan kendi yaptığı ile yargılanacak, ancak gücü kadar da sorumlu olacaktır. Bu açıdan, meslek konusunda da mesleğini sevgi temelinde insanlık boyutunda yapmalıdır. Kaldırdığı yük kadar elbet sorumludur.

Gücünden fazla gücü olduğunu iddia eden, özellikle dikta rejimlerinde, fazla kendinize güvenmeyin, aynı zamanda halkın desteğine göre davranın, yetkiyi bu şekilde alın vurgusu da gözlenmektedir.

Burada hata yapılabilir, politikada da yalan, iftira yerine, doğruya dönülmesinin önemi belirgindir.

53/23 Bunlar, sizin ve atalarınızın taktığı isimlerden başka şeyler değildir. Onlar hakkında Allah bir kanıt indirmemiştir. Onlar, sadece saniya, bir de nefislerin hoşlandığı şeylere uyuyorlar. Yemin olsun, onlara hidayet Rablerinden gelmiştir.

53/24 İnsan için, her özleyip hayal ettiği/dediği olacak diye bir kural var mı acaba?

17/1 Bütün varlıkların tespiti o kudrettir ki, ayetlerimizden bazılarını kendisine gösterelim/kendisini ayetlerimizden bir parça olarak gösterelim diye kulunu, gecenin birinde **Mescit-i Haram**'dan, çevresini bereketlendirdiğimiz **Mescid-i Aksa**'ya/o en uzak secdegâha yürütmüştür. Hiç kuşkusuz, O'dur **Semi'** ve **Basîr**

17/93 "Yahut altından bir evin olmalı yahut göğe yükselmelisin. Ancak senin göğe çıktığına, okuyacağımız bir kitabı bize indireceğin zamana kadar, asla inanmayız!" De ki: "Rabbimin şanı yücedir. Ben, insan bir resulden başka neyim ki?"

Yorum

Destan ve hikayeler konusunda açık vurgular:

- Ataların yorumları olduğu, gerçeklik ve kanıt olmadığı vurgusu açıktır. Bize kanıt, gerçek, bilim olmayana da inanmayın denilmektedir.
- Sanmak, nefis ve algıya göre hikâye uydurmak ile gerçeklik farklıdır. Hekim ancak bilimsel ispatlı olana üzere tedavi yapabilir. Plasebo ile tedavi olamaz.
- Hayaller, destanlar, eğik hikayeler vardır, masalların olması diye bir veri olamaz.
- Bazı şeylerin kavranması için, mutlaka görmek mi gereklidir? Birçok gören, bakan kişinin tam ters algıladıkları da şahit olunmuştur. Bir Neonatoloji Yoğun Bakımda, uzman olmayanların yorumları tam ters olmaktadır. Nabız 100 altında yeterli dolaşım sağlanamaz, yetişkin insan gibi alarak, 60-70 atım/dak normal diyenlere rastlanılmış, halbuki yetersiz kalp vurusudur. Bunun gibi algılamak için bilimsel öğrenim gereklidir. Yürütmek, bizzat yürümek olarak ele alınamaz, bir vurgu boyutudur.
- Altın sahibi olmak, uçmak gibi ifadeler varken, Miraçta uçma hikayesi, hadisler ile desteklenmezken, epik hikayelerde olanlar eklenmektedir. Sanki uçma ile bir güç kazanılır. Ben Resulüm, diğerleri gibi geleni aktarırım demesi anlamlıdır.

Kuran boyutu ile antlaşma ve Anayasa boyutu bir kutsallık değil, bir insanlık yaklaşımıdır.

Burada olayı örnek almalı, diktadan uzaklaşmalı ve gerçek, veri, kanıt üzere, bilim ve fen üzerine, sosyal etkileşim, halkın desteği, gerçek serbest ve hür seçim ile toplumun kararına göre davranılmalıdır.

İnsanlar bir anda bir olay veya düşünme ile gerçeği algılayabilmektedir, bu onların Miracı olmaktadır. Yoksa belirli Dünya zamanı olarak tanımlanamamalıdır.

Medine Antlaşmasında Birey

Kuran 109/6: *Senin dinin/inanışın sana, benimki bana*” demesi ile birey doğrudan hitap edilmektedir.

280 defa “*De ki*” ifadesi ile bireye hitap etmektedir. Kuran kelime anlamı olarak toplu, kitap şeklinde sunum, öğüt demektir ki bu bireye yapılmaktadır.

Medine antlaşmasında da birey ile, her grup, kabile bir birey gibi ele alınmaktadır.

Kararlar mahkemelere bırakılmakta, kimse, oğlu olsa bile savunması, ayrımcılık ve şefaet yapması beklenmemelidir vurgusu açıktır.

Hekimlik ve Medine Antlaşması

Hekimlikte “**Hastalık YOK, Hasta VAR**” prensibi gibi, her durum ve olayın kendisine göre yorumlanması, kişisel görüş değil, veri ve kanıt üzere olmasını öngörmektedir. Olgunun rızası ile anlaşma geçerli olmaktadır.

622 Medine Antlaşması, bir bakıma Tıbbi Etik ilkelere benzer bir yapıdadır.

Son Söz

Kimse kimsenin hakkını gasp etmemeli, özellikle bir toplumun, halkın seçimle yönetimi olarak, ülkeyi bir boyuta getirenlerin dikta rejimi ile yok edilmesine göz yummamalıdır.

Kuran Antlaşmada kötülük yapana, bağışlama, tazmin ettirme, sevgi ile karşılık vermemelidir. (42/40 *Bir kötülüğün cezası, tıpkısı bir kötülüktür. Fakat affedip barışmayı esas alanın ücretini bizzat Allah verir. O, zalimleri hiç sevmez.*)

Antlaşmada, güzellik ve kötülük birlikte olmaz, anlaşma sağlanamaz, kötülüğün uzaklaştırılması ve iyiliğe dönüştürülmesi ile oluşabilir (41/34 *Güzellikle çirkinlik/iyilikle kötülük bir olmaz! Kötülüğü, en güzel tavırla sav! O zaman görürsün ki, seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sınırsız bir dost gibi oluvermiştir.*)

Küfür, örtmek demektir. Kâfir ise hakikatin üzerini kalın algı operasyonlarıyla örterek, onun anlaşılmasına engel olan nankör insandır. Bu açıdan onları öldürmek değil, bu dik boyunları, kendilerini büyük görmeleri kaldırılmalıdır. Bu durumda ancak anlaşma sağlanabilir, algılanma örtülmesi ile olmaz. Kuran “47/4 *Küfre batmışlarla burun buruna geldiğinizde, boyunlar vurulur. Nihayet, onları bastırıp sindirdiğinizde, anlaşma bağını sıkı bağlayın. Artık bundan sonrası ya bir bağışlama ya bir fidyedir. Nihayet, harp, ağırlıklarını yere bırakır. İşte böyle! Eğer Allah dileseydi, onlardan öd alırdı. Ama kiminizi kiminizle denemek için böyledir. Allah yolunda öldürülenlerin amelleri asla göz ardı edilmeyecektir*” yaklaşımı ancak açıklığa kavuşma ile olasıdır.

Aradan geçen süre, “İnsanlığa karşı işlenen suçlarda” zaman aşımı olmadığı için mutlaka adalet önünde hesaplaşma yapılmalı, bu bir geleceğin yapılması açısından da önemli olduğu kavranmalıdır. 27 Mayıs Darbesinin halen geçerli kabul eden algının dik duruşu kaldırılmalıdır.

1400 yıl önce, zorunluluk yok iken, 622 yılında Medine Antlaşması yapılarak, bir bakıma ilk Anayasa vurgusu ile, Dünyaya bir sulh boyutu oluşturulmuştur. Evladı bile olsa, suçluya karşı şefaet olmayacağı, süçsüz gibi oy kullanılmayacak prensibi çok önemlidir.

1960 Darbesi, bir tazminat adı altında, verilen sadaka gibi ve anlamı olmayan, gerçekte ise daha önce Mahkeme Kararlarına bile atıf yapmayan bir boyutun kabul edilmesi olanaksızdır. Bu tarihsel bir boyut olarak, mirasçılığı, medeniyet, demokrasi, cumhuriyet, seçilmiş yönetimin seçim ile değil, dikta ile devrilmesi, idam ile kana bulanması gibi kavramların arkasında durmaları bir görevdir. Bu inanışımızın bir sonucudur.

Medine Antlaşması irdelenerek, tarihsel geçmiş ile ancak geleceğin yapılandırılmasının önü açılması gerektiği inancı ile bu Makale sunulmuştur.

Kaynaklar

- 1) Kuran: Kur'anı Kerim çözümü, www.ahmedhulusi.org. 2008.
- 2) Kuran, Türkçe: Y. N. ÖZTÜRK, Kur'anı Kerim Meali. www.yeniboyut.com/meal.asp.
- 3) Antlaşma kelimesinin kaynağına, etimolojisine bakınca (etimolojiturkce.com/)
- 4) Medine Antlaşması, Anayasası, Wikipedia
- 5) Kültürlere göre Yönetim Yaklaşımı. Güvenç, B. İnsan ve Kültür. Boyut Yayıncılık, İstanbul, 2018
- 6) (YENİDOĞAN HAKLARI ve ONAM, Prof. Dr. M. Arif AKŞİT, UNEKO 2013)
- 7) 1876 Kanun-ı Esasi (mevzuat.gov.tr)
- 8) 1921 Anayasası (mevzuat.gov.tr)
- 9) 1924 Anayasası (mevzuat.gov.tr)
- 10) 1961 Anayasası (mevzuat.gov.tr)
- 11) 1982 Anayasası (mevzuat.gov.tr)
- 12) Atatürk İlke ve İnkılapları (Wikipedia)
- 13) Altı Ok (Wikipedia)
- 14) Atatürk Devrimleri (Wikipedia)
- 15) [Türkiye İktisat Kongresi'ni Açış Söylevi İzmir | Atatürk Araştırma Merkezi \(atam.gov.tr\)](http://atam.gov.tr)